Редакцияның мекен жайы:
Астана қаласы, Кенесары көшесі, 40
«7 континент» БО, 15 қабат

Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің
есебіне қойылған. 2009 жылғы 20 ақпандағы
№ 9909- Жеке есепке қою туралы куәлік.
Жазылу индексі-75289

Тел.: 8 (7172) 64-75-88 E-mail: kosymsha20@bk.ru

Республикалық оқу–әдістемелік журнал
Республиканский учебно–методический журнал

Оспан қажы Сүлейменұлы

№1(1) 2025 жылғы қаңтар

Қосымша білім және тәрбие

8(7172) 64-75-88 E-mail: kosymsha20@bk.ru

Мазмұны / Содержание

Жеті санымен тағдыр айқындаған ұстаздық жол
О.Сүлейменұлы.....3

Педагогикалық креативтікті ұйымдастыруда инновациялық ортаның даму тенденциялары
Куздеубаева А.Б., Тулегенова М.С.....6

Интеграция уроков истории казахстана и дебатного клуба «Әділет» в школьном обучении: развитие критического мышления и навыков аргументации
Садыкова А.Б.....10

Методы взаимодействия концертмейстера и ученика в музыкальной школе: педагогические подходы и стратегии мотивации
Хаджинова С.В.....14

Психологическое содержание одаренности в сфере музыкального образования
Сыздыкова К.К.....16

Формирование ключевых компетентностей учащихся через проектную деятельность
Орехова В.С......19

Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебі: кеше, бүгін, ертеңі
Спабекова Р.А......23

Развитие математических способностей учащихся начальных классов в процессе решения текстовых задач
Айтимова С.З.,Абильдина Г.С......26

Сопоставительный подход: ключ к успешному обучению русскому языку как иностранному
Амирова А.Б......30

Музейные уроки - одно из эффективных средств закрепления пройденного учебного материала
Анешев А.Х.....33

Жаһандану процесінде ағылшын тілі сабағында «lesson study» әдісінің рөлі
Арынова Р.Е......36

Бастауыш сынып оқушыларының оқу икемділігін ақпараттық технология арқылы дамыту
Балабекова Г.Т......39

Как книге вернуть читателя, или почему не читают наши дети?
Брояновская Н.С.....45

«Скрайбинг - метод визуализации в обучении решению химических задач»
Ворочевская О.А.....48

Береги здоровье смолоду
Габбасов Н.Т.....50

Сөздік қорды дамытуға арналған ойындар
Данаева Д.Ж.....52

Қазақ тілі сабағында ұлттық құндылықтарды игерту арқылы жеке тұлғаны дамыту
Жакубаева Г.А., Ещанова У.Б.....55

Дәстүрлі ән мектептерінің ерекшеліктері
Жекеева Б.Т.....59

Развитие логического мышления с помощью сингапурских приёмов
Зайцева С.А.....62

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында білім алушылардың коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту
Искакова Г.А.....66

Қазақ биінің ортада жасалатын қимылдары
Исмагулова Р.....68

Оқушының вокалдық-әншілік дағдыларын қалыптастыру және дамыту ерекшеліктері
Кабыкенова Г.Ш.....72

Қосымша білім: хоббиден кәсіби жолға
Калиева А.К.....75

Н. Тілендиев шығармашылығындағы күйлер құрылымының орындаушылық ерекшелігі
Карабекова А.С......78

Функциональная грамотность как средство развития коммуникации детей в начальных классах
Кипшакбаева Б.О., Риттингер О.Н.....82

Специфика работы концертмейстера в классе домбры
Киселева Е.Н......85

Оқуда қиындықтары бар балаларға нейропсихологиялық жаттығуларды қолдану
Куссиева Э.О., Айшуқ Е.Ж.....88

Мектепалды даярлық топ оқушыларына арналған дидактикалық жұмыстар
Кожабекова М.С.....93

Использование цифровых технологий обучения на уроках физики для повышения качества обучения
Кошкарбаева Д.К.....96

Ұлттық музыкалық аспаптар арқылы оқушылардың рухани құндылықтарын қалыптастыру
Керейбаева К.О.....101

Организация работы с одарёнными детьми в начальной школе при подготовке к олимпиадам по математике
Курьята О.С.....105

Развитие логического мышления в начальных классах: «Увлекательная логика»
Габбасова Д.Б.....109

Киімге батик әдісімен сурет салу
Қарғабаева К.Д.....112

Аспекты творческой и педагогической деятельности концертмейстера
Лиханова Д.В.....116

Опыт создания книги по краеведению: проектно-исследовательская деятельность в школе
Меркер Н.А.....121

Подготовка к олимпиаде по истории казахстана: из опыта работы
Мубаракова Б.М.....126

Организация, проведение и подготовка олимпиад по русскому языку в начальной школе
Нестеренко Ю.В.....128

Интеграция различных кружков в центре поддержки детей, нуждающихся в специальных услугах
Нургазина Ж.С.....132

Уроки английского языка - это мост к пониманию и уважению культурного разнообразия
Сайфулланова А.М.....134

Английский язык в контексте STEM: от теории к практике
Сартаева С.Н.....136

Оценка использования сочетания специфических методов для повышения интереса школьников к занятиям спортом
Семенков Е.В.....140

Использование искусственного интеллекта в рамках игрового подхода к обучению учащихся начальных классов
Кудрицкая М.И.,Михалькова Н.М., Будилова Е.М...143

Основные тенденции казахского устного музыкального искусства
Сыздыков А.К.....147

Распределение ролей, способствующее взаимодействию учащихся среднего звена в группе
Хамитова Г.Е., Курьякова С.И.....150

GUESSINGGAME — один из основных элементов развития функциональной грамотности
Шырахметова Д.К.....155

Оқушылардың тарихи ойлау қабілетін дамыту әдістері
Баймуратова Г.А.....158

Формирование ценностей у младших школьников через развитие логического мышления
Ибраимова Б.М.....162

Эффективность стратегий активного обучения на уроках русского языка и литературы в 7-9 классах
Габидуллина И.В.....165

Развитие творческого воображения у учащихся старших классов в процессе обучения в ДМШ
Ковшик Т.С.....168

Формирование функциональной грамотности чтения на уроках русского языка и литературы
Кожабаева А.Х.....171

Роль педагога дополнительного образования в профессиональной ориентации учащихся
Нурмагамбетова Г.О.....177

Развитие языковых навыков: сравнение активных и интерактивных подходов
Мацулевич М.В.....179

Қара домбыраның қасиеті және білім беру жүйесіндегі қазіргі өзгерістері
Каржауова С.Т......183

Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балаларға білім берудің маңызы мен рөлі
Нурманбетова А.Ш.....189

Организация наставничества в школе
Макаева М.Г.....194

Мектеп оқушыларының айтылым сауаттылығы мен сөйлеу әдебі
Мубарак Қ.....197

Меншік иесі – Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК (Астана қаласы)

Редакциялық кеңес:
Шер Р.П., редакциялық кеңестің төрағасы, ҚР ОАМ РҚББОӘО директоры
Гончаров А.С., «Қалалық техникалық шығармашылық орталығы» ММ қосымша білім беру педагогі, «Радио және робот техникасы» үйірмесінің жетекшісі.
Мажитов М.К., Қарағанды қаласы ЮНЕСКО Клубы №2 Өнер мектебінің директоры.
Ерубаева А.Ж., Павлодар қаласы, М.М. Катаев атындағы Оқушылар сарайының директоры.
Оразова Т.Б., ЮНЕСКО клубы Балалар көркемсурет мектебінің директоры, Шымкент қаласы.
Сенгалиев О.Т., Ақтөбе қаласы Жас натуралистер станциясының директоры.

Шығарумен жұмыс жасағандар:
Бас редактор –Атажанова Л. А.
Жауапты редактор – Сарсекеева Г. С.
Дизайн – Хұрмет К. Х.

Редакцияның мекен-жайы: Астана қаласы, Кенесары к-сі, 40, «7 континент» БО, 15-қабат.
Тел.: 8 (7172) 64-75-88, e-mail: kosymsha20@bk.ru
Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің есебіне қойылған.
2009 жылғы 20 ақпандағы № 9909-Ж есепке қою туралы куәлік.
Жазылу индексі – 75289.

Редакция материалдардағы ақпарат үшін жауап бермейді. Редакцияның пікірі автордың пікірімен әрдайым сәйкес келмейді. Қолжазбалар рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Редакция мақалаларды, әдістемелік әзірлемелерді қысқартуға, редакциялауға және қажет болса, әдеби түзетулер жасауға құқылы. Респонденттердің материалдары қайтарылмайды және рецензияланбайды. Редакция хат алмаспайды.

ОСПАН ҚАЖЫ СҮЛЕЙМЕНҰЛЫ: ЖЕТІ САНЫМЕН ТАҒДЫР АЙҚЫНДАҒАН ҰСТАЗДЫҚ ЖОЛ

Оспан қажы Сүлейменұлы — еліміздің мәдениетіне, білім саласына ерекше үлес қосқан ұстаз, өнер қайраткері, және тұлға. Оның өмірбаяны да ерекше, өйткені әрбір жеті саны оның өмірінде маңызды кезеңдерді айқындап, өзіндік із қалдырған.

Жеті саны әрқашан ерекше және киелі сан болып саналады.

Қазақ халқы үшін жеті санының мағынасы терең, ол көбіне өмірдің түрлі кезеңдерімен байланысты. Оспан қажы Сүлейменұлының өмір жолында да жеті санының ерекше маңызы бар. Оның жеті санына қатысты жетістіктері мен оқиғалары оның тұлғасын айшықтап, ел алдындағы еңбегін бағалауға себеп болды.

Балалық шағымен бастау алған ұстаздық жолы.

Оспан қажы 1966 жылдың 7 қыркүйегінде басталған. Ол 1 ақпан 1948 жылы Қосқопа ауылында туып, осы ауылдағы сегізжылдық мектепте білім алған. Мектепке 7 жасында барған ол, кейіннен осы білім ордасында алғашқы ұстаздық еңбек жолын бастады. «Ән-күй мен сурет» пәндерін оқыта отырып, жас ұстаз өзінің білім беру ісіне адалдықпен кірісіп, шәкірттерінің жүрегінен орын тапты. Алла жазса, биыл оның ұстаздық жолына 60 жыл толады.

Жеті рет өнердегі жетістіктері.

Оспан қажының өмірінде өнер де маңызды орын алады. 7 сыныпта ол облыстық байқауда домбырадан жүлдегер атанды. Оның өнерге деген қызығушылығы мен таланты оны талай жарыстар мен байқауларға апарды. Оның шәкірттері де өнерде биік жетістіктерге жетіп, Оспан қажы өз шәкірттерінің болашағына нұрын түсірді. 2003 жылы Гүлдана Нәбиқызы республикалық Абай, Шәкәрім оқуларында I орын алса, 2006 жылы Бекмұрат Өмірбек III орынды иеленді. Осындай жетістіктер шәкірттерінің кәсіби өсуіне жол ашты.

2006 жылдан бастап, Оспан қажы Сүлейменұлының шәкірттері мен жақын әріптестері өз өнерлерімен танылып, ерекше нәтижелерге жетті. 7 жыл бойы, яғни 2006, 2007 және 2008 жылдары Алматы облысы Талдықорған қаласында өткен «Республикалық Жыр алыбы – Жамбыл» атты ақындар айтысында Мейіржан Бас жүлде иегері атанды. Бұл Оспан қажының шәкірттері мен тәрбиелеген өнерпаздарының табыстарының нәтижесі еді. Одан кейінгі жылдары да жеті санының әсері байқалды. 2009-2010, 2011 және 2012 жылдары Ұзынағашта өткен байқауда Сырым Әуезхан I орынды иеленіп, оның өнеріндегі жетістіктер де әрі қарай жалғасын тапты.

Ұстаздың халықаралық тәжірибесі.

1983 жылы Оспан қажы Мәскеу қаласына Бүкілодақтық дирижорлар курсына қатысу үшін барды. Бұл оның шығармашылығы мен ұстаздық жолындағы маңызды сәттердің бірі еді. Мәскеуде өткізген бір айлық оқу барысында оның білім көкжиегі кеңіп, жаңа тәжірибелер мен дағдыларды меңгерді.

35 жасында Оспан қажы Мәскеуде КСРО Мәдениет министрлігінде бір айлық дирижорлар курысын аяқтап, «КСРО Ауылшаруашылығы Мәдениет ісінің үздігі» төс белгісін иеленді. Бұл оның үлкен еңбек жолында жеткен айқын жетістігі болды.

Мәдениет пен білімнің жолында жеткен биіктер.

Өзінің ұстаздық жолында Оспан қажы көптеген байқаулар мен конференцияларға қатысып, еліміздің мәдениет саласындағы маңызды тұлғалармен танысты. 1983 жылы Алматы қаласында өткен дирижорлар курсында елімізге белгілі күйші-композитор Нұрғиса Тілендиевтен бір айлық дәріс алды. 1990 жылы Қызылорда қаласында Оқу-ағарту

министрінің орынбасары Шәмші Көпбайқызы Беркінбаевамен танысып, 1991 жылы Целиноград қаласындағы алғашқы Қазақ Ұлттық Балалар музыка мектебін ашуға мұрындық болды. Бұл мектеп еліміздің егемендігімен қатар дамып, ұлттық өнерді өркендетуге үлес қосты.

2009 жылы Франция астанасы Парижде ақын Олжас Сүлейменовпен, Алматы қаласында белгілі жазушы Әбіш Кекілбаевпен және 70 жасқа толуына орай ақын Мұқтар Шахановпен кездесіп, шығармашылық байланыстарын нығайтты. Сонымен қатар, 2006 жылы Ақиық ақын Мұқағали Мақатаевтың Қарасазда өткен 75 жылдық мерейтойында және Төлеген Айбергеновтың Алматыда өткен 75 жылдық мерейтойында Нұрғиса Тілендиевтің жұбайы, композитор Дариға жеңгеймен, қазақ тілінің жанашыры, қоғам қайраткері Асыл Осыман апамызбен кездесті.

2024 жылы Оқу-ағарту министрі Ғани Бейсембаевтің ұйымдастыруымен өткізілген ауызашарға құрметті қонақ ретінде қатысып, еліміздің білім мен мәдениет саласындағы жетістіктерін атап өтті. 2010 жылы Семей қаласында оразаның соңғы күнінде Абай бабамыздың туған жері Жидебайда «Ораза Айт» намазын аудан мешітінде оқып, ерекше рухани сәттерді бастан кешірді. Сондай-ақ, 7 атақты ғалым, имамдар, өнер қайраткерлері және басқа да тұлғалармен кездесіп, рухани байланыстарын нығайтты.

Ғылыми конференциядағы жеті бағыт.

2021 жылы Оспан қажы Сүлейменұлы ұйымдастырған республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция да жеті санының ерекше маңыздылығын тағы бір дәлелдеді. Конференцияның тақырыбы «Зұлмат заман» болғанымен, ол тарихи және мәдени тұрғыдан маңызды оқиға болды. Конференцияға 7 атақты ғалым, 7 найб мүфти бастаған имамдар, 7 ақ жаулықты аналар, 7 ақсақал қажылар, 7 «Ы.Алтынсарин» төс белгісінің иегерлері ұстаздар, 7 тарихшы ұстаздар, 7 кітапханашылар, 7 өнер қайраткерлері қатысып, олардың басын қосқан бұл шара ерекше бір рухани жиынға айналды. Конференцияның тағы бір ерекше сәті – «Халық жауы» атанған әулие имам Сағындық Жәйлауұлының ұрпақтарының қатысуымен өткен кездесу болды. Бұл кездесуде 90 жыл бері бірін-бірі білмеген адамдардың 80 жасқа келгенде қайта табысуымен есте қалды. Осылайша, жеті санының маңызы бірқатар ұрпақтар мен тұлғалардың өмірінде бірдей әсер қалдырды.

Жеті бағытта марапаттар.

Өткен 2024 жылы Оспан қажы Сүлейменұлы өзінің ұзақ жылғы еңбегі мен елге сіңірген қызметі үшін бірқатар марапаттарға ие болды. Ол 7 түрлі құрметке бөленді:

1. Оқу-ағарту министрінің марапаты
2. Республикалық Әдістемелік орталықтың медалі
3. Астана қаласы Білім басқармасының басшысының алғысы
4. Түркістан облысы «Ғажайып Қазақстан» қоғамының ордені
5. Астана қаласы №67 мектеп-гимназиясының директорының алғысы
6. Бірінші БММ директорының марапаты
7. Туған ауылынан аудан орталығының әкімдігі тарапынан Алғыс хаттар мен сертификаттар берілді.

Бұл жеті марапат та оның ел алдындағы еңбегін бағалаудың белгісі болды. Құдайдың құдыретімен алған бұл жетістіктер оны қоғамдағы құрметті тұлғаға айналдырды.
Қазақ әдебиеті мен мәдениетіне қосқан үлесі.

Оспан қажы Сүлейменұлының еңбек жолында газет-журналдарда жарияланған мақалалары да жеті санымен байланысты. 1975 жылдан бастап 2025 жылға дейін аудандық, облыстық және республикалық баспасөзде оның қызметі туралы мақалалар жарияланып отырды. Оның ішінде 1979 жылы «Шамырақ нұры», 1998 жылы «Арқа ажары», 2011 жылы Егемен Қазақстан» газетіндегі және

«Балалар шығармашылығы» атты журналдардағы мақалалар мен сұхбаттар оның рухани байлығын көрсетеді. Оның еңбегін жоғары бағалаған тілшілер мен редакторлар да оның ізін басып, оның шығармашылығы мен ұстаздық жолын дәріптеді.

Оспан қажы Сүлейменұлының өмірі мен еңбек жолы жеті санының құдыретін айқын көрсетеді. Оның жетістіктері, марапаттары мен мәдениетке қосқан үлесі осы киелі санмен байланысты болып, оның өміріндегі маңызды кезеңдерді айқындайды. Жеті жыл қатарынан байқаулар мен марапаттардан жетістікпен оралуы, ғылыми конференцияда

жеті бағыттағы тұлғалармен кездесу және жеті түрлі марапат оның ел алдындағы еңбегін жоғары бағалаудың дәлелі болып табылады. Оспан қажы Сүлейменұлының өміріндегі әрбір жеті саны оның тағдыры мен жолын ерекше мәнді етіп көрсетеді.

Оның өмір жолы — елінің болашағы үшін еңбек еткен, өнер мен білімді жоғары қойған адамның үлгісі. Жеті саны оның өмірінде тек тағдырдың белгісі ғана емес, оған өмір бойы жол көрсеткен рухани нұсқаушы болды. Жеті жаста мектепке барып, жеті жыл бойы танымал өнер шараларына қатысып, әлемдік деңгейде білімін шыңдаған Оспан қажы әрдайым жетістіктерге ұмтылып, елінің болашағы үшін еңбектенді.

Оспан қажы Сүлейменұлының еңбегі мен адами болмысы, шәкірттеріне деген қамқорлығы — бүгінгі жастарға зор үлгі.

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КРЕАТИВТІКТІ ҰЙЫМДАСТЫРУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОРТАНЫҢ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

Куздеубаева А.Б.
Кандидат педагогических наук., и.о. ассоц. профессора
Международный казахско-турецкий университет имени Ходжи Ахмеда Ясави, г. Туркестан

Тулегенова М.С.
Преподаватель по классу вокала
Детская музыкальная школа имени Ж.Омаровой г. Шымкент

Аннотация

Қоғам саласындағы өзгерістер мен ғаламды бетбұрыстар сипаты жастардың іс-әрекетіне, қарым-қатынасына жаңаша талаптар қоя бастады. Оларға ең алдымен білікті маман болуы үшін жасампаздық, шығармашылық әрекеттерді жүзеге асыру өзекті мәселе болып отыр. Сондықтан жастардың зор мүмкіндіктерінің, инновациялық ортаға тез бейімделу алғышарттарын, қабілеттерінің даму тетіктерін анықтау мен қалыптастыру қажеттігі туындайды.

Бәсекелестікке қабілетті мамандар дайындауды жүзеге асыру мақсатында Қазақстан Болон үдерісіне енді. Қазақстанның әлемдік білім беру кеңістігіне енуі еліміздің білім беру жүйесін жетілдірудің жаңа бағдары инновациялық білім беру субъектілерін даярлауды талап етеді. Университет студенттерінің қоғамдық өмірдің өзіндік дамуы мен қалыптасуының субъектісі ретінде инновациялық білім беру ортасында педагогикалық креативтігін қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздерін анықтау және оның ішкі тетіктерін табу аса маңызды. Инновациялық білім беру үдерісі университет студенттеріне білім берудің әр кезеңінде жаңашылдық идеялар ұсынудағы жаңа тұғырлар немесе туындылар, ақыл-ой әрекеттерінің дәстүрлі жүйелермен сабақтастықта және түрлі іс-әрекетте педагогикалық креативтікті қалыптастыру мүмкіндігін тудырады.

Ключевые слова:

Педагогика, иновация, креативтілік, қалыптастыру, орта, білім беру үдерісі.

Кіріспе

Студенттердің креативтігін қалыптастыру – жоғары педагогикалық білім берудің маңызды құрамдас бөлігі. Қазақстанда жоғары педагогикалық білім беру тарихы (Қ.Б.Сейталиев, Р.К.Бекмағамбетова, Г.К.Ахметова), жоғары педагогикалық білім берудің мазмұнының даму тарихы (А.Д.Қайдарова), болашақ мамандарды даярлау біртұтас педагогикалық үдерістің теориясы мен практикасын іске асыруға (Н.Д.Хмель, С.Т.Каргин, Г.М.Кертаева, А.Қ.Рысбаева, А.С.Мағауова, Ш.М.Мұхтарова), жоғары педагогикалық білім берудегі нарықтық экономика тұсындағы өзгерістері (Р.Б.Мұхитова), жоғары мектеп дидактикасының дамуы (Т.С.Сабыров, Е.Ө.Жұматаева), жоғары оқу орнындағы оқыту мәселелерін Болон үдерісі талаптарына сай басқару (Н.А.Асанов, С.Ә.Әбдіманапов және т.б.) факторлары зерделенуі.

Қазір жаһандану дәуірінде интеграциялық үдерістердің қарқынды дамып отырғандығының куәсі болып отырмыз. Сондықтан ұлттық білім саласы әлемдік білім кеңістігіне кірігусіз дербес дами алмайды. Жаңа ғасырдың шынайы кілті саналатын сол жаһандану білім саласына мықтап енді. Соның арқасында әлемдік экономиканың интеграциялануы, жаңа ақпараттық технологиялардың пайда болуы кең қанат жайды.

Болон үдерісі мен Лиссабон конвенциясы – халықаралық ынтымақтастықтың нақты дәлелі. 46 ел қосылған Болон үдерісінің нәтижесінде жоғары білімнің Еуропалық аймағы қалыптасты. Еліміз ТМД елдерінің ішінде алғашқылардың бірі болып 1997 жылы Лиссабон конвенциясын ратификациялады. Қазіргі күні Қазақстан Болон үдерісіне белсенді қатысуда. Жалпы, білім беруді қалыптастырудың 2010-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында Болон декларациясына қосылу жөніндегі негізгі бағдарлар айқындалған. Оған ЖОО заңнамалық, құқықтық-нормативтік базасын жетілдіру, жоғары

және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру құрылымына бакалавриат – магистратура – докторантура сияқты көпсатылы білім беру жүйесін енгізу, білім беру біліктілігінің халықаралық стандартына сай мамандықтар тізімін жетілдіру, құрылымы мен мазмұны жағынан халықаралық талаптарға келетін жоғары білім беру бағдарламаларын әзірлеу, оқу үдерісін ұйымдастыруда студенттердің ынта-ықыласын арттыру, прогрессивтік жүйе мен технологияны енгізу, білім беру бағдарламалары мен институтын аккредиттеу жүйесін құру, т.б кіреді. Сондай-ақ, бүгінгі күні еліміздің 30 жоғары оқу орны Болон декларациясының негізі болып табылатын университеттердің ұлы хартиясына қол қойды [1].

Болон декларациясының мақсаты болып: Еуропада жоғары білім кеңістігін құру, азаматтардың жинақтылығын және олардың жұмысқа тұру мүмкіндігін еуропалық еңбек нарқында кеңейту, халықаралық бәсекелестікті және еуропалық жоғары білімінің баулулығын көтеру, азаматтардың жинақтылығын жақсарту мақсатында Еуропада жоғары білімнің кеңістігін құру, олардың жұмысқа тұру мүмкіндіктерін кеңейту, сонымен қатар Болон декларациясы еуропалық жоғары білімнің халықаралық бәсекелестігін жоғарылатуды қарастыруда:

- жоғары білім дәрежелерінің жеңіл түсіну жүйесін енгізу: бакалавр немесе ұқсас дәреже – жоғары білімнің бірінші деңгейі үшін; магистр немесе ұқсас дәреже – жоғары білімнің екінші деңгейі үшін;
- ECTS жүйесінің негізінде, қатысушы-елдер үшін біріңғай академиялық кредиттер жүйесін енгізу;
- жоғары оқу орындарының оқытушылары мен студенттерінің академиялық жинақтылылығын кең көлемде іске асыру;
- жоғары білімнің және т.б. сапасын қамсыздандыруда, жоғары оқу орындарының және ұлттық жүйелерін құру.

Болон реформалары «нәтижелерге бағытталуы» және «студенттерді ортақтастырып оқыту» терминдерімен мінезделеді. Мәселе оқу нәтижелерін кең мағынада түсіну жөнінде болмақшы. Олар институционалды еркіндікпен, ECTS-пен байланысты ұсына отырып, педагогикалық тәжірибеде алға басудың нақты элементі болуға шақырылған. Болон үдерісінің үш деңгей аралығының балансы қажет: үкіметтерге, жоғары оқу орындары мен студенттерге қатысты, еуропалық деңгейде қойылған мақсаттар; үдерісі іске асырудағы жоғары оқу орындарының орталық рөлі; әр елдегі үдеріске қосылу шарасы және бірінші екі деңгейдің қосылу заңнамаларының және ұлттық стратегияларының рөлі.

Болон үдерісі - Еуропа аймағындағы ғылыми зерттеулердің және жоғары білімді жақсарту мен қорғау, анықтық пен жинақылықты өсіру шарасы. Болон үдерісі қоғамдық жетістікте жоғары білімнің орнын куәләндіреді, сапаға ерекше көңіл бөледі, бірақ сапаны қолдау және оның жоғарылауы, мемлекеттік инвестициялардың жүйеге және оның кадрларына көбеюін қажет ететінін пайымдайды.

Университеттік даярлаудың жаңа парадигмасы өз еңбегінің тиімділігі жоғары көрсеткішке ұмтылатын және кәсіби жұмыс мәселелерін жүйелі жүргізе алатын, жаңаша ойлайтын мамандарды қалыптастыруға бағытталған. Қазақстан Республикасының жоғары білім беру жүйесінде көптеген өзгерістер бой көрсетіп жатыр. Солардың басым көпшілігі білім беруді реформалау арқылы жүзеге асады. Сондықтан, жоғары білім беруді реформалаудың негізгі себептерін:

- ғылыми-техникалық прогресті дамытудың қажеттілігі, үнемі жаңа, аса күрделі технологиялардың пайда болуы;
- халықаралық бәсекелестік;
- XXI ғасырдың басындағы дүниежүзілік және отандық ғылым мен тәжірибедегі өзгерістер туралы болжамдар;
- басқа елдердің білім берудегі тәжірибелері, салыстырмалы педагогикалық зерттеулер нәтижелері;
- дүниежүзілік қауымдастықтың нығаю тенденциялары, халықаралық байланыстардың дамуы мен нығаюы;
- білім беру жүйесіндегі кемшіліктер мен көпшіліктің назарлығы деп көрсетеді белгілі зерттеуші ғалымдар.

Әдістеме

Зерттеу тақырыбы бойынша педагогикалық, психологиялық, әдістемелік әдебиеттерге талдау жасап жүйеленді, зерттеу әдіснамалық негізі ретінде философиялық, әлеуметтік, психологиялық және педагогикалық әдебиеттер; Қазақстан Республикасы Конституциясы; Қазақстан Республикасы «Білім туралы» Заңы; Қазақстан Республикасы жалпыға міндетті бастауыш білім және жоғары білім берудің мемлекеттік стандарттары; Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің білім беру мәселелеріне қатысты нормативті құжаттары; Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы; Қазақстан және ТМД елдерінің ғылыми-педагогикалық, мерзімдік басылымдары; оқу бағдарламалары, оқулықтар мен оқу-әдістемелік құралдары; 12 жылдық білім беру туралы құжаттар; авторлардың жоғары оқу орнының оқытушысы ретіндегі жеке іс-тәжірибелері мен жарық көрген ғылыми-педагогикалық және әдістемелік еңбектері алынды.

Зерттеу бөлімі

Креативтік субъективті-маңызды жаңашылдықты сипаттаса, шығармашылық креативтікке жеткізетін әлеуметтік-мәдени жаңашылдықты біріктіреді. Яғни, креативтік шығармашыл тұлғаның дамуындағы ең жоғары баспалдағы, ал шығармашылық дараланып, аса жоғары креативтік деңгейге көтеріледі. Креативтікті, сонымен бірге дарындылықты ғылыми зерттеудің бастамасы деп Гэлтонның «Тұқым қуалаушылық дарындылықты» айтуымызға болады. Креативтікті зерттеу жарысының бастамасы техникалық жағдаймен байланысты, дәлірек айтсақ, ғарышқа бірінші серікті ұшыру болды. Креативті ғалымдардың қажеттілігі, мемлекетте және индустрияда, әсіресе Америкада, осы аймаққа психологиялық зерттеулерді қаржыландырып, қалыптастыруды талап етті. Бұл қозғалыс: «Ұлт өмір сүру үшін, тұлға креативті ойлау қажет», - деген ұранмен жүрді.

Педагогикалық білім беру жүйесін жаңарту мақсатында тұжырымдама жасағанда көп парадигмалық тұғырды пайдалана отырып, ғалымдар негізінен төрт парадигманы бөліп қарастырады: тәлімгердік (оқытушы-білімді тасымалдаушы, беруші, ол студенттің білім алу мақсатын айқындайды, қажетті өзгерістерін жоспарлайды, оларда қалыптасатын қасиеттер сапаларды жобалайды), білімдік (оқытудың лекциялық-семинарлық формасында және білім сапасын тексеруде ауызша емтиханға басты орын беріледі), құралдық-технологиялық (педагог пен студенттің бірлескен әрекетін көп түрлі интеллектуалдық құрылымдар арқылы ұйымдастыру, оқытудың жобалық және зерттеушілік формаларын, тест тапсырмаларын пайдалану, оқытуды ақпараттандыру және компьютерлендіру), әдіснамалық-инновациялық (жинақталған құралдарды біріктіру, білім беруді инновация өндірісі деп түсіндіру, студенттің жеке тұлғасына, оның мәдени дамуына, тұлғалық және кәсіби дамуына қажет әрбір студентке мәнді болып табылатын оқыту формалары мен әдістерін енгізу). Демек, педагогикалық білім беру жеке тұлғалық парадигманы өзектендіруде. Тұлғалық парадигма – бұл бір-бірімен тығыз байланысқан идеялар, түсініктер және әрекет тәсілдері арқылы тұлғаны әлеуметтендіру үдерісін қамтамасыз ететін педагогикалық қызметтің әдіснамалық бағыты. Жеке-тұлғалық парадигаманың мәні оның студенттің қызығушылығы мен қажеттігін қанағаттандыруы, оның өзіне тән тұлғалық сапалары арқылы өзіндік даму траекториясын анықтауы, педагог пен оқушы арасындағы субъектілік қарым-қатынасты орнатуға студенттердің өзін-өзі тануы мен әлеуметтенуіне бағытталуы арқылы іске асады [2].

Бүгінгі күні жоғары педагогикалық оқу орындары өз құрамында ғылыми-зерттеу институттарын, ғылыми-практикалық орталықтары, зертханаларды, магистратура мен доктарантура институттарын ашып, педагогикалық білім берудің инновациялық жүйесін іздестіруде.

Практикалық қолдану

Білім берудің нормативті мақсаты мемлекеттік құжаттармен, ең алдымен «Білім беру» Заңымен анықталған. Олар өзгереді, қоғамның дамуына қарай үйлеседі, жаңа қоғамдық жағдайларға сәйкес анықталады. Демек, білім беру мақсаты білім беру жүйесінен тыс қалыптасады, қоғамның нақ осы даму кезеңіндегі қажеттіліктермен ескертілген және

қоғамның заманауи межесіне жауап беретін және маманның «әлеуметтік тапсырысын» анықтайды.

Инновациялық білім беру ортасында студенттердің педагогикалық креативтіктерін қалыптастыру бұрын да білім берудің мақсатты бағыты ретінде бөліп көрсетілген болатын. Бірақ, мұндай мақсат білім беру жүйесі аталған мақсатты қай бағытта, қалай жүзеге асыру болатынын білмегендіктен қол жеткізбеді. Бүгінгі таңда өткеннің қателігін біліп қана қою аз. Қандай бағытта жүру керектігін түсіну мен саналы аңғару маңызды. Негізгі жүзеге асыру ұстанымы төмендегідей болатын инновациялық педагогикалық креативті білім беру шешім болып табылды:

- педагогикалық креативтікке дайындық;
- кең мағынада техноаумақ элементтерін жобалаудан әрекетті жобалауға көшу;
- шешімдердің көп өлшемділігі, басқаша ойлауға шыдамдылыққа, яғни толеранттылық пен өз әрекетіне адамгершілік жауапкершілікке негізделген дүниетанымды қалыптастыру;
- жалпыланған білім жүйесін қалыптастыру мақсатымен пәнара¬лық байланысты жүзеге асыру;
- ойлау полихроматикалығы мен интеллектісінің әрекет «бино-кулярлығын» қалыптастыру.

Қорытынды

Сөйтіп, педагогикалық ұтқырлық пен жылдам біліктілікті жетілдіруге қойылатын талаптардың өсу жағдайында жоғары білім беру жалпы және кәсіби дайындықпен қатар бүкіл еңбек әрекетінде білімін жүйелі жалғастыру үшін база беруді ойластырғаны жөн. Жоғары мектепте кәсіби дайындық сапасы педагогикалық міндет пен қойылған мақсатқа жетуді жүзеге асыру үшін қабылдайтын педагогикалық технологияларға байланысты. Оқыту үдерісін қалай құру, ұйымдастыру; студенттің бастапқы деңгейінен белгілі бір уақыт мерзімінде нақты жетістікке жетуге дейін қандай траекторияны таңдау керек; білім алушының мотивациясын қалай қалыптастыруға болады және оқу үдерісі үшін қандай жағдай жасау керек – осының барлығынан оқу үдерісінің сапасының деңгейі қандай болса, маман-тұлғаның дайындығының сапасы да сондай болады.

Жаңа білім беру парадигмасы студенттердің руханилық пен креативтігін қалыптастыруға бағытталған. Мұнда білім беру тәжірибесінің басты мақсаты табиғат пен қоғамның заңдарын оқыту ғана емес, «адам-табиғат-қоғам» жүйесінде әлемді шығармашылық түрлендіру мен қарым-қатынас үйлесімділігінің ізгіліктілік әдіснамасын әрекеттік меңгеруге көмек те болады. Мұндай міндетті адамның креативтік әлеуетін сақтау мен қалыптастыру басты мақсат болатын инновациялық білім беру ғана жүзеге асыра алады. Білім берудің жаңа парадигмасының жүзеге асуы тұлғалық-бағдарлы оқытумен және кәсіби тұлға, яғни жаңа формация маманын қалыптастыруда құзыреттілік тұрғысындағы амалға көшуді бейнелейді.

Креативтікті зерттеуде өткізілген талдау жалпы заңды¬лықтар мен кәсіптік андрагогикада өткізу ерекшеліктерін табуға мүмкіндік береді. Креативті тұлғаның жеке интеллектуалдық-эвристикалық сапасы ретінде рационалистік түсінуден ерекше¬лігі креативтікті жүйелі, бағалы тұлғалық, көп деңгейлі білім беруден бастау алады. Креативтік адамның рухани және тұлғаның шығарма¬шылық өзіндік даму шартының ажырамас бөлігі болатын бағалы, тұлғалық саналы категориясы. Ол оның өзіндік көкей-тестілігінің айтарлықтай қоры болып табылады.

Еліміздің егемендік жалауымен бірге көтерілген мәселелер педагог қауымын тығырыққа тіреп, дағдарысқа әкелгені рас. Мұндай дағда¬рыстан шығу креативті педагогтердің басын қосуға, бір бағытта мәселе басын ашуға жұмылдыра түсті. Рес¬публикамыздағы бел¬сенді, ізденіс үстіндегі оқытушылар өз қол¬даушыларымен бір ұйым болып, ынтымақтастық педагоги¬касының бір бұтағы аясында қызмет етуге ынта білдірді. Оларға тән ерекшеліктер біріншіден, жаңашылдық жолын¬дағы авторлық курстар мен ғылыми-әдістемелік семинар, конферен¬циялар арқылы оқу мазмұнын тереңдетумен айналысатын даму деңгейі жоғары дәрежедегі топ. Екіншіден, креативтік белгіде өзін-өзі жетілдіруші, қалыптастырушы, басқарушы инновациялық жүйе. Үшіншіден, әр аймақтан ерікті түрде инноватор ілімін қолдаушы, сыннан өткізуші, таратушы креативті студенттер тобы – инновациялық үдерісті толық іске асырушы инновациялық топ. Сол

сияқты, инновациялық ізденістің жергіліктілігі, аймақтығы, студенттердің еріктілігі, тұтас инновациялық қызмет етуі, бірауыздылығы сияқты өзіндік қасиеттермен ерекшеленеді.

Пайдаланылған көздер тізімі:

1. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011 – 2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P100000971_
2. «Жоғары білім беру – интеллектуалдық ұлт қалыптастырудың стратегиялық ресурстары» әл – Фараби атындағы ҚазҰУ-дың оқытушы профессорлар құрамының XXXX ғылыми-әдіснамалық конференциясының материалдары. –2010, қаңтар –15. – Т. 1.

ИНТЕГРАЦИЯ УРОКОВ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА И ДЕБАТНОГО КЛУБА «ӘДІЛЕТ» В ШКОЛЬНОМ ОБУЧЕНИИ: РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ И НАВЫКОВ АРГУМЕНТАЦИИ

А.Б. Садыкова
учитель истории КГУ «Школа- гимназия № 51»
Бостандыкского района г. Алматы

Аннотация

В статье рассматривается опыт интеграции уроков истории Казахстана с деятельностью дебатного клуба «Әділет» в рамках школьного образования, используя примеры из практики учителя истории в гимназии № 51 города Алматы. Описание включает методы и подходы, направленные на развитие критического мышления, аргументации и аналитических навыков у школьников через активные формы обучения и участие в дебатах. В статье приводятся примеры эффективных мероприятий и практических заданий, которые помогают ученикам осваивать исторический материал через обсуждение и дебаты, формируя у них навыки аргументации, публичных выступлений и критического анализа. Также освещается значимость интеграции междисциплинарных методов для развития личности учащихся в условиях современного образования.

Ключевые слова:

История Казахстана, дебаты, критическое мышление, навыки аргументации, школьное обучение, гимназия, интеграция, дебатный клуб «Әділет».

Современное образование все более ориентировано на развитие не только знаний, но и компетенций, необходимых для успешной жизни в обществе. Одним из важнейших аспектов школьного образования является развитие критического мышления, способности анализировать информацию, аргументировать свою точку зрения и принимать обоснованные решения. Важную роль в этом процессе могут сыграть не только традиционные уроки, но и инновационные формы обучения, такие как участие в дебатах.

Школа-гимназия № 51 города Алматы является одним из учебных заведений, где активно развиваются как уроки истории Казахстана, так и дебатная деятельность. В этом контексте интеграция исторических знаний и навыков аргументации в дебатах представляет собой уникальный подход, который способствует всестороннему развитию учащихся. В данной статье представлен опыт работы учителя истории Казахстана по интеграции уроков истории с деятельностью дебатного клуба «Әділет», а также практические рекомендации по развитию критического мышления и навыков аргументации у школьников.

Теоретическая основа интеграции уроков истории и дебатов

Интеграция разных учебных дисциплин на основе общих образовательных целей является важной частью педагогической практики. В данном случае интеграция уроков истории Казахстана с деятельностью дебатного клуба представляет собой синергию двух

методов обучения: изучения исторического материала и тренировки навыков публичных выступлений и аргументации. Этот подход ориентирован на развитие у школьников критического мышления, аналитических навыков и способности видеть многогранность исторических процессов и явлений. История как предмет предоставляет уникальные возможности для формирования у школьников навыков критического осмысления прошлого, анализа исторических событий, их причин и последствий. Важно не просто запомнить факты, но и уметь интерпретировать их, искать причинно-следственные связи, оценивать различные точки зрения на события. Критическое мышление, основанное на анализе исторического материала, является важнейшей составляющей образования в условиях информационной насыщенности современного общества.

Значение дебатов в образовательном процессе

Дебаты как форма обучения помогают развивать у школьников умение аргументировать свою позицию, слушать и анализировать чужие мнения, а также выстраивать логическую структуру своего выступления. Это ключевые навыки для развития аналитического мышления, способности к публичному выступлению и уверенности в своих силах. В дебатах часто рассматриваются спорные темы, что позволяет ученикам исследовать различные стороны вопроса, что способствует более глубокому пониманию проблем и повышает уровень их ответственности в принятии решений.

Гимназия № 51 города Алматы, где реализуется интеграция проводимых мной уроков истории Казахстана с деятельностью дебатного клуба «Әділет», является одной из школ, активно внедряющих современные методы обучения. В рамках школьной программы преподавания истории Казахстана с 2021 года активно используется методика дебатов, направленная на развитие у учащихся навыков критического мышления и аргументации.

Внедрение дебатов в процесс уроков истории

С 2021 года на уроках истории Казахстана начали использовать методы дебатов для более глубокой проработки исторических тем. Ученики, изучая ключевые события и процессы в истории своей страны, делятся на группы и представляют различные точки зрения по обсуждаемой теме. Например, при изучении темы «Казахстан в годы Великой Отечественной войны» учащиеся обсуждают роль Казахстана в победе над фашизмом, аргументируя свою позицию с опорой на исторические факты.

В рамках уроков истории также проводятся мини-дебаты, где ученики на основе исторических источников должны защищать или опровергать определенную точку зрения. Такие занятия стимулируют учеников к поиску дополнительных материалов, к самостоятельному анализу источников и формируют у них навыки работы с текстом.

Пример 1: «Декларация Независимости: начало независимости или политическая тактика?»

Один из ярких примеров интеграции дебатов с историей Казахстана был связан с обсуждением темы становления независимости Казахстана. Ученики, изучив исторические события конца 1980-х — начала 1990-х годов, делились на группы, которые должны были защитить разные точки зрения. Одна группа утверждала, что казахстанская

независимость началась с подписания Декларации Независимости, другая – что это был лишь политический шаг, направленный на сохранение власти в условиях распада Советского Союза. Каждая группа готовила аргументы, опираясь на документы того времени, и представляла свою точку зрения перед остальными. В ходе обсуждения ученики учились не только аргументировать, но и уважать мнение других, что развивает важнейшие навыки коммуникации. Деятельность и фрагменты дебатов на моих уроках представлены в Instagram-страницах клуба и школы.

Пример 2: «Земельная реформа в Казахстане: прогресс или угроза?»

Еще одной темой для дебатов стала земельная реформа в Казахстане. Ученики анализировали историческую ситуацию с сельским хозяйством в период 1950-х годов, сравнивая её с современными проблемами земельной политики в Казахстане. В ходе дебатов школьники осваивали методы исторического анализа, узнавали о различных подходах к проблемам, что углубляло их понимание современной ситуации.

Роль дебатного клуба «Әділет» в развитии критического мышления

Дебатный клуб «Әділет», который функционирует в школе, является важным инструментом для развития навыков аргументации и критического мышления у школьников. Он предоставляет ученикам возможность участвовать в открытых дискуссиях на различные темы, как локального, так и международного масштаба. В клубе часто рассматриваются и исторические темы, что позволяет учащимся глубже понимать, как исторический контекст, так и текущие события.

Пример 3: «Политическая роль лидеров Казахстана в истории»

Одним из интересных мероприятий клуба стало обсуждение политической роли ключевых лидеров Казахстана в контексте их исторического вклада в развитие страны. В ходе дебатов ученики рассматривали личность Абая Кунанбаева, Кенесары Касымова,

Алихана Бокейханова анализируя их действия и решения с разных точек зрения. Дебаты позволили учащимся не только углубленно изучить исторические события, но и развить способности к анализу и конструктивному обсуждению спорных тем.

Внедрение элементов дебатов на уроках истории

Важно разработать и внедрить методические рекомендации по интеграции дебатных практик в уроки истории Казахстана. В процессе дебатов учащиеся смогут не только углубленно осваивать материал, но и развивать навыки аргументации, критического анализа, а также улучшать способности к самовыражению и публичным выступлениям.

1.Обогащение учебной программы через дебаты.

Это позволяет ученикам не только осознавать значимость исторических событий, но и аргументированно их интерпретировать с разных точек зрения.

2.Обучение методам критического анализа

Важно обучить учащихся методам критического анализа источников и исторических событий. Для этого можно использовать технику «разделения точек зрения» на конкретные исторические события, что способствует развитию независимого мышления и способности находить аргументы на обе стороны.

3.Систематический подход к организации дебатов.

Регулярное проведение дебатов на уроках истории в рамках клубной деятельности помогает учащимся на практике освоить стратегию аргументации и публичных выступлений. Это можно оформить как дополнительную образовательную программу, при этом важно обеспечить мониторинг и оценку развития критического мышления участников.

4.Использование технологий и ресурсов

Внедрение в процесс обучения современных технологий (онлайн-платформ для дебатов, видеоматериалов, виртуальных туров по историческим местам и архивам) будет способствовать улучшению вовлеченности учащихся в образовательный процесс и расширению их кругозора.

5.Оценка эффективности интеграции.

Регулярные рефлексии и самооценка учащихся, а также оценка их результатов в ходе дебатов и обсуждений помогут лучше понять, насколько эффективно реализуется интеграция истории Казахстана и дебатного клуба в образовательный процесс.

Выводы

Интеграция уроков истории Казахстана с деятельностью дебатного клуба «Әділет» в гимназии № 51 города Алматы позволила существенно повысить уровень критического мышления и аргументации среди учащихся. Практика дебатов на уроках истории и в клубе развивает у школьников способность к глубокому анализу исторического материала, аргументированному выступлению и уважению к различным точкам зрения. Эти навыки являются основой для формирования активной и осведомленной гражданской позиции, что имеет важное значение в условиях современного общества.

Внедрение подобных форм обучения в школьный процесс способствует не только улучшению понимания истории, но и развитию компетенций, которые помогут учащимся уверенно ориентироваться в информационном потоке, делать обоснованные выводы и принимать осознанные решения.

Список литературы:

1.Токаев К. К. Политическая реформа и демократизация в Казахстане. Алматы: «Қазақстан». 2003 г.

2.Омарова Ш. А. «Методы развития критического мышления у школьников». Алматы: «Білім». 2015 г.

3. Тажибаев М. Роль школьных дебатов в воспитании гражданской позиции молодежи. Журнал «Развитие образования», №4, с. 55-62.2020 г.

4. Калдыбаев, К. «Мифы и реальности дебатов: от новичка до мастера». Алматы: Дебаты KZ. 2020 г.

МЕТОДЫ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА И УЧЕНИКА В МУЗЫКАЛЬНОЙ ШКОЛЕ: ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ И СТРАТЕГИИ МОТИВАЦИИ

Хаджинова Светлана Владимировна,
концертмейстер, педагог по классу фортепиано ГККП «Детская музыкальная школа №10» управления образования города Алматы

Роль концертмейстера в музыкальном образовании очень важна, так как определяет развитие юных музыкантов как в техническом, так и в художественном плане. В музыкальных школах концертмейстер не только обеспечивает поддержку учащихся в качестве аккомпаниатора, но и выполняет педагогическую роль, помогая учащимся развивать ансамблевые навыки, музыкальную восприимчивость и работать над глубиной интерпретации. Несмотря на это, взаимодействию между концертмейстерами и учащимися часто уделяется недостаточно времени. Кроме того, проблема правильного и эффективного взаимодействия остается недостаточно изученной в рамках педагогических исследований.

Основной целью данной статьи является анализ педагогических подходов и мотивационных стратегий, используемых концертмейстерами при работе с учениками. Это исследование направлено на выявление ключевых элементов взаимодействия, способствующих созданию продуктивной среды обучения, а также на выявление проблем, с которыми сталкиваются концертмейстеры при выполнении своих функций и как аккомпаниатора, и как педагога.

Концертмейстер в рамках музыкальной школы играет важную роль, выходящую за рамки фортепианного сопровождения учащихся. В его обязанности входят как музыкальные, так и педагогические функции, что делает его неотъемлемой частью образовательного процесса. Основная задача концертмейстера – поддерживать учащихся, обеспечивая соблюдение звукового баланса, чтобы произведение, исполняемое учеником, красиво звучало со сцены. Но это только на первый взгляд. На самом же деле, работа концертмейстера простирается далеко за пределы концертного зала. Прежде всего, концертмейстер – это преподаватель, который и разучивает с учеником произведение и рассказывает, показывает принципы работы в ансамбле. Кроме того, концертмейстер также обеспечивает психологическую поддержку ученика, развивая в нем чувство уверенности, чтобы итоговое выступление прошло гладко.

Эффективное сотрудничество между концертмейстером и учеником в музыкальной школе требует применения продуманных педагогических подходов, учитывающих индивидуальные потребности и этапы музыкального развития ученика. Эти подходы обеспечивают эффективность процесса обучения, благодаря чему происходят технический и художественный рост ученика.

Основа успешной педагогической стратегии заключается в понимании уровня подготовки учащегося. Определения уровня включает в себя оценку его технических навыков, музыкального опыта и темпа обучения. Таким образом, концертмейстер может адаптировать свои методы работы в соответствии с конкретными возможностями и целями ученика. В дополнение к уровню мастерства, концертмейстер должен учитывать возраст и личные качества своего подопечного. Для младших школьников может быть полезен игровой или же исследовательский подход, при котором концертмейстер поощряет любопытство и желание ученика исследовать новое, в то время как при работе с более старшими детьми важно отдавать предпочтение структурированию и аналитике для совершенствования навыков.

Ансамблевая практика является основным способом взаимодействия концертмейстера и учащегося. Благодаря совместным репетициям ученик развивает

повышенную чувствительность к игре своего партнера по ансамблю, учится быстро реагировать на изменения темпа и ритма. Это важно для развития ансамблевого мышления, при котором учащийся начинает воспринимать себя не как отдельного музыканта, а как часть большого музыкального мира, что особенно важно в концертной деятельности, а также для будущей профессиональной деятельности.

При работе с учащимися важно уделять большое внимание практике. Теоретические знания, то есть знание своей партии, умение ее исполнять и понимание партии аккомпаниатора, очень важны, однако они ничего не стоят при отсутствии практики – то есть непосредственной работы с аккомпаниатором. Концертмейстер должен уделять большое внимание именно процессу совместной игры. Да, очень часто необходимо помочь ученику понять некоторые моменты, касающиеся фразировки, темпа, ритма, объяснить их, но, в целом, основной приоритет должен уделяться совместной работе, так как именно неумение играть в команде будет больше всего заметно на экзамене или на концерте.
Теперь поговорим о стратегиях мотивации, которые может применять концертмейстер при работе с учащимися.

Мотивация играет ключевую роль в образовательном процессе, особенно в музыкальном образовании, где для достижения результата требуются ежедневные усилия и значительные эмоциональные вложения. Концертмейстеры в своем взаимодействии с учениками используют различные стратегии для повышения мотивации и поддержания комфортной образовательной среды. Создание благоприятной учебной обстановки имеет основополагающее значение для мотивации учащихся. Когда юные музыканты чувствуют себя комфортно и понимают, что они важны для педагога, педагог их слышит и поддерживает, они с большей вероятностью будут активно участвовать в процессе обучения. Концертмейстер может оказать психологическую поддержку через позитивное подкрепление, проявление эмоциональной поддержки и ободрение в процессе работы. Эта атмосфера доверия позволяет ученикам сосредоточиться на своем прогрессе, не опасаясь осуждения и не испытывая чрезмерного давления.

Разделение процесса обучения на обозримые этапы также является эффективным способом поддержания мотивации учащихся. Концертмейстеры могут помочь юным музыкантам, обозначив четкие и достижимые цели при овладении произведением, от понимания его структуры до совершенствования выразительных элементов. Не менее важны регулярное признание и то, что концертмейстер отмечает успехи своих подопечных, так как их это ободряет, даже если они совершают ошибки. Такой подход обещает, что ученик сохранит мотивацию на протяжении всего процесса обучения.

Еще одним фактором, который может повлиять на успешность обучения, может являться поощрение учащихся участвовать в различных концертах, то есть выступать на сцене и показывать свой прогресс не только экзаменаторам, но и более широкой аудитории. Эти мероприятия позволяют юным музыкантам продемонстрировать свои успехи, приобрести опыт выступлений и укрепить уверенность в своих силах. Концертмейстер играет ключевую роль в подготовке учеников к таким мероприятиям, давая рекомендации, связанные с выходом на сцену, взаимодействием с аудиторией и преодолением страха перед выступлением. Со временем этот опыт помогает ученикам развить чувство уверенности на сцене и вдохновляет их ставить перед собой более высокие цели в своем музыкальном путешествии.

Комбинируя все вышеперечисленные стратегии в своей работе, концертмейстер сможет создать у учащихся устойчивую мотивацию к развитию в рамках музыкального образования.

В целом, важно отметить, что концертмейстеры должны уделять большое внимание пониманию уникальных особенностей каждого учащегося, включая его уровень, подход к обучению и личные цели. Это позволяет создавать индивидуальные стратегии, которые максимально способствуют росту и вовлеченности ученика в образовательный процесс. Здесь важным подспорьем может служить использование современных педагогических технологий, которые сделают процесс обучения более интересным и увлекательным для учащихся. Так, цифровые инструменты и мультимедийные ресурсы могут обогатить процесс обучения, предлагая инновационные способы отработки координации в ансамбле, совершенствования технических навыков и изучения разнообразного репертуара. Например, программное обеспечение для замедленного воспроизведения или

виртуального моделирования дуэтов может дополнить традиционные методы обучения. Рассмотрим некоторые из этих программ.

Первая – это SmartMusic. Она представляет собой интерактивную платформу, которая позволяет ученикам играть вместе с виртуальным аккомпанементом. Она также предоставляет обратную связь в реальном времени о точности исполнения [1]. Другая программа – Transcribe! - это программа, специально разработанная для музыкантов, которая позволяет замедлять и анализировать музыкальные записи, при этом не меняя тональности воспроизводимого фрагмента [2]. Еще одно интересное решение – это приложение Modacity. Программа позволяет грамотно организовать процесс репетиций, чтобы отслеживать прогресс, создавать планы занятий и ставить цели [3].

Таким образом, концертмейстер играет одну из важнейших ролей в системе музыкального образования, так как именно от него зависит, насколько будет успешным процесс выступления. Используя индивидуальные педагогические подходы, повышая мотивацию с помощью различных стратегий и объединяя теоретические и практические элементы, концертмейстеры вносят значительный вклад в целостное развитие своих учеников, а внедрение современных технологий может еще больше расширить возможности концертмейстеров в их двойной роли преподавателей и аккомпаниаторов.

Список использованной литературы:

1. SmartMusic: Interactive platform for music practice. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.musicgateway.com/blog/songwriter/smart-music-review – Дата доступа: 6.11.2024.
2. Transcribe!: Software for musicians to slow down and analyze audio recordings. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.seventhstring.com – Дата доступа: 10.11.2024.
3. Modality: Practice and progress tracking tool for musicians. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.modacity.co – Дата доступа: 10.11.2024.

ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ ОДАРЕННОСТИ В СФЕРЕ МУЗЫКАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Сыздыкова Карлыгаш Канатовна
Педагог-исследователь, преподаватель музыкально-теоретических дисциплин ГККП «Детская музыкальная школа №2 им. Розы Багдановой» г.Астана

Аңдатпа
Музыкалық өнер аясында дарындылықтың психологиялық мазмұнын ашу, педагогика мен психология тәжірибесінде маңызды болып табылады. Психологиялық ғылымда әлі күнге дейін дарынды балаларды психологиялық тұрғыда қолдайтын, дарындылық пен оның құрылысында ешбір жол қарастырылмаған. Мақалада автор дарындылықтың негізгі ұғымдарын ашып, оны анықтау.

Түйінді сөздері:
дарындылық, шығармашылық, мүмкіндіктері.

Аннотация
Раскрытие психологического содержания одаренности в сфере музыкального искусства является важнейшим аспектом в психологической практике. В психологической науке до сих пор не сложилось единого подхода к пониманию одаренности и ее структуры, который позволил бы диагностировать ее и осуществлять психологическое содержание одаренных детей. В статье автор раскрывает основные понятия одаренности и ее выявление.

Ключевые слова:
Одаренность, креативность, способности.

Введение

На разных исторических этапах становления музыкальной психологии и педагогики, и в настоящее время в разработке теоретических, а, следовательно, и практических аспектов проблема музыкальной одаренности, музыкальности и музыкальных способностей – одна из центральных.

До настоящего времени нет четкого определения, что же именно можно считать музыкальной одаренностью, и значит какие индивидуально-психологические особенности ребенка необходимо сделать предметом своего внимания с тем, чтобы помочь ему раскрыть свой потенциал.

Уже более столетия идет дискуссия, посвященная проблеме музыкальности: является ли музыкальность комплексом отдельных музыкальных способностей или это единое целое, не поддающееся членению? Является музыкальность прижизненным или врожденным образованием или она результат взаимодействия этих факторов? Всем людям присуща музыкальность или только избранным? Как ее измерить?

Проблема заключается в том, что психологические аспекты формирования креативности, в контексте музыкальности, в основном мало изучены, кроме того, сам процесс формирования креативности у детей носит интегративный характер психологии и педагогики. Исследуемая в данная проблема актуальна в теоретическом, практическом и экспериментальном планах.

Цель исследования – провести диагностику музыкальных способностей и креативности младших школьников.

Гипотеза исследования - если в ходе учебно-воспитательного процесса у младших школьников своевременно исследовать и развивать креативность, то это приведёт к качественному улучшению музыкальных способностей.

Цель и гипотеза обусловили постановку основных задач исследования: провести теоретический анализ состояния проблемы музыкальной одаренности.

Проблема музыкальности, музыкальных способностей и музыкальной одаренности – одна из центральных в музыкально – психологических исследованиях. Ее изучением занимались А. Фейст, М. Мейер, Г. Ревеш, К. Сишор, Н. А. Римский-Корсаков, В Хакер, Т. Циген, Б. М. Теплов, Б.Р. Эндрьюс, Г. Копп, Е. Гордон, П. Михель, И. Супек, Д. Филипс, Р. Тредгольд, Д. Вискотт, Т.М. Цыпин, Д.Б. Богоявлинская, А. Матюшкин, Я. Понамарев, А.Л. Готсдинер, В. Медушевский, Б. Асафьев, В. Шацкая, Д. Кабалевский, Г.С. Тарасов, В.Э. Чудновский.

Методология исследования: анализ психолого-педагогической и музыковедческой литературы по исследуемой проблеме; эксперимент: констатирующий, формирующий и контрольный этапы; педагогическое наблюдение, тестирование; интервьюирование педагогов; статистические методы обработки материалов.

Результаты

В ходе исследовательской работы был определен уровень развития музыкальности и креативности детей. Исследование проводилось в два этапа: Первый этап проводился в прошлом учебном году и в нем участвовали дети первого года обучения. На первом этапе провели диагностику музыкальности. На втором этапе была проведена работа по исследованию креативности и провели повторную диагностику музыкальности. В исследовании участвовали дети второго года обучения.

По результатам первого диагностического этапа были сформированы следующие выводы: интонационно-слуховой опыт у детей первого года обучения уже достаточен для элементарного определения настроения музыкального произведения и даже его жанра.

На следующем этапе, осуществлялось экспериментальное исследование креативности. Работа проводилась в три этапа: первый – диагностический, второй – развивающий, третий – итоговый диагностический. Для диагностики креативности младших школьников были использованы следующие методики: методика Е. П. Торранса «Тест креативности»; опросник креативности Джонсона, в модификации Е. Туник; «Шкала рейтинга творческих характеристик» Дж. Ранзулли. По результатам трех методик выяснилось, что в обоих группах, преобладает средний и низкий уровень креативности,

высокий уровень не выявлен или отмечен у отдельных ребят.

Результаты констатирующего эксперимента стали основой для разработки и проведения развивающих занятий, нацеленных на повышение уровня креативности через развитие творческого потенциала детей экспериментальной группы. Проводились тренинги креативности, которые были построены в форме развивающей увлекательной игры. Кроме этого, на учебных занятиях проводились тематические серии творческих заданий.

Заключение

Анализ отечественной и зарубежной психологической, музыковедческой и педагогической литературы по проблеме музыкальной одаренности позволили прийти к выводу, что в структуру музыкальной одаренности входят, наряду с другими такие компоненты как, музыкальность и креативность.

Таким образом, несмотря на данную от природы общую способность к творческой деятельности, только целенаправленное обучение дает возможность обеспечить высокий уровень развития заложенных генетически творческих способностей. Формирование этих способностей следует начинать на ранних стадиях развития личности, именно у младшего школьника в гораздо большей степени сохраняются черты сензитивности для развития музыкальных способностей и креативности.

Список использованных источников

1. Азарова Л.Н. Как развивать творческую индивидуальность младших школьников // Журнал практического психолога. - 1998. - № 4. - С.83.
2. Батоев Г.Б. Развитие творческого воображения учащихся. - Улан-Удэ: Бурят. кн. изд., 1996. - 144 с.
3. Белова Е.С. Выявление творческого потенциала школьников с помощью теста Е.П. Торренса // Психологическая диагностика. - 2004. - № 1. - С. 21-40.
4. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей. Учеб. пособие. - М.: Академия, 2002. - 320 с.
5. Ветлугина Н.А. Музыкальное развитие ребенка. М., 2007.
6. Кирнарская Д.К. Музыкальные способности. – М.: Таланты - XXI век, 2007.
7. Козленко В. Н. Проблема креативности личности // Психология творчества. – М., 2000. С. 131-148.
8. Лейтес Н.С. Возрастная одаренность и индивидуальные различия. М.: Институт практической психологии, Воронеж: НПО «МОДЭК», 2002.
9. Одаренность и возраст. Развитие творческого потенциала одаренных детей / Под ред. А.М. Матюшкина. М.– Воронеж, 2004.
10. Сыздыкова К.К. Магистерская диссертация «Психологическое содержание одаренности в сфере музыкального искусства». – Павлодар, 2013
11. Тарасов Г.С. Психологические основы музыкального обучения. М., 2009.
12. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей. М.: Наука, 2003.

ФОРМИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ ЧЕРЕЗ ПРОЕКТНУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Орехова Виктория Сергеевна
учитель начальных классов
КГУ «Физико-математический лицей отдела образования города Костаная» Управления образования акимата Костанайской области

Аңдатпа

Мақалада заманауи білім берудің тиімді құралы болып табылатын жобалау қызметі арқылы оқушылардың негізгі құзыреттіліктерін қалыптастыру тәсілдері қарастырылады. Жобалық жұмыстың негізгі кезеңдері, оның типологиясы және ұйымдастыру принциптері сипатталған. Оқушылардың зерттеу, коммуникативті, басқарушылық және рефлексивті дағдылары сияқты құзыреттіліктерін дамытуға ерекше назар аударылады. Сондай-ақ, дербестікті, шығармашылықты және командада жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру үшін жобалық қызметтің маңыздылығы атап өтіледі. Білім беру практикасында жобаны сәтті жүзеге асырудың мысалдары келтірілген.

Аннотация

В статье рассматриваются подходы к формированию ключевых компетенций учащихся через проектную деятельность, которая является эффективным инструментом современного образования. Описаны основные этапы проектной работы, её типология и принципы организации. Особое внимание уделено развитию у школьников таких компетенций, как исследовательские, коммуникативные, управленческие и рефлексивные умения. Также подчёркивается значение проектной деятельности для формирования самостоятельности, креативности и навыков работы в команде. Приводятся примеры успешной реализации проекта в образовательной практике.

Annotation

The article discusses approaches to the formation of key competencies of students through project activities, which is an effective tool of modern education. The main stages of the project work, its typology and principles of organization are described. Special attention is paid to the development of such competencies as research, communication, managerial and reflexive skills among schoolchildren. The importance of project activities for the formation of independence, creativity and teamwork skills is also emphasized. Examples of successful project implementation in educational practice are given.

За последние годы отечественная система образования претерпела значительные изменения, затронувшие все аспекты школьного обучения. Введение принципов личностно-ориентированного подхода, индивидуализации обучения и усиление субъективной роли учащегося в процессе обучения потребовали внедрения новых методов преподавания. Современная школа нуждается в таких методах обучения, которые:

- способствуют формированию активной, самостоятельной и инициативной позиции учащихся в учебном процессе;
- развивают общеучебные умения и навыки (ОУУН): исследовательские, рефлексивные и самооценочные;
- формируют компетенции, то есть способности, объединяющие знания и умения с опытом их применения в реальной деятельности;
- приоритетно направлены на развитие познавательного интереса;
-реализуют принцип связи обучения с жизненными реалиями.

Одним из ведущих методов, отвечающих этим требованиям, является **метод проектов.**

Ключевая идея:

Создание условий, позволяющих формировать у школьников компетентности решения проблем, а также способов деятельности, составляющих коммуникативную и информационную компетентности.

Цель проектного обучения:

Главная цель проектного обучения — создание условий, в которых учащиеся самостоятельно приобретают недостающие знания из различных источников, осваивают навыки их применения для решения как познавательных, так и практических задач.

Задачи:

- Стимулировать естественный интерес к науке и познаниям
- Содействовать успешной адаптации учащихся в 5-ом классе
- Формировать класс как учебное сообщество
- Развивать учебно-познавательную мотивацию
- Развивать индивидуальность каждого
- Привлечь внимание родителей
- Реализовать право ребенка на творчество [1]

Метод проектов, название которого происходит от греческого слова, означающего «путь исследования», направлен на развитие творческого потенциала личности через самостоятельную работу учащихся под наставничеством учителя. Проект охватывает весь процесс — от зарождения идеи до её реализации. Проектная деятельность включает учебно-познавательную, творческую или игровую работу, целью которой является решение определённой проблемы. Итогом такой деятельности становится проект, представляющий собой детальное описание найденного решения. [2]

Этот метод активно содействует в обучении и развитию таких качеств, как:

Самостоятельность;

Ответственность;

Критичность и требовательность к себе и другим;

Настойчивость в достижении цели;

Умение работать в команде.

Эффективное применение этого подхода опирается на следующие принципы:

Детоцентризм — центр творческой деятельности занимает ученик, который активно проявляет свои способности, имеет возможность самореализации, демонстрирует свою компетентность.

Кооперация — проектная работа предполагает взаимодействие между учащимися, учителем и внешними консультантами, что способствует развитию навыков командной работы.

Опора на субъективный опыт — в процессе выполнения проектов учащиеся используют собственные знания и навыки, приобретённые ранее.

Индивидуализация — учёт интересов, темпа работы и уровня подготовки каждого ученика. Свобода выбора — предоставление ученикам права самостоятельно выбирать тему, методы исследования, партнёров по проекту, источники информации и форму представления результатов.

Связь с реальной жизнью — соединение академических знаний с практическими действиями, направленными на улучшение окружающего мира.

Модель урока «Шесть П»

Для реализации проектной деятельности необходимо определить социально значимую задачу, которая может быть исследовательской, информационной или практической. Первый шаг выполнения проекта — это планирование действий для решения проблемы, то есть проектирование самого проекта. На этом этапе важно определить тип конечного продукта и форму его презентации. Ключевой частью плана является пооперационная разработка, включающая перечень конкретных шагов с указанием ожидаемых результатов, сроков выполнения и ответственных лиц. Любой проект обязательно включает исследовательскую работу, в ходе которой учащиеся занимаются поиском информации, её анализом, осмыслением и представлением. Конечный результат проекта, или его выход, — это созданный продукт. Этот продукт должен быть представлен заказчику и общественности в убедительной форме, демонстрируя его эффективность как решение обозначенной проблемы. Таким образом, завершение проекта предполагает

презентацию результата. Структура проекта основывается на «пяти П». Проблема-Проектирование (планирование)-Поиск информации- Продукт-Презентация.

Шестое «П» проекта - его ПОРТФОЛИО, т. е папка, в которой собраны все рабочие материалы проекта, в том числе черновики, дневные планы и отчеты и др. [3]

Навыки и умения, формируемые в процессе проектной деятельности:

Проектная деятельность способствует всестороннему развитию учащихся, формируя широкий спектр компетенций, необходимых для успешного обучения и дальнейшей жизни. К основным относятся:

1.Рефлексивные умения
- Анализ собственной работы и действий;
- Оценка качества выполненных задач;
- Осознание причин успехов и ошибок.

2.Поисковые (исследовательские) умения
- Формулирование гипотез;
- Поиск и анализ информации из различных источников;
- Применение исследовательских методов для решения задач.

3.Навыки самостоятельной оценки
- Критическая оценка своей работы и достижений;
- Сравнение результата с заданными критериями.

4.Навыки сотрудничества
- Эффективное взаимодействие в группе;
- Распределение ролей и обязанностей;
- Умение находить компромиссы и решать конфликты.

5.Менеджерские навыки
- Планирование работы над проектом;
- Управление временем и ресурсами;
- Организация совместной деятельности.

6.Коммуникативные умения
- Уверенное выражение мыслей в устной и письменной форме;
- Навыки ведения переговоров и делового общения;
- Демонстрация результатов в ходе презентации.

7.Презентационные навыки
- Чёткое и лаконичное изложение сути проекта;
- Умение демонстрировать найденные решения и аргументировать их;
- Оценка влияния различных факторов на ход работы и её результативность.

Презентация проекта — ключевой этап, развивающий навыки публичного выступления. Даже не совсем удачный проект имеет педагогическую ценность, поскольку помогает:

1. Преодолеть страх ошибок;
2. Развить творческое воображение;
3. Разработать навыки конструирования и технологии выполнения заданий;
4. Привить трудолюбие как основу успешного достижения целей.

Даже не совсем удачно выполненный творческий проект имеет положительное педагогическое значение. Снимается «страх» перед неправильным высказыванием. Здесь происходит преодоление психологической инерции, развитие творческого воображения, конструирование, разработка технологии выполнения различных заданий. Здесь есть главное - труд. Без труда нет результата, нет урока, нет «продукта», именно он - труд - становится сердцевиной урока. Модель, которую мы обсуждаем, не будет полной без правильно поставленной цели. Дайте детям понятную, интересную и достижимую для них сегодня цель, и тогда их не нужно будет принуждать учиться.

Предлагая школьникам участвовать в создании проекта, педагог должен учитывать, что это трудоемкий процесс, поэтому проектную деятельность используют и как метод внеклассной работы, особенно если проект исследовательского, межпредметного характера.

В педагогике, как в науке, выделяют несколько типов проектов. По доминирующей деятельности: исследовательские, творческие, ролевые, информационные, прикладные. По предметно - содержательной деятельности: монопроект, межпредметный проект. По характеру контактов: внутренние, региональные, международные. По количеству участников: личностные, парные, групповые. По продолжительности выполнения: краткосрочные, средней продолжительности, долгосрочные (от 30 дней до нескольких месяцев)

Метод проектов зарекомендовал себя как один из наиболее эффективных способов формирования ключевых компетенций учащихся. Его использование способствует развитию самостоятельности, ответственности, креативности, а также навыков взаимодействия и анализа.

Результаты наблюдений показывают, что:

Учащиеся, работающие над проектами в группе, часто становятся более сплочёнными, что положительно сказывается на их взаимоотношениях;

Интерес к проектной деятельности напрямую зависит от степени самостоятельности, предоставляемой школьникам;

70% учащихся отмечают, что им было интересно выполнять проект благодаря возможности работать автономно;

70% стали выше оценивать свои способности, 21% почувствовали себя увереннее в коллективе, а 13% повысили качество знаний.

Проектная деятельность учит школьников:

- Правильно распределять время;
- Анализировать собственные действия;
- Презентовать результаты своего труда;
- Завершать начатое и достигать поставленных целей.

Таким образом, метод проектов открывает большие перспективы для образовательной практики, сочетая в себе элементы самостоятельного обучения, творчества и практической деятельности.

Итак, подводя итоги, можно сказать, что проект многогранен, проект эффективен, проект перспективен, проект неисчерпаем.

Успех моих учеников, неоднократных победителей конкурса научно-исследовательских проектов «Зерде» и региональных научно-практических конференций, является подтверждением эффективности проектной технологии. Благодаря её применению я вижу результат своей работы и продолжаю совершенствоваться в этой области.

Список литературы:

1.Ткаченко Т. А. https://infourok.ru/obobshenie-peredovogo-pedagogicheskogo-opyta-po-teme-organizaciya-issledovatelskoj-proektnoj-deyatelnosti-uchashihsya-4197590.html [1]

2.Метод проектов https://ru.bilimainasy.kz [2]

3.Капитанова Т. И. https://urok.1sept.ru/articles/666380 [3]

ҚАРҚАРАЛЫ ҚАЛАСЫНЫҢ БАЛАЛАР ӨНЕР МЕКТЕБІ: КЕШЕ, БҮГІН, ЕРТЕҢІ

Спабекова Рымкул Ахметжановна
Қарағанды облысы білім басқармасының Қарқаралы ауданының білім бөлімінің «Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебі» КМҚК директоры

«Ұлттың жаңа болмысы білім, ғылым және мәдениет саласын дамыту арқылы қалыптасады. Осы үш бағытты рухани даму саласындағы жұмыстың мызғымас үштағаны деуге болады. Біз ұрпақ тәрбиесіне баса мән беріп, жастарды жақсылыққа жетелеуіміз керек.»

ҚР Президенті Қ.К.Тоқаев
(II Ұлттық құрылтай отырысы маусым 2023ж.)

Ежелгі тарихи қала Қарқаралы өзінің тамаша табиғатымен ғана емес, сонымен қатар бай мәдениетімен де танымал. Сол үшін де жергілікті халық оны «Қазақстандық Швейцария» деп ұлықтайды.

Әсем табиғатымен, тарихын кеңге жайған сырымен әлемге әйгілі, танымал болған Қарқаралы қаласының мәдени мекемелері, қосымша білім беретін ұйымдары арасында Балалар өнер мектебі айтарлықтай беделге ие.

1964 жылы негізі қаланған, алғаш «Балалар музыка мектебі» болып ашылған, бүгінгі күні «Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебі»КМҚК-ыны –кәсіби музыкалық және көркем-эстетикалық бағыттарда оқушыларға жан-жақты қосымша білім беруді жүзеге асырып келеді.

Қосымша білім берудің негізгі мақсаты– балалардың үнемі өзгеріп тұратын жеке мәдени-әлеуметтік және білім беру қажеттіліктерін қанағаттандыру.

Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебінің балаларға қосымша білім берудегі басты мақсаты:

- Балаларды қоғам өміріне бейімдеу;
- Бос уақыттарын мазмұнды ұйымдастыру;
- Шығармашылық қабілеттерін, жан-жақты бейімділіктерін дамыту;
- Эстетикалық және кәсіби білім беру;
- Дарынды оқушыларды арнайы өнер саласы бойынша оқу орындарына түсуіне бағыт-бағдар беру.

Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебінде 43 педагог еңбек етеді, оның 22-і жоғары білімді, 6 педагог Павлодар, Бишкек қалаларындағы жоғары оқу орындарында білімдерін жалғастыруда.

Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебінің педагогикалық ұжымы білікті, кәсібиліктері жоғары қалыптасқан ұстаздардан қамтылған. Мектепте мұғалімдер кәсіптілігінің қалыптасуына, шығармашылық деңгейлерінің өсуіне, білімдерін жетілдіруіне, жаңашылдыққа ұмтылуына ықпал ету бағытында жұмыстар үздіксіз жүргізіліп отырады. 60 жылдық тарихында балалар өнер мектебі қаншама жасөспірімдердің өнерге деген қызығушылықтарын арттырып,жан-жақты тәлім-тәрбие беріп, мамандық таңдауына икемдеп түлетіп ұшырды. Алғашқы түлектердің біршамасы туған жерге қайтып келіп, өздері білім алған өнер мектебінде саналы еңбек етуде.

Педагогикалық ұжымның 80%-ға жуығы балалар өнер мектебінің түлектері. Қаншама түлектер Республика көлемінде әр салада саналы еңбек етуде, өнер саласында жүрген Жүсіпбек Елебеков атындағы Республикалық ән байқауының Бас жүлде иегері, ҚР-ның Тұңғыш Президенті-Елбасы Қоры сыйлығының лауреаты, жезтаңдай әнші Сержан Мұсайын Қарқаралы қаласының музыка мектебінің түлегі. Қазақстан және Американдық кинорежиссерлер бірігіп түсірген «Әміре» фильміндегі әнші Әміренің әндерін шәкіртіміз, танымал әнші Сержан Мұсайын орындағаны, біздер үшін үлкен мәртебе.

Тәттімбет атындағы академиялық қазақ халық ұлт аспаптар оркестрінің белді мүшесінің бірі, домбырашы Омарова Ақжан да музыка мектебінің түлегі, бірнеше конкурстардың лауреаты, домбыра сыныбының түлегі Бауыржан Ермухамбетов –ҚР Мәдениет қайраткері, бүгінде Тәттімбет атындағы Қарағанды өнер колледжінің директоры; дәстүрлі әнші, шәкіртіміз Шыңғыс Сәрсенбай Тәттімбет атындағы Қарағанды өнер колледжінде ұстаз, композитор; әнші сазгер, ұстаз Ерслан Жакипханов өнер мектебінің домбыра сыныбының түлегі; дәстүрлі ән сыныбының түлегі, республикалық, халықаралық ән байқауларының лауреаттары: Альяна Берғазықызы, Тоғжан Секербай бүгінгі күні Астана қаласындағы Қазақ Ұлттық өнер университетінде, Аружан Әмірбек Алматы Қазақ Ұлттық консерваториясында оқуын жалғастыруда, мектебіміздің мақтанышы және тағы басқа шәкірттермен мақтанамыз. Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебі өзінің қызметін Қарағанды облысы бойынша қосымша білім беру мекемелерімен, Тәттімбет атындағы Қарағанды өнер колледжімен тығыз байланыста жүргізеді. Әр жыл сайын балалар өнер мектебінің түлектері Тәттімбет атындағы Қарағанды өнер колледжіне домбыра, қобыз, хореография, эстрадалық вокал, дәстүрлі ән мамандықтарына түсіп, оқуларын жалғастыру дәстүрлі түрде қалыптасқан.

Тарихи деректерге сүйенсек алғаш музыка мектебі Қарқаралы қаласында 1964 жылы ашылған, қазақ, орыс халық аспаптар, фортепиано бөлімдерінде балалар қосымша білім алған. Алғашқы музыка мектеп директоры – Абишев Абдрахман Жармович (1964-1968жж. атқарған, домбырашы, Қарқаралыдағы «Салтанат» этнографиялық ән-би ансамблінің белді мүшесі ретінде Франция, Германия мемлекеттерінде өнер көрсеткен).

1968-1983жж. –Балалар музыка мектеп директоры Төлеубаев Шалғынбай Күзембайұлы. Төлеубаев Шалғынбай Күзембайұлы- қазақтың төл аспабының бірі қобызды меңгерген, Құрманғазы атындағы Алматы Қазақ Ұлттық Консерваториясынан білім алған, Қарқаралының алғашқы кәсіби музыка саласының маманы.

1983-1989жж.- Мерсалимов Госман Жамелович. Госман Жамелович жоғары білімді ұстаз, музыкант(әртүрлі аспаптарды меңгерген), композитор, ҚР «Мәдениет қайраткері» белгісінің иегері.

1964-1995 жылдар аралығына дейін Балалар музыка мектебі болды.

1989-1995жж.- Балалар музыка мектеп директоры Едгина Зура Елеусизовна-«ҚР Білім беру саласының үздігі», ұстаз, флейта аспабында шебер орындаушы.

1995-2001жж.- Өнер мектебінің директоры Едгина Зура Елеусизовна.

2001 жылы өнер мектебі балалар мен жасөспірімдер орталығы болып құрылды. Балалар мен жасөспірімдер орталығында: домбыра, қобыз, фортепиано, баян, хореография, қуыршақ, өлкетану, драма, экология, бейнелеу, қолөнер үйірмелері жұмыс істеді.
2001 жыл «Ауыл жылы» болып жариялануына байланысты және ауылдардағы балаларды

қосымша біліммен қамту, жан-жақты тәлім-тәрбие беру мақсатында Балалар мен жасөспірімдер орталығының филиалдары аудан әкімінің, аудандық білім бөлімінің қолдауларымен ашылды:

- Егіндібұлақ селосы (домбыра, эстрадалық вокал);
- Нұркен ауылы (домбыра);
- Бүркітті ауылы (домбыра);
- Т.Әубәкіров ауылы (домбыра);
- Қарағайлы кенті (домбыра,қобыз)

2002 жылы - Қасым Аманжолов ауылында (домбыра) ашылса,

2003 жылы - Көктас ауылында(домбыра, қобыз);

- Аппаз ауылында домбырамен ән айту сыныбы;

2016 жылы – Бүркітті ауылынан қыл-қобыз сыныбы;

2019 жылы - Қасым Аманжолов ауылынан хореография сыныбы;

2020 жылы - Балқантау ауылынан баян сыныбы ашылды;

2021 жылы – «Балалар және театр» жобасы аясында

- Аппаз ауылы - театр өнері сыныбы;
- Егіндібұлақ селосы – театр өнері сыныбы;
- Қарқаралы қаласы – театр өнері сыныбы ашылды.

2022 жылы - Қарқаралы қаласынан шешендік және жыршы-жырау сыныбы;

2023 жылы – Ынталы ауылынан хореография сыныбы ашылды;

2024 жылы - Томар ауылынан эстрадалық вокал сыныбы;

- Тоқтар Әубәкіров ауылынан хореография сыныбы;
- Көктас ауылынан театр өнері сыныбы ашылып, талапқа сай талантты жас ұрпаққа кәсіби білім беру мақсатында сапалы қызмет етіп келеді.

2001-2005жж.- Балалар мен жасөспірімдер орталығының директоры Сыздыков Сагинбай;

2005-2017жж.- Қарқаралы қаласының Саз мектебінің директоры Сыздыков Сагинбай, ҚР-ның білім беру ісінің үздігі, ҚР-ның білім бері ісінің құрметті қызметкері, домбырашы, қосымша білім беру саласында нәтижелі еңбек сіңірген ұлағатты ұстаз).

2005 жылы Балалар мен жасөпірімдер орталығынан «Қарқаралы қаласының Саз мектебі» бөлініп қайта құрылды. Саз мектебінде: домбыра, қобыз, қыл-қобыз, баян, фортепиано, домбра-прима, хореография, домбырамен ән айту сыныптарында оқушылар білім алды.

2005-2021жж.- «Қарқаралы қаласының Саз мектебі»КМҚК-ыны;

2018 жылдан бүгінгі күні Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебінің директоры – Спабекова Рымкул Ахметжановна.

2021 жылғы 05 қаңтар №01\01 «Қарағанды облысының білім бөлімдері мен білім беру ұйымдарын қайта атау туралы» Қарағанды облысының әкімдігінің қаулысымен «Қарқаралы қаласының Саз мектебі» КМҚК-ыны Қарағанды облысы білім басқармасының Қарқаралы ауданының білім бөлімінің «Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебі» коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорыны болып қайта атауы өзгертілді.
Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебі бұрынғы ауылшаруашылық колледжінің ғимаратында орналасқан, материалдық-техникалық базасы жылдан-жылға арту үстінде.

Мектебіміздегі тәрбие үдерісінің мақсаты- ұлттың тілін, мәдениетін, өнерін, тарихын, әдет-ғұрпып, салт-дәстүрін оқушы санасына сіңіріп, лайықты тәрбие беріп, олардың бойларына ұлтжандылық, патриоттық,рухани-адамгершілік, ізгілік қасиеттерді дарыту.

Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебінде жалпы 590 оқушы қосымша біліммен қамтылған, қосымша білім алушылар саны жылдан-жылға артып келеді.

Тәрбие – ұрпақты биік мұратқа жетелейтін сапалы білімнің тұғыры. Мектебіміздің оқушылары ұстаздарымыздың ерен еңбегінің арқасында көптеген жетістіктерге жетуде.

Дарындылар шыққан мекен - Қарқаралы жерінен талантты, дарынды жас буындар өсіп келеді. Қарқаралы қаласының балалар өнер мектеп оқушылары Халықаралық, Республикалық, Облыстық, Аудандық фестиваль-байқауларда тамаша өнерлерімен жетістіктерге жетіп, танымал болуда. Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебінде

отандық және әлемдік өнер туындыларын кең насихаттауға мүмкіндік беретін, жоғары атқарушылық шеберлікті көрсететін, белсенді концерттік қызметті жүргізетін бірқатар ұжымдар ұйымдастырылған. «Жас дәурен» қазақ халық ұлт аспаптар оркестрі, хореография сынып оқушыларынан құрылған «Балдәурен», «Шаттық» ансамблі, « Мұрагер», «Самғау», «Жауқазын», «Талды таланттары», «Сәйгүлік» домбырашылар ансамблі, жекелеген әнші, күйшілеріміз бірнеше байқаулар нәтижесінде лауреаттар қатарын көбейтіп отырғаны көркем-эстетикалық бағыттағы жұмыстың кеңінен қамтылуында.

«Мектеп- бала – ата-ана» үштігі принципі бойынша мектеп пен ата-ананың тығыз қарым-қатынасына негізделген жалпы адамзаттық құндылықтарға негізделген білім алушыларды тәрбиелеу мен оқыту жүйесін енгізу Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебінде жалғасуда.

Ұлттық құндылықтармен сусындап өскен ұрпақ ұлағатты болмақ. Ұлағатты ұрпақ ұлттың сапасын құрайды. Еліміздің өркендеп дамуы үшін халқын сүйетін, мемлекет мүддесін жоғары ұстайтын, білімді де адал ұрпақ тәрбиелеу аса өзекті мәселелердің бірі ретінде үнемі назарда ұстауды қажет етеді, міне осы тұрғыдан алып қарайтын болсақ, Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебінің педагогтері ұлттық құндылықтарға бағытталған «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы және «Төрт тоқсан- төрт өнер» мәдени-ағартушылық жобасы аясында өскелең жас ұрпақты тәрбиелеу жұмысына барынша ынта-жігермен, үлкен жауапкершілікпен саналы қызмет атқаруда.

Ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке тұлғаны дамытуға, кәсіби қалыптастыруға бағытталған сапалы қосымша білім алу үшін қажетті жағдай жасау миссиясын жүзеге асырып отырған Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебінің келешегі зор.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. ҚР Президенті Қ.К.Тоқаев «Ұлттық құрылтай», Төртінші бағыт: «Өскелең ұрпақтың тәрбиесі – өте маңызды мәселе», 17 маусым 2023 ж. [Электрондық ресурс]: https:\\www.akorda.kz
2. «Қарқаралы қаласының балалар өнер мектебі»КМҚК-ның 2024-2029 жылдарға арналған даму жоспары-2024 жылдың 19 ақпан, (№1 пед.кеңес хаттамасымен бекітілген), 5-15 б.
3. «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы, Астана, 2024 ж.- 51 б.

РАЗВИТИЕ МАТЕМАТИЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ В ПРОЦЕССЕ РЕШЕНИЯ ТЕКСТОВЫХ ЗАДАЧ

С.З.Айтимова, Г.С. Абильдина,
«Smart technological school», г. Астана

Аннотация.

В данной статье исследуется значимость текстовых задач в обучении математике для младших школьников. Авторы утверждают, что решение текстовых задач не только углубляет понимание математических обращений, но и развивает навыки применения знаний в реальных жизненных ситуациях. Статья включает в себя анализ используемых методов работы с текстовыми задачами, представление практических рекомендаций для педагогов и стимуляцию интереса учащихся к математике. Описаны различные подходы, которые помогут учителям эффективно адаптировать свои методики. Выявленный акцент на практическом применении данных методов позволяет сформировать у детей уверенность в математике и желание учиться, что, в свою очередь, положительно скажется на их будущих успехах.

Ключевые слова: математические операции, визуализация информации, интерактивные методы, обучение математике, уверенность в математических способностях.

Аңдатпа.

Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларына математиканы оқытудағы сөздік есептердің маңыздылығы қарастырылады. Авторлар сөздік есептерді шешу математикалық өрнектерді түсінуді тереңдетіп қана қоймай, білімдерін өмірлік жағдаяттарда қолдана білу дағдыларын қалыптастырады деп тұжырымдайды. Мақалада сөздік есептермен жұмыс істеу әдістеріне талдау, мұғалімдерге практикалық ұсыныстар беру және оқушылардың математикаға қызығушылығын ояту қарастырылған. Мұғалімдерге өз әдістерін тиімді бейімдеуге көмектесетін әртүрлі тәсілдер сипатталған. Осы әдістерді іс жүзінде қолдануға анықталған екпін балалардың математикаға деген сенімділігін және оқуға деген құлшынысын дамытуға мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде олардың болашақ табыстарына оң әсерін тигізеді.

Түйін сөздер: математикалық операциялар, ақпаратты визуализация, интерактивті әдістер, математиканы оқыту, математикалық қабілеттерге сенімділік.

В условиях современного образования, где наблюдаются все более высокие требования к уровню знаний и навыков учащихся, развитие критического мышления и аналитических способностей становится ключевой задачей. Одним из эффективных способов достижения этой цели является использование текстовых задач на уроках математики. [1, с 8]

Цель данной статьи заключается в исследовании роли текстовых задач в развитии математических способностей у младших школьников. Замечено, что решение таких задач не только способствует понимаю математических концепций, но и развивает умения применять знания на практике. Это важно в свете необходимости подготовки детей к решению реальных жизненных ситуаций, где математические навыки играют значительную роль. [3, с 11-12]

Задачи статьи:

1. Рассмотрение методов работы с текстовыми задачами.
2. Предложение практических рекомендаций.
3. Стимулирование интереса к математике.
4. Анализ проведенной работы.

Статья является важным ресурсом для педагогов, которые стремятся адаптировать свои методы обучения, чтобы сделать процесс изучения математики более эффективным и запоминающимся. Развитие математических способностей на ранних этапах образования формирует у детей уверенность в своих силах и желании учиться, что будет способствовать их успеху.

Методы, которые помогут сделать обучение более эффективным и интересным для детей, способствуя лучшему пониманию математических концепций через текстовые задачи: [7, с 29-32]

1. Чтение и осмысление задачи (Чтение задач вслух или про себя. Обсуждение с детьми слов, которые могут помочь понять задачу).

2. Визуализация информации (Рассмотрение схем или картинок, отражающих условия задач. Использование для сложных задач таблиц для систематизации данных).

3. Разбиение задачи на этапы (Определение, что дано и что надо найти. Нахождение детьми данных, и формулирование вопроса. Разбиение задачи на несколько простых шагов, чтобы упростить процесс).

4. Интерактивные методы. (Поощрение детей к обсуждению задач в парах или небольших группах, создание игровых ситуаций, например, когда дети «продают» свои решения другим).

5. Практика на примерах. (Рассмотрение различных типов задач (числовых, логических), чтобы дети научились применять разные методы. Начало работы с простых задач и постепенное усложнение их).

6. Обратная связь и обсуждение. (Обсуждение, какие методы использовались и почему. Анализирование ошибок вместе с детьми, чтобы они увидели, что можно улучшить).

Практическое применение данных методов: [6, с 93-95]

1.ЧТЕНИЕ ЗАДАЧИ ВСЛУХ И ОБСУЖДЕНИЕ КЛЮЧЕВЫХ СЛОВ.

Попросить детей прочитать задачу вслух или про себя. Это помогает им сосредоточиться на формулировке и структуре задачи. После прочтения задачи попросить детей обратить внимание на слова и выражения, которые могут помочь им понять суть задачи. Примеры таких слов могут включать: Вместе: это может указывать на необходимость сложения. Уже: это слово может означать, что часть задачи уже выполнена, и нужно учесть это в расчетах. Осталось: это говорит о необходимости вычитания, поскольку что-то было убрано или исключено из общей суммы. [2, с 7]

Пример:

Задача: У Армана было 12 яблок. Он отдал 4 яблока другу. Сколько яблок осталось у Армана? Ключевые слова: «осталось», «отдал».

Обсуждение: Обсуждаем с детьми, как слово «осталось» указывает на результат после вычитания, а слово «отдал» локализует действие. Здесь нужно от 12 яблок отнять 4.

2.ВИЗУАЛИЗАЦИЯ ИНФОРМАЦИИ

1. Рисование схем или картинок

Пример: Задача о продаже яблок. Ученики могут нарисовать магазин с яблоками, показывая, сколько яблок было в начале, сколько было продано и сколько осталось. Это поможет им визуализировать решение.

2. Использование таблиц для систематизации данных

Пример: При изучении геометрических фигур, ученики могут составить таблицу со свойствами различных фигур, как количество сторон и углов. (Фигура, Количество сторон, Количество углов. Треугольник, Квадрат, Пятиугольник)

3.РАЗБИЕНИЕ ЗАДАЧИ НА ЭТАПЫ:[8, с 35]

Пример:

Задача: У дедушки есть 12 яблок. Он хочет разделить их поровну между 3 внуками. Сколько яблок получит каждый внучек?

Этапы решения:

1.Определяем, что дано и что надо найти:

Дано: 12 яблок и 3 внука.

Найти: сколько яблок получит каждый внучек.

Разбиваем задачу на шаги:

Шаг 1: Узнать, сколько яблок нужно разделить (это 12 яблок).

Шаг 2: Узнать, на сколько частей нужно разделить яблоки (это 3 внука).

Шаг 3: Разделить 12 яблок на 3 (12 ÷ 3 = 4).

Шаг 4: Ответ: каждый внучек получит 4 яблока.

4.ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ

Пример 1: Обсуждение в парах. Задача: У Амира 10 конфет, а у Серика в 2 раза больше. Сколько конфет у Серика?

В парах ученики обмениваются мнениями о том, как понять формулировку задачи. Они могут обсудить, что значит «в 2 раза больше» и как это относится к количеству конфет у Амира. После обсуждения каждая пара может представить своё решение классу, используя схему или рисунок.

Пример 2: Игровая ситуация. Задача: В магазине есть 15 пакетов с яблоками, а 5 пакетов с грушами. Сколько всего пакетов с фруктами в магазине?

Один ученик становится «продавцом», а остальные - «покупателями». Продавец должен объяснить, сколько всего пакетов во фруктовом отделе, и «продать» своё решение. Покупатели могут задавать вопросы, и это создаст динамичную атмосферу обсуждения и анализа решения задачи.

5. ПРАКТИКА НА ПРИМЕРАХ (числовые, логические, простые и усложненные задачи) [4, с 18-23]

1. Числовая задача: У Дианы есть 10 конфет, и она купила еще 5. Сколько конфет теперь у Дианы?

2. Логическая задача: У трёх друзей по 3 яблока. Сколько яблок у всех друзей вместе?

Простая задача. Пример: У Азамата есть 5 конфет. Он купил еще 3 конфеты. Сколько конфет теперь у Азамата?

Усложненная задача. Пример: У Азамата есть 5 конфет. Он поделился ими с двумя друзьями, отдав каждому по 2 конфеты. Сколько конфет осталось у Азамата?

6. ОБРАТНАЯ СВЯЗЬ И ОБСУЖДЕНИЕ

Пример. Задача: У Алии 5 конфет, а у её подруги Аиши на 3 конфеты больше. Сколько конфет у Аиши?

Обсуждение после решения:

1. Какие методы мы использовали для решения задачи?

2. Почему мы прибавили 3 к количеству конфет у Алии?

3. Если кто-то ошибся, можем ли мы выяснить, где произошла ошибка? Например, кто-то мог решить задачу, вычитая 3, почему это неверно?

Эффективность методики:

1. Ученики, прочитавшие задачи вслух, продемонстрировали более глубокое понимание требований задач по сравнению с теми, кто просто просматривал текст.

2. Анализ ключевых слов существенно увеличивает шансы на правильное понимание задачи. Исследования показывает, что выделение и обсуждение таких слов позволяет детям точно определить математическую операцию, необходимую для решения задачи. Это, в свою очередь, приводит к сокращению количества ошибок.

3. Использование рисунков и схем значительно усиливает понимание задачи. Учащиеся, применявшие визуальные методы, показали на 30% лучшие результаты в решении задач по сравнению с традиционными подходами.

4. Структурированный подход к решению, разбивающий задачи на последовательные шаги, помогает детям осознать процесс решения и повышает их уверенность в собственных силах. Учащиеся, использующие этот метод, продемонстрировали более высокую успеваемость на контрольных работах.

5. Внедрение парных и групповых обсуждений привело к улучшению сотрудничества между учениками и увеличению их заинтересованности в изучаемом материале.

6. Применение разнообразных задач – от простых до логических – позволяет учащимся закрепить полученные знания и навыки. На практике это помогло ученикам быстрее усваивать новую информацию и развивало их способность к критическому мышлению.

Рекомендации для педагогов начальной школы, которые помогут развить математические способности учащихся в процессе решения текстовых задач [5, с 11]:

1. Постепенно увеличивайте сложность задач, вводя новые математические понятия и операции. Это поможет ученикам уверенно осваивать материал и развивать логическое мышление.

2. Включите в процесс обучения различные наглядные материалы, такие как схемы, картинки и модели. Визуализация информации поможет учащимся лучше понять условия задачи и более эффективно решать её.

3. Перед тем как ученики начнут решать задачу, организуйте совместное обсуждение её условий. Попросите ребят выделить ключевые элементы задачи, переформулировать её своими словами и определить, какие математические операции необходимы для решения.

4. Интегрируйте игровые элементы в уроки. Используйте настольные игры, математические кроссворды, викторины и другие интерактивные формы.

5. Обязательно предоставляйте ученикам обратную связь по их решениям. Обсуждайте, какие методы решения были использованы, что удалось и что вызвало трудности.

Список использованной литературы:

1.Бенедиктов, А. С. (2019). Развитие математического мышления у школьников: методы и приемы. М.: Издательство Просвещение.

2.Поляков, В. Н. (2020). Учебная математика: анализ текстовых задач в начальной школе. М.: Академический проект.

3.Задорнова, И. Н. (2021). Социальные аспекты формирования математических

умений у младших школьников. Вестник педагогики
4.Огородникова, Т. В. (2018). Визуализация математических задач как средство развития учащихся. Научный журнал «Математика в школе»
5.Кузнецов, И. В. (2022). Интерактивные методы обучения математике в начальной школе. Вопросы образования.
6.Руденко, Е. Л. (2020). Педагогические технологии в обучении математике. М.: Дрофа.
7.Федорова, Н. А. (2019). Методы решения текстовых задач: практический подход к обучению. М.: Научный мир.
8.Сидорова, Л. В. (2021). Математическая грамотность младших школьников: вызовы и перспективы. Журнал педагогических исследований.

СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ ПОДХОД: КЛЮЧ К УСПЕШНОМУ ОБУЧЕНИЮ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ

Амирова А.Б.
Товарищество с ограниченной ответственностью «Экономический лицей»

Аннотация.
В данной работе рассматривается влияние родного языка на процесс обучения русскому языку как иностранному. Автор аргументирует, что сопоставительный анализ языковых систем позволяет выявить межъязыковые интерференции и тем самым способствует более осознанному овладению русским языком.

Ключевые слова:
Родной язык, русский язык как иностранный, сопоставительный анализ, межъязыковая интерференция
Түйінді сөз:
Ана тілі, орыс тілі шет тілі ретінде, салыстырмалы талдау, тіларалық интерференция.

Сопоставительный метод занимает важное место в процессе обучения иностранным языкам, и обучение русскому языку для студентов-иностранцев не является исключением. Этот метод, основанный на принципе сознательности, предполагает учет родного языка учащихся и его влияние на восприятие и освоение русского языка. В частности, сопоставительный анализ языковых процессов помогает выявить различия и сходства в языковом сознании носителей родного языка и изучаемого языка. Это, в свою очередь, может значительно повысить мотивацию студентов к изучению русского языка, поскольку понимание различий и особенностей может сделать процесс обучения более осознанным и целенаправленным.

Сопоставительное языкознание, как область исследования, демонстрирует определенную неоднородность. Это проявляется в существовании различных подходов и терминологических различий, связанных с сопоставлением языков. Например, В.М. Мокиенко выделяет два ключевых термина: контрастная лингвистика и сопоставительная лингвистика [4]. Контрастная лингвистика акцентирует внимание на различиях между языками, подчеркивая их уникальные особенности. В то время как сопоставительная лингвистика более ориентирована на сам процесс сопоставления, который включает как различия, так и сходства между языками.

Для русского языкознания характерен именно второй подход, что открывает возможности для более глубокого анализа. Сопоставительный метод позволяет не только выявить лексические и грамматические различия, но и понять культурные контексты, которые влияют на использование языка. Например, в русском языке существуют выражения и фразы, которые могут не иметь прямых аналогов в других языках, и

понимание этих нюансов является ключевым для успешного освоения языка [4].

Важно отметить, что сопоставительный метод также способствует развитию критического мышления у студентов. Они учатся анализировать и сравнивать не только языковые структуры, но и культурные аспекты, что делает процесс обучения более многогранным. Такой подход помогает студентам не только лучше усваивать язык, но и развивать навыки межкультурной коммуникации, что особенно актуально в современном мире, где взаимодействие между культурами становится все более значимым.

Этот подход, как отмечает В.Н. Вагнер, можно охарактеризовать как «национально ориентированную методику» [2]. Суть данного подхода заключается в том, что он учитывает уникальные особенности языкового сознания студента, что, в свою очередь, может сказаться как положительно, так и отрицательно на восприятии и усвоении изучаемого языка.

Понимание специфики родного языка позволяет более эффективно организовать учебный процесс, адаптируя его под нужны студентов, изучающих русский язык. Учет особенностей родного языка не только помогает в отборе и структурировании учебного материала, но и значительно оптимизирует весь процесс обучения. Это важно для студентов-иностранцев, поскольку грамотная реализация этого подхода способствует выработке необходимых языковых навыков и умений. Использование родного языка в обучении не просто упрощает процесс, также способствует активизации творческой деятельности студентов, стимулирует их лингвистическую инициативу и побуждает к самостоятельной работе.

Коммуникативная методика придает особое значение родному языку как важному инструменту обучения. Это проявляется в том, что родной язык используется для объяснения различных аспектов изучаемого языка, что позволяет студентам лучше усваивать семантику и структуру русского языка. Преподаватели могут использовать элементы родного языка для создания контекста, который будет знаком студентам, тем самым облегчая процесс обучения.

Сопоставительная методика представляет собой мощный инструмент в изучении русского языка, позволяя выявлять и анализировать случаи интерференции, которые возникают при взаимодействии разных языков. Этот подход требует комплексного анализа и системной интерпретации, что делает его особенно ценным для преподавателей и студентов. Важно понимать, что сопоставительный подход в обучении русскому языку требует тщательной дифференциации учебного материала, основываясь на различных факторах, таких как этап обучения, родной язык учащихся, их уровень владения языком и специфические цели обучения [1]. На начальном этапе изучения языка сопоставление становится необходимым элементом процесса обучения. Студенты часто обращаются к двуязычным словарям и используют грамматические аналогии с их родным языком. В этот период целевые установки сопоставления ограничены и имеют чисто прагматический характер. Учащиеся сосредотачиваются на изучении отдельных фрагментов языковой системы таких, как лексика и грамматика, что позволяет им быстрее адаптироваться к новому языку. Однако важно отметить, что на этом этапе акцент на микросистемах может привести к тому, что студенты не осознают общие закономерности и структуры русского языка.

На более продвинутом этапе обучения учащиеся начинают осознавать общесистемные различия и сходства между своим родным языком и русским. Это понимание позволяет им глубже анализировать язык и устранять ошибки, которые могли возникнуть на начальном этапе. Например, студенты могут начать осознавать, что некоторые грамматические конструкции, привычные для их родного языка, могут быть неуместны в русском. Это осознание становится важным шагом в обучении, поскольку оно способствует развитию более глубокого понимания языка как системы. Особенно актуальным становится сопоставление на этапе обучения профессиональный речи. В этом контексте точное усвоение терминологии и специализированной лексики невозможно без учета интерферентного фона [1]. Например, в области медицины, права или техники студенты должны быть готовы к тому, что многие термины могут иметь

разные значения или употребляться в различных контекстах в зависимости от языка. Поэтому сопоставительный подход становится не просто полезным, а необходимым для успешного освоения профессиональной лексики.

Следует также учитывать, что сопоставление зависит не только от этапа обучения, но и от целевых установок. Например, если цель обучения заключается в том, чтобы подготовить студентов к общению на русском языке на бытовом уровне, то акцент будет сделан на разговорную лексику и базовые грамматические конструкции. В то же время, если цель заключается в подготовке к профессиональной деятельности, то необходимо сосредоточиться на специализированной лексике и грамматике, что требует более глубокого сопоставительного анализа.

Кроме того, следует отметить, что сопоставительный подход может быть адаптирован в зависимости от культурного контекста. Разные языки несут в себе уникальные культурные особенности, и понимание этих различий может значительно обогатить процесс обучения. Например, некоторые фразы или выражения могут иметь специфические коннотации в одном языке, которые не могут быть напрямую переведены на другой. Это подчеркивает важность культурной компетенции в процессе изучения языка.

Сопоставление родного и изучаемого языков, особенно если они близкородственны, является краеугольным камнем методики преподавания РКИ [3]. Современный преподаватель РКИ немыслим без глубокого понимания лингвистической картины мира учащихся, включая особенности их родного языка. Это знание позволяет не только предотвратить негативную интерференцию, но и эффективно использовать положительный перенос – заимствование аналогичных языковых явлений из родного языка обучаемого выходит за рамки простого знания его существования. Необходимо четко определить степень родства родного языка с русским, поскольку методические подходы радикально меняются в зависимости и от этого фактора.

Разделение на «родственный» и «неродственный» языки определяет стратегию обучения. При работе с носителями неродственных языков акцент смещается на семантическое членение – различное понимание и выражение смысла. Преподаватели РКИ традиционно уделяют пристальное внимание таким категориям, как вид глагола (совершенный и несовершенный), падежная система существительных и прилагательных, а также категории рода. Эффективное обучение предполагает не простое описание этих категорий, а исчерпывающее изучение из системной семантики, включая анализ внутренних взаимосвязей и функций в контексте всего языка, а также средств их выражения. Только такой комплексный подход позволяет студентам понять сам принцип работы категорий, отсутствующих в их родном языке, и научиться ими пользоваться. Это особенно важно при работе с языками, имеющими совершенно другую грамматическую структуру, например, с китайским, турецким или арабским. В этих случаях необходимо детально рассмотреть концептуальные различия и выстроить мост между родным языком учащегося и русским языком, избегая упрощений и обобщений. Должно быть обеспечено понимание глубинной структуры и функционирования каждой грамматической категории, а также причинно-следственных связей между ними [3].

В случае близкородственных языков, например, белорусского, украинского и польского, принцип функционирования многих языковых категорий уже знаком обучаемому. В этом случае, акцент смещается с плана содержания (значения) на план выражения (формы). Сопоставление различных способов выражения одной и той же грамматической категории в родном и изучаемом языках является ключом к успешному обучению. Например, сравнение падежных систем русского и украинского языков позволит учащимся быстро освоить особенности употребления падежей в русском, сфокусировавшись на тех различиях, которые могут вызвать затруднения. В таком сравнении можно использовать контрастивные таблицы, иллюстративные примеры из художественной литературы, а также интерактивные упражнения, направленные на выявление и закрепление отличий и сходств в плане выражения.

В заключение, можно сказать, что успешное обучение РКИ невозможно без глубокого и всестороннего учета родного языка учащихся. Индивидуальный подход, учитывающий степень родства родного и изучаемого языков, а также применение

современных лингвистических инструментов позволяет создать эффективные методики обучения, обеспечивающие быстрое и качественное освоение русского языка учащимися с различным лингвистическим фоном. Важно помнить, что процесс обучения – это не просто передача знаний, а активное сопоставление, сравнение и построение языковых связей между родным и изучаемым языками. Этот процесс должен быть максимально индивидуализирован и адаптирован к потребностям каждого отдельного учащегося.

Перечень использованных источников

1. Bekmambetova Zanipa Zh., Khairova Gulya M. Functional and Semantic Analysis of Comparative Structures in Russian and Kazakh Languages // European Researcher. – 2013. – № 1-1. – С.45-48.

2. Вагнер В.Н. К вопросу о сопоставительном описании русского языка и использовании его результатов в практике изучения русского языка как иностранного // Сопоставительное описание и изучение русского языка. – М., 1985.

3. Мирзоева Л.Ю., Ахметжанова З. К. К вопросу об интерферентных ошибках как элементе языкового ландшафта в условиях субординативного полиязычия // Вестник Томского государственного университета. Филология. – 2019. – № 60. – С. 45-65.

4. Мокиенко В.М. Сопоставление в теории и практике преподавания русского языка как иностранного // Сопоставительные исследования и их практическое применение. – М., 1998.

МУЗЕЙНЫЕ УРОКИ - ОДНО ИЗ ЭФФЕКТИВНЫХ СРЕДСТВ ЗАКРЕПЛЕНИЯ ПРОЙДЕННОГО УЧЕБНОГО МАТЕРИАЛА

А.Х. Анешев
учитель истории, педагог-эксперт
ТОО «Экономический лицей» г.Астана

Аннотация

В статье описываются процессы исследовательской деятельности во время проведения музейных уроков, практических выездных летних экскурсий с учащимися к местам исторических событий, объектов культуры с целью закрепления полученных теоретических знаний, организации совместных с краеведческими музеями Акмолинской, Улытауской, Павлодарской, Алматинской областей офлайн и онлайн уроков по темам учебного курса, использование учениками предоставленных копий документов, видеоматериалов, кинохроник, справочной литературы при проведении урока непосредственно в стенах учебного заведения. Результативной стороной одного из эффективного средства закрепление исторического материала являются выполненные задания различной формы исполнения, повышение качества знаний, в частности слабо мотивированных учащихся.

Ключевые слова:

Музейные уроки, закрепление знаний, видеоматериал, повышение качества знаний, офлайн уроки, краеведческие музеи.

Мақалада мұражай арқылы, жаздағы экскурсияда практикалық түрде өткізілетін сабақтарда зерттеу жұмысынын барысы, кезендері көрсетіледі, мәдені, тарихи құндылығы ерекше оқиғалардын орнында болған сабақтарға сипаттама беріледі, онын қорытындысы, күтілетін нәтіжесі белгілеген. Сонымен бірге Ақмола, Ұлытау, Павлодар, Алматы облыстарындағы өлке - тану мұражайлардын офлайн, онлайн форматтағы оқу тақырыбына сай өткізілетін сабақтарын, құндылықты бейне, фотоматериалдарын мектепте балалар қорытынды ретіне қолданғаны айтылады. Аяғынын сонында оқушалардын аталмыш әдістерін қолданып сабақтын тақырыбын бекітіп, жақсы білім сапасын көрсететін айтылады.

Маңызды сөздер:

Мұражай сабақтар, білімді бекіту, видеоматериал, білім сапасын көтеру, офлайн сабақ, өлке - тану мұражайлар.

Введение.

В процессе проведения уроков истории Казахстана учитель сталкивается с трудностями восприятия учащимися исторической информации. Если раннее определенная категория обучающихся воспринимали чаще картинно-визуальную информацию нежели устного или письменного характера, то в настоящее время большая часть учеников принимает весьма сокращенную, ограниченную по времени сведения, запоминает фрагментарную, картинную историю. В этой связи предлагается кроме устной констатации фактов, событий прошлого учащимся дать возможность принять участие в поиске информации, анализе, конструировании выводов, закреплении увиденного и услышанного. После проведения теоретической составляющей части урока необходимо закрепить его с помощью проведения музейных уроков различного формата, организации историко-исследовательских экспедиций при поддержке и непосредственном использовании возможностей краеведческих музеев на местах исторических событий.

Цели и задачи.

Целью и задачей статьи является аргументация важности организации данной формы закрепления раннее пройденного материала, имеющихся возможностей в будущем музейных форм и практических форм уроков. Следует отметить, что интерес педагога в данных формах обусловлен еще и тем, что создается команда единомышленников из числа слабо мотивированных, неуспевающих учеников, а также депрессивных детей. Данная категория учеников участвует в исследовательских экспедициях, кружковой работе в музеях, проектной деятельности, оказывают помощь педагогу в конструировании макетов объектов культуры или древности, организации уроков-закрепления. Вовлечении данной категории учащихся позволяет повысить их успеваемость, придать им уверенность в себе

Материалы и методы исследования.

Одной из важных методов закрепления изучаемого материала являются полевые историко-краеведческие экспедиции совместно с представителями местных краеведческих музеев. Следующей формой предлагается проведение в стенах музеев уроков – закрепления изученного материала, при этом вводную часть урока проводят работники музея с учетом возрастных особенностей контингента слушателей. Учащимся предлагается ознакомиться самостоятельно с копиями документов, экспонатами музея в соответствии с темой урока. После аналитической работы, обмена мнениями учащиеся заполняют дневник исследователя, пишут эссе – заключение, составляют тезисы по теме урока. В свою очередь ученики школы, члены кружка «Мирас» при Национальном музее РК как юные экскурсоводы сами проводят тематические экскурсии для своих одноклассников после изучения темы ими непосредственно в школе. Сотрудничество с местными краеведческими музеями дали возможность пользоваться музейными разработками, результатами научных исследований, артефактами, важной архивной информацией. Музеи в режиме онлайн, офлайн предоставляют видеоуроки, фото и видео материал согласно теме урока закрепления, после чего учащиеся оформляют уяснение материала в различных формах письменного или устного характера. В результате эффективность достигается путем вовлечения в творческий процесс большинства учащихся, повышает мотивацию к изучению истории в целом, вызывает интерес к научно-проектной деятельности.

Результаты исследования.

Во время проведения историко-исследовательские экспедиции: «Исторические памятники Акмолинской области и ее особенности» применялись методы практической работы, используемые учащимися при организации выездных музейных уроков на месте исторических памятников, событий. В зависимости от возрастных особенностей учащихся в ходе исследовательской работы, поиска информации, закрепления изученного ранее теоретического материала учащиеся заполняли «Дневники наблюдения», «Дневник юного археолога», «Интервью с археологом», «Путевой листок», «Письма из прошлого» и т.д. При содействии Акмолинского краеведческого музея проведены практические уроки с учащимися среднего звена в Зерендинском районе Ақмолинской области по теме: «Андроновская культура» возле могильников и курганов эпохи бронзы близ аулов

Қошқарбай, Қарсақ, Кенөткел. На месте археологических раскопок учащиеся научились различать назначения найденных артефактов, сделали вывод о верованиях древних насельников, духовном мире.

Для учащихся 8 классов проведен урок – экскурсия на малой родине, месте рождения казахского поэта и писателя, государственного деятеля, основоположника современной казахской литературы Сакена Сейфуллина, видного члена Коммунистической партии большевиков, основателя Союза Писателей Казахстана. Учащиеся получили возможность в ходе исследовательской работы в селе Ортау Карагандинской области собрать ранее не опубликованные, малоизвестные страницы из жизни и творчества Сакена Сейфуллина. В ауле Торайгыр Павлодарской области группа учащихся отслеживая историю жизни и деятельности Сакена Сейфуллина свои дневники наблюдения пополнили сведениями о нахождении писателя в годы Гражданской войны в данном ауле, месте происхождения его матери.

Дневники наблюдения как способ аккумулирования сведения использовались на уроках при изучении тем «Установление Советской власти в Казахстане», «Культура Казахстана в 20-30 годы XX века», «Массовые репрессии 1937-1938 гг», создании тематических презентаций, научных проектов, проведения научно-практических конференций, комбинированных уроках с предметом казахский язык и литература.

Для учащихся 5 классов проведены уроки закрепления теоретического материала в местности Бороздай Жамбылской области и Тамгалы тас Алматинской области по теме: «Наскальные рисунки древнего Казахстана». Учащиеся в музеях под открытым небе воочию увидели и оценили творчество древних художников эпохи бронзы. В дневнике археолога произвели записи и составили фотоотчет о духовном мире насельников древнего Казахстана. Следует отметить, что категория участников учебной экспедиции состояла из слабо мотивированных, неуспевающих учащихся. Живое знакомство с древностью вызвало живой интерес к предмету в целом. Группой учащихся 5 классов снят видеоролик «Охотники древнего Бороздая и Тамгалы», который использовался при изучении темы «Эпоха бронзы на территории Казахстана». Это позволили закрепить ранее изученный материал, вызвать интерес к предмету среди одноклассников.

С музеем истории горнорудного и плавильного дела имени Макена Торегельдина в н.п. Жезды, дома-музея имени Каныша Сатпаева в Карсакпае организованы взаимодействия для организации экскурсий, музейных уроков в онлайн, офлайн режимах. В течение учебного года музеи организовали онлайн уроки по темам: «Металлургия бронзового века. Поселение Милыкудык», «Казахско-джунгарские отношения» («Место Булантинского сражения»), «Каныш Сатпаев-человек планетарного масштаба». В школе после изучения темы, участия в онлайн уроке в режиме реального времени, учащиеся закрепили знания в форме написания эссе, рассказов, публикации статьи в газете «Правда» о великом казахском ученом.

Заключение.

Музейные уроки при правильной подготовке с учетом возрастных особенностей учащихся, скрупулёзного изучения исторических источников, проверки соответствия учебным планам, изучаемой теме, личном участии педагога, умении вовлечь в этот процесс учащихся помогает закрепить урок, вовлечь слабо мотивированных, слабоуспевающих детей в учебный и творческий процесс, имеет возможность разнообразить учебный процесс, придать ей практический характер. В результате повышается мотивация к учебе, интерес к предмету, расширяется общий кругозор, меняется отношение к окружающим объектам культуры, истории, воспитывает чувство патриотизма, уважение к прошлому страны.

ЖАҢАНДАНУ ПРОЦЕСІНДЕ АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА «LESSON STUDY» ӘДІСІНІҢ РӨЛІ

Арынова Р.Е., «EKONOMIKALYQ LITSEI» ЖШС

Аннотация:

Мақала ағылшын тілін үйрену кезінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудағы Lesson Study әдісінің тиімділігін зерттеуге арналған. Автор әдістің теориялық негіздерін талдайды және оны сабақта қолданудың практикалық мысалдарын ұсынады.

Аннотация:

Статья посвящена исследованию эффективности метода Lesson Study в формировании функциональной грамотности учащихся при изучении английского языка. Автор анализирует теоретические основы метода и представляет практические примеры

его применения на уроках.

Түйін сөздер:

Lesson Study, функционалдық сауаттылық, ағылшын тілі, зерттеу сабағы, коммуникативтік дағдылар, сыни ойлау, жеке көзқарас, білім беру технологиялары

Ключевые слова:

Lesson Study, функциональная грамотность, английский язык, исследовательский урок, коммуникативные навыки, критическое мышление, индивидуальный подход, образовательные технологии

Қазіргі әлемде ағылшын тілін білу жеке және кәсіби салада табысты қарым-қатынас жасаудың қажетті шарты болып табылады. Функционалдық сауаттылық тілді нақты коммуникативті тапсырмалар үшін пайдалану мүмкіндігін білдіреді.

Бұл құзыреттілікті қалыптастырудың тиімді әдістерінің бірі-білім беру мекемелерінде кеңінен қолданылатын Lesson Study әдісі. Сабақты зерттеу мұғалімдерге ағылшын тілін функционалды қолдануға негізделген сабақтарды дамытуға және жетілдіруге көмектеседі [1,5 б.].

Lesson Study әдісі-бұл оқу процесін үнемі жетілдіруге және оқушылардың білім сапасын арттыруға бағытталған мұғалімдердің ұжымдық жұмысы. Бұл әдіс оқытудың жаңа тәсілдері мен әдістерін талқылаумен және қолданумен бірге мұғалімдер әзірлейтін және талдайтын зерттеу сабағын әзірлеуге негізделген [2, 61 б.].

Lesson Study әдісінің артықшылықтарының бірі-оның функционалды сауаттылыққа баса назар аударуы. Зерттеу сабағы барысында мұғалімдер оқушылармен бірге ағылшын тілін нақты қарым-қатынас жағдайында зерттейді және қолданады. Бұл студенттерге грамматикалық ережелерді есте сақтап қана қоймай, оларды ағылшын тілінде сөйлесу дағдыларын дамыта отырып, іс жүзінде қолдануға мүмкіндік береді [1, 5 б.].

Lesson Study әдісінің маңызды құрамдас бөлігі зерттеу сабағын өткізгеннен кейін оны үнемі талқылау және талдау болып табылады. Оқушылар мұғалімдермен бірге өз нәтижелерін талдайды, қателіктерді талқылайды және жақсартудың мүмкін жолдары туралы ойлайды. Өзін-өзі бағалау мен кері байланыстың бұл түрі оқушылардың тәуелсіздігі мен өзін-өзі реттеуіне ықпал етеді және ағылшын тілін үйрену процесінде мүмкін болатын қиындықтарды жеңуге көмектеседі [3, 36 б.].

Ағылшын тілі сабағында Lesson Study әдісін қолдану сыни ойлау, шығармашылық ойлау, ынтымақтастық және топтық жұмыс сияқты басқа да маңызды дағдыларды қалыптастыруға және дамытуға ықпал етеді. Оқушылар зерттеу сабағын әзірлеуге белсенді қатысады, идеялар жасайды, мәселелерді шешудің өз нұсқаларын ұсынады. Бұл олардың шығармашылығын дамытуға көмектеседі және ағылшын тілін тереңірек түсінуге ықпал етеді [4, 9 б.].

Lesson Study әдісіне негізделген сабақты жоспарлау мұғалімге әр оқушының жеке қажеттіліктері мен тілдік құзыреттілік деңгейін ескеруге мүмкіндік береді. Ол функционалдық сауаттылықты дамытуға ықпал ететін әртүрлі сценарийлер мен интерактивті тапсырмаларды жасай алады, мысалы, оқу тарихы, рөлдік ойындар және т. б.

Lesson Study әдісін қолдана отырып сабақ өткізу барысында студенттер коммуникативті дағдыларды және нақты жағдайларда грамматиканы қолдану қабілетін дамыту үшін шағын топтарда немесе жұптарда жұмыс істей алады. Мысалы, Олар мейрамханада тамақтануға тапсырыс беру немесе әуежайда сөйлесу сияқты нақты өмірлік жағдайларға негізделген диалог құра алады.

Lesson Study әдісі сонымен қатар аудиожазбалар, бейнелер, нақты көздерден алынған мәтіндер және т.б. сияқты шынайы материалдарды пайдалануды ұсынады. мұндай материалдарды пайдалану кезінде мұғалім оқушыларға ағылшын тілін оқу, тыңдау және түсіну дағдыларын дамытуға көмектесе алады, бұл өз кезегінде функционалдық сауаттылықты дамытуға ықпал етеді.

Оқушылар функционалдық сауаттылықты дамытуға бағытталған жобалармен жұмыс істей алады. Мысалы, олар өз бейнелерін жасай алады, онда олар үйренген грамматикалық құрылымдар мен лексиканы нақты контексте қолданады. Бұл оларға үйренген материалды бекітуге және ағылшын тілінде қарым-қатынас дағдыларын

көрсетуге көмектеседі.

Lesson Study әдісі ұжымдық талқылау мен рефлексия форматын қолдануға мүмкіндік береді, мұнда студенттер функционалдық сауаттылықты дамытуға бағытталған әрекеттерді саналы түрде таңдап, біріктіре отырып, әр түрлі іс-әрекеттерді бағалауға және талдауға белсенді қатысады. Бұл оларға оқу процесіне көбірек қатысуға және өз оқуының саналы қатысушыларына айналуға көмектеседі.

Lesson Study оқытудың басқа әдістерінен ерекшеленеді, өйткені бұл мұғалімдер тобы жүргізетін ұзақ процесс. Бұл процестің бір бөлігі ретінде белгілі бір сыныпты оқытуда туындайтын негізгі мәселелерді шешуге бағытталған сабақтарды өзгертуге және жақсартуға баса назар аударылады. Бұған деректерді жүйелі түрде жинау және талдау арқылы қол жеткізіледі [5, 63 б.].

Lesson Study процесі-бұл топтық жұмыс, мұнда қызығушылық танытқан мұғалімдер тобы белгілі бір сыныптағы оқу проблемасы бойынша үш зерттеу циклі бойынша зерттеу жүргізеді.

Зерттеудің үш циклі кезінде жиналған деректерді жүйелеуге және талдауға ерекше назар аударылады. Бұл деректер нақты тәжірибені нақты тәжірибеде қолдануға мүмкіндік беретін талқылау және талдау көзі ретінде қызмет етеді [6, 17 б.].

Төменде мен қолданған 7-сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін ағылшын тілі сабақтарында Lesson Study әдісін практикалық қолданудың екі мысалы келтірілген:

1. Тақырыбы: хобби және демалыс әрекеттері туралы пікірталас (хобби мен бос уақытты талқылау)

Мақсаты: берілген тақырыпта сөйлеу дағдыларын дамыту және функционалдық сауаттылық практикасы.

Сабақ барысы:

Сабақтың басында мұғалім оқушыларға тапсырма ұсынады: сынып алдында сөз сөйлеп, хоббиі мен бос уақыты туралы айту. Мұғалім студенттердің мәлімдемесінде қателіктер мен күшті жақтардың мысалдарын жазып, әр сөйлеуді мұқият тыңдайды. Содан кейін мұғалім ұжымдық талдау жүргізеді, қателіктерді сыныппен талқылайды және оларды түзету жолдарын ұсынады. Әрі қарай жұмыс істеу үшін мұғалім мен бақылаушы әріптестер алдыңғы сабақта анықталған қателіктермен тікелей жұмыс істейтін сабақ әзірлейді. Мұғалім алдыңғы аналитикалық бөлімдегі сыни нүктелерді қолдана отырып, әзірленген жоспар бойынша сабақ өткізеді. Сабақтың соңында мұғалім мен бақылаушы әріптестер сабақтың тиімділігі мен тәжірибе алмасуын талдайтын талқылау өткізіледі.

2. Тақырып: ұялы телефондар туралы ресми хат жазу

Мақсаты: жазбаша коммуникация және функционалдық сауаттылық дағдыларын дамыту.

Сабақ барысы:

Мұғалім оқушыларға хат жазу керек тақырыпты ұсынады. Оқушылар мәтінді жоспарлауға және дайындауға уақыт алады. Мұғалім дайын жұмыстарды жинап, әр оқушыға редакциялау және түзету үшін басқа оқушының бір хатын немесе эссесін береді. Студенттер жазудағы немесе эсседегі қателерді талдайды және түзетеді, оның сапасын талқылайды және жақсартуларды ұсынады. Содан кейін мұғалім сынып талқылауын өткізеді, онда студенттер өз бақылауларымен бөліседі және әр хатты немесе эссені жақсартуды ұсынады. Мұғалім мен бақылаушы әріптестер студенттерге жазбаша қарым-қатынас және функционалдық сауаттылық дағдыларын дамытуға көмектесу арқылы өз ұсыныстары мен түсініктемелерін енгізеді.

Маған ағылшын тілін үйрену процесіне шығармашылық және сыни ойлау құралдарын қосу қажет болды. Оқушылардың сыныптағы жұмыстың әртүрлі формаларында бір-бірімен қалай әрекеттесетінін, барлығы сабаққа белсенді танымдық іс-әрекетке қатысатындығын анықтау қажет. Жұмыстың мұндай формалары оқушыларға ашуға және өзін-өзі жүзеге асыруға, сыни тұрғыдан ойлауға, сауатты сұрақтар қоюға және дәлелдер мен фактілердің көмегімен өз көзқарастарын қорғауға көмектесті.

Сабақты зерттеу барысында мұғалімдер топ болып жұмыс істеді, оқытудың әдістері мен тәсілдерін зерттеді, өткен сабақтардың нәтижелерін талдады және қандай

стратегиялар мен әдістер тиімді және қайсысы жетілдіруді қажет ететіндігі туралы қорытынды жасады. Олар студенттерге нақты мәселелерді шешу үшін ағылшын тілін қолдануға көптеген мүмкіндіктер беретін сабақтарды бірлесіп әзірледі.

Сабақты зерттеу сонымен қатар мұғалімдерге тілді меңгерудің әртүрлі деңгейлерінде функционалдық сауаттылықтың қандай түрлері қажет екенін түсінуге көмектесті. Мұғалімдер әр кезеңде оқушыларда тілдің қандай функциялары мен дағдыларын дамыту керектігін және сәтті қарым-қатынас үшін тілдің қандай элементтері маңызды екенін талдай алды.

Осылайша, Сабақты зерттеу мұғалімдерге оқыту әдістерін жетілдіруге, функционалды және тиімді сабақтарды дамытуға, сондай-ақ студенттерді нақты өмірлік жағдайларда ағылшын тілін қолдануға дайындауға көмектеседі.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Методическое пособие по использованию технологии Lesson Study в целях развития функциональной грамотности обучающихся / Сост. Бочагова Л. В., отв. ред. Шалимова Н. А., рец. Адоевцева И. В.; разраб. педагоги школ г. Буя. — Электрон. текстовые и графич. дан. — Кострома: КОИРО, 2023. — 188 с. Режим доступа: http://www.eduportal44.ru/koiro/enpj/DocLib13/2023/МП_Ls_ФГ.pdf

2. Aroyan, A. A. Experience of implementing Lesson study pedagogical approach in secondary school / A. A. Aroyan, S. V. Sayapina // Pedagogicheskaya nauka i praktika. – 2021. – No. 1(31). – P. 60-63.

3. Usieva, B. «Lesson Study» as a tool to improve teaching and learning / B. Usieva // Bulletin WKU. – 2022. – No. 4(88). – P. 35-39. – DOI 10.37238/1680-0761.2022.88(4).136.

4. Абуханова, А. Б. Роль инновационной технологии Lesson Study в развитии профессионализма педагога и критического мышления обучающихся / А. Б. Абуханова, Р. А. Мухитдинова, А. Т. Айдарханов // Гуманитарные науки и образование. – 2021. – Т. 12, № 2(46). – С. 7-12.

5. Буганова С. Н., Устинова Л. В. Совершенствование методики преподавания с использованием современных подходов (технологии Lesson-Study) // Достижения науки и образования. 2021. №3 (75).

6. Гульманова Ж. Б., Сапарова Г. С. Роль метода Lesson Study в формировании функциональной грамотности учащихся на уроке биологии // Глобус: психология и педагогика. 2022. №1 (46).

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ ИКЕМДІЛІГІН АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ АРҚЫЛЫ ДАМЫТУ

Балабекова Гульмира Токеновна,
Астана қаласы№69 мектеп-гимназиясының бастауыш сынып мұғалімі, педагог-шебер

Аңдатпа.

Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларының оқу икемділігін ақпараттық технология арқылы дамыту қарастырылады. Оқу икемділігі дегеніміз – оқушының білім алу процесіндегі ерекше қабілеті. Оқу икемділігі дамыған оқушы ақпаратты тез түсінеді, практикалық сабақтардағы тәжірибиелерді тез үйренеді, өзінің жеке ойы қалыптасқан. Ақпараттық – коммуникациялық технологиялар-бұл үлкен білім беру ресурстарын біріктіретін, оқушының негізгі құзыреттіліктерін қалыптастыруды және дамытуды қамтамасыз ететін, жаңа білім мен дағдыларды игерудің тамаша негізі болып табылатын ең тиімді және көпфункционалды құрал. Осындай копфункционалды құралды қолдана отырып, әр оқушы бойындағы оқу икемділігін ашуға болады. Бұл мақала бастауыш сынып мұғалімдеріне арналған.

Түйінді сөздер:

Оқу икемділігі, ақпараттық технологиялар.

Кіріспе

Оқыту икемділігі – күрделі және үнемі өзгеріп отыратын ортада жақсы нәтижелерге жету үшін тәжірибеден үйренуге және алынған білімді қолдануға дайындығы мен қабілеті. Оқу икемділігі – өзгермелі және белгісіз жағдайларда жаңа білім мен дағдыларды тез меңгеру және қолдану қабілеті.

Мектептегі сабақтарда компьютерлік технологияны қолдану соңғы онжылдықта кең таралды, бұл қоғамның ғаламдық ақпараттандырылуы және интернеттің пайда болуымен байланысты. Жаңа оқыту технологиялары оқу процесін ұйымдастыруға үлкен мүмкіндіктер береді. Бұл мұғалімнің оқушылардың оқу және сабақтан тыс іс-әрекеттерін ұйымдастыру арқылы білім алуға деген ынтасын арттыру мүмкіндігі екені анық. Ақпараттық технологияларды меңгеру дағдыларына ие бола отырып, қазіргі адам жаңа қоғам өмірінің ажырамас бөлігіне айналады. Бүгінгі таңда компьютерлік сауаттылыққа ие адам ерекше ойлау қабілетіне ие, оқуға деген икемділік жоғарғы деңгейде, өмірлік проблемалар мен жағдайларды, сондай-ақ оларды шешу жолдарын бағалауға мүлдем басқаша қарайтыны анық.

Тәжірибе көрсеткендей, жаңа ақпараттық технологияларсыз қазіргі мектепті де, қазіргі балаларды да сипаттау мүмкін емес. Сондықтан мектептің білім беру жүйесін модернизациялауда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдануға үлкен рөл беріледі.

Білім берудің негізгі міндеттерінің бірі-балаларды ақпараттық технологияларды қолдануға үйрету, осылайша олар осы технологияларды үнемі қолдана отырып білім алады. Мұндай технологияларды енгізу тәжірибесі осы саланың үлкен әлеуетті мүмкіндіктері туралы айтуға мүмкіндік береді. Бастауыш сыныптан бастап ақпараттық технологияларды қолдану ықпал етеді:

- танымдық қызметті дамыту;
- білім беру сапасын арттыру;
- өзін-өзі тәрбиелеу және өзін-өзі бақылау дағдыларын жетілдіру;
- ақпараттық-коммуникациялық сауаттылықты қалыптастыру.

Компьютерлік технологиялар, сөзсіз, оқу пәндерінің резервтерін көлемді түрде ашады, кең және нәтижелі жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Бірақ, егер бастауыш сынып оқушылары туралы айтатын болсақ, онда компьютер қызығушылық пен мотивацияның үлкен көзі ретінде қызмет ететінін атап өткен жөн.

Сонымен қатар, АКТ-ның білім беру құралдарында көптеген педагогикалық мәселелерді шешуге арналған әртүрлі бағдарламалық-техникалық құралдар бар екенін атап өткен жөн. АКТ – ны қолдана отырып, оқу процесінің айрықша ерекшелігі-оқушының өзі, ол өзінің жеке қабілеттері мен қызығушылықтарына сүйене отырып, таным процесін реттейді. Ең бастысы-мотивацияның дамуына ерекше және қызықты түрде ықпал ететін әдістерді таңдау керек.

Әдістеме

Білім беруді ақпараттандырудың құрамдас бөліктерінің бірі білім беру процесінде ақпараттық технологияларды қолдану болып табылады. Бастауыш сынып үшін бұл білім беру мақсаттарын белгілеудегі басымдықтардың өзгеруін білдіреді: бастауыш мектепте оқыту мен тәрбиелеу нәтижелерінің бірі балалардың заманауи компьютерлік технологияларды игеруге дайындығы және олардың көмегімен алынған ақпаратты одан әрі білімін кеңейту үшін өзектендіру мүмкіндігі болуы керек.

Бастауыш сынып сабақтарында АКТ қолдану мүмкіндік береді:

- оқушылардың қоршаған әлемнің ақпараттық ағындарын бағдарлау қабілетін дамыту;
- ақпаратпен жұмыс істеудің практикалық тәсілдерін меңгеру;
- заманауи техникалық құралдардың көмегімен ақпарат алмасуға мүмкіндік беретін дағдыларды дамыту.

Компьютерлік технологияларды қолданатын сабақтар оларды қызықты, ойластырылған, жан жақты етуге мүмкіндік береді. АКТ қолданатын сабақтар әсіресе бастауыш сыныптарда өзекті.

1-4 сынып оқушылары көрнекі-бейнелі ойлауға ие, сондықтан оларды мүмкіндігінше сапалы иллюстрациялық материалды қолдана отырып, жаңа нәрсені қабылдау процесіне тек көру ғана емес, есту, эмоциялар, қиял да тарта отырып, олардың оқу процесін құру өте маңызды. Айтпақшы, компьютерлік слайдтардың, анимациялардың жарықтығы мен көңілділі болуы да маңызды. Бастауыш сыныпта әртүрлі сабақтарда мультимедиялық сүйемелдеу түсіндірмелі-иллюстрациялық оқыту әдісі оқушыға қызығушылық сыйлай отырып, оқуға деген құлшынысын ашуға мүмкіндік береді.

Оқу процесінде заманауи АКТ-ны қолданудың бағыттарын ажыратуға болады:

● АКТ-ны пайдалану жедел өзгерістер, толықтырулар енгізуге мүмкіндік береді, ақпаратты сақтауды және оған қол жеткізуді жеңілдетеді.

● АКТ қолдану оқушылардың көпшілігінде визуалды қабылдаудың есту қабілетінен басым болуын ескеруге болады.

● АКТ қолдану оқушыларды жобалық қызметке белсенді қосуға мүмкіндік береді.

● АКТ қолдану бастауыш сынып оқушыларына қашықтықтан білім беруге мүмкіндік береді. Жалпы, бірқатар жағдайларда (білім беру мекемесінен қашықтығы, денсаулық жағдайы және т.б.).

● АКТ қолдану өзін-өзі тәрбиелеуді және өзін-өзі дамытуды тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік береді, бұл әр заманауи мұғалімнің кәсіби қызметінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады.

Өз жұмысында ақпараттық технологияларды қолданатын мұғалімдер қорытынды жасады: ақпараттық технологиялар тек ізденушілерге, жаңа тәсілдерді игеруді жақсы көретіндерге арналған. Олар өздерінің кәсіби құзыреттілігінің деңгейіне мән беретіндерге, қазіргі қазақ мектебінің мұғалімі ретінде оның ғасыр талаптарына қаншалықты сәйкес келетіндігіне алаңдайтындарға арналған.

Менің тәжірибемде АКТ-ны қолданудың негізгі бағыттарының бірі-авторлық компьютерлік презентацияларға негізделген сабақтар. Презентациялар-білім берудің тамаша құралы. Олар қарапайым қағаз немесе электронды құжаттарға қарағанда әлдеқайда тиімді, өйткені ассоциативті ойлау материалды қабылдау процесіне енеді.

Компьютерлік оқыту ойындары білім беру процесінде АКТ-ны қолдану тұрғысынан ерекше қызығушылық тудырады, өйткені олар білім, тәжірибені жарқын және динамикалық түрде жеткізеді, білім беру және іздеу коммуникациясын қамтамасыз етеді.

Оқу ойындарын оқу процесіне қосу бірқатар дидактикалық артықшылықтарға байланысты.

Олардың ішінде мыналарды бөліп көрсетуге болады:

● ақыл-ой әрекетін белсендіру;

● материалды берік есте сақтау;

● тәуелсіздік пен ұйымшылдықты қалыптастыру;

● коммуникативті қасиеттерді дамыту;

● оқуға деген оң көзқарасты тәрбиелеу

Мен сабақтарда АКТ қолдану арқылы оқу процесі логикалық және сыни ойлауды, қиялды, тәуелсіздікті дамытуға бағытталғанына көз жеткіздім. Балалар қызығушылық танытады, шығармашылық ізденіске қосылады; әркімнің ақыл-ой белсенділігі белсендіріледі. Процесс қызықсыз, монотонды емес, шығармашылыққа толы қызықты болады. Сабақтың эмоционалды фоны анағұрлым қолайлы болады, бұл баланың оқу іс-әрекеті үшін өте маңызды.

Практикада қолдану

Компьютерлік технологиялар, сөзсіз, оқу пәндерінің резервтерін көлемді түрде ашады, кең және нәтижелі жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Бірақ, егер бастауыш сынып жасындағы оқушылар туралы айтатын болсақ, онда компьютер қызығушылық пен мотивацияның үлкен көзі ретінде қызмет ететінін атап өткен жөн.

Сонымен қатар, АКТ-ның білім беру құралдарында көптеген педагогикалық мәселелерді шешуге арналған әртүрлі бағдарламалық-техникалық құралдар бар екенін атап өткен жөн.

АКТ – ны қолдана отырып, оқу процесінің айрықша ерекшелігі-оқушының өзі, ол өзінің жеке қабілеттері мен қызығушылықтарына сүйене отырып, таным процесін

реттейді. Ең бастысы-мотивацияның дамуына ерекше және қызықты түрде ықпал ететін әдістерді таңдау.

1 кесте: АКТ құралдарын пайдалана отырып бастауыш сынып жасындағы оқушылардың оқытуды дамытудың педагогикалық әдістері

Педагогикалық әдістер	Мазмұны
Интерактивті тестерді қолдану	Тестілеу-оқушылардың жеке тақырып немесе оқу пәні бойынша білімін, іскерлігі мен дағдыларын бақылау нысандарының бірі. Сабақтарда тестілеуді викторина түрінде, блиц – сауалнамада және бағдарламаның барлық бөлімдерінде тест түрінде кеңінен қолдануға болады.
Мультимедиялық курстарды қолдану (аудиовизуалды, визуалды, дыбыстық)	Аудиовизуалды: оқу бейнероликтері, фильмдер, мультфильмдер, бейнефильмдер; интерактивті презентациялар мен слайд-шоулар және т.б. Көрнекі: үлгілер, фото нұсқаулар, портреттер, суреттер мен фотосуреттер, заттар, карталар мен сызбалар және шаблондар.
Интерактивті диктант	Диктанттардың интерактивті формасы қатысушыға әр жағдайда ұсынылған нұсқалардың ішінен дұрыс нұсқаны таңдауға және осылайша бүкіл форманы толтыруға мүмкіндік береді. Жүйе диктанттың дұрыс жазылуын автоматты түрде тексереді, қатысушыға жіберілген қателер санын көрсетеді.
Білім беру платформаларын пайдалану	Қашықтықтан оқытудың басталуымен қолдануға тиімді:
Цифрлі білім беру ресурстары	LearningApps.org. - Quizizz - Kahoot - Canva - Padlet - Mentimetr - Classroom - Flippity
Электрондық кітаптар, оқулықтар	Олар тапсырманы көрсету кезінде, оны түсіндіру кезінде көмектеседі. Мұғалім тапсырманы стандартты оқулыққа қарағанда үлкен экранда оңай көрсетеді.
АКТ-ны қолданатын сабақтардағы физикалық минуттар	Оқушылардың назарын аудару, релаксация.

Біріктірілген сабақтар, экскурсия сабақтары, зерттеу сабақтары, сюжеттік сабақтар, шығармашылық сабақтар	Олар өтіп жатқан пәнге оң көзқарас пен қолайлы жағдай жасайды.
Видео-сабақтар	Жаңа материалды түсіндірудің интерактивті формасы әр түрлі оқыту моделінде сәтті болып табылады, мұнда оқушылар үйде тақырыпты өз бетінше оқиды, ал сыныпта мұғаліммен бірге материалды бекітеді.
Оқушылардың кез-келген танымдық белсенділігін ынталандыру	Оқушылардың мотивациясын жандандырады. Егер оқушы өз әлеуетін іске асырса, өз жұмысының нақты нәтижелерін алса, оқу мотивациясы сақталады және дамиды. Ол үшін шығармашылық тапсырмалар қолданылады: жұмбақтар, ертегілер, құрастырулар, суреттер.
Мультимедиялық презентация	Компьютердің көмегімен жасалған белгілі бір тақырыпқа арналған слайдтар жиынтығы болып табылатын электронды оқу құралы. Оқу презентациясына мәтіндер, иллюстрациялар, географиялық карталар, бейне фрагменттер, дикторлық мәтін, табиғат дыбыстары кіреді, бұл оқу іс-әрекетін жандандыруға, зерттелетін пәнге қызығушылықты арттыруға ықпал етеді. Мультимедиялық презентация әртүрлі оқу жағдайларында қолданылады: материалды жалпылау және бекіту кезінде.
Интерактивті тақтаны пайдалану	Ұжымдық жұмысқа қатысуға, жеке және әлеуметтік дағдыларды дамытуға көбірек мүмкіндіктер береді. Оқушылар материалды неғұрлым айқын, тиімді және динамикалық жеткізу нәтижесінде күрделі сұрақтарды оңай қабылдайды және игереді. Оқытудың әртүрлі стильдерін қолдануға мүмкіндік береді, мұғалімдер белгілі бір қажеттіліктерге бейімделе отырып, барлық ресурстарға жүгіне алады.

Ұсыныстар

Мектеп оқушыларды қазіргі қоғамдағы өмірге дайындауға міндетті, сондықтан білім беру процесін ақпараттандыру білім берудің басым бағыттарының бірі болып табылады. Бұл мәселені шешу үшін балаларды информатиканың теориялық негіздерімен және экскурсиялар мен ойындар деңгейінде емес, тұрақты сабақтар түрінде компьютерді

практикалық қолданумен таныстыру қажет.

Айта кету керек, бастауыш сыныпта заманауи ақпараттық технологиялардың мүмкіндіктерін дұрыс қолдану ықпал етеді:

- танымдық белсенділікті арттыру;
- оқушылардың сапалы үлгерімін арттыру;
- заманауи электронды оқу материалдарының көмегімен оқу мақсаттарына қол жеткізу;
- бастауыш сынып оқушыларында өзін-өзі тәрбиелеу және өзін-өзі бақылау дағдыларын дамыту;
- оқудың жайлылық деңгейін арттыру;
- оқушылардың дидактикалық қиындықтарын азайту;
- сабақта бастауыш сынып оқушыларының белсенділігі мен бастамашылығын арттыру;
- оқушылардың ақпараттық ойлауын дамыту;
- қауіпсіздік ережелерін сақтай отырып, бастауыш сынып оқушыларының компьютерде жұмыс істеу дағдыларын игеру.

Қорытынды

Ақпараттық – коммуникациялық технологиялар-бұл үлкен білім беру ресурстарын біріктіретін, оқушының негізгі құзыреттіліктерін қалыптастыруды және дамытуды қамтамасыз ететін, жаңа білім мен дағдыларды игерудің тамаша негізі болып табылатын ең тиімді және көпфункционалды құрал.

Бастауыш сыныптарда АКТ қолдану мүмкіндік береді:

* оқушылардың танымдық белсенділігін жандандыру;
* сабақтарды жоғары эстетикалық деңгейде өткізу (музыка, анимация);
* көп деңгейлі тапсырмаларды қолдана отырып, оқушыға жеке қарау;
*оқушылардың оқу икемділігін арттыру.

Сабақтарда ақпараттық технологияларды қолдану арқылы оқу процесі логикалық және сыни ойлауды, қиялды, тәуелсіздікті дамытуға бағытталғанын көреміз. Балалар қызығушылық танытады, шығармашылық ізденіске қатысады. Осылайша оқушының сабақтағы оқу икемілігі артады.

Қазіргі уақытта мұғалім компьютерлік техниканы қолдануды үйренуі керек, өйткені ол бүгінде сабақта ақпараттық технологияларды меңгереді және алған білімдері мен дағдыларын сабақ техникасын жетілдіру үшін шебер қолданады. Мұғалім үшін компьютер енді сәнді құрал ғана емес-бұл қажеттілік. АКТ қолдану оқушылардың білімі мен дағдыларының сапасын, оқытудың тиімділігі мен мотивациясын, оқуға деген икемділігін, зерттелетін пәнге қызығушылықты арттыруға ықпал етеді.

Қолданылған деректер тізімі

1. Анисимов В. В., Грохольская О. Г., Муранов А. А. Организационно-педагогические условия информатизации образования в начальной школе. М.: Изд-во Ин-та общ. образования, 2011. 74 с

2. Зак А. З. Развитие умственных способностей младших школьников. М.: Владос, 2010. 320 с.

3. Безруких, В. Д. Методические рекомендации: Здоровьесберегающие технологии в общеобразовательной школе: методология анализа, формы, методы, опыт применения.- М., 2008. -с.42

КАК КНИГЕ ВЕРНУТЬ ЧИТАТЕЛЯ, ИЛИ ПОЧЕМУ НЕ ЧИТАЮТ НАШИ ДЕТИ?

Н.С.Брояновская
ЧУ «Столичная Школа им. Х.Ж.Садвакасова».
Астана, Республика Казахстан

Аннотация. Статья посвящена исследованию причин, по которым современные дети теряют интерес к чтению. Автор анализирует влияние цифровых технологий, недостаток примера со стороны родителей, неправильный подбор литературы и школьные нагрузки как основные факторы, снижающие интерес к книгам. В статье также рассматриваются результаты исследований, показывающие снижение уровня читательской грамотности среди детей в Казахстане. Автор предлагает практические рекомендации для родителей и педагогов по стимулированию интереса детей к чтению, включая создание благоприятной литературной среды, использование технологий и личный пример. Статья подчеркивает важность чтения для интеллектуального и эмоционального развития детей и предлагает пути решения проблемы «нечтения».

Ключевые слова: чтение, дети, гаджеты, читательская грамотность, мотивация, психология чтения, функциональная грамотность.

Самый простой способ вырастить образованных детей - научить их читать и показать, сколько от чтения можно получать удовольствия…

Нил Гейман

Почему наши дети не читают? Как книге вернуть читателя? Эти вопросы вовсе не риторические. За ними скрывается тревога о подрастающем поколении.
Как же нам, взрослым, хочется, чтобы наши дети были умными, всесторонне развитыми и эрудированными. Мы, конечно же связываем эти качества с чтением. С самого раннего детства нас убеждали в том, что хорошая литература - гарантия полноценного интеллектуального и эмоционального развития. «Самый простой способ вырастить образованных детей — научить их читать и показать, сколько от чтения можно получать удовольствия. Значит, надо найти книжки, которые ребятам понравятся, и дать их — читайте» (Нил Гейман).

Любому учителю-филологу и родителю, конечно же, было бы приятно, чтобы ребёнок разделял его любовь если не к роману «Красное и чёрное» Стендаля, то хотя бы к «Маленькому принцу» Экзюпери. Но современные дети не спешат «дружить» с книгой. А почему? Это очень печально… Ну почему наши дети не читают?!

В XXI веке к чтению и грамотности появились тревожные вопросы: дети стали меньше читать, уровень грамотности снизился. Почему так происходит? Как этого избежать? Как изменить ситуацию? В нашей стране наметилась тревожная тенденция падения читательской грамотности у детей. Это не просто слова, это вывод, основанный на результатах ежегодного исследования. С 2009 года в Казахстане проводится Мониторинг функциональной грамотности обучающихся, в котором оценивают шесть составляющих, таких как читательская, математическая, финансовая, естественно-научная грамотности, креативное мышление и глобальные компетенции. В мониторинге принимают участие ученики 8–9 классов, оценивается их способность применять полученные в школе знания в жизни. Мониторинг проходит в виде тестирования по европейской модели PISA. Каков результат? Если честно, то не очень: увеличилось количество школьников, которые показывают средние результаты, а вот количество учеников, которые показывали высокий балл, сократилось.

Можно много говорить о проблеме детского «нечтения», но… давайте искать ответы на «подсмотренные» у классиков вопросы: «Что делать? Кто виноват? Быть или не быть?» Учёные и эксперты выделяют несколько причин, почему современные дети читают меньше:

1. Технологии и гаджеты: это отвлекает их от чтения книг.

2. Недостаток примера: если родители сами не читают, дети могут не видеть в этом ценности и не развивать привычку к чтению.

3. Неправильный подбор литературы: иногда детям предлагают книги, которые не соответствуют их возрасту или интересам.

4. Школьные нагрузки: большое количество домашних заданий и внеклассных занятий может оставлять мало времени и сил на чтение для удовольствия.

Да, эти факторы, несомненно, могут влиять на снижение интереса к чтению у детей. Нам, филологам, очень хорошо известно, что чтение — одно из самых древних и универсальных способов передачи знаний и информации. На протяжении веков оно было ценным инструментом обучения, развлечения и вдохновения.

Однако с развитием технологий и увеличением количества доступных источников информации, многие стали тратить меньше времени на чтение книг и больше смотреть рилсы, сторисы и тиктоки.

В своей статье мне бы хотелось рассмотреть научно обоснованные преимущества чтения и объяснить, почему это занятие остается актуальным и важным, а также как сделать так, чтобы дети полюбили книги и «вернулись» к ним на постоянной основе.
Как же можно обойтись без психологического обоснования пользы чтения?!

• Снижение стресса. Доказано, что чтение является эффективным методом управления и снижения стресса.

• Улучшенный сон. Включение режима чтения перед сном может стать отличным способом улучшить качество сна.

• Улучшенная эмпатия. Чтение, особенно художественная литература, играет важную роль в развитии эмпатических навыков человека.

• Уменьшение симптомов депрессии.

Кажется, на вопрос: «Кто виноват?» мы ответ нашли: технологии и гаджеты, недостаток примера, не «та» литература, школьные нагрузки.

Эти факторы могут влиять на снижение интереса к чтению у детей. Как ты думаешь, что можно сделать, чтобы изменить эту ситуацию? - ищем ответ на вопрос: «Что делать?» Так как же стать эффективным читателем?

1. Для начала - не требовать от ребёнка того, с чем не справляетесь сами. Отвлекаться от чтения на уведомления — проблема, знакомая и детям, и их родителям. Ребёнку в этой ситуации нужна поддержка и ориентир, а не назидания.

2. Следить за досугом ребёнка, чтобы избежать информационного «переедания»: после трёхчасового «залипания» в планшет переключиться на книгу в разы сложнее, чем до.

3. Быть хорошим примером. Пусть не все дети филологов идут по стопам родителей, но, в семье, где есть традиция читать и обсуждать книги, шансы вырастить книголюба выше, чем в той, где принято смотреть по вечерам телевизор.

Чтение — хоть и интеллектуальный, но всё же досуг, и как любой другой досуг должно быть в удовольствие. Иначе ребёнок с лёгкостью найдёт ему альтернативу. Чем тяжелее груз ответственности и чем меньше радости от процесса — тем сильнее ребенок ненавидит читать.

Как писал английский фантаст Нил Гейман: «Не мешайте детям читать, даже если вам кажется, что они читают не то. Литература, которая вам не нравится, подтолкнёт ребят искать другие книги, которые понравятся больше. Вкусы у всех разные». Найти книгу, которая продемонстрирует ребёнку великую силу литературы, — большая удача. Но создать почву для того, чтобы эта встреча состоялась — вполне посильная задача. Расширять кругозор ребёнка следует аккуратно, в форме игр, а не уговоров и — тем более — требований.

«Читательское мастерство шлифуется всю жизнь, никогда не достигая предела, ибо у него нет цели, кроме чистого наслаждения. Чтение есть частное, портативное, общедоступное, каждодневное счастье — для всех и даром» (Александр Генис)

Поддерживать интерес к литературе можно более увлекательными способами, чем

демонстрация научных исследований об эмоциональном интеллекте. Игры по мотивам любимых историй и тематические раскраски работают с младшими школьниками гораздо эффективнее. Если ребенок не хочет читать книги, развивайте его литературную среду: посещайте вместе книжные ярмарки, дни открытых дверей в детских издательствах, встречи с писателями. И, конечно, не настаивайте исключительно на «полезной» литературе. Классика, как говорил Марк Твен, «это то, что каждый хочет иметь в багаже прочитанного, но никто не хочет читать». Дети в том числе. Наконец, используйте технологии: воспользуйтесь электронными книгами и аудиокнигами. Некоторые дети могут предпочитать читать на планшете или слушать книги. В общем, выход есть!

А школа? Какова её роль? Школа играет важную роль в развитии навыков чтения у детей и несет ответственность за создание условий, которые способствуют этому процессу. Вот несколько примеров работы нашей школы в этом направлении.

1.С целью поддержки формирования устойчивого интереса учащихся к чтению, рост читательской активности и популяризации чтения на основе сохранения и приумножения культурного наследия уже несколько лет методическое объединение гуманитарного направления реализует проект «Читающая школа». Что же мы «реализуем»?
Многое: конкурсы сочинений «Золотое перо» (по прочитанному), «Пятиминутное чтение» на переменах, конкурс «Читательских дневников»; (читаем летом), составление «Питчей» по прочитанным книгам, мини-проект «Любимая книга моих родителей», киноклуб: «Экранизация литературных произведений» с последующим обсуждением качества соответствия экранизации, поэтические минутки», посещение театра, проводим совместно с библиотекарем уроки, квесты и т.д, конференция «История в сакральных памятниках» Астана-Уфа, проект-выставка «Великие женщины мира», эссе «Что я знаю о войне», беседа «Письма с фронта», проект-выставка «И славили они Отечество», виртуальные экскурсии «Музеи мира», проекты: «Столичный TV», «Личность в истории. Султан Бейбарыс», «Личность в истории. Темирбек Жургенов, буккроссинг и многое-многое другое.

Таким образом, я с гордостью хочу сказать: «Наши дети - читающие!» Организовывать качественную работу по реализации различных проектов, проводить разнообразные мероприятия, читать вместе с детьми, интеграция чтения в учебный процесс (включаем чтение в учебные планы по разным предметам, чтобы показать детям, что чтение важно не только на уроках литературы) и, наконец, программы поощрения чтения: «Читатель года» или «Книжный марафон» – тоже мотивируют детей читать больше. Вот и ещё один ответ на вопрос: «Что делать?» Остался последний из заданных: «Быть или не быть?» Ответ нигде искать не будем-БЫТЬ. Быть чтению, быть читателю и быть книге, которая вернулась к читателю, к своему читателю! Ведь «Чтение - это путешествие, которое можно совершить, не покидая своего кресла», - сказал Альбер Камю, и не только…

1.https://www.livelib.ru/news/post/148160-pochemu-deti-malo-chitayut-kak-borotsya-s-padeniem-chitatelskoj-gramotnosti

2. «Читай как профессор» Томас Фостер. «How to Read Literature Like a Professor», 2003 Издательство: HarperCollins

3. Мортимер Адлер. «Как читать книги» — его книга, «Simon & Schuster» 1940 г, https://ru.wikipedia.org/

4.1Чтение — статья из Оксфордского толкового словаря по психологии // Под ред. А. Ребера: в 2-х тт: Т.1. / Пер. с англ. Чеботарева Е. Ю. — М.: Вече АСТ, 2003. — 592.

5.https://practicum.yandex.ru/blog/tsifrovye-tehnologii/

6.Сухомлинский, В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. — Киев : Радянська школа, 1972. — 243 с.

«СКРАЙБИНГ - МЕТОД ВИЗУАЛИЗАЦИИ В ОБУЧЕНИИ РЕШЕНИЮ ХИМИЧЕСКИХ ЗАДАЧ»

Ворочевская Ольга Алексеевна, учитель химии ЧУ «Столичная Школа им.Садвакасова Х.Ж.», г.Астана

Аннотация: В статье рассматривается эффективность применения скрайбинга, как одного из способов визуализации текстовой учебной информации для формирования устойчивых навыков решения расчётных задач по химии разных типов и уровня сложности.

Скрайбинг от английского «scribe»-набрасывать рисунки или эскизы. Искусство отражать свою речь в рисунках, процесс происходит параллельно с докладом говорящего.

Современное химическое образование сталкивается с рядом вызовов, связанных с эффективностью усвоения сложных теоретических концепций и их практического применения. Одним из наиболее эффективных подходов к решению этих проблем является использование метода визуализации, который позволяет учащимся наглядно представить химические процессы, реакции и механизмы, что существенно облегчает их понимание и запоминание.

Образовательный процесс строится на передаче информации, поэтому и роль наглядного представления информации в обучении велика.

Целью данной статьи является анализ роли метода активной визуализации в процессе обучения решению химических задач, выявление его положительного воздействия на качество усвоения материала и развитие ключевых компетенций учащихся. В рамках статьи рассматривается метод визуализации информации - скрайбинг, его преимущества и особенности применения в учебном процессе.

Начну с того, что химическое мышление – это мышление образное, визуальное. Плоские символы, записанные на доске и обыкновенный текст задачи, должны рождать в голове ученика образы, которые проходят стадии формирования и превращаются в модели. Химические процессы, описанные в задачах, часто требуют знания молекулярных структур, реакций на молекулярном уровне и понимания взаимодействий между различными веществами. Ученики часто сталкиваются с трудностью восприятия и анализа таких процессов только на основе текстового описания или формул. Техника визуализации Скрайбинг позволяет преобразовать абстрактные идеи в наглядные образы, которые значительно облегчают восприятие, позволяют «увидеть» химическую реакцию, а не только читать о ней, что способствует лучшему пониманию и запоминанию материала. Графически представляя информацию в сжатом виде, ученик мыслит образами, кодирует материал. При необходимости он может восстановить, «развернуть» весь текст.

Выступление в технике скрайбинга с презентацией своей работы – это прежде всего искусство сопровождения произносимой речи «на лету» рисунками.

Создание ярких образов вызывает у учеников визуальные ассоциации с произносимой речью, что обеспечивает высокий процент усвоения информации.

Могу судить о результатах применения данного метода визуализации, так как использую его на занятиях курса по решению задач с учениками 7-11 классов. Анализ результатов овладения навыками решения задач, определённых тем (на неполное разложение, на растворы, на примеси, на пластинки), проводимый по определённым показателям (количество правильно решенных задач, время на решение, уровень вовлеченности в учебный процесс) показал устойчивый положительный результат. «Рисунки-схемы помогают учащимся не только понять условие задачи, но и выработать последовательность шагов для её решения, превращая абстрактные химические реакции в доступные и понятные этапы» [1].

Начинаем работу с учениками с совместного составления картинок к простым задачам. Отрабатываем применение в устной речи терминов. Последовательно ученики осваивают более сложные уровни работы с задачами, подбирают терминологию, обороты

речи и вырабатывают свой стиль. Цель состоит не столько в том, чтобы охватить как можно больше разных типы задач, сколько научиться их «понимать», определять типы, анализируя условие, вырабатывают свой стиль работы с задачей и научиться составлять свои задачи в виде текстов и иллюстраций. Итогом курса является презентация собственных задач, со своим личным алгоритмом сопровождающаяся пояснением с использованием терминологии и ряда визуальных подсказок.

Я сама люблю решать задачи и хочу передать это отношение своим ученикам.

Могу рекомендовать данный метод Скрайбинг к изучению и использованию в практике обучения решению задач. Вижу на практике, что такое сложное задание, как задача превращается для ученика в отработанное, освоенное и даже любимое. В процессе освоения данного метода работы с заданием отмечается: упрощение восприятия сложных химических процессов, повышение эффективности и точности решения задач, развитие критического мышления и аналитических способностей.

Скрайбинг в химии представляет собой мощный инструмент, который помогает учащимся более эффективно решать задачи, связывая теоретические знания с наглядными моделями. Этот метод способствует не только лучшему пониманию материала, но и развитию навыков логического мышления, структурирования информации и визуализации химических процессов. Внедрение скрайбинга в образовательный процесс химии может значительно улучшить качество обучения, повысить вовлеченность студентов и сделать химические задачи более доступными и понятными. Кроме того, метод визуализации учебной информации Скрайбинг помогает ученикам развивать навыки работы с более сложными и многозадачными химическими проблемами. В реальной жизни химики часто сталкиваются с многокомпонентными реакциями, где важно учитывать множество факторов. Визуализация позволяет упрощать такие задачи, разбивая их на отдельные этапы, которые становятся более понятными и управляемыми. Это вырабатывает у учеников способность к решению сложных многогранных проблем, что является важным аспектом для их будущей профессиональной деятельности.

Удачи и творческой энергии всем учителям во благо ученика!

Литература:

1. Ермолаева Ж.Е., Герасимова И.Н., Лапухова О.В. Инфографика как способ визуализации учебной информации // Концепт. – 2014. –№ 11. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://e-koncept.ru/2014/14302.htm.

2. Морозов, А. В. «Педагогические аспекты визуализации в обучении химии» (2011) [1]

3. Никулова Г.А., Подобных А.В. Средства визуальной коммуникации — инфографика и метадизайн // Образовательные технологии и общество. – 2010. – №2. – Режим доступа: http://cyberleninka.ru/article/n/sredstva-vizualnoy-kommunikatsii-infografika-i-metadizayn.

БЕРЕГИ ЗДОРОВЬЕ СМОЛОДУ

Н.Т.Габбасов,
Экономическая школа «Центральная» г.Астана,
учитель физической культуры

Аннотация

Мақала жастар үшін физикалық белсенділік пен сау өмір салтының маңыздылығын қарастырады, бұл әдеттерді ерте жастан қалыптастыру қажеттілігін атап өтеді. 200 оқушы мен 50 педагог арасында жүргізілген зерттеу 70% жастардың физикалық белсенділіктің маңыздылығын түсінетінін, бірақ тек 40%-ы спортпен тұрақты айналысатынын көрсетті. Оқу процесіне физикалық белсенділікті енгізу әдістемесі жыл ішінде белсенділіктің 30%-ға артуын көрсетті. Ұсыныстарға спортпен айналысу үшін қолайлы орта құру және ақпараттық науқандар өткізу кіреді.

Кілт сөздер: физикалық белсенділік, денсаулық, жастар, спорт, өмір салты, ұсыныстар, оқу процесі.

Аннотация

Статья рассматривает важность физической активности и здорового образа жизни для молодежи, подчеркивая необходимость формирования этих привычек с раннего возраста. Исследование, проведенное среди 200 учащихся и 50 педагогов, показало, что 70% молодежи осознают значимость физической активности, однако только 40% регулярно занимаются спортом. Разработанная методика внедрения физической активности в учебный процесс продемонстрировала увеличение уровня активности на 30% за год. Рекомендации включают создание комфортной среды для занятий спортом и проведение информационных кампаний.

Ключевые слова: физическая активность, здоровье, молодежь, спорт, образ жизни, рекомендации, учебный процесс.

Введение

Здоровье — это основа полноценной жизни, и его сохранение должно начинаться с раннего возраста. В современном мире, где технологии и малоподвижный образ жизни становятся нормой, особенно важно прививать детям и подросткам привычки, способствующие укреплению здоровья. Цель данной статьи — рассмотреть важность физической активности и здорового образа жизни для молодежи, а также предложить практические рекомендации по внедрению этих принципов в повседневную жизнь.

Методология

Для достижения поставленной цели было проведено исследование, включающее анализ литературы, опросы среди учащихся и педагогов, а также наблюдения за физической активностью молодежи. Основные методы исследования включали:

1. Литературный анализ — изучение существующих научных работ и публикаций по теме здоровья и физической активности.
2. Опросы — анкетирование учащихся и педагогов для выявления уровня осведомленности о важности физической активности.
3. Наблюдение — мониторинг физической активности учащихся в рамках учебного процесса и вне его.

Исследовательская часть

В ходе исследования было опрошено 200 учащихся и 50 педагогов. Результаты показали, что 70% учащихся осознают важность физической активности, однако только 40% из них регулярно занимаются спортом. Основные причины низкой физической активности включают:

- Недостаток времени из-за учебной нагрузки (45% опрошенных).
- Непривычка к физическим упражнениям (30%).
- Низкий уровень мотивации (25%).

Анализ данных показал, что учащиеся, занимающиеся спортом не менее трех раз

в неделю, имеют более высокие показатели успеваемости и общего самочувствия.

Практическое применение

На основе полученных данных была разработана методика внедрения физической активности в учебный процесс. Она включает:

1. Интеграция физической активности в расписание — включение коротких перерывов для физических упражнений в течение учебного дня.

2. Организация спортивных мероприятий — проведение регулярных спортивных соревнований и активных игр.

3. Создание клубов по интересам — формирование групп по интересам, связанных с физической активностью (например, танцы, йога, командные виды спорта).

Эффективность данной методики была оценена через повторные опросы и наблюдения. Результаты показали увеличение уровня физической активности среди учащихся на 30% в течение одного учебного года.

Рекомендации

На основе проведенного исследования можно выделить несколько практических рекомендаций:

1. Создание комфортной среды для занятий спортом — обеспечение доступности спортивных площадок и инвентаря.

2. Проведение информационных кампаний — информирование учащихся о пользе физической активности через лекции, семинары и плакаты.

3. Индивидуальный подход — адаптация программ физической активности в зависимости от уровня подготовки и интересов учащихся.

Заключение

Исследование подтвердило важность физической активности и здорового образа жизни для молодежи. Внедрение предложенной методики в учебный процесс может значительно повысить уровень физической активности учащихся и, как следствие, улучшить их общее состояние здоровья и успеваемость. Дальнейшие исследования могут быть направлены на изучение долгосрочных эффектов физической активности на здоровье и развитие молодежи.

Перечень использованных источников

1. Баранов, А. В. (2020). Физическая культура и здоровье. Москва: Издательство «Наука».

2. Иванова, Е. С. (2019). Влияние физической активности на успеваемость учащихся. Журнал «Физическая культура в школе», 3(2), 45-50.

3. Петров, И. Н. (2021). Здоровый образ жизни: от теории к практике. Санкт-Петербург: Издательство «Образование».

СӨЗДІК ҚОРДЫ ДАМЫТУҒА АРНАЛҒАН ОЙЫНДАР

Данаева Дариға Жақсыбековна,
Астана қаласы «Экономикалық лицей» ЖШС
қазақ тілі мен әдебиетінің мұғалімі, педагог – зерттеуші

Аңдатпа

Ұсынылып отырған мақалада «Сөздік қорды дамытуға арналған ойындар» тақырыбы қарастырылған. Қазіргі заман талабына сай білім беру жүйесінде оқушылардың тілдік қабілеттерін,әсіресе, сөздік қорын дамыту мәселесі маңызды орын алады.Сөздік қордың бай болуы баланың ойлау қабілетін,мәдениетін,қарым -қатынас жасау мүмкіндіктерін дамытудың негізгі шарты болып табылады. Білім беру процесінде сөздік қорды дамытудың тиімді әдістерін іздестіру өзекті мәселе.Зерттеу жүргізген жұмысымда, оқушылардың сөздік қорын ойындар арқылы дамытуға бағытталған. Ойын арқылы өзге тілді оқушылардың тілін дамыту мақсаты көзделеді. Жарияланым кіріспе, оқыту әдістемесі, зерттеу бөлімі,қорытынды,пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады.

Аннотация

Представленная статья посвящена теме «Игры на развитие словарного запаса». В современной системе образования проблема развития языковых способностей учащихся, особенно словарного запаса, занимает важное место. Богатый словарный запас является основным условием развития у ребенка мыслительных способностей, культуры и коммуникативных навыков. Поиск эффективных методов развития словарного запаса в образовательном процессе является актуальной проблемой. В своей исследовательской работе я сосредоточил внимание на развитии словарного запаса учащихся посредством игр. Цель игры – развивать речь изучающих другой язык. Издание состоит из введения, методики преподавания, исследовательского раздела, заключения, списка использованной литературы.

Қазақ халқының ұлы ақыны Абай Құнанбаев: Ойын ойнап ән салмай, өсер бала бола ма? – деп айтқандай,өсіп келе жатқан баланың өмірінде ойын ерекше орын алады. Өсіп келе жатқан баланың өмірі,айналасындағы қоршаған ортаны танып,еңбекке араласуы,психологиялық тұрғыдан ерекшеліктері ойын үстінде қалыптасады. Ана тілінде дұрыс сөйлеуге енді бейімделіп келе жатқан балаға тіл үйретуде әртүрлі ойындарды ұйымдастырудың маңызы зор. Ойын арқылы бала жеке адам ретінде дами түседі. Ойын технологиясының кеңінен қолданылатыны белгілі.Тіл үйретуші мұғалімнің алдына қойған міндеті де, еліміздің болашақ жеткіншектерінің өз халқын, тарихын, жерін, салт - дәстүрін, тілін білетін білімді ұрпақ тәрбиелеп шығару. Қазіргі заман талабына сай білім беру жүйесінде оқушылардың тілдік қабілеттерін, әсіресе, сөздік қорын дамыту мәселесі маңызды орын алады. Сөздік қордың бай болуы баланың ойлау қабілетін, мәдениетін, қарым-қатынас жасау мүмкіндіктерін дамытудың негізгі шарты болып табылады. Әсіресе, баланың жас ерекшеліктеріне сәйкес келетін сөздерді дұрыс әрі тиімді пайдалану, сөздік қорының кеңеюі олардың жалпы тілдік дамуының көрсеткіші ретінде қарастырылады.

Бүгінгі таңда балалардың сандық құрылғылар мен интернетке деген тәуелділігі артып, вербалды қарым-қатынас азаюда. Бұл, өз кезегінде, сөздік қордың қысқаруына әкеліп соғуы мүмкін. Мұндай жағдайда білім беру процесінде сөздік қорды дамытудың тиімді әдістерін іздестіру өзекті мәселеге айналып отыр. Осы бағытта оқушылардың сөздік қорын ойындар арқылы дамытуға болады. Ойындар белгілі бір жүйелілікпен, біртіндеп күрделене келе, оқушылардың тілді меңгеру деңгейін кезең-кезеңімен көтеруге мүмкіндік береді.

Сөздік қорды байытуға арналған жаңа типтегі ойындар мен тапсырмаларды күнделікті сабақ барысында пайдалануға болады. Мысалы, сөздік қорды дамыту мақсатында қолданылатын «Кім жылдам?», «Сөздік жарыс», «Жасырын сөздер» сияқты ойындармен қатар, шығармашылық және сын тұрғысынан ойлауға бағытталған «Әңгіме құрастыр», «Метафоралар ойыны» сияқты инновациялық ойындар ұсынылады. Мұндай ойындар тек сөздік қорды кеңейтіп қана қоймай, оқушыларды ойлануға, қорытынды жасауға және өз ойларын еркін жеткізуге үйретеді.

IT технологияларын қолдану арқылы онлайн ойындарды пайдалану мүмкіндігі де оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін арнайы әзірленген мобильдік қосымшалар мен компьютерлік ойындар тілдік тапсырмаларға негізделген.

Адамзаттың ой-өрісі мен дүниетанымы оның тілі мен сөздік қорына тікелей байланысты. Сөздік қор – адамның күнделікті өмірде қолданып жүрген барлық сөздерінің жиынтығы. Сөздік қоры бай адам кез келген мәселені жан-жақты талқылап, өз ойын дәл әрі әсерлі жеткізе алады. Сөздік қордың бай болуы – тек қана тілдік қарым-қатынас жасауда ғана емес, адамның жалпы мәдениетінің де көрсеткіші. Жақсы дамыған сөздік қор адамның ішкі дүниесін байытып, қоғаммен қарым-қатынас жасауда сенімділік береді.

Сөздік қор адам өмірінде аса маңызды орын алады. Мәселен, бір ауыз сөзбен адамды қуантуға да, ренжітуге де болады. Дұрыс қолданылған сөз – қуатты құрал. Адамның сөздік қоры неғұрлым бай болса, ол соғұрлым ойын еркін жеткізеді, әртүрлі жағдаяттарды жеңіл шешіп, өзгелермен оңай түсініседі. Керісінше, сөздік қоры кедей адам өз ойын нақты жеткізе алмай, қарым-қатынаста қиындықтарға тап болады.

Сөздік қор тек қана сөйлеу дағдысымен шектелмейді. Ол оқыған кітаптар, тыңдаған әңгімелер, көрген фильмдер мен қатысқан шаралар арқылы кеңейе түседі. Сондықтан жаңа сөздер үйреніп, оларды белсенді қолдану – адамның интеллектуалдық және әлеуметтік дамуының маңызды бөлігі. Сөздік қорды дамыту үнемі ізденуді, оқу мен тілдік жаттығуларды қажет етеді.

Бай сөздік қор – жан-жақты дамыған, интеллектуалды тұлғаның негізгі қасиеті. Сол себепті, әрбір адам өз сөздік қорын үнемі байытып, жаңартып отыруы тиіс. Бұл, әсіресе, өскелең ұрпақ үшін маңызды. Жас кезінен бастап сөздік қорын байытып, дұрыс тілдік дағдыларды қалыптастырған адам болашақта кез келген жағдайда тілдік кедергілерді оңай жеңеді.Оқушылардың сөздік қорын тек теориялық тұрғыда емес, сонымен қатар, күнделікті өмірде, сабақта және сабақтан тыс уақытта да практикалық тұрғыдан бейімдеу керек.Оқушыларға сөздік қордың маңыздылығын түсіндіре отырып,олардың сөздік қорын байытуға бағытталған жаттығулар орындау арқылы жаңа сөздерді белсенді қолдануға үйренеді.

Практикалық тапсырмалар:

1. Синонимдерді табу тапсырмасы:

Төмендегі сөздерге синонимдер ойлап табыңыз. Әр сөздің мағынасына сәйкес келетін ең кемі екі синоним жазыңыз:

- Бай
- Қуаныш
- Жеңіс
- Әдемі
- Бақытты

2. Сөздерді сөйлемде қолдану:

Берілген жаңа сөздерді қолдана отырып, әрқайсысына толық сөйлемдер құрастырыңыз:

- Қолдау
- Жауапкершілік
- Келісім
- Әсерлі
- Шығармашылық

3. Метафора құрастыру:

Төмендегі сөздерді метафоралық мағынада қолданып, қысқаша әңгіме құрастырыңыз:

о Жүрек
о Қанат
о Күн
о Тас
о Өмір

Тақырыпты меңгеруге арналған ойын:

Ойынның атауы: «Сөз шеңбері»

Ойын барысы:

1. Оқушылар шеңбер бойымен отырады. Мұғалім сөзді бастап айтады, мысалы, «табиғат».

2. Келесі оқушы бұл сөзге қатысты жаңа сөз қосып, сөйлемді жалғастыруы керек. Әр оқушы бір сөз қосып отырады, бірақ жаңа сөз айтылмауы керек. Мысалы:

о Мұғалім: «Табиғат»
о 1-оқушы: «Табиғат – бұл орман»
о 2-оқушы: «Орманда ағаштар өседі»
о 3-оқушы: «Ағаштар биік»
о 4-оқушы: «Биік ағаштар құстарға үй болады» және т.б.

3. Егер бір оқушы қайталанған сөзді айтса немесе сөзді байланыстыра алмаса, ол ойыннан шығады. Соңғы қалған оқушы жеңімпаз болады.

Ойын сұрақтары:

• Қандай сөздерді байланыстыру қиын болды?
• Сөздерді байланыстыру барысында қай сөздер жиі қолданылды?
• Ойынның соңында кім ең көп сөзді байланыстыра алды?

Ойынның мақсаты:

Оқушылардың сөздік қорын байыту және сөздерді сөйлемдерде қолдану дағдыларын жетілдіру. Бұл ойын барысында оқушылар жаңа сөздерді ойша тез байланыстыруға және сөйлеу қабілеттерін дамытады.

Рефлексиялық ойын:

Ойын атауы: «Сөздің айнасы»

Ойын барысы:

1. Оқушылар жұптарға бөлінеді.

2. Әр жұптың бір мүшесі айна ретінде әрекет етеді, ал екіншісі – сөздермен жұмыс істейді.

3. Айна рөліндегі оқушыға бір сөз беріледі (мысалы, «қуаныш», «сенім», «табандылық»). Айна рөліндегі оқушы бұл сөзді ешбір сөз қолданбай, тек мимикамен және қимылмен көрсетеді.

4. Қарсы жұптағы оқушы оның көрсеткен сөзін тауып, оны бірнеше сөйлемде қолдануы керек. Мысалы, «Бұл сенім. Сенім адамға еркіндік береді. Ол әрқашан мақсатқа жетелейді».

5. Ойын соңында жұптар бір-бірінің жұмысына баға береді және талқылайды.

Ойын мақсаты:

Оқушылардың тілдік кедергілерді жеңуге, вербалды емес коммуникацияны түсінуге және сөздерді сөйлеуде қолдану қабілеттерін дамыту. Бұл ойын арқылы оқушылар өздерінің эмоциялық тілін дамытып, сөздерге деген көзқарастарын анықтайды.

Мақаламды қорыта келе, сөздік қорды дамытуға арналған ойындардың тиімділігі мынадай факторлардан көрінеді: ойын арқылы балалардың мотивациясы артады, олар оқу процесіне қызығушылықпен қатысады, жаңа сөздер мен сөз тіркестерін оңай әрі тез меңгереді. Ойын формасы балаларға сөздерді тек есте сақтап қана қоймай, оларды практикалық тұрғыдан қолдануға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, ойын барысында бала шығармашылық қабілетін, қиялын дамытып, тілдік қабілеттерін тереңдетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Исмаилова Г. Тілді ойындар арқылы оқыту. Алматы, 1991
2. Абдрахманова М.Тілдік дағдыларды қалыптастыру әдістері.Алматы, 2020

3. Жүсіпбекова С.Сөздік қорды дамытуға арналған жаттығулар.Ақтөбе, 2021
4. Аренова Т. Рольдік ойындар. Алматы, 2007
5. Базарбекова Р.Интерактивті оқытудың ойын түріндегі әдісі. Қазақ тілі мен әдебиеті. №10, 2007
6. Базарбаева А. Сөздік қорды байыту ойындары. Алматы, 2020
7. Жақыпова Г. Тілдік құзіреттілікті ойын арқылы дамыту. Қызылорда, 2019
8. Мұхтарова Ж. Оқушылардың сөздік қорын ойын арқылы дамыту.Павлодар, 2020

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ИГЕРТУ АРҚЫЛЫ ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ДАМЫТУ

Жакубаева Гульнур Аскаровна, Ещанова Узимхан Бауржановна, Астана қаласының «Экономикалық лицей» ЖШС қазақ тілі мұғалімдері

Аннотация: бұл мақала білім алушыларды ең маңызды деген моральдық нормалар, әдет-ғұрып, адамгершілік, адамға ізгілік әкелетін рухани құндылықтар мен адами қасиеттерге тәрбиелеу.

Аннотация: данная статья посвящена воспитанию учеников важнейших моральных норм, обычаев, морали, духовных ценностей и человеческих качеств, приносящих человеку добро.

Тірек сөздер: рухани құндылықтар, ұлттық құндылықтар, салт дәстүр, мәдениет, ана тілі, тәрбие, тұлға.

Ғылым мен техника дамып, жаһандану заманында әрбір халықтың ұлттық мәдениетін сақтап қалуы өте маңызды. Қазақ халқы – салт-дәстүрге өте бай ел. Бұл – оның мәдениетті әрі тәрбиелі ел екендігінің айғағы. Белгілі қоғам қайраткері, заңгер Н.Шайкенов: «Ұлт дәстүрі – заңнан биік», - деген. Салт-дәстүрлі ел – мықты әрі тұғыры берік ел. Біздің халқымыз өз ұрпақтарына ғасырдан ғасырға ұлт қасиетін салт-дәстүрмен, өнегені әдет-ғұрыппен, үлгіні жөн-жосықпен, әдепті ырым, тыйыммен тәрбиелеп, ұлағатты ұл, инабатты қыз өсірген. Ұлттық тәлім, салт-сана сабағы адамгершілік тәрбиесінің аса сенімді әрі ғажайып жол екенін көрсетті.

Бүгінгі таңда жас ұрпақты өз халқының тарихын, тегін, салт-дәстүрін, тілін білімін, адамзаттық мәдениетті, адами қасиетті мол терең түсінетін шығармашылық тұлға етіп тәрбиелеу өмір талабы, қоғам қажеттілігі болып отыр.

Ұлттық тәрбие - жеке тұлғаның ұлттық сана сезімі мен ана тілін, ата тарихын, төл мәдениетін және ұлттық салт-дәстүрлерді меңгеруі, қалыптасуы.

Ұлттық мәдени құндылықтар дегеніміз не? Қарапайым тілмен айтқанда, ұлттық мәдени құндылықтар – белгілі бір ұлтқа, ұлт азаматына тән зат, адами қадір-қасиет, яғни халық ғасырлар бойы жинақтаған ұлттық рухани және материалдық құндылықтар.

Қоғамдағы адамдар жасаған рухани, материалдық, мәдени құндылықтардың алмасуы оқыту процесі арқылы жүзеге асырылады. Соның ішінде сын тұрғысынан ойлау жобасы арқылы оқыту – саналы процесс екенін айтқым келеді. Интеллектуалдық деңгейі жоғары тұлғаны қалыптастыру үшін, оны оқытып қана қою жеткіліксіз. Оны тұлға ретінде жан – жақты дамытуға қолайлы, оқытудың шығармашалық түрін жасау қажет, яғни шығармашылық оқу әрекетін туғызу қажет. Бұл баланы, берілген оқу материалын жаттап алу ғана емес, керісінше өз бетімен білім алу үшін ізденуге үйретеді.

Жеке тұлғаны ұлттық тәрбие арқылы дамыта отырып, нақты әрекет арқылы оқытуда төмендегі құндылықтардың болуы қажет:

— белсенді қарым-қатынас: оқушы мен мұғалімнің әрбір мәселеде өз көзқарастарын білдіріп отыруы;

— индивидтік: мұғалімнің әр жеке оқушының ерекшелігін дамытуы, қоғам алдындағы жауапкершілігінің болуы;

— өзіндік тәртіп: өзіндік бақылау мен бағалауды, шешім қабылдауды үйрену және оны дамыту;

— шыдамдылық: әр түрлі пікірлерді қабылдай алу, бір-бірінің пікірлері мен ерекшеліктерін құрметтеу, қабылдау.

Ең басты мақсатым қазақ тілі сабағында ұлттық құндылықтарды оқытуды жүзеге асыру:

- қазақ әдебиетін, тарихын, мәдениетін, салт-дәстүрін дәріптеуге үйрету;
-мейірімділікке , әдептілікке тәрбиелеу;
-үлкенді сыйлау, кішіге ізет көрсету;
-ұлағатты, даналық сөздерді меңгерту.

Олай болса, қазіргі кезеңде мектепте білім беруде ел тарихын терең қозғап, тәрбие сағаттарында қазақ зиялы қауымының еңбектерін, қоғам дамуына қосқан үлесін айтып түсіндіру арқылы оқушылардың адами құндылық қасиеттерін қалыптастыра аламыз.

АСҚАР ЖҰМАДІЛДАЕВ

Асқар Серқұлұлы Жұмаділдаев 1956 жылы 25 ақпанда Қызылорда облысы, Шиелі ауданында дүниеге келген. Белгілі ғалым және қоғам қайраткері, физика-математика ғылымдарының докторы, профессор, академик. Ол Франция, Германия, Жапония, Швеция, Австрия сынды мемлекеттердің оқу орындарында шет тілінде тәлім беріп, халықаралық дәрежедегі профессор атағын алған.

Алматы қаласы химия-биология бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінде «Даналық бейсенбі» рухани-танымдық жобасында берген сұхбатында Асқар Серқұлұлы былай дейді: «Балалық шағымызда біз көп үй шаруасына көмектесеміз, одан қалса аулада ойнаймыз шаңдатып. Біздің мектепке қарама-қарсы кітап дүкені болды. Ол маған бір ертегі болып көрінетін. Күнде барып, кітап сатып аламын. Ол кезде кітап өте арзан. 2 - 3 тиын тұратын. Белгілі жазушылардың кітаптарын алып, оқимын. Біздің балалық шағымызда теледидар жоқ, үйірмелер жоқ, компьютерді тіпті білмейді ол кезде. Біз кітаппен өстік. Бірақ өзімізді өте бақытты сезінетінбіз.

Мен математик боламын деп ойламаппын. Ол кезде мен тарихқа, журналистикаға көп қызығатынмын. Өлең жазатынмын, жыр, ертегілерді, аңыз-эпостарды жақсы көрдім. Біздің тұрған ауылымыздан 22 километр жерде Сығанақ дейтін колхоз болды. Дешті Қыпшақтың ең алғашқы астанасы. Сол қаланың орны бар. Моңғол шапқынынан кейін қираған ғой. Мен соны зерттедім. Әкем велосипед сатып әперді. 6-сыныпта оқитынмын. Мен мектептен кейін сол жерге барамын, зерттеймін. Алғашқы қыштарды көрдім, тағы көп қызықты жәдігерлер менің фантазиямды оятты. Сол кезде мен алғашқы мақаламды жаздым. Ол кезде балалар оқитын жалғыз газет болатын. Сол «Қазақстан пионері» газетіне «Қазақ деген сөз қайдан шықты?» деген мақалам шықты. Солай, менің арманым журналист, ақын, тарихшы не жазушы болатын».

Ғалым өзінің математика ғылымында «Төрткен төртқара» алгебрасы шығуы жөнінде: « ... Алгебралар соңғы уақытта көбейіп кетті. Сондықтан осы кітаптың атауына көп мән бердім. Математика ғылымында образбен ойлаған тиімді. Мен төртінші дәрежелі бір тепе- теңдік ойлап таптым. Сондай әдемі. Өзім қуанып кеттім. Сол кітабыма ат қоюдың себебі де сол теңдеудің дәрежесі төрт болатындығы. Солай төрт қара болды. Басқа төртпен байланысты қазақта сөз үйлесі жоқ. Кіші жүзде Төртқара деген ру бар. Самарқанды 17 жыл билеген әйгілі Жаланҭөс баһадүрдің руы. Жауға шыққанда кедергі келтірмесін деп сауыт- сайманын шешіп тастайтын болғандықтан, солай аталып кетіпті. Бірақ атамыз тек қана соғыстың шебері болмаған. Сонымен қатар ғылымға, білімге, өнерге үлкен қамқорлық жасаған кісі. Мысалы, Самарқанның ортасында Регистан дейтін жер бар. Сонда үш мешіт тұр. Біреуін Ұлықбек салдырған. Ал екеуін Жаланҭөс баһадүр салдырған. Тарихта үлкен із қалдырған атамыз ғой, математикада аты қалсын деп ойладым. Осылайша, алгебраны

қазақша «Төрткен Төртқара» деп атадым», – дейді.

Өркениетке ұмтылған Қазақстан еліміз үшін біртуар математик Асқар Жұмаділдаев ашқан ғылыми жаңалықтары, баулып жатқан жүздеген шәкірттері, қазақ ғылымының көсегесін көгертетін ерен еңбегі – өскелең ұрпаққа өнеге.

МӘТІН БОЙЫНША ТЕСТ СҰРАҚТАРЫ

1. А.Жұмаділдаев алғаш мақаласын қай басылымға берді?
A) «Даналық бейсенбі» B) «Қазақ деген сөз қайдан шықты?»
C) «Қазақстан пионері» D) «Төрткен Төртқара»
E) «Қазақстан»

2. Алғашқы зерттеу жұмысын қашан бастады?
A) 6-сыныпта B) Әкесі велосипед әпергенде
C) 17 жасында D) Монғол шапқынынан кейін
E) Фантазиясы оянғанда

3. Кітаптың «Төрткен төртқара» аталуының себебі?
A) Еуропа елдеріне сабақ беруіне байланысты
B) Әкесі төртқара руынан болды
C) Самарқандағы үш мешіттің құрметіне
D) Төртінші дәрежелі тепе-теңдік ойлап табады
E) Досының ұсынысын қабылдайды

4. Ғалым балалық шағында не нәрсеге қатты қызыққан?
A) кітапқа B) ғылымға
C) математикаға D) алгебраға
E) велосипедке

5. Мәтінге сәйкес ақпаратты табыңыз.
A) Сол кітабыма ат қоюдың себебі де сол теңдеудің дәрежесі тоғыз болатындығы.
B) Математика ғылымында образбен ойлаған тиімді.
C) Біз балалық шағымызда теледидарды аз қарадық.
D) Менің арманым математик болу еді.
E) Күнде барып, кітап сатып алмады.

6. Барыс септігіндегі есімдікті анықтаңыз.
A) мектепке
B) мені
C) маған
D) өркениет
E) қазақта

7. Сан есімнің мағыналық түрін анықтаңыз. 6-сыныпта оқитынмын
A) есептік B) реттік C) жинақтық
D) топтау E) болжалдық

8. Шылаудың мағыналық түрін анықтаңыз.
Тарихта үлкен із қалдырған атамыз ғой, математикада аты қалсын деп ойладым.
A) Ыңғайлас мәнді жалғаулық B) Нақтылау мәнді демеулік
C) Қарсылықты жалғаулық D) Септеулік шылау
E) Талғаулықты жалғаулық

9. Сөз тіркесінің байланысу түрін анықтаңыз. Теңдеудің дәрежесі.
A) Матасу B) Жанасу C) Қабысу
D) Қиысу E) Меңгеру

10.Сабақтас құрмалас сөйлем қатарын анықтаңыз.
A) Тарихта үлкен із қалдырған атамыз ғой, математикада аты қалсын деп ойладым.
B) Жауға шыққанда кедергі келтірмесін деп сауыт-сайманын шешіп тастайтын болғандықтан, солай аталып кетіпті.
C) Осылайша, алгебраны қазақша «Төрткен Төртқара» деп атадым.
D) Сонымен қатар ғылымға, білімге, өнерге үлкен қамқорлық жасаған кісі.
E) Алғашқы қыштарды көрдім, тағы көп қызықты жәдігерлер менің фантазиямды оятты.

Сондай-ақ ұлттық салт-сананың өмірдегі қолданылмалы көріністері: рәсімдер, рәміздер, ырымдар, тыйымдар, жөн-жоралғылар, перзенттік парыз, адамгершілік борыш,

ұрпақтық міндет арқылы іске асырылып ұлттық қасиеттерге айналады.

ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ САЛТ-ДӘСТҮРЛЕРІ
Салт-дәстүр

I.Тыңдаңыз. QR кодты сканерлеңіз

II. Мағынасын түсініңіз.

Салт-дәстүр – тұрақтылық қасиетіне ие болған мәдени іс-әрекеттер жинағы. Ғасырлар бойы тарихи негізде қалыптасып, ұрпақтан-ұрпаққа беріліп отыратын әдет-ғұрып, жалпыға бірдей тәртіп.

III. Тапсырмаларды орындаңыз..

1-тапсырма. Тыңдаңыз. Сөйлемді жалғастырыңыз.

Шілдехана, бесік той, тұсаукесер, сүндет той ай шіркін-ай,

2-тапсырма. Сөздерді жинақтаңыз!

далада, тербеткен, қыз-бозбала, кең, ән мен күйді

3-тапсырма. Сәйкестендіріңіз.

Оқушының ұлттық қасиеттеріне меймандостық, кісілік, сыйласымдылық, имандылық, кішіпейілділік, кеңпейілділік, салауаттылық, тіршілікке бейімділігі, өнерпаздық, шешендік, ақынжандылық, сыпайылығы, мәдениеттілігі тағы басқа қасиеттері арқылы ерекшеленеді.

Оқушылардың ұлттық құндылық қасиеттерін қалыптастыру негізінің бірден-бірі мектепішілік жүргізілетін тәрбиелік іс-шаралар. Адамның бойына жақсы адамгершілік қасиеттерінің қалыптасуы, өнер-білімді игеруі – тәрбиеге, өскен ораға, үлгі-өнеге берер

ұстазға байланысты. Осыны жақсы түсінген халқымыз «Ұстазы жақсының — ұстамы жақсы», «Тәрбие басы – тал бесік» деп ұлағатты ұстаздың еңбегін текке кетпейтіндей өсиет еткен. Тәрбиенің түп қазығы үлгі берер ұстазда, «Ұстазға қарап шәкірт өсер» деп халқымыз ұстазға үлкен жүк артқан. Ұстаз үшін өз еңбегінің жемісін көруден артық бақыт жоқ.

Мектебімізде ұстаздарымыз тәрбие сағаттарын, өткізілетін іс-шараларды, ғылыми жобалардың тақырыптарын ұлттық құндылықтарға бағыттап алады. Атап айтар болсақ, «Қара жорға» биінің зерттелуі, «Етістіктердің ұлттық ойындарда қолданылуы», «Қазақ ертегілері – қазіргі жастар көзімен» т.б.

Қорыта келгенде, ұрпағымызды парасатты да білікті, мәдениетті де білімді етіп тәрбиелеп, рухани дүниетанымын жалпы адамзаттық деңгейде дамытамыз десек, бойында ұлттық және азаматтық намысы бар ұрпақ өсіргіміз келсе, бүкіл қоғамдық өмірдің өзегін келешек ұрпақ тәрбиесіне, соның ішінде ұлттық құндылықтар негізінде тәрбиелеуге бағыттаумыз қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Классикалық зерттеулер. 16-том. https://ulan.kazgazeta.kz/news/34139
2. https://e-history.kz/kz/news/show/593/ ©e-history.kz
3. Нұрмұратов С.Е., Сағиқызы А. Ұлттық рух мәселесі хақында/Халықаралық конференция материалдары. Алматы 2006 жыл, 176 бет.

ДӘСТҮРЛІ ӘН МЕКТЕПТЕРІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

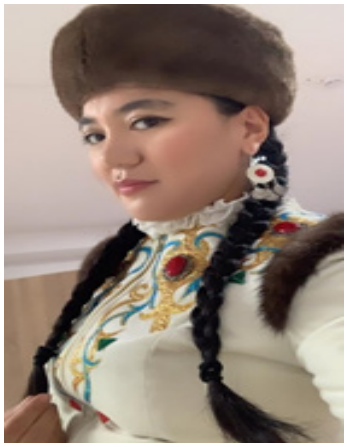

Жекеева Балдырған Төлегенқызы
Қарқаралы қаласы балалар өнер мектебінің дәстүрлі ән айту сыныбының ұстазы, педагог-сарапшы

Құлақтан кіріп, бойды алар
Әсем әнмен тәтті күй.
Көңілге түрлі ой салар
Әнді сүйсең, менше сүй.

Абай қазақтың ән мен күй құдіретін осылай жырлаған. Себебі, қазақтың әні мен күйі – халқымыздың көне заманнан бері қалыптасқан асыл қазынасы, ұлттың бекзат болмысы, жүрек сыздатқан сағынышы, көңілдің нәзік қылын шертер сезімі, мұңшері, қызық қуанышы.

Дәстүрлі әнге оқытуға жағдай жасау. Балаларды ұлттық музыка мәдениетіне араластыру; Дәстүрлі ән мектептерінің ерекшеліктерін ажырата білу. Халық әнін талдау арқылы оқушының ой өрісін, шығармашылық қабілетін дамыту; Білім алушының отандық мәдени құндылықтарды, дәстүрлерді, халық шығармашылығының озық үлгілерін меңгеру арқылы өнерге деген сүйіспеншілікті қалыптастыру;

Қазақ халқының рухани жәдігерліктерінің ішінде мақтаныш етер бай мұрасының бірі – дәстүрлі әндер. Музыка зерттеушілерінің айтуына қарағанда, халқымызда 5 мыңнан аса күй, 12 мыңға жуық ән бар көрінеді. Бұл - қазақ әншілік өнердің сан ғасырлық даму тарихының бар екендігін бірден бір айғағы.

Киелі қара домбыра мен қарт қобыз сүйемелдеуімен айтылатын дәстүрлі ән өнері кемел құрылымымен, кең диапазон, күрделі ырғақ-иірімдерімен ерекшеленеді. Талай ғасыр сүзгісінен өтіп бүгінге жеткен дәстүрлі ән өнерінде әуендік, орындаушылық, құрылымдық өзгешеліктері мен кең тараған мекеніне байланысты шартты түрде бірнеше

мектеп қалыптасты. Олар – Арқа, Батыс, Алтай-Тарбағатай және Жетісу, Сыр мектептері.

Біз нотамен үйретпейміз, көп жағдайда тыңдау арқылы үйретеміз. Әнді тыңдау арқылы алу керек. Өйткені, нотада әннің характері жазылмайды. Әнді нотамен үйрену үшін әннің не екенін түсінетін жаста болуың керек. Тұла бойың тұтас әнші болуы керек. Алдымен қағысты үйреніп алып, ары қарай үйренесің. Ол үшін әнді қорыта алатын адам болуың керек. Нотаны алып, ондағы әнді үйреніп алғанмен, әннің бұрылысын, үзілтіп не шырқап беретін жерін келтіре алмауың мүмкін. Әннің бүкіл табиғатын, болмысын бойына сіңірген адам ғана нотадан әннің негізгі формасын алып, содан кейін ән жасай алса, ол басқа әңгіме. Ал нотамен ғана үйрене салу әншілікке апармайды. Әнші болу үшін алдыңдағыны тыңдау керек. Кешегі өткен ақсақалдарды миға, жүрекке, бүкіл тұла бойыңа жазуға тиіссің. Екі-үш қағысынан-ақ кімнің әні екенін білетін деңгейге жетуің керек.

Қазақ халқында дәстүрлі әннің алатын орны күшті. Дәстүрлі әндердің мектебі жақсы дамыған. Дәстүрлі әндердің көбісі тәрбиеге, құндылықтарды сақтауға, бағалауға, адамның көңіл күйіне байланысты. Дәстүрлі ән өнерінің әртүрлілігі аймақтық мектептерге бөлінуіне байланысты. Яғни, орындаушылық ерекшеліктеріне қарай оқыту тәжірибесі қалыптасқан. Жалпылама айтқанда,

Арқа мектебі
Жетісу мектебі
Алтай-Тарбағатай мектебі
Батыс Қазақстан мектебі болып бөлінеді.

Мысалы, Біржан сал, Ақан сері, Майра Уәлиқызы, Шашубай, Үкілі Ыбырай, Жаяу Мұса, Балуан Шолақ, Уәйіс Шондыбайұлы т.б. – Арқа мектебінің өкілдері болып саналады. Олардың әндері де еркін ырғақпен айтылып, басқа мектептерге қарағанда диапозоны мейлінше кең болады. Арқа әндерінің кәсіби мектебін жасағандар – Ж.Елебеков, Ж.Кәрменов, Қ.Байбосыновтар, Мейірхан Адамбеков. Бұлардан өзге, ән өнерінде ерекше із қалдырған Қ.Байжанов, Ә.Қашаубаев, Қ.Бабақов, Қ.Лекеров, Б.Жылқыбаев, М.Ержанов, Ж.Омарова, Р.Есімжанова, Р. Қойшыбаева, М.Көшкінбаев, И.Әлібаев, Ж.Қартабаева, Л.Сүйіндікова, М.Ешекеевтердің атын атай аламыз.

Батыс Қазақстандық әншілік мектеп – еліміздің батыс өлкесінде дамыған әншілік өнер. Бұрынғы Бөкей Ордасының жерінде шырқалған төкпелі жыр негізінде синтезделген желдірмелі ән Мұхит арқылы жаңа белеске көтерілді.

Мұхит әндері Атырау, Ақтау, Орал, Ақтөбе жерінен бастау алып Сыр мен Арқаға дейін қанатын жайған. Бұл мектептің басында Ғарифолла Құрманғалиев тұр, Ғарифолла Құрманғалиевпен үзеңгілес өнерпаз ретінде Әли Құрмановтын есімін құрметпен атай аламыз. Ғарифолла мектебінен шыққан оның шәкірттері – Қ.Бекбосынов,Қ.Орашева, Қ.Рахимова, А.Дәрібаева, Ж.Сәрсенғалиев. Қ Ақтаев. М.Төрешов, Қ.Бердіғалиев, Ә.Еңкебаев, Қ.Құлышева, С.Таутаева, С.Рахметжанов, С.Әбдірахманов, С.Жанпейісова, С.Мырзабаева, А.Қосанова, Қ.Кәкімовтар.

Халық әндері аймақтық мектептерге бөлінгенмен негізгі сарыны жалпы қазақы әнге ортақ сазға құрылады, сондықтан бір өлкенің әнін басқа өлкенің әншісі қиналмай айта береді, яғни қазақ әнінің біртұтастығы аймақтық әншілік мектептеріне қанша жіктегенмен бұзылмайды. Ғарифолланың Арқа әндерін тамылжыта шырқағаны, Жүсіпбектің Мұхит әндерін тебірене айтқаны соған дәлел бола алады.

Жетісу мектебі – қазақтың көне әндерінің, әсіресе халықтық әуендердің мол сақталған әншілік өнер шоғыры саналады, орындалуы мен домбырада сүйемелденуі Арқа әндеріне өте ұқсас, сондықтан бұл мектептің өкілдерінің репертуарында Арқа сазгерлерінің әндері де кең орын алады. Жетісу әншілігінің көрнекті өкілдері ретінде Жамбыл, Кенен, Қапез, Пішан, Дәнеш Рақышев, Ержан Қосбармақовты атай аламыз.

Жетісу ән өнерін дамытушылардың көбін әнші-ақындар тобына жатқызуға болады. Алайда, олардың сал-сері болмағаны белгілі. Әнші-ақындарға тән қасиет – ақындық пен әншілігі, өнерпаздығы қатар келуінде. Олар ән мәтіні мен әуенін өздері шығарып қана қоймай, оны асқан шеберлікпен орындай білген. Әнші-ақындар өзі өмір сүрген заманына қарай халықтың әр түрлі тарихи-әлеуметтік мәселелеріне, тұрмыс-тіршілігіне қарай лирикалық әндер тудырған.

Солардың бір легі тақырып аясы жағынан халықтың тарихи қасіреттеріне,

автордың өз тағдырына байланысты айтыла келіп, замананың сыры, елдің мұңы ретінде өнер туындысы болып шырқалады. Бұған Шалтабайдың «Менің атым Шалтабай», Кенен Әзірбаевтың «Көк шолақ», «Бозторғай», «Бұлбұл», Қапездің «Дуние-ай», «Айхой», «Меркі», Таңжарықтың «Амандасу» сияқты әндерін жатқызуға болады.

Көне сарындар, соның ішінде, сонау оғыз заманынан бері қарайғы сарындар Сыр бойында сақталған. Көне сарынның біразы Алтайда сақталған еді, біз оны ұстап қала алмадық. Алтай-Тарбағатай ән мектебі деп айтуын айтамыз. Бірақ, ол өңірдің Арқадағыдай Ақан, Біржан секілді үлкен тұлғалары да жоқ. Әндері көбінесе қара өлең болып келеді. Арасында байырғы, көне сарын аңғарылады. Алтай-Тарбағатай өңірінің әндері мен Жетісудің әндері бір-біріне өте жақын. Алғашқысында көне сарындар басым да, Жетісу әндерінде өзінше бір өзгешелік бар. Жетісу – ақындар мен жыршылардың елі. Әрісін айтпағанда, кешегі Кененге дейінгі, бүгінгі Сағатбек Медеубекұлына дейінгі қаншама ән авторлары бар. Қапез, Сәдіғожа, Кенен болып кете береді. Ал бөлінуге келсек, қазақтың жері, табиғаты өзі-ақ осылай бөлінуге алып келген. Бірақ, әуен қазақты бөледі деп айта алмаймын. Ел-жұрт жаңағыдай ойламауы үшін әншілерде шек, шекара болмауы керек. Арқаның әншісі тек Арқаның әнін орындасын, Жетісудың әншісі осы өңірдің әндерін ғана айтсын деген қатып қалған талап жоқ. Соңғы кездері мұны көп айтып жүрмін. Себебі, сөйлейтін тіліміз бір, ұстайтын аспабымыз біреу, онда неге бөлінуіміз керек? Неге Батыстың әндерін Батыстың әншісі ғана орындауы керек? Бұл дұрыс емес. Мысалы, Естайдың «Қорланын» батысша айтуға болады деген ой үш ұйықтасам түсіме кірмеген. Кейіннен Ғарекеңнің – Ғарифолла Құрманғалиевтің орындауында естіп, қайран қалдым. Ғарекең Арқаның әндерін Батыстың стиліне, домбыра қағысына салып, көп орындады. Батыс әндерін көбінесе домбыра қағысы ерекшелейді. Домбыраның қағысы күймен байланысты. Батыстың күйлері төкпе күйге жатады. Күйлері адуынды, жігерлі, жылдам ойналатын болғандықтан, әндері де солай. Батыстың күйлеріне түркіменнің ықпалы көп. Біраз күйлерінде түркіменнің қағыстары бар. Сержан Шәкіратов ағамыздың орындауында ол қатты байқалады. «Қарғаш», «Балқадиша», «Қорлан», Жарылғапбердінің «Ардағы» сияқты көптеген әндерді Ғарекең орындады. Сондай-ақ Мұхиттың әні «Зәурешті» Жүсіпбек Елебеков орындаған. Жетісу, Алтай, Арқа бір-бірінен аса алыс емес. Әндері, домбыра қағысы да бір-біріне келеді. Ал одан ары қарайғы Сыр, Батыс өңірінің әндерінде қағыс, мимика мүлдем бөлек.

Қасиет пен кие қонған Сыр топырағы талай жылдан бері Сырдың бойын жайлаған елдің ата күлдігі, құт қонысы болып келеді. Осы ескі көңнің ерекшеліктері өнер мен мәдениетте, тілдік сипаттарда көрініп тұрады. Әсіресе, көмейге салып құмығыңқы үнмен нақыл сөздерді төгіп жататын жыршыларындағы өзгеше өріс кімді болса да ойландырары анық.

Сонау әрісі Сақтар мен берісі Оғыз замандарынан бермен келе жатқан киелі өнер біздің заманымызға дейін жалғасып келеді. Қанмен берілетін текті өнер өкілдері жағдайсыздығын білдірмей, түп санадағы ақсүйектік қалпының әлсірегенін сездіргісі келмесе де, байқампаз жандардың зердесіне шаншудай қадалып, анық көрініп тұрады. Түп тұқиянымыздан хандардың ақылшысы, кеңесшісі болған асыл сөздің өкілдеріне Жаңа Қазақстандық көзқараста өзгергенін қалаймыз. Қарт Қаратаудан бастап, айдынды Аралға дейін ортаны кешегі кеңес үкіметі кезінде үш мектепке бөліп, мыңдаған өнерпаздар шоғырын үшке бөліп, әділетсіз шама жасады. 1986 жылдар шамасында Алматы қаласынан Мардан Байділдаев туған жеріне келіп, ұлы өнердің өшіп кетуіне қауіптеніп, Қармақшы ауданы білім бөлімімен келісіп, ауылдық мектептердің ішінен бір класс алуға қол жеткізеді. Сол сыныптарда Тұрмағамбет ауылында Тасберген жырау мектебі, жетекшісі Сүйінбай Ақбаев, Ақжарда Сәрсенбай жырау мектебі, жетекшісі Алшынбек Сәрсенбайұлы, Қармақшыда Жиенбай жырау мектебі, жетекшісі Бидас Рүстембеков, Рүстембек жырау мектебі, жетекшісі Шамшат Төлепова болып, өнерге қызметтерін бастаған. Сол уақыттан бері қара дәстүрлі жыраулық өнерді мектептерге бөліп қарайтын үрдіс пайда болды. Бұл дұрыс тенденция емес. Алаштың анасы атанған Сыр елі – күллі адамзат атаулының бастау тарихы. Адамға Алла тарапынан берілген барша нығмет атаулыға жаралған топырақтың үлесі бар десек, онда сол қасиет пен киенің ішіндегі өнер де бар. Демек, біздің бойымыздағы жыр өнері есте оқ ескі замандардағы түп санының жаңғырығы болмақ. Сол

секілді Арал, Қазалы, Шиелі, Жаңақорған өңірлерінің де ешкімге ұқсамайтын, сол өңірге ғана тән ерекшеліктері бар. Сондықтан ұлттың ұлағаты мен ақыл-нақылын дәріптейтін ұлы өнердің ауқымын тарылтып, шағын шеңберге салудан аулақ болуымыз керек. Мына шеті Арал, ана шеті Қаратауға дейінгі аралықтағы әрбір жыршы-жырауларымыз бен ақын-шайырларымыздың әрқайсысы бір-бір мектеп.

Дала мектебінен өріс алған, халқымыздың ән-күйі ауызша таралып, ұрпақтан-ұрпаққа, ұстаздан-шәкіртке беріліп, біздің ғасырымызға жетіп отырғаны мәлім. Ендеше қазақтың дәстүрлі әні құрып кетпесін десек осы жолда аянбай еңбек ету керек.

Қолданылған әдебиеттер:

М.Әбуғазы «Сарыарқа әуендері», интернет желісі «Сырлы саз» бағдарламасы, Б.Саймағанбетов «Сыр өңіріндегі жыр мектептерінің ерекшеліктері», «Қазақтың ән-күйі ұлттық тәрбиенің көзі» Әдістемелік құрал-Г.А.Есімбаева, Ж.Қ.Боқанова, Ж.К.Кәрімова

РАЗВИТИЕ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ С ПОМОЩЬЮ СИНГАПУРСКИХ ПРИЁМОВ

С. А. Зайцева
ТОО «Alpamys School» г. Астана, Республика Казахстан

Аннотация. Мақала «Talking Mat» және «See-Think-Wonder» сингапурлық білім беру әдістемелерін қолдану арқылы логикалық ойлау дағдылары мен ынтымақтастықта тиімді оқытуды дамытуға көмегі туралы. Осы технологияларды қолдану оқу процесін білім алушыларға бағыттауға мүмкіндік береді, логикалық ойлау мен жан-жақты дамытуға әсер етеді. Бұл технологияларды пайдалану арқылы білім алған оқушылар оқу процесіне белсенді қатысатынын, пәндер бойынша жоғары нәтижелерге жететінін, ынтымақтастықта жұмыс істеуге қызығушылық танытатынын байқауға болады. Қол жеткізген нәтижелер бұл технологиялардың логикалық ойлау дағдыларын дамытудың бірден-бір тиімді құралы екенін көрсетеді. Осы технологияны пайдалану оқу процесін белсенді, тартымды және тиімді етуге мүмкіндік береді.

Түйінді сөздер: See - Think-Wonder, логикалық ойлау, Сингапур әдістемесі.

Аннотация. Статья посвящена сингапурским приёмам «See- Think- Wonder», который поможет в развитии логического мышления и приём на эффективное

обучение в сотрудничестве. Использование этих приёмов позволяет сделать учебный процесс более ориентированным на обучающихся, способствует развитию логического мышления и всестороннего развития. Обученные с использованием данных приёмов, показывают: активное участие в учебном процессе, высокие результаты по предметам, заинтересованность в сотрудничестве. Эти результаты говорят о том, что данные приёмы представляют собой мощные инструменты для развития логического мышления. Они позволяют сделать учебный процесс более интерактивным, вовлекающим и эффективным.
Ключевые слова: See- Think- Wonder, логическое мышление, сингапурский приём.

Введение

В соответствии с особенностями ГОСО и реализации ТУП, содержание математики на уровне начального, основного и общего среднего образования должно обеспечивать развитие логического мышления. Контекстно задачи должны соответствовать учебной программе. Важно, чтобы обучающиеся систематически задавались вопросами, а задания состояли не только из текста, но и из иллюстраций. Необходимо, чтобы обучающиеся имели не только академические знания, но и обладали навыками функциональной грамотности. Логическое мышление даёт возможность для развития функциональной грамотности.

Развитие логического мышления возможно с помощью сингапурских приёмов. Сингапурские обучающие структуры представляют собой набор инновационных методик, направленных на повышение эффективности обучения и развития критического мышления у обучающихся. Эти структуры, разработанные в Сингапуре, получили широкое признание во всем мире благодаря своей результативности. Разработчиком данных структур является Спенсер Каган. Он придумал более 250 приёмов.
«Детей нужно учить «как» думать, учить самому процессу, а не тому, «что» они должны думать» (М. Мид). Включение в учебный процесс приёмов для развития логического мышления, даёт возможность воспитания думающей и всесторонне развитой личности.

Методология

Одной из ключевых особенностей сингапурской технологии является использование специальных обучающих приёмов, которые направлены на развитие глубокого понимания материала, логического мышления и сотрудничества.

Цель данных приёмов: переход от пассивного обучающегося к заинтересованному. Это не просто отдельные упражнения, а целая система, которая позволяет организовать учебный процесс таким образом, чтобы каждый обучающийся был активно вовлечен в процесс обучения, мог самостоятельно строить знания и развивать свои навыки.
«See- Think- Wonder» или «Посмотри- Подумай- Задумайся»- это мощный инструмент для развития логического мышления. Он не только стимулирует любознательность, но и помогает формировать глубокое понимание изучаемого материала.

Эффективное обучение в сотрудничестве проводится при условии, что обучающиеся сидят в командах по 4- 5 человек. При такой посадке создаются возможности для: индивидуальной ответственности, позитивной взаимозависимости, равном участии, одновременном взаимодействии. То есть все обучающиеся занимают одинаковую позицию, нуждаются друг в друге и успех зависит от каждого, все имеют равный статус и время для равного участия, виден каждый и каждый несёт индивидуальную ответственность, все одинаково и одновременно вовлечены в учебную задачу.

Практическое применение

С целью выявления уровня развития логического мышления обучающихся 3 класса, была составлена и проведена диагностика. Входная диагностика проводилась в начале 3 четверти, итоговая- в начале 4 четверти 2024 год. Она решала следующие задачи: оценить качество задаваемых вопросов, умение задаваться вопросами при получении информации, умение связывать понятия.

Были составлены критерии:
умеет связать два понятия, задаёт вопросы;
составляет вопросы по изображению;
задаёт качественные вопросы.

Для того, чтобы обучающиеся понимали, как работать с данными приёмами, первые три урока учитель давал подробную инструкцию, объяснял на примерах, обсуждал, что было сделано верно, над чем ещё нужно поработать. После этого два урока обучающиеся работали над заданиями самостоятельно. Для того, чтобы провести входную диагносту, было важно понимать, что все обучающиеся знают, что от них хотят, как выполнять задания, какого качества должны быть работы.

Многие обучающиеся при выполнении работы по таблице: «Я вижу- Я думаю- Вопрос», описывали не то, что видят фактически, а свои ассоциации. Такие ответы тоже не засчитывались. Либо не могли связать два понятия и задать вопрос.

В 3 классе 22 обучающихся. По диаграмме видно, что на начало 3 четверти связать два понятия и задать вопрос смогли только 3 обучающихся, а составить качественные вопросы по изображению смогли только 4 обучающихся. На начало 4 четверти, при повторной диагностике, все обучающиеся смогли справится с данными заданиями.

Рисунок № 1

Проанализировав результаты повторной диагностики, стало очевидным, что данные приёмы учат анализировать, связывать понятия, рассуждать, подвергать сомнению, формулировать вопросы, думать логически, работать в команде. Единственными недостатками приёмов могут быть: отсутствие элементарных знаний по заданным темам; при работе по таблице требуются изображения, которые будут подталкивать к размышлениям и вопросам; умение работать в команде.

Урок математики в 3 классе. Тема: Задачи на промежутки.

1 этап. Перед началом урока, обучающимся необходимо раздать таблицу «Я вижу- Я думаю- Вопрос». Учитель, не объясняя новую тему, показывает изображение. В первом столбце «Я вижу», необходимо записать всё, что учащиеся видят на изображении, только факты. Например: «Я вижу- растения». На данный этап учитель даёт 1 минуту. После того, как закончилось время. Читают, что записали. Если у кого- то такого ответа нет, обязательно дописать, поставив чёрточку под своими ответами. Обучающимся необходимо записать не менее 10 слов.

2 этап. На втором этапе, учащимся напротив слов в первом столбике необходимо записать, что они об этом думают. Например: «Я вижу- растения. Я думаю- нужно высадить». Даётся минута. Заполняется второй столбик. Должно быть минимум шесть вариантов.

3 этап. Прописав первый и второй столбик, начинаем работать с третьим столбиком «Вопрос». Вопросы записываются только там, где есть записи во втором столбце. Обучающиеся читают первый столбик, потом второй и продумывают вопрос, ответ на

который не знают. Например: «Я вижу- растения. Я думаю- растения нужно высадить. Вопрос- Как рассчитать, сколько растений нужно высадить на данном участке?» Учитель даёт 2 минуты.

4 этап. На данном этапе обучающиеся будут проговаривать по кругу и по очереди всё, что записали. Каждый проговаривает: «Я вижу … Я думаю … Вопрос …». Даётся 4 минуты.

Рисунок № 2

Рекомендации

Рекомендации применения «See- Think- Wonder» и эффективного обучения в сотрудничестве:

адаптировать приёмы в зависимости от возраста и знаний обучающихся;

начинать необходимо с более лёгких заданий с постепенным усложнением;

необходимо использовать, как можно более разнообразные визуальные и текстовые материалы;

необходимо подбирать такие задания, чтобы вызвать интерес у обучающихся;

учить задавать такие вопросы, которые требуют развёрнутого ответа;

на примере проделанных работ объяснять, что получилось очень хорошо, над чем ещё нужно поработать;

важно вовремя давать обратную связь;

важно объяснить, что каждый имеет право на ошибку и задания не оцениваются;

учить работать в команде, учить сотрудничеству и уважению к работе одноклассников;

для достижения результата, применять данные приёмы систематически.

Заключение

Обучающие структуры «See- Think- Wonder» и эффективное обучение в сотрудничестве, как структуры визуального мышления, помогают развивать логическое мышление, наблюдательность и способность формулировать вопросы, а также сделать процесс обучения более увлекательным, интерактивным и ориентированным на развитие логического и аналитического мышления у обучающихся. Анализ диагностик подтвердил высокую эффективность сингапурских приёмов в развитии логического мышления и всестороннего развития обучающихся. Применение сингапурских приёмов не только представляют собой ценный инструмент для развития логического мышления, но и способствуют повышению академической успеваемости, формированию таких важных качеств, как любознательность, креативность, сотрудничество, умение работать в команде. Обущающиеся с помощью данных приёмов увлекаются процессом обучения и активно включаются в учебный процесс, проявляя высокий уровень заинтересованности. Важно отметить, что успешное внедрение этих приёмов требует системного подхода и активного участия учителя. Данные приёмы дадут хорошие возможности для развития функциональной грамотности, что является приоритетным для успешности в будущем. Они особенно полезны для начальной школы, где обучающиеся начинают осваивать основы анализа и рефлексии. Данные приёмы можно использовать в различных предметных областях, включая литературу, русский язык, математику, естествознание, познание мира, изобразительное искусство.

Список использованных источников

1. Загайнова А. Г. Формирование универсальных учебных действий посредством применения сингапурских структур/ А. Г. Загайнова, О. А. Михайлова // Начальная школа: проблемы и перспективы, ценности и инновации : Сборник статей по материалам XIV Всероссийской научно-практической конференции, Йошкар-Ола, 25 февраля 2022 года. – Йошкар-Ола: Марийский государственный университет, 2022.

2. Калинина А. Б., Кац Е. М., Тилипман А. М. Математика в твоих руках: Начальная школа. - 3- е изд., испр.- М.: ВАКО, 2013. 384 с.
3. Легина А. В. Сингапурская методика обучения: традиции и инновации // инновационные технологии в современном образовании. – 2019. – С. 167-173.
4. Руководство для учителя. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы», 2016 «Жолдак Е. В.», 2011. – 206 стр.- Серия «Школа профессионального развития»
5. Фейдл Ч., Бялик М., Триллинг Б. Четырехмерное образование: Компетенции, необходимые для успеха / Чарльз Фейдл, Майя Бялик, Берни Триллинг: Пер. с англ. – М.: Издательская группа «Точка», 2018.

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ДАМЫТУ

Искакова Гульмира Армияновна, Астана қаласы, «Садвакасов Х.Ж. атындағы Елордалық Мектебі» ЖММ, қазақ тілі және әдебиеті мұғалімі

Аннотация
Бұл мақалада қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында білім алушылардың коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту мәселесі қарастырылады. Оқушылардың өз ойын еркін жеткізу, пікірталас жүргізу және диалог құру дағдыларын қалыптастырудың маңыздылығы айқындалады. Сондай-ақ, сабақ барысында қолданылатын белсенді әдіс-тәсілдер, мысалы, диалогтық оқыту, рөлдік ойындар және әдеби шығармаларды талдау әдістері талқыланады. Мақалада оқыту процесін тиімді ұйымдастыру арқылы оқушылардың тілдік және әлеуметтік құзыреттіліктерін дамыту жолдары көрсетілген.
Тірек сөздер: коммуникативтік құзыреттілік, қазақ тілі, әдебиет сабағы, белсенді әдістер, диалогтық оқыту, рөлдік ойындар, пікірталас, әдеби талдау, тілдік дағды, оқушы құзыреттілігі.

Кіріспе

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтары білім алушылардың тек тілдік білімін ғана емес, сонымен қатар олардың коммуникативтік құзыреттіліктерін дамытуға үлкен мүмкіндік береді. Коммуникативтік құзыреттілік дегеніміз – бұл адамға өз ойын нақты, түсінікті және тиімді түрде жеткізе алу қабілеті. Бұл қабілет тек тіл білімін игеруге ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік қарым-қатынастарды да жетілдіруге бағытталған. Қазақ тілі мен әдебиетінің сабақтарында білім алушылардың коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту – бұл оқу процесінің маңызды аспектісі және оны тиімді жүзеге асыру үшін арнайы әдістер мен тәсілдер қажет.

Коммуникативтік құзыреттілік: Теориялық негіздер

Коммуникативтік құзыреттілік көп аспектілі құбылыс болып табылады. Оның құрамына лексикалық, грамматикалық, прагматикалық және социолингвистикалық аспектілер кіреді. Бұл аспектілер білім алушылардың тілдік білімдерін қалай қолданатындығын және түрлі әлеуметтік жағдайларда өз пікірлерін қалай білдіретіндігін анықтайды.

1. Лексикалық аспект: Сөздердің мағыналарын дұрыс түсіну және қолдану.
2. Грамматикалық аспект: Тілдің грамматикалық құрылымдарын дұрыс қолдану.
3. Прагматикалық аспект: Тілдік әрекеттің мақсатын, сөйлеу контекстін түсіну.
4. Социолингвистикалық аспект: Әлеуметтік және мәдени контексте тілдік әрекеттің орындалуы.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында коммуникативтік құзыреттіліктерді дамыту әдістері

1. Тілдік практика және диалог

Сабақтарда білім алушылардың тілдік практикаларын үнемі қолдап отыру маңызды. Тілдік практика арқылы білім алушылардың сөйлеу, тыңдау және жазу дағдыларын жетілдіруге болады. Диалогтарды ұйымдастыру арқылы білім алушылардың қарым-қатынас дағдыларын дамытуға мүмкіндік бар. Мысалы:

• Рөлдік ойындар: Білім алушыларға әртүрлі рөлдер беріп, нақты әлеуметтік жағдайларда тілдік әрекеттерді орындау.

• Топтық жұмыстар: Білім алушыларды топтарға бөліп, әртүрлі мәселелерді талқылауға немесе шығармашылық тапсырмаларды орындауға шақыру.

2. Әдеби шығармаларды талдау

Әдеби шығармалар білім алушылардың тілдік қоры мен коммуникативтік құзыреттіліктерін дамытуға арналған. Әдеби шығармаларды талдау барысында білім алушылардың:

• Сюжетті түсінуі: Оқиғаның мәнін түсіну және талдау.

• Мазмұнды талқылауы: Шығарманың тақырыбын және идеяларын талқылау.

• Персонаждар мен кейіпкерлерді саралауы: Персонаждардың мінез-құлықтарын және олардың әлеуметтік рөлдерін түсіну.

Әдеби шығармаларды талдау арқылы білім алушылар өз пікірлерін дәлелдеу, аргументтер келтіру және пікірталас жүргізу дағдыларын дамытуға мүмкіндік алады.

3. Жазба жұмыстар

Жазба жұмыстар білім алушылардың тілдік ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған. Білім алушыларға эссе, мақала, хат сияқты жазба жұмыстарды орындау тапсырмаларын беру олардың жазбаша коммуникация дағдыларын жетілдіруге көмектеседі. Мұндай жұмыстар білім алушылардың:

• Логикалық ойлау: Ойларды дұрыс құрылымдау және түсінікті түрде жеткізу.

• Креативтілік: Шығармашылық тәсілдерді қолдану.

• Грамматикалық және орфографиялық дағдылар: Жазба жұмыстардағы грамматикалық және орфографиялық қателерді жою.

4. Сөйлеу мәдениетін дамыту

Білім алушылардың сөйлеу мәдениетін дамыту үшін:

• Тілдік жаттығулар: Білім алушыларға түрлі сөйлеу жаттығуларын орындау арқылы олардың сөйлеу дағдыларын жақсарту.

• Жаттығулар мен тренингтер: Тілдік әрекеттерді дамыту үшін арнайы тренингтер мен жаттығулар ұйымдастыру.

• Публичті сөйлеу: Білім алушыларға қоғамдық орындарда немесе сыныпта өз пікірлерін білдіру мүмкіндігін беру.

Коммуникативтік құзыреттіліктерді бағалау

Білім алушылардың коммуникативтік құзыреттіліктерін бағалау үшін:

• Ауызша және жазбаша жұмыстарды тексеру: білім алушылардың сөйлеу және жазба жұмыстарын бағалау.

• Сауалнамалар мен анкета: Білім алушылардың өздерін бағалауы және пікірлерін сұрау.

• Кері байланыс: Білім алушылардың әрекеттеріне қатысты мұғалімнің кері байланысы.

Қорытынды

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында білім алушылардың коммуникативтік құзыреттіліктерін дамыту – бұл оқу процесінің маңызды бөлігі. Бұл құзыреттілікті дамыту үшін тілдік практика, әдеби шығармаларды талдау, жазба жұмыстар және сөйлеу мәдениетін дамыту сияқты әдістерді қолдану керек. білім алушылардың коммуникативтік құзыреттіліктерін тиімді бағалау арқылы олардың тілдік қабілеттерін жақсартуға және қоғамдағы рөлдерін күшейтуге болады. Бұл процесс білім алушыларды тілдік және әлеуметтік жағынан жетілдіруге бағытталған және олардың болашақтағы жетістіктеріне негіз болады.

Пайдаланылған әдебиет тізімі:
1. Маденова, С. (2015). Қазақ тілін оқыту әдістемесі. Алматы: Раритет.
2. Жүнісова, А. (2018). Қазақ тіліндегі коммуникативтік құзыреттілік. Астана: Елтану.
3. Ахметов, К. (2020). Қазақ әдебиетінің теориясы мен әдістемесі. Алматы: Ғылым.
4. Құдайбергенов, А. (2021). Әдеби шығармаларды талдау: әдістемелік нұсқаулар. Нұр-Сұлтан: Әдебиет.
5. Рахметова, Г. (2017). Жазба жұмыстарды бағалау әдістемесі. Алматы: Ұлағат.
6. Исмаилова, Ж. (2019). Сөйлеу мәдениеті: негіздер мен тәжірибе. Шымкент: Мәдениет.
7. Омарова, Л. (2022). Қазақ тілінде сөйлеу және жазба дағдыларын дамыту әдістері. Қызылорда: Ғылым.
Қосымша ресурстар:
Султанова, Д. (2021). Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында коммуникативтік құзыреттілікті дамыту. Алматы: Педагогика.

ҚАЗАҚ БИІНІҢ ОРТАДА ЖАСАЛАТЫН ҚИМЫЛДАРЫ

Исмагулова Райля
Қызылорда облысының білім басқармасының Арал ауданы бойынша білім бөлімінің «Арал ауданының Өнер мектебі» КМҚК би сыныбының мұғалімі

Сабақ тақырыбы: «Қазақ биінің ортада жасалатын қимылдары»
Сабақтың мақсаты: Оқушыға қазақ биінің тұрмыстық салт-дәстүрлік қимылдардың түрлерінен жан-жақты мағлұмат бере отырып дұрыс меңгеруге, орындаушылық техникасының өсуіне бағыт бағдар беру. Бойына жақсы мінез құлқының қалыптасуына ой өрісінің кеңейіп адамгершілік қасиеттерін бойына сіңіруге тәрбиелеу.
Дамытушылық мәні: Ұлттық өнерге деген қызығушылықтарын арттырып, бойындағы бар қасиеттерін одан әрі дамыту.
Сабақтың көрнекілігі: Бейнеслайд, айна, сырға, Баян аспабы.
Сабақтың барысы:
1.Ұйымдастыру кезеңі
2.Теориялық бөлім
3.Практикалық бөлім
4.Қорытынды
Ұйымдастыру кезеңі:
1. Балаларға сәлемдесу қимылын жасатып амандасып аламыз.
Теориялық, практикалық бөлім.
Би дегеніміз – музыкалық ырғаққа сай дене қимылымен көрсетілетін өнер. Би арқылы табиғаттың тылсым күштерін тұрмыс-тіршілікті көрсетуге болады. Әр қимылдың өзіндік мағынасы бар, осы әр элемент арқылы әр елдің мәдениетін, би билеу мәдениетін көрсетуге болады.
Соның ішінде қазақ биі – бишінің қозғалысы мен дене қимылы арқылы көркем образды бейнелейтін ұлттық сахна өнері. Қазақтың халықтық би өнері ерте заманнан қалыптасқан халқымыздың аса бай ауыз әдебиетімен дәстүрлі тұрмыс салтымен біте қайнасып келе жатқан ел мұрасы болып табылады. Балалар ендігі жерде жаңа тақырыпқа енеміз. Балаларға сабақ теориялық, практикалық түрде түсіндіріледі.
Балалар әрбір буындарын білектерін қыздыру мақсатында дене қыздыру қимылдары жасалады. Жаңа сабақ барысында әр тактіге ырғаққа түсу мақсатында алақандарымен

аяқтарымен бөлшектеп санап балаларды жаттықтырамыз.

Ырғақ қалыптастыру 4 бөлшектен 8 бөлшектен тұрады. Балаға әрбір биде, қимылда көтеріңкі көңіл күйде эмоциямен биленуі керектігін қимыл арқылы көрсетеміз.

(1-сурет)

Сырға қимылы – сырға дегеніміз қыз баланың сәндікке, әдемілікке тағатын әшекей бұйымы болып табылады. Сырға қимылы қыздардың құлақтарына сырғаны тағып алып сыңғырлатып бір-біріне мақтана, сүйсіне, әр қолымен көрсеткен қимылдарынан туындаған би қимылы сырға қимылын балаға түсіндіру барысында бір оқушыны ортаға шығарып құлағына сырғаны тағып қолымен қозғалтып түсіндірме жұмысы жүргізіледі. Сырға элементін жасау үшін 42-44 тактіге (1-сурет) аяғымыз III қалыпта тұрып, қолымыз қазақ биінің V қалпын ұстап тұрады. Оң қол сол қолымыздың үстінде орналасады. Саусақтарымызды нәзік майыстыра отырып оң қолымыз оң құлағымызды сырғаны сұқ саусақпен нәзік түртіп сол иықтың тұсына апарып төмен түсіп алмастыра отырып жасалынады. Осылайша би қимылын 42-44 тактіге дейін, 8 бөлшекке бөліп санаймыз.

(2-сурет)
Айна қимылы
Ауыз үйдің айнасы
Орасан зор пайдасы
Сол айнаға қарап-ақ
Жарқырап бір жайнашы.

Айна қимылы – айнаға, әшекейлеріне сәнденіп қараған қимылдардан туындаған би

қимылын түсіндіру барысында оқушыларға қолдарына айна ұстатып оңға және солға бет әлпеттерін қаратып би қозғалысын құрастырылады. 48-52 (2-сурет) тактіге екі қол 1-ші қалып арқылы жоғары бастың тұсына алақандары ашық күйінде оңға және солға бетті ашып-жабады. Аяқтары III қалыпта «Айна» қимылы көрсетіледі.

(3-сурет)
Ожау қимылы

Үйірсектеп қазанды
Түсіреді ет, сазанды
Басы тостақ, сабы бар
Кім білмейді ожауды.

Ожау – күнделікті тұрмыс-тіршілікте қолданылатын ыдыстың түрі болып табылады. Ожау қымыз-қымыран сапырып жатқан қимылдан шыққан би қозғалысы (3-сурет) 52-56 тактіге оң қол II қалып пен III қалыптың ортасында алақаны жоғары ашық күйінде, сол қолды оң қолдың шынтағының қасына әкелеміз. «Ожау» қимылын бір орында тұрып немесе аяқтың өкшелеу қимылымен жасауға болады.

(4-сурет)
Жебе қимылы
Ұланымын елімнің
Бақытына кенелген
Мұрасына қазақтың
Дөп тигізер жебемін.

Жебе қимылы – қазақтың садақ ату дәстүрімен туындаған би қимылы. Оқушыларға түсіндіру барысында садақтың суретін көрсетіп жұмыс жасалынады.
Жебе қимылын оң қол иықтың үстінде, сол қол I қалып арқылы алға созылады. Оң аяққа тұрып, сол аяқты алға жіберіп денені артқа шалқайтады. (4-сурет) 40-44 такті бөлшектеп санау арқылы жасалады.

Қолымызды III қалыппен II қалыптың ортасынан алып оң қолымыздың саусақтарын жинақы түрде бас бармағымызды жасырып жоғары көтере ұстаймыз. Сол қолымыз саусақтарын майыстыра оң қолдың жанына барып төменге дайындық қалпына тартады. Келесі жаққа осылайша қайталанады.

(5-сурет)
Шаңырақ қимылы

Неткен асыл сүйегі
Көріп жүрсің жиі оны
Қазақ үйінің о бастан
Шаңырақ бұл киелі.

Шаңырақ қимылын түсіндіру барысында ең алдымен балаларға шаңырақ дегеніміз не екен? Деп сұрақ қойылады. Әр бала өзінің ойын айтып, толықтырылып түсіндіріледі.
Шаңырақ дегеніміз балалар – қазақ үйдің яғни киіз үйдің ең жоғарғы бөлігі. Оның пішіні күмбез тәріздес, шаңырақ уықтардың ұштарын біріктіріп ұстап тұрады. Шаңырақ деген

мағынаға біздің әрбіріміздің отбасы мүшелерімізбен тұрып жатқан үйіміз.

Бүгінгі күні көп ұлтты мемлекетіміз бір шаңырақтың астында достықтың туын желбіретіп, тату-тәтті ынтымақта өмір сүруде.

(5-сурет) 4-8 тактіге қолдың 1-ші дайындық қалпынан II ші қалып арқылы III қалыпқа барып «Шаңырақ» қимылы көрсетіледі. Қолымыздың саусақтарын біріктіріп кереге тәріздес III қалыпта бір-біріне қарама-қарсы саусақтардың ұштарын жақындата ұстаймыз. Аяғымызды III қалыпта қолды Шаңырақ қимылымен оңға қарап тіке қарап, солға қарап тік қарап 4 бөлшекке қайталаймыз.

Қорытынды:

Енді сабағымызды қорытындылай келе қазақ биінде әр қимылдың алатын орны және өзіндік мағыналары бар екенін балаларға жетік меңгерттім. Қазақ биіндегі әрбір элементпен танысып жетік меңгерген бала әрбір қимылды бойына сіңіріп дайын болған шағында қазақ биінің қойылымы қойылады. Қазақ биінің ортада жасалатын әрбір қимылын пайдаланып құрылған «Өрнек» биінің қойылымын балалар орындап тарту етеді.

Қазақстан Республикасының қайраткері Т.Ш.Бақтыбаев «Қазақ биі – ұлт болашағы» атты еңбегінде: «Би – эстетикалық құрал, ол сөзсіз дене сұлулығына тәрбиеленеді. Әрі халық билерінің өздеріне тән ерекшеліктері би қойылымдарында, іс-қимылдарында көрініп тұру керек. Би өнері қазақ халқы үшін тәрбие құралы, мәдениет жаршысы, тіптен қазақ тарихы десекте болады» - деп жазды.

Балаларымыздың білімді, бәсекеге қабілетті, елін, отанын сүйетін ана тілін ата салт-дәстүрінен ұлттық өнерін құрметтейтін рухани бай ұрпақ болып қалыптасуына – ұлттық биіміздің тәрбие берудегі мәні зор болмақ.

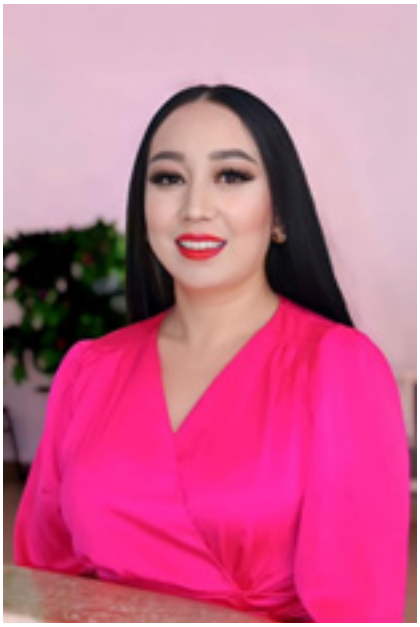

ОҚУШЫНЫҢ ВОКАЛДЫҚ-ӘНШІЛІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ ДАМЫТУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Кабыкенова Гакку Шынаркызы
Қарқаралы қаласы Егіндібұлақ ауылы балалар өнер мектебінің эстрада-вокал сыныбының ұстазы

Балалар эстрадасы бүгінде қосымша білім беру саласында өте танымал. Бұл мақалада кез келген балалар білім беру мекемесінде, соның ішінде жалпы білім беретін мектепте эстрадалық вокалдық әншілік дағдыларын қалыптастыру және дамыту ерекшеліктері қарастырылады. Адамның ерекше физиологиялық мүмкіндіктері, әрқайсымыздың ішіміздегі қайталанбас аспаптың, яғни дауысымыздың болуы туралы айтылады.

Қазіргі уақытта вокалмен айналысу және балалар мен жасөспірімдердің әртүрлі эстрадалық байқауларына қатысу өте танымал болды. Сонымен қатар, бұқаралық ақпарат құралдары, соның ішінде өте кең таралған теледидарлар эстрадалық орындаушылықты насихаттауға және насихаттауға өз үлестерін қосуда. Осыдан эстрадалық вокал сабақтарының өзектілігі күннен-күнге артып келеді.

Вокал сөзі итальяндық «воче» — дауыстан шыққан. Бірақ, дауыс тек аспап ретінде қызмет етеді, ал ән айту өнерінің өзі бір дыбыс зерттеуіне қарағанда әлдеқайда күрделі. Ол бізге бейнелерді салады, эмоционалдық күйлерді көрсетеді. Ән айтуға тек дыбыс қана емес, мағыналы сөз де қатысады. Вокал көркем ән айтудың технологиялық процесі ретінде қарастырылады. Кез келген маман біліммен және белгілі бір әдістермен қаруланғаны сияқты, әнші де вокалдық техниканы меңгеруі, яғни өз дауысын еркін басқаруы керек

Эстрадалық вокал өз дыбысы бойынша академиялық (классикалық) және халықтық арасында орналасады. Академиялық және халықтық вокалдан басты айырмашылығы вокалистің мақсаты мен міндеттерінде. Академиялық және халық әншілері канон, регламент аясында жұмыс істейді. Ментацияланған дыбыс, олар үшін нормадан ауытқу әдеттегі емес.

Эстрада орындаушысының міндеті — өз дыбысын, өзіндік, өзіне тән, оңай танылатын ән айту мәнері мен сахналық образын табу. Ән айту - музыка ойнаудың негізгі және қолжетімді тәсілі. Дауыс - бұл жалпыға қол жетімді құрал, ол баланы белсенді музыкалық іс-әрекетке, музыкалық шығарманың сұлулығын түсінуге баулуға мүмкіндік беретін өнер. Эстрадалық ән айту заманауи музыкада ерекше орын алады, балалар мен жасөспірімдерде өнердің бұл түрі үлкен қызығушылық тудырады. Бұл пәннің ең маңызды міндеттерінің бірі - балаларды кәсіби шығармашылық дағдыларға баулу ғана емес, сонымен бірге олардың шығармашылық қабілеттерін, музыканы оның барлық байлығы мен жанрларында қабылдау қабілетін дамыту. Соңғы онжылдықтарда балалар мен жастар арасындағы вокалдық өнердің жаңа түрі ретінде эстрадалық және эстрадалық өнерге қоғамның қызығушылығы ерекше арта түсті. Орталық теледидар көрермендердің кең ауқымына осы бағыттағы ірі жобаларды ұсынады: «Дауыс», «Балалар дауысы», «Жаңа толқын», «Славян базары», «Евровидение», «Балалар Евровидениесі» және т.б. Осындай іс-шаралардың қорытындысы бойынша және осы саладағы мамандардың пікірінше, эстрадалық вокалмен ерте жастан айналысуға болатыны белгілі болды.

Бұл бағытты меңгерудегі алғашқы талпыныстарды балалар шығармашылығы орталықтары, жалпы білім беретін мектептердегі үйірмелер, қосымша білім беру орталықтары, музыка мектептері мен өнер мектептері қолға алды. Өнердің бұл түріне деген қызығушылықтың артуына байланысты білім алушылардың кәсіби даярлығына деген қажеттілік, эстрадалық бағыттағы бағдарламалар мен әдістемелерді әзірлеудің шұғыл қажеттілігі табиғи түрде туындады. Және бұл кездейсоқ емес, өйткені эстрадалық ән айту балалардың көркемдік талғамын дамытады, олардың музыкалық ой-өрісін кеңейтеді және байытады, мәдени деңгейі мен интеллектін арттыруға ықпал етеді. Эстрадалық ән айту вокалдық өнердің бір түрі ретінде халықтық және академиялық ән айтудың бірігуінен қалыптасты. Академиялық вокалмен айтарлықтай айырмашылықтарға қарамастан, эстрадалық ән айту дауыс аппаратының жұмысындағы бірдей физиологиялық принциптерге негізделген. Эстрадалық ән айту мәнеріне тән негізгі қасиеттер: сөйлеу фонетикасына жақындығы, кеуде регистріндегі тығыз дыбыс, «шыңдардың» айқын жамылғысының болмауы. Дауыстық аппараттың жұмысындағы физиологиялық принциптерді үйрету үшін академиялық және эстрадалық ән айтудың әртүрлі әдістерінен жаттығулар енгізілген: - үнді йогилерінің тыныс алу жаттығулары, - тыныс алу жаттығулары А.Н.Стрельникова, - дауысты дамытудың фонопедиялық әдісі В.В.Яьянова, - АҚШ және Канада вокалист-мұғалімі Сет Риггстің әдістемелерін жасауға болады.

Ән айту процесіне дыбыс қана емес, сонымен бірге маңыздылығы жағынан мағыналы сөз де қатысады. Бұл жағдайда вокалды көркем ән айтудың өзіндік технологиялық процесі ретінде қарастыруға болады. Кез келген орындаушы, әрине, вокалдық техниканы, яғни белгілі бір білім мен арнайы техниканы меңгеруі керек. Осы техниканың арқасында ол өз дауысын еркін басқара алады. Адамның табиғи дауыстық мүмкіндіктерін дамыту және жүзеге асыру біртіндеп жүреді. Оңтайлы тәртіп бірнеше кезеңнен өту болып саналады. Бірінші кезеңде дауысты қою жүзеге асырылады және бұл вокалдың кез келген түріне (эстрадалық, классикалық және т.б.) қатысты. Әрі қарай, белгілі бір адамға сәйкес келетін эстрадалық вокал техникасын меңгеру жүзеге асырылады. Ақырында, соңғы кезеңде ең маңызды және сонымен бірге ең қиыны жүзеге асырылады - өзіне тән ән айту мәнері мен белгілі бір сахналық бейнесі бар қайталанбас, танылатын дауыс қалыптасады. Айта кету керек, дауысты дұрыс қою адамның дауыстық деректерін дамыту мен жүзеге асырудағы өте маңызды сәт болып табылады. Әдеттегідей, егер дұрыс қойылса, тіпті кішкентай дауыс қатты естілуі мүмкін.

Вокал, басқалармен қатар, жай ғана жақсы тыныс алу болып табылады, бұл өз кезегінде адамның барлық ішкі мүшелерінің тамаша жұмысын білдіреді. Сондықтан ән

айту сабақтары, тіпті әуесқойлық деңгейде де біздің ағзамызды сауықтырады. Кәсіби ән айтуға келетін болсақ, бұл, ең алдымен, кәсіби спортшының жұмысымен салыстыруға болатын ауыр және қажырлы еңбек.

Ән айту үшін кез келген адам дүниеге келеді - әрқайсымыз туғаннан берілген табиғи қабілеттерімізді бағалап, дамыта бермейміз. Бірақ қаласаңыз, вокалмен айналысып, кез келген жаста дерлік белгілі бір жетістіктерге жете аласыз. Әр бала дерлік ән айта алады. Ән айтуды үйренуге бола ма? Әрине, құдай табиғи дарынмен сыйлаған адамдар бар: жақсы музыкалық құлақ, әдемі дауыс ырғағы және нәзік сезім. Бірақ, бұл санатқа жатпайтындар не істеуі керек? Бұл бағытта «жүріп», шыдамдылық танытып, тынымсыз еңбектену керек. Әншілік тыныс алуды вокалдық педагогика әрбір білім алушының өзіне ғана тән психикалық, вокалдық және басқа да ерекшеліктері бар қайталанбас даралық екенін ескереді және осы ерекшеліктерді жан-жақты зерделеуді және шығармашылық көзқарасты талап етеді,оларды дамыту әдістеріне мыналар жатады:

Ән айту дағдыларын қалыптастырудағы вокалдық жаттығулардың маңызы зор. Себебі осы жаттығулар арқылы дұрыс дем алуға, сөзді ашық, таза айтуға; әуендікті ашық айтуға; мәнерлеп айтуға дағдыландырады. Вокалды жаттығулардың екі түрі бар — дауысты қалыпқа келтіру және вокалды – техникалық. Сабақтың басында дауыс аппаратын табиғи және еркін дауыс шығарып, «жұмыс жағдайына» келтіретін дайындау жаттығуына жатады. Дайындау жаттығуларының мақсаты – дыбысты күштемей шығаруды туғызуға әсер ету және дауыс механизмін бірте-бірте қажетті біріктіруге келтіру.

Эстрадалық ән айту академиялық вокалмен айтарлықтай айырмашылықтарға қарамастан, дауыс аппаратының жұмысындағы физиологиялық принциптерге негізделеді Айта кету керек, «эстрадалық ән айту» пәні белгілі бір жанрдағы шығармаларды дұрыс және әдемі орындауға үйретуді ғана емес, сонымен қатар микрофонмен жұмыс істей білуді, сахналық қозғалысты меңгеруді және актерлік шеберлік. Сахнадағы қозғалыс эстрада әртісі бейнесінің маңызды құрамдас бөліктерінің бірі болып табылады, орындаушы сахнадағы өзін-өзі ұстау және көрерменмен жұмыс істеу ережелерін, сондай-ақ өнер көрсету кезінде жиі орын алатын жағымсыз қызық жағдайлардан қалай шығу керектігін білуі керек. .Өз кезегінде актерлік шеберлік көрерменнің жүрегіне жол сілтейді. Әрбір талантты әнші жақсы актер болуы керек, әннің кейіпкері оның басты рөлі, әннің өзі нағыз жеке спектакль болуы керек. Ал актерлік міндеттерді орындау үшін әннің бас кейіпкерінің жан дүниесін түсініп, сезініп, осы образбен ұштасып, содан кейін ғана шығарманы үйренген, көрсетуге дайын деп санау керек. Әрине, орындаушылық мәнермен жұмыс істегенде, т.б. басқа адамдардың «қыр-сырын» және нюанстарын «алып тастау». Бірақ, бұл сіздің дауысыңызға бейімделген түрде жасалуы керек. Бұл өте маңызды, өйткені эстрадалық әнде даралық, жаңа музыкалық «тауашалардың» ашылуы, тыңдаушыға өзінің «энергиясымен», оңай танылатын орындау мәнерімен әсер ету қабілеті бағаланады.

Әншілік тыныс алуды күшейтетін, артикуляцияны, дикцияны белсендіретін, музыкаға деген құлақты, дауыс күшін және т.б. дамытатын көптеген жаттығулар бар. Вокалдық өнер жеке. Бұл әншінің аспапшылардан айырмашылығы оның аспабы ағзаның бір бөлігі болып табылатындығына байланысты. Көмейдің құрылымы, резонаторлық қуыстардың өлшемдері және т.б. әр адам үшін әр түрлі, бұл дыбыстың тембріне, сипатына әсер етеді. Осылайша, әр адамның жеке вокалдық аспабы болады. Сондықтан вокалистің басты ұстанымы «өз дауысыңды тап» ұраны болуы керек.

Ұстаз, оқушыға ең алдымен, өзін-өзі бақылай алатын, өзімен-өзі дұрыс жұмыс істей алатын жағдайға тәрбиелей бастауы қажет. Оқушыларға тікелей вокалдық әншілік міндеттер қойып, айқын нұсқаулар беріп, оны шешу үшін басты мәселе не дегенді түсіндіріп, мән –мағынасын ашып ұғындыру арқылы мүмкіндік тудырып беру қажет.

Қолданылған әдебиеттер:

Интернет желісі. Әдістемелік құралдар А.Н. Стерльникова, В.В. Яьянова, С. Ригс.

ҚОСЫМША БІЛІМ: ХОББИДЕН КӘСІБИ ЖОЛҒА

Калиева Айнур Кадыровна
Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Әулиекөл ауданы білім бөлімінің балалар өнер мектебі» КММ, директор

Кіріспе

Қазіргі жаһандану дәуірінде әрбір адамнан жан-жақты қабілеттер мен үнемі дамуға деген ұмтылыс талап етіледі. Білім мен білік тек мектеп немесе университет қабырғасында алынған мәліметтермен шектелмейді. Көптеген адамдар үшін қосымша білім – өзін-өзі дамыту мен кәсіби мүмкіндіктерді кеңейтудің тиімді жолы. Әсіресе, хобби ретінде басталған қызығушылықтар уақыт өте келе табысты мансапқа айналуы мүмкін. Бұл процесс тек жеке адамның ғана емес, тұтастай қоғамның әлеуетін арттыруға ықпал етеді. Тақырыптың маңыздылығы: Қосымша білім алу және хоббиді кәсіби жолға айналдыру – қазіргі заманның маңызды тенденцияларының бірі. Әлемдік еңбек нарығы жылдам өзгеруде, ал мамандықтардың көбі көпқырлы дағдыларды талап етеді. Қосымша білім мен тәжірибе адамды бәсекеге қабілетті етеді, икемділікке үйретеді және жаңа салаларға жол ашады. Сонымен қатар, жеке қызығушылықтарды кәсіби деңгейге жеткізу адамның өзін-өзі бағалауына, өмірлік қанағаттануына және шығармашылық әлеуетін іске асыруға ықпал етеді.

Өзектілігі: Хоббиді кәсіби бағытқа айналдыру – бүгінгі күні әсіресе өзекті. Бұл үрдіс технологиялардың дамуы, онлайн платформалардың көбеюі және қашықтықтан жұмыс істеу мүмкіндіктерінің арқасында қолжетімді болып отыр. Әлеуметтік желілер мен түрлі курстар өз қызығушылығын табыс көзіне айналдыруға жағдай жасайды. Бұл бағыт жастар үшін де, ересектер үшін де заманауи сұраныстар мен трендтерге сай болудың тиімді құралына айналды.

Мақсаты: Бұл мақаланың мақсаты – қосымша білімнің адам өміріндегі рөлін ашып көрсету, хоббиді кәсіби жолға айналдырудың тиімділігін талдау және бұл бағытта қандай мүмкіндіктер мен қиындықтардың бар екенін анықтау.

Міндеттері:

1. Қосымша білім алудың жеке тұлғаның дамуына әсерін зерттеу.
2. Хоббиді кәсіби бағытқа айналдыру жолдарын талдау.
3. Бұл үрдістің қоғам мен еңбек нарығы үшін пайдасын анықтау.
4.Қосымша білім алу және мансап құру үшін заманауи мүмкіндіктерді көрсету.
5.Хобби арқылы жетістікке жеткен нақты мысалдарды ұсыну.

Зерттеу бөлімі

Қосымша білім алу – адамның мүмкіндіктерін кеңейтіп, оның танымдық, шығармашылық және кәсіби әлеуетін арттырудың маңызды жолы. Хобби ретінде басталған қызығушылықтар адамның эмоционалдық жағдайына оң әсер етеді, стрессті азайтып, өзіне деген сенімділігін арттырады. Зерттеулер көрсеткендей, сүйікті іспен айналысу адамның жалпы өмір сапасын жақсартады. Сонымен қатар, хоббиді кәсіби деңгейге жеткізу оны табыс көзіне айналдыруға мүмкіндік береді, бұл материалдық тұрақтылық пен жеке қанағаттанушылықты қамтамасыз етеді.

Хоббиді кәсіби бағытқа айналдыру жолдары

1.Қызығушылықты анықтау: Әрбір адам өзіне ұнайтын іспен айналысуы үшін алдымен сол қызығушылықты айқындауы керек. Бұл сурет салу, музыка, спорт немесе бағдарламалау болуы мүмкін.

2.Білім мен дағдыны дамыту: Хоббиді кәсіби жолға айналдыру үшін арнайы

білім мен дағдыларды игеру маңызды. Мысалы, кәсіби курстар, мастер-класстар және тәжірибелік жаттығулар арқылы дағдыларды шыңдауға болады.

3.Жоспар құру: Кез келген кәсіби жолды бастау нақты жоспарлауды талап етеді. Хобби арқылы табысқа жету үшін мақсаттар мен оларды жүзеге асыру жолдарын анықтап, стратегия құру қажет.

4.Тәжірибе жинақтау: Алғашқы қадамдарды жасау кезінде ерікті түрде немесе төменгі деңгейдегі жұмыстарды атқару пайдалы болуы мүмкін. Бұл бағытта тәжірибе мен байланыстарды нығайтуға назар аударған жөн.

5.Кәсіби желіні кеңейту: Әлеуметтік желілер мен онлайн платформалар арқылы өз жұмысын таныстыру, әлеуетті клиенттермен және әріптестермен байланыс орнату – кәсіби дамудың маңызды бөлігі.

Қосымша білімнің қоғам мен еңбек нарығына әсері

Қосымша білім беру жүйесі мен хоббиді кәсіби деңгейге жеткізу қоғамның жалпы дамуына оң әсерін тигізеді. Біріншіден, бұл үдеріс инновацияларды алға жылжытады. Әр түрлі салаларда өзіндік ерекше идеялар мен жобалар пайда болады. Екіншіден, еңбек нарығы икемді және динамикалық қызметкерлерді қажет етеді. Қосымша білім алған адамдар жаңа мамандықтарға тез бейімделе алады және еңбек өнімділігін арттырады.

Бүгінгі күні хобби арқылы кәсіби жетістікке жету үшін түрлі мүмкіндіктер бар. Онлайн курстар мен тренингтер өз саласындағы білімді кез келген уақытта, кез келген жерде игеруге жағдай жасайды. YouTube, Udemy, Coursera сынды платформалар кәсіби дағдыларды игеруге қолжетімді. Сонымен қатар, әлеуметтік желілер жеке бренд құру мен өз жұмысыңызды жарнамалаудың мықты құралына айналды. Әлемде хоббиді кәсіби деңгейге жеткізіп, табысқа жеткен адамдардың мысалдары көп. Мысалы:

• Джоан Роулинг өз хоббиі ретінде жазушылықпен айналысып, әлемге әйгілі автор болды.

• Крис Гарднер қаржылық саланы меңгермес бұрын жеке басын дамыту үшін түрлі салада жұмыс істеп, қазіргі таңда табысты кәсіпкер ретінде танымал.

Практикалық қолданылуы

Қосымша білім алу және хоббиді кәсіби деңгейге жеткізу тек теориялық идея емес, оны күнделікті өмірде жүзеге асыруға болатын нақты тәсілдер бар. Қазіргі таңда бұл үдеріс өмірдің түрлі салаларында кеңінен қолданылады. Міне, оның практикалық қолданысының негізгі бағыттары:

1. Онлайн платформаларды пайдалану

Қазіргі уақытта интернет – қосымша білім алудың ең қолжетімді және тиімді құралдарының бірі. Төменде нақты мысалдар келтірілген:

• Курстар мен тренингтер: Coursera, Udemy, Skillshare сияқты платформалар адамдарға кәсіби дағдыларды үйретеді

• YouTube және басқа видео сабақтар: Танымал видеоплатформалар тегін ресурстар ұсынады. Аспаздық, музыка, бағдарламалау сияқты көптеген хоббилер бойынша білім алып, кәсіби қызметке айналдыруға болады.

2. Әлеуметтік желілерді қолдану

Әлеуметтік желілер жеке брендті дамытуға және аудитория жинауға үлкен мүмкіндік береді:

• Instagram: Суретшілер, фотографтар немесе сәнгерлер үшін жұмыстарын көрсету алаңы ретінде қолданылады.

•TikTok: Кәсіби немесе шығармашылық контентті тез танымал етуге мүмкіндік береді.

3. Шағын кәсіп бастау

Қосымша білім мен хобби арқылы шағын кәсіп бастау – табысқа жетудің тағы бір тиімді жолы:

• Флористика: Гүл шоқтарын жасап, оларды сату арқылы бизнес құру.

• Дайындау шеберханалары: Мастер-класстар ұйымдастырып, өз біліміңізді басқаларға үйрету арқылы табыс табу.

4. Қоғамдық шараларға қатысу

Хобби арқылы кәсіби байланыстарды кеңейту үшін қоғамдық шараларға қатысу

маңызды:

• Жәрмеңкелер мен көрмелер: Қолөнершілер немесе суретшілер өз жұмыстарын халыққа ұсыну үшін жәрмеңкелерге қатыса алады.

Қосымша білім мен хоббиді кәсіби деңгейге жеткізу қазіргі қоғамда үлкен маңызға ие. Оны іс жүзінде жүзеге асыру үшін заманауи құралдар мен платформаларды тиімді пайдалану қажет. Бұл тек табыс көзі ғана емес, сонымен қатар, адамның шығармашылық және кәсіби әлеуетін ашуға үлкен мүмкіндік береді.

Ұсыныстар

Қосымша білім алу және хоббиді кәсіби жолға айналдыруды тиімді ұйымдастыру үшін төмендегі ұсыныстарды ескеруге болады:

1. Қызығушылық пен қабілетті анықтау

Адам өзінің хоббиі мен қосымша білім алудағы басым бағыттарын нақтылауы керек. Бұл үшін:

• Өз қызығушылықтары мен дағдыларын тізімге алу.

• Өз қабілеттеріне сәйкес келетін сала бойынша мамандардан кеңес алу.

2. Білім мен дағдыларды жетілдіру

Қызығушылықтарды кәсіби деңгейге жеткізу үшін қосымша білім мен тәжірибені дамыту қажет:

• Арнайы курстарға жазылу (онлайн немесе офлайн).

• Тәжірибелі ментордан үйрену.

• Біліктілікті арттыруға бағытталған мастер-класстарға қатысу.

3. Қоғамдық шараларға қатысу

Өз хоббиіңізді таныту үшін түрлі іс-шараларға қатысу:

• Жәрмеңкелер, көрмелер және фестивальдар.

• Қоғамдық мастер-класстар мен тренингтер ұйымдастыру.

4. Үнемі жаңашылдық енгізу

Хобби кәсіби салаға айналғанда да, тұрақты дамуды жалғастыру маңызды:

• Жаңа технологиялар мен трендтерді зерттеу.

• Өз дағдыларын жетілдіру үшін тұрақты түрде курстарға қатысу.

10. Қоғамдық байланыстарды кеңейту

Кәсіби бағыттағы адамдармен қарым-қатынас орнату маңызды:

• Саладағы конференцияларға қатысу.

• Әріптестермен бірлескен жобаларды жүзеге асыру.

Хоббиді кәсіби жолға айналдыру және қосымша білім алуды тиімді қолдану үшін нақты жоспар мен тұрақты даму маңызды. Қызығушылыққа сүйене отырып, мақсатқа жету жолдарын дұрыс ұйымдастырған адам өз мансабын жаңа деңгейге шығарып, өмірде табысқа қол жеткізе алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Әбдіғаппарова, Н. «Жеке тұлғаның дамуы: теориясы мен тәжірибесі» – Алматы: Ғылым баспасы, 2021.

2. Мұқанова, Г. «Кәсіби даму негіздері» – Астана: Фолиант, 2019.

3. Коллинз, Дж. «Жақсыдан Ұлыға дейін: Кәсіби табысқа жетудің жолдары» – Алматы: STEP Publishing, 2018.

4. Гасымов, И. «Қосымша білім және мансап: өз мүмкіндігіңді іске асыру» – Нұр-Сұлтан: Bilim Press, 2020.

5. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі. «Білім беру және қосымша даму бағдарламалары» – Ресми сайт: edu.gov.kz.

6. Антонов, С. «Өз ісіңді бастаудың жолдары: жаңадан бастаушыларға арналған кеңестер» – Мәскеу: Альпина Паблишер, 2018.

7. Zheltikova, M. «Social Media as a Tool for Career Development» – Digital Trends Journal, Vol. 10, No. 5, 2021.

НҰРҒИСА ТІЛЕНДИЕВ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ КҮЙЛЕР ҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ ОРЫНДАУШЫЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІГІ

Карабекова Айнаш Сапарбековна
Алматы қаласы №10 балалар музыкалық мектебінің домбыра пәнінің мұғалімі

Аңдатпа

Бұл мақалада қазақтың күйшілік мұрасы, соның ішінде тереңірек Жетісу өңірінің күйшілік дәстүрі және оның өкілдері айтылады. Жетісу өңірінің күйшілік мектебін қалыптастыруға атсалысқан, жеке мектеп ретінде танылған атақты дирижер, күйші, композитор – Нұрғиса Атабайұлы Тілендиев (1925-1998) шығармашылығын негізге ала отырып, оның репертуарындағы «Баламишка» күйінің орындаушылық мүмкіндігін кеңінен ашу және оны орындаушылық құрылымына ұқсас күйлер Дина Нүрпейісованың «Науысқы», Есбайдың «Бөгелек» күйлер желісіндегі өзара орындаушылық байланысты талдау қарастырылды. Нұрғиса Тілендиевтің 1982 жылы алғаш «Отырар сазы» оркестрінің дирижері әрі негізін қалаған композитор-домбырашы ретінде өзімнің студент кезеңдерімді осы оркестр қабырғасында қызметімді атқару аясында зерттеу тақырыбымды Нұр ағаның шығармашылығы қызықтырды.

Кілттік сөздер: орындаушылық, күйшілік дәстүр, құндылық, әзілді-ойнақы күйлер, күйшілік мектеп.

Қазақтың күйшілік өнері сан ғасырлар бойы өзіндік құндылығымен, ұлттық болмысымыз бен өнерімізге қатысты қиындықтарға төтеп беріп әр түрлі өзгерістерді бастан кешірді. Күй бұл ерекше құдірет, ол терең тарих, музыкалық жанр ретінде қарастырылып, қазақтың ұлттық салт-дәстүрімен тығыз байланыста болды. Жалпы күй сөзінің мәні ол «көк» деген түркі сөзінен шығу мүмкін дегенде тарихи болжамдар да бар [1, 7-9б]. Домбыра аспабы қазақ музыкасында ерекше орын алатын, ұлттық аспабымыз болып өркендеуінің басты себебі де күйлердің сақталуы мен таралуы болып табылады. Қазақтың күйшілік өнерінде жалпы мектепке бөліну арқылы «төкпе» және «шертпе» күйшілік мектептер қалыптасты. Осы тұста олардың өзіндік орындаушылық ерекшелігіне, композициялық құрылымына, тарихы мен оның әр бір өңірдің орындаушылық жүйесіне байланысты болды.

Күйшілік мектептерді бөліп қарастырар болсақ, ішінде аймаққа, орындаушылық ерекшелігіне, күйлердің құрылымы мен тарихи бағыттарына, күйшілердің күй орындауына байланысты өзгерісте орын алды. Шертпе және төкпе күй мектептерінің ішінде, шертіп орындалатын күйшілік мектепке Жетісу өңірінің күйшілік мектебін атай аламыз. Жетісу өңірінің күйшілік мектебінің өкілдері: Байсерке Қылышұлы, Бөлтірік Атыханұлы, Сыбанқұл Қалбасұлы, Мергенбай Ерденұлы, Қосдәулет Нұрмағамбетұлы, Тұраш Әбуов домбырашылар мұрасымен толығар болса, қазіргі күнге дейінгі жеткізуші күйшілер Темірбек Ахметов, Сауқымбек Шаханұлы, Қатшыбай Таубаев, Нұрғиса Тілендиев, Ыбырайымхан Мергенбайұлы, Омархан Керімқұлов, Елемес Таласбай, Сейімбек Қолтықбайұлы және де тағы да басқа күйшілер дәріптеді. Жетісу өңірінің орындаушылық мектебінің іргетасын қалаған атақты күйшілердің арасынан ерекше бөлек күйшілік мектепті қалыптастыра білген Нұрғиса Атабайұлы Тілендиев [2, 15-16б].

Атақты композитор, дирижер, домбырашы, Алматы облысы, Іле ауданы Шилікемер ауылында туып-өскен ұлы тұлға Н.Тілендиев (1925-1998). Композитор қазақ халқының ұлттық музыкалық мәдениетінде өшпес із қалдырды, сондай-ақ ұлттық музыка легін бүкіл әлем өнерінің жоғары деңгейіне қосты. КСРО халық әртісі, Қазақстанның Еңбек сіңірген өнер қайраткері Нұрғиса Тілендиевтің 400 ге тарта әні бар, 50 ден астам драмалық қойымылға арналған, 19 көркем фильмге арналған, 17 мультипликациялық фильмге музыка жазды. оркестрге арналған поэма, «Ата толғауы», «Ақсақ құлан», «Арман», «Аққу», «Баламишка» күйлері де ерекше аңызға сүйене отырып кездеседі. Осы тұста жалпы Нұр ағаның күйшілік мұрасын зерттеу келе, ол қазақ күйшілік мектебіне әзілді-ойнақы

күйлерді еркін көрсетіп, шығармашылығында орындау арқылы жеткізді. Қолды ойнату күйлері жалпы Дина Нұрпейісованың «Науысқы» күйі, Н.Тілендиевтің «Баламишка» күйі, Есбайдың «Бөгелек» күйі секілді өзара орындаушылық байланыстар мен ерекшеліктерін аңғаруға болады.

Нұрғиса Тілендиевтің «Баламишка» күйіне орындаушылық талдау жүргізіп көрсетсек. Нұрғиса Тілендиев күй орындаудағы, күй шығу, ән шығару композиция саласында жаңа леп алып келген ұлы күйші-домбырашы, композитор, дирижер болды. Ол ХХ ғасырдағы Құрманғазы ізін жалғастырушы деп атасақ та қандай жарасымды. «Баламишка» - татардың халық әуені. Татар әнінің негізінде шыққан «Баламишка» күйі өзінің тосын сарынымен, ойнақы ырғағымен, өзгеше орындаушылық тәсілімен ерекшеленеді.

Мысал 1 Нұрғиса Тілендиев «Баламишка»

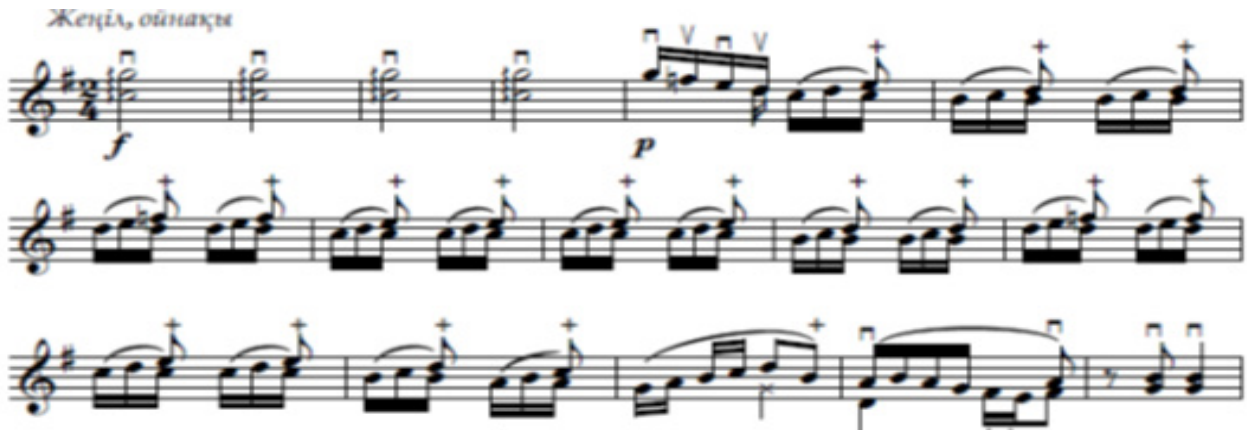

Жалпы «Баламишка» күйі халықтың назарын ерекше аударатын, шертіліп қол қойылымдарын көрсететін күй. Көптеген орындаушылар бұл күйді еркін орындай алмайды. Екі қолдың нақты дыбысты алуы, оң қолдың қағу әдісі, әзіл мен көңіл күйді, күй мінездемесін еркін түрде көрсете білу әр бір орындаушы қолынан келмесі анық. Н.Тілендиевтің орындауындағы виртуозды орындаушылықты байқасақ өте еркін әрі өзіндік дыбыстылық бояуы арқылы дамиды. Динамикалық ерекшеліктерге бай етіп көрсетеді, p-f қарай бет алуы, шерту арқылы орындалады. Сол қолды мойынның үстінен алу техникасын да байқауға болады.

Мысал 2

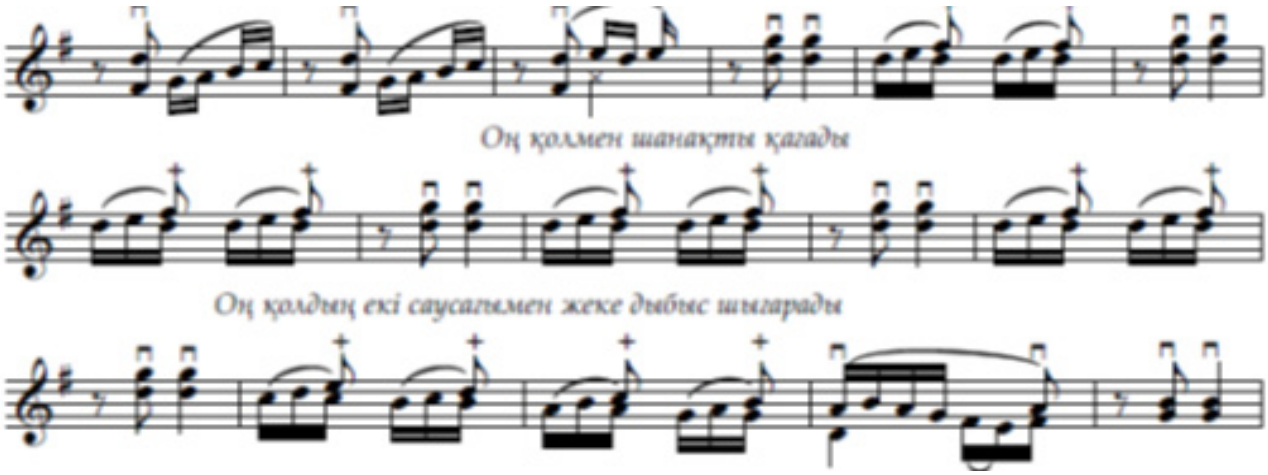

Өте әзіл астарлас күй жанры оң қолмен сол қолдың көмегімен немесе алма-кезек дыбыстық ерекшеліктері арқылы орындау техникасы ауысып отырады. Он алтылық ноталарды өз ырғағында орындау арқылы қолды ойнау тәсілдерімен ескере орындау бұл кез келген орындаушының қолынан келе бермейді. Ең бастысы асқан шеберлікті талап етеді. Күйшінің виртуоздылығын, техникалық орындаушылық мүмкіндігін ерекше ішек пен тиекті гармониялық-құрылымды дұрыс орындай алуына аса қатты мән беру маңызды. Қағыстың әдетте шанаққа дейін келу көп күйлерде көрінбесі анық, бұл жерде динамикалық ауысуларды талап ете отырып орындалады. Яғни нақтылық, ырғақтық және динамикалық өзгешелікті талап етеді.

«Баламишка» - күйінде орындаушының ерекшелігін көрсету мақсатында қолданылған өзгешелігі ол домбыраны айналдыра қағу, яғни бұл орындаушының шеберлігін көрсету және шанақты қағу арқылы дыбысты бірқалып ұстау дағдысы бақыланады. Бұл күйді шығарушы деректер бойынша – Қатшыбай Таубаев. Бұл деректі белгілі күйші-домбырашы, музыка зерттеушісі Мұрат Әбуғазы өзінің кітабына ерекше жіктеп көрсетеді [2, 26б].

Осы тұста жалпы әзілді, ойнақы күйлер қатарынан орындалатын Дина апамыздың «Науысқы» күйі, Есбайдың «Бөгелек» күйінің орындаушылық мүмкіндіктеріне аса мән бере қарайтын болсақ. Мысалы: Дина «Науысқы» күйі ол қара қағысты қолдану арқылы аралас өлшем бірліктерімен ауысып отырады, оң қолдың қағыстық мүмкіндіктері ауысып кездеседі.

Мысал 3 Дина Нүрпейісова «Науысқы»

«Науысқы» күйіндегі ерекшеліктері ол оң қолды сілтеп қағу әдісі, Динаның күйлерінің ерекшелігі орта буыннан ойналып келіп, саға буыннан кенеттен ауысып әуен жоғары секіріп кетуінде. Яғни бұл өзіндік стильдік ерекшелігі. Қағыссыз алу. Перне бойын айналдыра қағу. Бұл Дина кезеңіндегі ұшқыр ой қиялынан туындаған әдіс деп білеміз. Ырғақты орындай отырып, саусақтардың мықтылығын байытып көрсетеді.

Зерттеу барысында жалпы Есбайдың «Бөгелек» күйінде қарастырып көрсетсек. Есбайдың бұл «Бөгелек» күйінің ішкі сыры халқын қанаған байды бөгелекке теңеу. Бөгелек ол далада жүретін жәндік болып келеді. Бөгелектің дауысы шыққанда жылқы өзін қоярға жер таппай қиналып кетеді. Бір күні Есбай атымен келе жатқан уақытта, осы бөгелек айналшықтап қасынан шықпайды. Оны көрген күйші аттың іс әрекетін бақылай отырып осы күйді шығарған деседі. Жылқының қимылына қарай отырып, қағып жіберіп орындағаны екен. Қағып жіберген жерлер ол бөгелекті ұшырып отырғаны деседі [3, 48б].

Жүрдек, жылдам екпінде бастау алады. Күрделі өлшем бірліктерінде орын алады, күй форматында әңгімелеу, мазмұнды философиялық түрде жеткізу бағыттары орын алады.

Мысал 4 Есбай «Бөгелек»

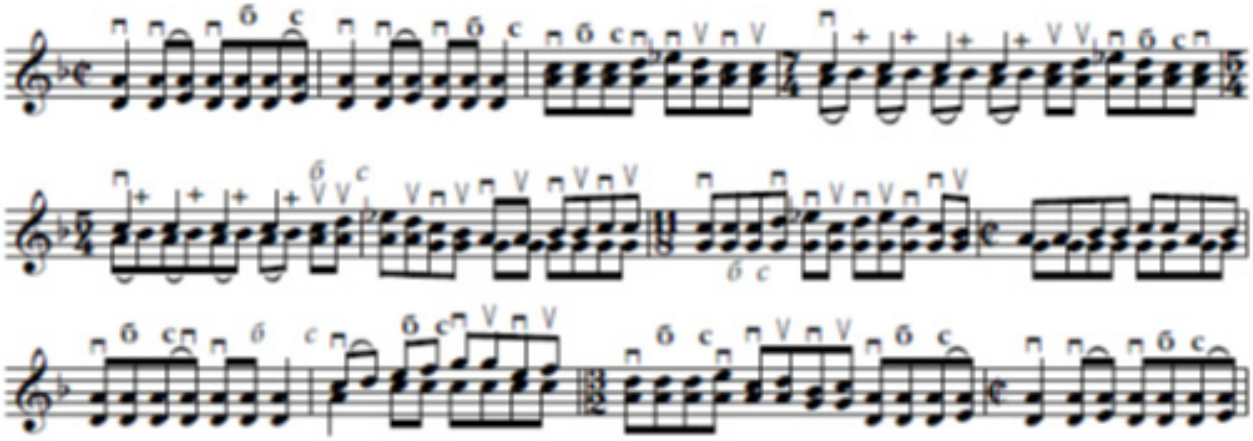

Бұл күйде саусақтың еркін қозғалысы, шертіп жіберу арқылы екі қолдың байланысын көреміз. Күйдің ырғағы бір қалыпты жүріп отырады. Ең бастысы әуені арқылы бөгелектің айналшықтап жүргендігін, аттың өзін ыңғайсыз сезінгендігі күйде суреттеледі. Бөгелектің ұшып, қонып, оның қимыл іс-әрекетін мейлінше суреттеу ол орындаушының мүмкіншілігіне, оның қиялдық ерекшелігіне байланысты келеді. Әрбір орындаушы оны әр түрлі орындайды. Бірақ дегенмен, жәндіктің қимыл іс-әрекетін көрсету бұл шеберлікті талап етеді. Күйдің орындау кульминациясында орындаушы бөгелекті ұстап отырып, жеңіл үрлеп ұшыратын жері соңына келеді. Жалпы күйлер барлық жағынан күрделеніп, өсу жолына кідіріс жасамай, жоғары орындаушылық дәрежеге жету керек. Күй орындағанда бабына келтіріп тамылжыта, теберене орындау көркемдік мәнін жеткізе алғаны. Орындаушының негізгі мақсаты да осында, қазіргі таңда домбыра аспабының дамуына байланысты қолды ойнату әдістері арқылы жазылған күйлер қарқынды орындалу үстінде.

Жалпы мақаламыздың негізгі өзектілігін айқындай келе, Жетісу өңірінің күйшілік мектебіндегі көрнекті домбырашы, дирижер Нұрғиса Тілендиевтің шығармашылығына байланысты қарастырылды. Осы тұста Нұр ағаның күйшілік репертуарындағы «Баламишка» күйіне орындаушылық талдау жүргізіліп және де осы күйлерге XIX ғасырдың күйшілерінің репертуар қорындағы Дина апамыздың «Науысқы», Есбайдың «Бөгелек» күйлерінің байланысы мен орындаушылық өзара ерекшеліктерін атап өту негіз болды. Техникалық орындаушылықта ерекше философиялық мән-мағынасы айқындалатын, оң және сол қол қойылымдарына аса мән берілетін, күйші-білімалушылардың мүмкіндігін кеңейту және күйшілік шеберлікті талап ететін қолды ойнату күйлері бұл әрбір домбырашының репертуарында болуы маңызды. Себебі, қазіргі таңда музыкалық мектептің ұстазы ретінде балалардың орындаушылық мүмкіндігін дамып келеді. Қазіргі уақыт ол жаңа технологиялар мен білімнің дамыған кезеңі, орындаушылық әдіс-тәсілдерді көрсету арқылы күйшілік мүмкіндікті ерекше ашуға болады. Десекте, атақты күйшілер шығармашылығындағы осындай күйлер орындаушылық мүмкіндік пен әр бір орындаушы-күйшіге білім, аспапты тануға деген ынта мен қызығушылық сыйлайтыны анық. Әр бір күйдің өзіндік тарихы, ерекше есте қалатын рухани азық алатын бай мұрасы болады. Осы күйлер әзілге, көңілді әуенге жақын болғанымен ішкі адамның түйсігінде күйде баяндалатын өзгеше әуенді ести аламыз. Қолды ойнату әдіс арқылы жазылған күйлерді орындау үшін ең бастысы күйді түсіне білу және қажырлы еңбекпен шеберлік керек.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Аравин П. Звуковая система домбрового строя /Искусство и иностранные языки. – А., вып. №5, 1964
2. Әбуғазы Мұрат. Қазақтың домбыра өнері. Алматы: «Нұрсәт» баспасы.2016.480бет
3. Антология. «Қазақтың дәстүрлі 1000 күйі» 2016 ж

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ КОММУНИКАЦИИ ДЕТЕЙ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Кипшакбаева Б.О., Риттингер О.Н., учителя начальных классов, Экономическая школа «Центральная» г.Астана

Аннотация: В статье рассматривается понятие функциональной грамотности как ключевого навыка для развития межличностного общения среди младших школьников. Описаны методологические подходы, исследовательские данные и практические рекомендации для внедрения эффективных стратегий. Подчеркивается роль учителя в создании образовательной среды, стимулирующей социальные и коммуникативные способности детей. Приводятся примеры заданий и упражнений, направленных на формирование грамотности, способствующей видимому общению. Сделаны выводы о необходимости интеграции данных методов в образовательную практику.
Ключевые слова: функциональная грамотность, видимое общение, младшие школьники, методология, образовательные технологии.

Введение.Современное общество предъявляет высокие требования к образовательной системе, делая акцент на развитии у учащихся не только академических знаний, но и социальных навыков, необходимых для успешного взаимодействия в коллективе. В этом контексте функциональная грамотность выступает как универсальный инструмент, позволяющий детям понимать, интерпретировать и эффективно применять информацию в реальной жизни.

Особую важность функциональная грамотность приобретает в начальной школе, где закладываются основы коммуникации и социализации. Цель данной статьи — рассмотреть методологию, исследовательские подходы и практическое применение функциональной грамотности для улучшения видимого общения у младших школьников.

Методология. Функциональная грамотность включает способность человека к чтению, письму и выполнению повседневных задач с использованием полученных знаний. Согласно исследованиям ЮНЕСКО, функциональная грамотность предполагает не только навыки чтения и письма, но и умение взаимодействовать в социальной среде.

Для детей младшего школьного возраста функциональная грамотность становится основой для развития следующих навыков:

- Чтение и интерпретация текста.
- Анализ и синтез информации.
- Умение выражать мысли устно и письменно.

Видимое общение как компонент функциональной грамотности. Функциональная грамотность включает способность эффективно применять знания для решения повседневных задач. Это понятие охватывает не только навыки чтения и письма, но и умение общаться, анализировать и интерпретировать информацию. Важным компонентом функциональной грамотности, особенно для младших школьников, является видимое общение. Видимое общение — это форма коммуникации, которая осуществляется с использованием вербальных и невербальных средств, таких как жесты, мимика, интонация и визуальный контакт. Этот вид взаимодействия играет ключевую роль в социализации детей и помогает им налаживать отношения с окружающими, понимать эмоции и выражать свои мысли.

Функциональная грамотность младших школьников предполагает не только освоение учебных навыков, но и развитие способностей эффективно взаимодействовать с окружающими. Видимое общение является средством, через которое ребенок:

- Учится воспринимать и интерпретировать невербальные сигналы.
- Выражает свои эмоции и мысли более ясно.
- Усваивает социальные нормы и правила взаимодействия.

Невербальная коммуникация, такая как жесты, поза и мимика, позволяет детям передавать

смыслы даже тогда, когда словарного запаса недостаточно. Вербальные элементы, включая тембр и интонацию, помогают сделать речь выразительнее и понятнее для собеседника. Методы развития видимого общения у младших школьников. Для успешного развития видимого общения необходимо использовать различные методики, которые стимулируют как вербальные, так и невербальные аспекты коммуникации.

1. Игровые упражнения. Игра является естественным способом обучения для детей. Упражнения, направленные на развитие видимого общения, включают:

- «Зеркало»: один ученик показывает мимику или жесты, другой их повторяет.
-«Распознай эмоцию»: дети угадывают чувства, которые выражает мимикой их одноклассник.

2. Ролевые игры. Ролевые игры помогают детям моделировать реальные ситуации. Например, сцены из повседневной жизни, где дети используют жесты и интонации, чтобы донести свою точку зрения.

3. Чтение с выражением. Чтение текстов с акцентом на интонацию, паузы и эмоциональную окраску помогает детям осознавать важность выразительности в речи.

4. Работа в группах. Групповые задания учат детей взаимодействовать, договариваться и использовать видимое общение для успешного выполнения общей задачи.

5. Использование мультимедиа. Просмотр фильмов, мультфильмов или обучающих видео с акцентом на невербальные средства коммуникации помогает детям осознавать важность жестов, мимики и тона речи.

Видимое общение играет важную роль в образовательном процессе младших школьников. Основные преимущества включают:

- Развитие уверенности. Дети становятся более открытыми и уверенными в выражении своих мыслей.
- Улучшение понимания. Навык интерпретации невербальных сигналов помогает детям лучше понимать окружающих.
- Формирование социальной компетентности. Видимое общение позволяет ребенку лучше адаптироваться в коллективе, улаживать конфликты и налаживать контакты.

Практическое применение. Для внедрения видимого общения в образовательный процесс рекомендуется:

1. Интеграция заданий. Упражнения на развитие невербальной и вербальной коммуникации можно включать в уроки литературы, окружающего мира, трудового обучения.

2. Тренинги для учителей. Педагогам важно знать, как развивать у детей навыки видимого общения, и использовать их в учебной практике.

3. Семинары для родителей. Родители могут поддерживать развитие этих навыков дома, играя с детьми и обсуждая их эмоции.

Видимое общение — это важный компонент функциональной грамотности, способствующий всестороннему развитию младших школьников. Оно помогает детям лучше понимать окружающих, выстраивать взаимодействия и успешно социализироваться. Развитие навыков видимого общения требует системного подхода, включая игры, ролевые упражнения и групповые проекты. Эти методы помогают создать условия, в которых ребенок не только освоит основы функциональной грамотности, но и станет уверенным участником социального взаимодействия.

Методологические подходы к обучению. Основные методологические подходы, применимые для формирования функциональной грамотности:

1. Проектная деятельность. Дети совместно создают проекты, обмениваются идеями и аргументируют свои решения.

2. Игровое обучение. Игры развивают навыки взаимодействия, стимулируют активное слушание и взаимопомощь.

3. Работа в группах. Организация групповой работы помогает детям развивать навыки сотрудничества.

4. Кейс-методы. Анализ ситуаций из реальной жизни учит применять знания на практике.

Исследовательская часть.

Цель исследования — определить эффективность использования функциональной грамотности для улучшения видимого общения детей в начальных классах.

Методы исследования:

1. Анкетирование учителей и родителей. Определение текущего уровня функциональной грамотности и коммуникативных навыков.

2. Наблюдение за учащимися. Анализ взаимодействий в группе, оценка изменений в поведении после применения методик.

3. Тестирование. Проверка знаний и навыков учащихся до и после внедрения образовательных технологий.

Исследование было проведено среди учеников 2-4 классов. В выборку вошли 120 детей, разделенных на три группы: контрольная, экспериментальная и смешанная.

Основные результаты:

- Учащиеся экспериментальной группы, использовавшие методы функциональной грамотности, показали на 35% более высокий уровень развития коммуникативных навыков.
- 80% детей начали активно использовать видимое общение: жесты, четкое произношение и выразительную мимику.
- Учителя отметили рост инициативности и уверенности детей в совместной работе.

Практическое применение. Для формирования функциональной грамотности и видимого общения можно использовать следующие задания:

1. Ситуативные диалоги. Разработка и проигрывание диалогов, отражающих жизненные ситуации.

2. Инсценировки. Ученики разыгрывают сценки, обучаясь передавать эмоции и понимать мимику.

3. Чтение с выражением. Упражнения, где дети читают тексты, акцентируя интонацию и смысловые паузы.

4. Мастер-классы по невербальной коммуникации. Уроки, где дети учатся использовать жесты и мимику для передачи смысла.

Организация образовательного процесса:

1. Тренинги для учителей. Повышение квалификации педагогов в области использования функциональной грамотности.

2. Интеграция заданий в учебные программы. Разработка модулей, включающих практические упражнения для развития грамотности.

3. Сотрудничество с родителями. Проведение семинаров для родителей о важности функциональной грамотности и видимого общения.

Рекомендации:

1. Начинайте с простого. Для младших школьников важна постепенность: от освоения базовых понятий к сложным задачам.

2. Учитывайте индивидуальные особенности. Каждый ребенок уникален, важно адаптировать методы под его потребности.

3. Создавайте мотивирующую среду. Игры и творчество делают обучение увлекательным.

4. Поощряйте взаимодействие. Поощрение за успешную командную работу способствует развитию коммуникативных навыков.

Заключение. Видимое общение играет важнейшую роль в развитии функциональной грамотности младших школьников. Это не только инструмент передачи информации, но и средство формирования социальных и коммуникативных навыков, которые необходимы для успешной социализации ребенка в современном мире.

Включение видимого общения в образовательный процесс способствует развитию у детей уверенности в выражении своих мыслей, умения интерпретировать эмоции окружающих и эффективно взаимодействовать в коллективе. Методы, такие как ролевые игры, чтение с выражением и групповые задания, доказали свою эффективность и должны быть активно внедрены в педагогическую практику. Результаты исследований

показывают, что использование методов, направленных на развитие видимого общения, приводит к улучшению как академических, так и социальных достижений учащихся. Это подтверждает необходимость интеграции данных подходов в школьные программы и дальнейшего исследования их влияния на формирование функциональной грамотности. Создание образовательной среды, где видимое общение будет являться неотъемлемой частью обучения, позволит не только повысить образовательные результаты, но и сформировать у детей навыки, которые они смогут успешно применять в повседневной жизни.

Перечень использованных источников

1. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2020–2025 годы. — Нур-Султан: Министерство образования и науки РК, 2019.

2. Назарбаев, Н. А. Критическое мышление и инновации: ключ к развитию Казахстана. Послание народу Казахстана. — Астана, 2018.

3. Концепция 12-летнего среднего образования в Республике Казахстан. — Нур-Султан: Министерство образования и науки РК, 2020.

4. Айтбаева, А. С. Развитие функциональной грамотности школьников в Казахстане. — Алматы: КазНПУ им. Абая, 2021.

5. Смагулова, А. Б. Методы формирования коммуникативной компетентности в начальных классах. — Нур-Султан: КазУМОиМЯ им. Абылай хана, 2020.

6. Программа международного исследования PISA. Результаты Казахстана (2018). — Нур-Султан: Национальный центр оценки качества образования, 2019.

7. Асылбекова, З. Н. Внедрение интерактивных методов обучения в образовательный процесс. — Алматы: РИПК СО, 2017.

СПЕЦИФИКА РАБОТЫ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА В КЛАССЕ ДОМБРЫ

Киселева Е.Н.
ГККП «Школа искусств №2 г.Астаны», концертмейстер

В настоящее время концертмейстерство занимает одно из центральных мест в исполнительском искусстве пианистов и является одной из самых востребованных профессий в области музыкального образования. Эта деятельность охватывает широкий спектр музыкального исполнительства и педагогики, что делает ее незаменимой как в подготовке профессиональных музыкантов, так и в обучении юных исполнителей на начальных этапах.

Концертмейстерское искусство требует от пианистов не только высокого уровня музыкального мастерства, но и художественной культуры, а также особого призвания. Многофункциональность и универсальность этой профессии трудно переоценить: без участия концертмейстеров невозможно представить подготовку исполнителей, репетиции ансамблей и выступления на сцене.

Хороший концертмейстер должен обладать не только выдающейся музыкальной одаренностью и слухом, но и воображением, способностью чувствовать и передавать образную сущность произведения. Артистизм и умение вдохновенно интерпретировать замысел композитора — важные качества, которые позволяют создать гармоничное концертное исполнение.

Научиться качественно аккомпанировать столь же сложно, как и мастерски играть на рояле. Важно отметить, что плохой пианист не сможет стать хорошим аккомпаниатором, хотя и не всякий хороший пианист достигнет успеха в аккомпанементе, пока не освоит основные принципы ансамблевой игры и не разовьет чуткость к партнеру. Понимание взаимосвязи между партиями солиста и аккомпанемента — ключевой момент в этой

деятельности.

Аккомпаниатор, безусловно, играет столь же значимую роль, как и эстрадный пианист. Талант исполнителя найдет свое выражение не только в сольной игре, но и в искусстве аккомпанирования. В конечном счете, музыкальное призвание и уровень мастерства определяют успех в любой области исполнительского искусства.

Работа концертмейстера в музыкальной школе обладает уникальной спецификой, связанной с необходимостью сотрудничества с исполнителями разных специальностей. Концертмейстер должен быть «универсальным» музыкантом, обладающим широким спектром знаний и навыков.

Педагог должен владеть необходимыми знаниями и навыками:

1. Концертмейстер должен уметь читать фортепианную партию любой сложности, что является основным навыком в его деятельности.

2. Владение навыками игры в ансамбле критически важно, поскольку концертмейстер часто выступает в роли аккомпаниатора для различных инструментов и вокалистов.

3. Концертмейстер должен уметь подчиняться творческой воле солиста, становясь с ним единым музыкальным целым, что иногда требует жертвовать собственными амбициями.

4. Быстрая реакция на сцене необходима для поддержания ансамблевого исполнения, особенно в случаях ошибок со стороны солиста.

5. Умение транспонировать и подбирать аккомпанементы «на ходу» помогает адаптироваться к различным ситуациям.

Помимо вышеизложенных знаний и навыков, концертмейстер должен обладать психологическими качествами. Внимание концертмейстера должно быть многоплановым: оно должно распределяться между собственными руками и солистом, что требует значительных физических и душевных усилий. Мобильность, быстрота реакции и способность поддерживать спокойствие в стрессовых ситуациях — ключевые качества для успешной работы.

Концертмейстер в классе играет важную роль: он является помощником, аранжировщиком и репетитором, тесно сотрудничая с преподавателем. Эффективность работы зависит от характера общения с педагогом, поскольку это влияет на музыкальное развитие ученика и его воспитание как личности. Концертмейстер должен быть заинтересован в успехах ученика, что помогает создать комфортную атмосферу во время занятий.

Концертмейстер должен продумывать организационные моменты, такие как переворот нот. Пропуск важного аккорда может привести к сбоям в исполнении. Также важно готовиться к игре заранее, чтобы не быть застигнутым врасплох.

Молодому педагогу-концертмейстеру следует избегать излишних движений при игре, которые могут привести к отставанию от солиста. Кроме того, он должен быть готов к техническим трудностям, с которыми может столкнуться ученик, и сохранять выдержку, даже если солист начинает путаться в нотах. Понимание типичных ошибок учеников и готовность к ним поможет концертмейстеру поддерживать уверенность ученика, предотвращая формирование у него страха сцены и игровых сложностей. В конечно итоге, роль концертмейстера в музыкальной школе — это не только аккомпанирование, но и активная поддержка и обучение юных музыкантов.

В современном музыкальном образовании важным направлением является воспитание молодого поколения в духе уважения к казахской культуре. Музыкальное искусство играет ключевую роль в передаче духовного опыта и традиций. В этом контексте работа концертмейстера в классе домбры становится особенно значимой.

Для успешной работы с домброй концертмейстер должен знать историю инструмента и народного репертуара, что позволяет глубже понять «душу» казахской музыки. Важным аспектом является знание звукоизвлечения и особенностей штриховой палитры, что помогает создать гармоничное звучание и достичь нужного динамического баланса.

Концертмейстер должен внимательно следить за балансом звучания, особенно в различных

регистрах домбры. К примеру, низкие регистры домбры требуют особого подхода: фортепиано не должно перекрывать их звучание, а, наоборот, подчеркивать красоту инструмента. Важно также знание основ оркестровки для грамотного переложения сложных фрагментов, чтобы сохранить замысел композитора.

Ключевым моментом в деятельности концертмейстера является умение вовремя уступить и повести за собой. Яркое и выразительное исполнение должно сочетаться с уважением к звуковым возможностям ученика. Тонкая слуховая ориентация особенно важна, поскольку домбра, как струнный инструмент, обладает высокой подвижностью, и концертмейстер должен быстро реагировать на изменения.

Кроме того, концертмейстер должен видеть и слышать всю партитуру, различать фразировку солиста и чувствовать характер произведения. Это требует внимательности не только к своей партии, но и к игре ученика, особенно если тот делает ошибки. Природа звука фортепиано и домбры различна, и задача концертмейстера состоит в том, чтобы не затмить солиста. При аккомпанировании домбре важно учитывать динамические изменения: crescendo нужно выполнять позже, подхватывая солиста, а diminuendo — заранее, чтобы освободить пространство для его звучания. Это требует от концертмейстера отличной техники и слуха.

При исполнении произведений, таких как «Чардаш» Витторио Монти, необходимо учитывать ритмическую активность и главные опорные точки. Вся ответственность за ритм ложится на концертмейстера с первых тактов.

Использование педали требует особого подхода: правая педаль должна быть аккуратной и лаконичной, а левая — использоваться с осторожностью, чтобы не сглаживать краски звучания. Хороший концертмейстер использует педаль «кончиками ушей», принимая во внимание особенности звучания домбры.

В последнее время популярность исполнения классической музыки в сопровождении домбры возросла. Это вдохновило композиторов на создание новых произведений, объединяющих элементы казахской и европейской музыкальных традиций.

Совместная деятельность концертмейстера и учеников в концертах и конкурсах способствует единству художественного и технического развития музыкантов. Игра в ансамбле развивает художественную красоту и стремление к совершенствованию исполнительских навыков. Этот процесс помогает учащимся развивать музыкальное мышление и слух, что в конечном итоге обогащает их художественную основу.

Таким образом, работа концертмейстера в классе домбры требует не только высоких музыкальных навыков, но и глубокого понимания казахской музыкальной традиции, способности к тонкому взаимодействию с солистом и тщательного контроля над звучанием.

Среди музыкантов существует мнение, что стать хорошим концертмейстером — это дар, с которым нужно родиться. В этом утверждении есть своя истина: врожденные качества, такие как музыкальный слух, артикуляция и способность к импровизации, действительно играют важную роль в формировании успешного концертмейстера. Тем не менее, это не умаляет значения усердной работы и профессионального роста.

Работа концертмейстера объединяет в себе творческую и педагогическую деятельность. Музыкант не только аккомпанирует, но и активно участвует в процессе обучения, что требует глубоких знаний о различных инструментах, ансамблевой технике и способности быстро адаптироваться к требованиям солистов. Умение читать партитуры, транспонировать и импровизировать также становится необходимым для создания гармоничного звучания.

Специфика работы концертмейстера требует универсальности, мобильности и способности эффективно взаимодействовать с учащимися различных классов. Эта профессия часто остается в тени, ведь концертмейстер редко получает внешние признания — аплодисменты и почести. Тем не менее, его вклад в общую работу коллектива неоценим. Концертмейстер — это не просто исполнитель; это призвание, сродни труду педагога, которое требует терпения, любви к музыке и преданности своему делу.

Таким образом, концертмейстер — это ключевая фигура в музыкальном образовании, способствующая развитию талантов и формированию музыкальной культуры.

Список литературы.
1.Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности. - М., 1997.
2.Гончаренко С. Зеркальная симметрия в музыке. - Новосибирск, 1993.
3.Кирнарская Д.К. Музыкальные способности. - М., 2004.
4.Люблинский А.П. Теория и практика аккомпанемента: Методологические основы. - Л.: Музыка, 1972. – 81 с.
5. Урываева С. Заметки о работе концертмейстера-пианиста в ДМШ // О мастерстве ансамблиста. Сборник научных трудов / Отв. ред. Т. Воронина. -Л.: Изд-во ЛОЛГК, 1986. – С. 84-91
6. Шендерович Е.М. В концертмейстерском классе: Размышления педагога.

ОҚУДА ҚИЫНДЫҚТАРЫ БАР БАЛАЛАРҒА НЕЙРОПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЖАТТЫҒУЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Куссиева Эсет Османовна - Ақмола облысы білім басқармасының Көкшетау қаласы білім бөлімінің № 4 жалпы білім беретін мектебінің педагог-психологы

Айшуқ Еділ Жұмабекұлы - Ақмола облысы білім басқармасы жанындағы Bolashaq Saraiy ШЖҚ МКК қосымша білім беру педагогы

Аннотация. Мақалада 2-4 сынып оқушыларының ақыл – ой қабілеттерін белсендіруге бағытталған білім беру процесінде нейропсихологиялық жаттығуларды қолдану бойынша жұмыс жүйесі келтірілген, жаттығулардың мысалдары келтірілген.

Аннотация. В статье представлена система работы по использованию нейропсихологических упражнений в образовательном процессе, направленных на активизацию умственных способностей учащихся 2 – 4 классов, приведены примеры упражнений.

Түйінді сөздер: ми жұмысын белсендіру, нейрондар, «ми гимнастикасы», даму, сабақ.

*Ключевые слова: акти*визация работы мозга, нейроны, «гимнастика мозга», развитие, урок.

Кіріспе. Әрбір мұғалім неге кейбір оқушылардың күрделі тапсырмаларды оңай орындайтынын, ал басқаларының қолынан келмейтінін ойлады. Біреулер үлкен шығармаларды жатқа оқиды, ал біреулер төрт жолды есте сақтай алмайды.

Мұғалім балалардың табысты, еңбекқор және белсенді болуы үшін не істей алады? Нейропсихологиялық жаттығулар оқуда қиындығы бар балаларға ғана емес, жақсы үлгеретін оқушыларға да пайдалы. 5 жылдан 9 жылға дейінгі уақыт кезеңі ықтимал өзгерістер мен қиындықтарды түзету үшін ең қолайлы кезең болып табылады [1]. Ортааралық өзара іс-қимылдың қалыптасуы толық көлемде бастауыш мектептің 2-3 сыныптарына дейін жетілуі тиіс. Екі жарты шардың жұмысын үйлестіру нақты ғылымдарды зерделеу, адамның әдемі дикциясы үшін, жазу және сурет салу кезінде өте маңызды. Өкінішке қарай, оқуда қиындықтарға тап болған оқушылар саны артып келеді. Сондықтан бүгінде мектептегі оқыту жүйесінің балалардың жас, психикалық және зияткерлік ерекшеліктеріне сәйкес келуі аса маңызды болып табылады. Жартысаралық байланыстар мектепке дейінгі және бастауыш мектеп жасында неғұрлым белсенді қалыптасады. Ал орта және жоғары буындағы оқушыға не істеу керек? Шынымен де жіберіп алған ақталу мүмкін емес пе? Әрине, болады. Ми - бұлшық ет, оны да жаттықтыру керек. «Ғасыр өмір сүр - ғасыр оқып көр», - дейді халық даналығы. Мұғалім барлық оқушыларға пайдалы болатын нейрокоррекциялық әсері бар жаттығулар жүйесін таңдауы керек, мүмкіндігінше сабақта жаттығуларды орындауға уақыт бөліп, кейіннен оларды күрделендіреді. Табысты оқу үшін бірінші кезекте назар аудару қажет. Назардың шоғырлануы мен тұрақтылығы сыртқы тітіркендіргіштерді елемей, белгілі бір қызметті ұзақ уақыт бойы орындауға көмектеседі. Нейрофизиологиялық тұрғыдан назар аударудың

дамуы мидың терең бөліктерінің қалыптасуымен байланысты. Осы бөлімдер жұмысқа қабілеттілік деңгейіне де жауап береді. Тез шаршаған кезде еріксіз әлсіреу болады. Сондай-ақ табысты оқу қызметінде ойлау операцияларын дамытудың жақсы деңгейі өте маңызды: талдау, синтез, салыстыру, жіктеу, қорыту, қорытындылау [2].

Әдістеме. Нейропсихология әдісі - ми функциялары мен адамның мінез-құлқы арасындағы байланысты зерттейтін психологиядағы тәсіл. Ол ми жұмысының зақымдануы немесе бұзылуы психикалық процестерге, мінез-құлыққа, когнитивтік функцияларға және эмоциялық жағдайға қалай әсер ететінін зерттеуге бағытталған. Бұл әдіс шеңберінде психикалық функцияларды диагностикалау, түзету және дамыту үшін түрлі техникалар мен жаттығулар пайдаланылады.

Нейропсихология білім беру мекемелерінде оқытудағы бұзылуларды диагностикалау және түзету үшін, сондай-ақ ми жарақаттары мен ауруларынан кейін когнитивтік функцияларды қалпына келтіру үшін оңалту орталықтарында белсенді қолданылады [4].

Основные аспекты метода нейропсихологии:

1. Диагностика: есте сақтау, зейін, қабылдау, сөйлеу және атқарушы функциялар сияқты әртүрлі когнитивті функциялардың күйі мен жұмыс деңгейін анықтау. Бұл мидың жұмыс істеу ерекшеліктерін анықтауға мүмкіндік беретін сынақтар мен тапсырмалар арқылы жасалады.

2. Түзету жаттығулары: Ми жұмысын қалпына келтіруге және жақсартуға бағытталған арнайы әзірленген жаттығулар мен тапсырмаларды пайдалану. Бұл жадты, назарды, кеңістіктік қабылдауды, моториканы және басқа да когнитивтік функцияларды жаттықтыруға арналған міндеттерді қамтуы мүмкін.

3. Нейропсихологиялық оңалту: мидың зақымдануы немесе психикалық белсенділіктің бұзылуы жағдайында нейропсихология әдісі жаттығулар, ойындар және арнайы әдістер арқылы мидың зақымдалған аймақтарының жұмысын жақсартуға бағытталған қалпына келтіру процедураларын қамтиды.

4. Нейропсихологиялық тестілеу: Бұл интеллект, жады, назар аудару және басқа да психикалық функциялар деңгейін бағалауға арналған стандартты әдістемелер. Бұл тесттер мидың әртүрлі аймақтары мінез-құлыққа және когнитивтік қызметке қалай әсер ететінін анықтауға көмектеседі.

Білім беру процесінде нейропсихология әдістерін пайдалану оқудың табыстылығын арттырады және дараландырады. Нейропсихологиялық тапсырмаларды қолдану кезінде алаңдаушылық төмендейді, оқу мотивациясы артады, табыс ахуалы қалыптасады. Екі жарты шардың бір мезгілде жұмыс істеуін көздейтін тапсырмаларды пайдаланған кезде қызмет тиімділігі айтарлықтай артады. Жартысаралық өзара іс-қимыл жандандырылады, стресске төзімділік артады, ойлау функциялары, жады және назар аудару жақсарады [5].

Зерттеу бөлімі. Нейропсихологиялық жаттығуларды екі түрге бөлуге болады:

- Қимыл-қозғалыс түзету, жұмыс қабілеттілігі мен тонусын арттыруға арналған жаттығулар мен тапсырмаларды, жарты бұлшық етаралық байланыстарды қалыптастыруды, қимыл-қозғалыс бағдарламаларын меңгеруді, еріктілік пен өзін-өзі бақылау деңгейін арттыруды, демалуды қамтиды.

- Барлық жоғары психикалық функцияларды (назар аудару, ойлау, есте сақтау, қиялдау, қағаз бетінде бағдарлау және т.б.) жандандыруға және дамытуға бағытталған «үстел үстінде» тапсырмалар. Әртүрлі дидактикалық ойындар мен әдістемелер қолданылады. Мысалы, түстер атауы бар карточкалар (1-сурет). Ол жазылған мәтіннің түсін атау емес, түстерді оқу қажет.

1-сурет. «Түсін оқу»

Қозғалыс түзету жаттығулардың мынадай түрлерін қамтиды: созу, тыныс алу, көз қозғалту, дене қиылысу жаттығулары, релаксациялық жаттығулар. Мысалы, «Жұдырық, қабырға, алақан» жаттығуы. Жаттығу алдымен оң қолмен, содан кейін - сол қолмен, содан кейін - екі қолмен орындалады. Ойынның бірнеше нұсқасы бар. «Саусақтарды лақтыру» жаттығуы (2-сурет). Оң және сол қолда бір мезгілде тиісті бағанда қанша кірпіш болса, сонша саусақты көрсету қажет.

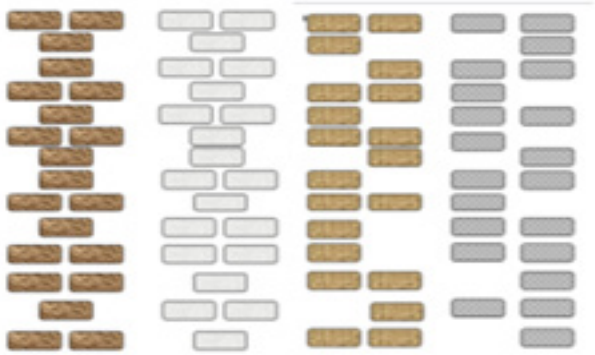

2-сурет. «Саусақтарды лақтыру» жаттығуы

«Қол ұстанымдарының қатары» жаттығуы (3-сурет). Қолдардың қалыптарын үлгі бойынша жаңғырту қажет. Есте сақтауға оқушылардың жасына байланысты 1-2 минут беріледі немесе жылдамдығы мен дұрыстығына тапсырмасы бар бірнеше парақты орындау ұсынылады.

Сурет 3. «Қол ұстанымдарының қатары» жаттығуы

«Логика жоқ»» жаттығуы (сурет. 4). Ол екі кезеңде жүзеге асырылады. Алдымен біз қай фигураның нені білдіретінін есте сақтау үшін тек қолымызбен жұмыс жасаймыз, содан кейін түспен жұмыс қосамыз.

Сурет 4. «Логика жоқ» жаттығуы

Практикалық қолдану. Көз қозғалтқыш жаттығулар көру қабілетін кеңейтуге көмектеседі және сөйлеу, назар аудару және есте сақтау функцияларына әсер етеді. Көз

қозғалысын басқаратын бұлшық еттерді тонизациялайды, қан айналымын жандандырады, ақыл-ой шаршауын азайтады. Созылулар бұлшық ет тонусын қалыпқа келтіруге бағытталған. Назар шоғырлануын және қозғалысты бақылауды дамыту, импульсивтілікті жою. Мысалы, «Қол-аяқ». Бір уақытта қолмен және аяқпен секіру. Аяқтары бірге - қолдары бөлек. Аяқтары бөлек - қолдары бірге. Аяқтар бірге - қолдар бірге. Аяқтары бөлек - қолдары бөлек. 3-4 рет қайталаңыз. Нейропсихологиялық (психомоторлық) тәсілдің тиімділігі ғылым мен практикада дәлелденген. Ол денсаулық сақтау және ойын технологиясы болып табылады. Нейропсихологиялық тәсіл психикалық процестерді (назар аудару, есте сақтау, ойлау, сөйлеу және т.б.), баланың эмоциялық-ерік саласын қозғалыс арқылы түзетуді көздейді.

Для занятий по нейропсихологии нами разработаны следующие дидактические материалы (сурет. 5):

1. Назар аударуды және қабылдауды үйретуге арналған бейнелері бар карточкалар объектілердің, жануарлардың, фигуралардың әртүрлі бейнелері бар карточкалар жиынтығын қамтиды. Тапсырмалар белгілі бір нысандарды табуды, суреттерді салыстыруды немесе ұқсастықтар мен айырмашылықтарды анықтауды қамтуы мүмкін.

2. Моториканы дамытуға және үйлестіруге арналған «Допты ұстау» немесе «Сақинадағы таяқ» сияқты әртүрлі қозғалыс дағдыларын (мысалы, қол мен көзді үйлестіру міндеттері) пайдалануды талап ететін ойындар.

3. Қарапайым арифметикалық операцияларды, сөйлемдерді оқу мен құрастыруды қамтитын математикалық және тілдік ойындар. Бұл ойындар әртүрлі және абстрактілі және нақты ойлауды дамытуға бағытталған болуы мүмкін.

4. Баладан бөлшектерге назар аударуды, кеңістіктік бағдарлануды және ұқыптылықты талап ететін мозаика мен конструкторлар.

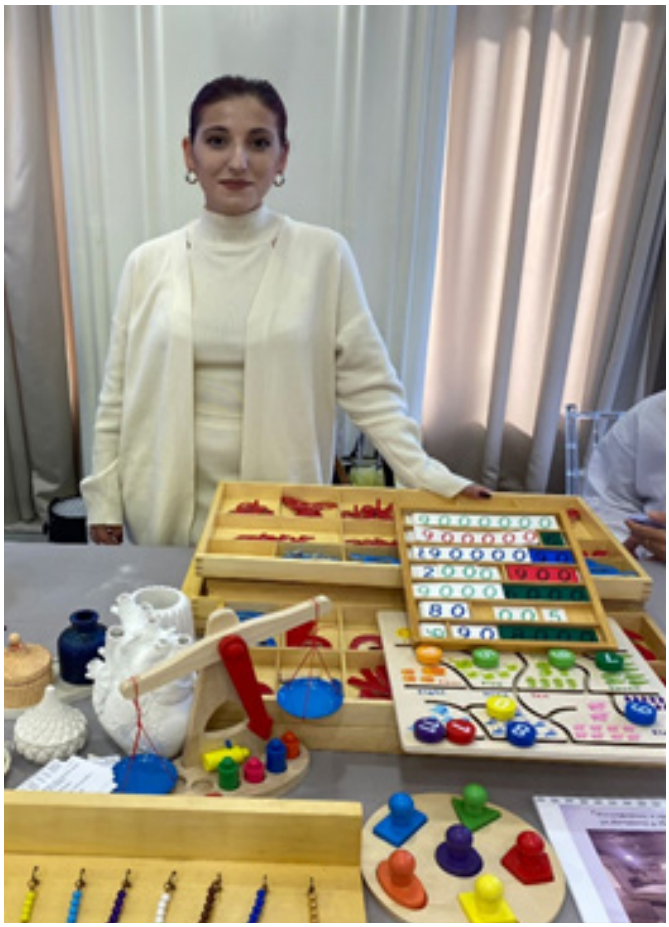

Сурет 4. Нейропсихология сабақтарына арналған дидактикалық материалдар

Көптеген зерттеушілер баланың психикалық және моторлық дамуының өзара байланысын көрсетеді:

- оқушылар қызметке белсендірек кіріседі, олар ақпаратты жақсы қабылдай бастайды.
- еріксіз назар аударудың басым болуы.
- сабақта оқушылар басталған істі соңына дейін жеткізе алады. - Жаттығуларды орындау оқушыларға көңіл көтереді, оларды қуат пен позитивпен зарядтайды, жұмысқа қабілеттілігін арттырады. - Өзін-өзі бағалау мен коммуникативтілік артуда. Педагог барлық жаттығуларды өзі меңгеруге, тек осыдан кейін ғана балаларды оқытуға міндетті. Нейропсихологиялық жаттығуларды тек оқуда қиындығы бар балалар үшін ғана емес, барлық оқушылар мен барлық жастағы адамдар үшін де пайдалану пайдалы.

Оқуда қиындық бар балаларға арналған нейропсихологиялық жаттығуларды пайдалану бойынша ұсынымдар:

1. Жеке тәсіл: Нейропсихологиялық жаттығуларды қолдану баланың жас және когнитивтік сипаттамаларын ескере отырып, оның нақты ерекшеліктеріне бейімделуі тиіс. Жаттығуларды дербестендіру олардың тиімділігін арттыруға мүмкіндік береді.

2. Сабақтардың тұрақтылығы: Көрінетін нәтижелерге қол жеткізу үшін нейропсихологиялық жаттығулар тұрақты түрде өткізілуі тиіс. Оларды қысқа сессиялардан бастап және олардың ұзақтығын біртіндеп ұзарта отырып, күнделікті білім беру практикасына енгізу ұсынылады.

3. Жаттығулардың әртүрлілігі: Есте сақтау, назар аудару, қабылдау, логикалық ойлау және қозғалыстарды үйлестіру сияқты әртүрлі когнитивтік функцияларды дамытуға бағытталған жаттығулардың кең спектрін пайдалану маңызды. Бұл баланың үйлесімді дамуына ықпал етеді және нейрондық байланыстарды нығайтады.

4. Қолдау ортасын құру: Оқыту оң және қолдау атмосферасында өтуі тиіс. Бұл балаға қиындықтарды еңсеруге және өз күшіне сенімділікті дамытуға көмектеседі.

5. Ата-аналармен өзара іс-қимыл: Ата-аналарды мектепте қол жеткізген жетістіктерін қолдай және күшейте отырып, баламен жұмысты үйде жалғастыру үшін нейропсихологиялық жаттығуларға үйрету ұсынылады.

6. Негізгі оқу процесімен интеграциялау: Нейропсихологиялық жаттығулар негізгі оқу процесін алмастырмай, толықтыруы маңызды. Оларды пайдалану білім беру жоспарына кіріктірілуі тиіс.

Қорытынды. Оқуда қиындықтарға тап болған балалар үшін нейропсихологиялық жаттығуларды пайдалану танымдық қабілеттерді дамыту және білім беру проблемаларын еңсеру үшін тиімді әдіс болып табылады. Мұндай жаттығулардың тұрақты практикасы жадты, назар аударуды, қабылдауды және басқа да маңызды дағдыларды жақсартуға көмектеседі, бұл оқу жетістіктерін арттыруға ықпал етеді. Оқытуда нейропсихологиялық әдістерді қолдану танымдық функцияларды жақсартып қана қоймай, баланың өзіне деген сенімін арттырады, стресс пен алаңдаушылық деңгейін төмендетеді, бұл жалпы білім беру процесіне оң әсерін тигізеді.

Пайдаланылған әдебиет көздерінің тізімі:

1. Абдуллина, Г. Т. (2015). Нейропсихология в образовании: Теория и практика. Алматы: Издательство «Қазақ университеті».

2. Жукова, Л. П. (2018). Развитие познавательных процессов у детей младшего школьного возраста. Алматы: Издательство «Ана тілі».

3. Иманбекова, Н. Т. (2017). Психологическая помощь детям с нарушениями в обучении. Алматы: Издательство «Школьная книга».

4. Неменова, Е. И. (2019). Методы нейропсихологической коррекции у детей с трудностями в обучении. Москва: Издательство «Логос».

5. Николаева, Н. Н. (2017). Нейропсихологические аспекты педагогической диагностики и коррекции. Санкт-Петербург: Издательство «Речь».

МЕКТЕПАЛДЫ ДАЯРЛЫҚ ТОП ОҚУШЫЛАРЫНА АРНАЛҒАН ДИДАКТИКАЛЫҚ ЖҰМЫСТАР

Кожабекова Марал Серикбаевна, Астана қаласының «Экономикалық лицей» ЖШС қазақ тілі мұғалімі

Ұсынылып отырған бағдарлама мектепалды даярлық топ балаларына арналған. Қазіргі таңда мектептерде мектепалды даярлық топтар жұмыс істейді. Онда кішкентай 5-6 жастағы балалар әріп тануға, оқуға, әріптерді жазуға үйренеді.Орыс тілінде оқытылатын топтарда балалар қазақ тілін де үйренеді. Мектепалды даярлық топтарда жұмыс істейтін мұғалімдердің қолында арнайы оқу-әдістемелік кешен болмағандықтан, біз кішкентай балаларды қазақ тіліне қалай үйретеміз деген мәселе туындады. Мектепалды даярлық топ балаларымен төрт жылғы жұмыс оларға арналған арнайы бағдарлама, жұмыс дәптерін әзірлеуге мүмкіндік берді.

Мектепалды даярлық топ балаларына арналған Бағдарламаның атауы – «Қызықты қазақ тілі». Осы бағдарламаның мақсаты – орыс тілді мектепалды даярлық топ балаларын қазақ тілін меңгеру процесін жеңілдету.

Курстың міндеттері:

- қызықты, дамытатын тапсырмалар орындау арқылы қазақ тілінің әріптері мен дыбыстарын, сандарды және түстерді үйрету;
- қазақ тіліне тән дыбыстардың дұрыс айтылуын, жазылуын үйрету;
- қазақ тілінде дауысты, дауыссыз дыбыстарды ажырату дағдыларын қалыптастыру;
- дауысты дыбыстардың жуан-жіңішке болып бөлінетінін меңгерту;
- буындарды қосып оқуға дағдыландыру;
- логикалық ойлауды, саусақтардың моторикасын дамыту;
- шағын өлеңдерді жаттату арқылы есте сақтау қабілетін дамыту;
-шағын тақырыптық лексикалық минимумды меңгерту.

Ұсынылып отырған бағдарламаның өзектілігі: Орыс тілінде оқытылатын мектепалды даярлық топ балаларына қазақ тілін меңгеру үдерісі қызықты, тартымды болады. Себебі олардың алдарында жүйеленген, түрлі тапсырмалары қамтылған жұмыс дәптерлері болады. Сонымен қатар бағдарламаның тақырыптық жоспарының мазмұны дүниетану, орыс тілі, математика, музыка пәндерінің мазмұнымен байланысты.

2022 жылдың күзінде (02.11.2022 ж.) «Экономикалық лицей» ЖШС-нда өткен қалалық семинарда осы бағдарламаның жұмыс дәптерінің ресми тұсауыкесері өтті деп айтуға болады. Себебі, алғашқы рет қала мұғалімдеріне бұл жұмыс дәптері таныстырылды. Оған қоса балалардың орындаған жұмыс парақтары көрсетілді. Семинарға жас мамандар шақырылған болатын. Олар кішкентай балаларға тілді үйретуге арналған жұмыс дәптерінің қажет екенін айтты.

Біздің елдің болашақ азаматтары, бүгінгі алдымызда отырған бүлдіршіндер. «Білім негізі бастауыштан басталады» деген қанатты сөзде үлкен жауапкершілік пен шындық жатыр. Өзге ұлт өкілдеріне мемлекеттік тіліміздi үйрету мақсатында көптеген әдіс-тәсілдер қолданылып келеді. Орыс тілінде оқытатын мектепалды даярлық топ оқушыларына арнап, дидактикалық тапсырмалардың жинағы құрастырылды. Мен бірінші сыныпқа баруды армандап жүрген кішкентай бүлдіршіндердің қағазда қаламмен, қарындаштармен жұмыс жасауға құштарлығын байқадым. Оларға түрлі қимыл ойындарын ойнағаннан кейін, ойлана отырып дидактикалық тапсырмаларды орындаған ұнайды. Жұмыс істеп жүрген «Экономикалық лицейде» мектепалды даярлық топ сыныптары бар. Мұндай топтарға қазақ тілін оқытуға аптасына 2 сағат берілді. Мұғалімнің алдында үлкен міндет: жылдық 70 сағаттың ішінде мектепке дейінгі балаларға қазақ тіліне негізгі білім базасын беріп, тұрақты білімді қалыптастыру. Балалар қазақша отбасы, мектеп, оқу құралдары, қоршаған орта туралы, онға дейін санауды, түстерді білу тиіс. Сондықтан мектепалды

даярлық топ оқушыларына арналған дидактикалық тапсырмалар жинағын жасау қажеттілігі туындады.

Әдістері – ұсынылып отырған жинақта балалардың тапқырлықтарын, мұқият болу қабілетерін дамытатын «Артықты тап» яғни баланың ойлануына белгілі бір тақырыптағы суреттер беріліп, оның ішінде бір сурет артық болады. Кішкентай бүлдіршін өзі әрбір қатардағы артық суретті тауып, атап, неге оның артық екенін түсіндіріп береді. Сөздің дұрыс жазылуын есте сақтауға көмектесетін «Шатасқан әріптер», жұмыстың бұл түрінде бір сөздің құрамындағы әріптердң орындары ауыстырылып беріледі, бала берілген сөзді есіне түсіре отырып, әріптерді дұрыс орналастырады. Ол сөздің әрбір әріптерін дыбыстап айтады және толық сөзді оқиды. Жұмыстың бұл түрі оқушыға сауатты, дұрыс жазуға, қатесіз оқуға дағдыландырады. Логикалық ойлауын арттыратын «Ойлан, тап», қолдарының ұсақ моторикаларын дамытатын «Суретші бол» тапсырмасында балалар өтіп жатқан жаңа сөздің жартылай берілген суретін аяқтап салады, есте сақтайды. Математикалық шапшаң ойлауларына ықпал ететін «Кел, санайық» жаттығулары өте тиімді болып келеді. Бұл жаттығуларда берілген онға дейінгі сандарың қасындағы көрші сандары берілмейді. Оқушылар қазақ тілінде санауды естеріне түсіріп отырып, жоқ сандарды жазады оларды ауызша атайды және жазады. Дұрыс, тез оқуларына ықпал ететін «Буынды жалғастыр» тапсырмасы берілген буындарды қосып оқып сөз шығарады. Сонымен қатар белгілі бір дауысты әріпті ортасында беріп, айналасында дауыссыз дыбыстар беріледі. Бүлдіршін ортада тұрған дауысты дыбысты айналасындағы дауыссыз дыбыстармен тіркестіріп оқиды, сосын керісінше айналасында берілген дауыссыз дыбыстарды ортада берілген дауысты дыбыспен тіркестіріп оқиды.

Ұсынылған бағдарламада буын түрлерімен түрлі жұмыстар өткізіледі. Екі буынды, үш буынды, төрт буынды сөздерді оқып, салыстырып, өздеріне таныс сөз іздеп тауып, оқып оның аудармасын айтады. Қажетті сөздерді жылдам тауып оқуға ықпал ететін «Вирусты жой» тапсырмасы балаларға өте қызықты болып табылады. Бұл тапсырмада өтілген жаңа сөздерді бөтен қайталанап отыратын екі немесе бір әріптің арасына жасырылады. Артық екі немесе бір әріп вирус деп аталады. Балаларға тек вирусты жойып отырып, арасынан бүгінгі жаңа сөздерді табыңдар деп тапсырма беріледі. Олар қара қарындашпен артық әріптерді сызып тастап отырып, тапқан сөздерін қоршайды, оқиды, аударады. Әрбір әрпін оқып, дыбысталуына назар аударады. Ойланып миды жаттықтыратын «Код арқылы тап» тапсырмасында сөздер беріледі, ол сөздің құрамындағы әрбір әріптің астында сан бірден басталып беріледі. Мектепалды даярлық топтың оқушысы әріптің астындағы сандар, яғни код арқылы әріптерді дұрыс орналастырады, шыққан сөзді жазады, оқиды, аударады.

Сөз тіркестерін құрауға көмектесетін «Пирамида» әдісі бойынша бірінші жолда алдымен бір жаңа сөз беріледі, екінші жолда бірінші жолда берілген сөзге тіркестіріп екінші сөзді ойластырады. Үшінші жолда екінші жолдағы екі сөзден құралған тіркеске үшінші сөз ойластырылып тіркеседі де соңғы төртінші жолда алдындағы үшінші жолдағы үш сөзден құралған тіркеске сөй ойлап табады. Сөйлемдер құрап сөйлеу дағдыларын дамытатын «Мнемокесте» әдісінде берілген суреттер бойынша сөз тіркестерін, шағын сөйлемдер құрай алады. Мнемокесте әдісін әртүрлі деңгейде қолдануға болады. Мысалға төрт, алты шаршыдан құралған кестенің суреттерінің орындарын ауыстырып қою, бір шаршының ішінде суреттің орнына сұрақ белгісін қойып қою. Жұмыстың бұл түрлері балалардың мұқият болуларына ықпал етеді, сонымен қатар зейіндерін шоғырландырады. Әріптерді танып, есте сақтауларына «Қандай әріп?». Жұмыстың бұл түрінде түрлі сандардың немесе суреттердің арасында белгілі бір әріп жасырынып беріледі. Оқушылар нұсқаулықты көздеп отырып, нөмірленген сандарды бояп, жасырын тұрған әріпті табады, сол әріпке оқыған, үйренген сөздерін атап аудармасын айтып, сол сөзбен сөз тіркестерін, шағын сөйлемдер құрайды. Бас әріптер мен кіші әріптердің айырмашылықтарын ажыратуға ықпал ететін «Үлкен-кіші» тапсырмасын орындайды. Бұл тапсырмада үлкен шаршының ішінде әліпбидегі бас әріптер мен кіші әріптер шашыраңқы түрде беріледі. Балалар бас әріпке кіші ірпін тауып қосып сызады. Лексикалық сөздік қорларын молайтуға «Полиглот» әдісі қолданылады, бұл әдісте ағылшын, қазақ, орыс тілдеріндегі сөздерді аудару көзделді, серігіп, жаңа сөздерді есте сақтауға «Ән айтайық», яғни, өтілген жаңа сөздер бойынша

өлең жолдарын ұйқастырылып, сол өлең жолдарына әннің әуені таңдалады. Балалар әнмен жаттаған жаңа сөздерін тез, шаршамай есте сақтап отырады. Жұмыстың бұл түрі сергіту сәтін өткізуде алуға болады. Кішкентай бүлдіршіндер орындарынан тұрып, қимылдауға, сөздерді есте сақтауға «Пантомимо», оқушылардың назарын дамытатын «Филворд», оқуға деген қызығушылықтарын оятатын, жылдам оқу қабілеттерін дамытатын «Тормен оқу», «Ғажайып мәтін», «Сызғышпен оқу», «Шеңбермен оқу», мұқият болып, қызығушылықтарын оятатын «Көлеңкені қос» әдісттері қолданылды.

Жұмыстың жаңашылдығы - мектепалды даярлық топ оқушыларына арналған түрлі тақырыптарда дидактикалық тапсырмалардың жүйеленуі, олардың сараланып құрастырылуы.

Ең алдымен түстер мен сандардан бастап оқытылатын жинақта аталған тақырыптарға әртүрлі дидактикалық тапсырмалар берілген. Оқушылар түрлі қызықты тапсырмаларды орындап отырып, естеріне түстердің, сандардың атауларын, дұрыс жазылуын есте сақтайды. Сонымен қатар бұл тапсырмаларда пәнаралық байланыстар бар. Математикалық тапсырмаларды орындай отырып, математикалық қабілеттері артып, санау, көрші сандарын жазу, жоқ санды табу сияқты тапсырмаларды орындайды. Геометриялық пішіндерді атайды,оларды бір-бірімен салыстырады, бояйды, сөздерді жаттайды. Орыс тіліндегі әріптердің дыбыстық талдауын салыстырады. Әдебиет пәніндегі ертегілердің кейіпкерлерін табады, бояйды. Дәптерде мектепалды даярлық топ балаларының тілдеріне жеңіл болатындай етіп жазылған музыкалық сергіту сәттерінің сөздерін белгілі әуенге салып шырқайды. Қоршаған орта туралы танымдық қызығушылықтарын арттырады. Тау, ағаш, күн, аңдар, үй жануарларын атауларымен танысып, оларды салыстырып, жазып, бояп, сәйкестендіріп, суретін салып есте сақтайды.

Жыл мезгілдері туралы білімдерін жетілдіріп, әр мезгілге қатысты суреттерді табады. Дене мүшелері, киімдер, тағамдар, ойыншықтар, аулада тақырыптары бойынша лексикалық сөздік қорларын молайтып, жаңа сөздермен түрлі жұмыстар жасайды. Әріптер тақырыбында әрбір дыбысқа үш-төрт жаңа сөзді меңгергеннен кейін, сол сөздермен сөз тіркестерін, шағын сөйлемдер құрап үйренеді. Сөз тіркестерін құрау барысында міндетті түрде түстерге, сандарға байланысты сөздерді тіркестіріп, жеңіл етістіктермен байланыстырып сөйлеп дағдыланады. Бұл тапсырмалар мектепалды даярлық топ оқушыларының логикалық ойлау қабілеттерін арттырып, қолдың ұсақ моторикасын дамытады. Өздігінен ойлануға, шешім қабылдауға, дұрыс жауаптарды іздеуге икемдейді. Оқушылардың тапсырмалар арасында қажеттіні тез тауып алуға, байқап қалуға, ұшқыр болуға, өздігінен ойланып, белсенді болуға үйретеді. Сонымен қатар көркем жазуға жаттықтырып, тілдерін дамытады.

Жұмыстың тиімділігі балалардың есте сақтау қабілеттеріне байланысты әрбір сабақта тапсырмалар жаңа төрт сөзден асырылмай құрастырылды. Жаңа сөздермен оқу, түсіну, жазу, дыбыстық талдау жасау, буынға бөлу, әріптер арасынан табу, жоғалған әрібін жазу, шатасқан буынын қосу, орыс тілінен аудару, дыбыс, буын сандарын санап

сәйкестендіру тағы басқа да жұмыс түрлері жасалады. Әрбір сабақтан кейін, келесі сабақта өткен сабақтардағы сөздермен байланыстар қарастырылған. Бұл тапсырмаларды орындағаннан кейін түрлі шағын тест тапсырмалары арқылы балалардың білімдері тексеріліп отырады. Дидактикалық тапсырмалар жинағының нәтижесі балалардың сөздік қорлары көбейді.

Жұмыстың негізгі нәтижесі мектепке даярлық топ оқушыларының мемлекеттік тілге деген қызығушылықтары арттырып, сөйлеу дағдыларын дамытты. Берілген тапсырмалар мектепалды даярлық топ оқушыларының логикалық ойлау қабілеттерін жақсартып, қолдың ұсақ моторикасын дамыта түсті. Өздігінен ойлануға, шешім қабылдауға, шығармашылықты ізденуге үйретті. Сонымен қатар қажет сөзді, әріпті, суретті тез тауып алуға, байқап қалуға, ұшқыр болуға, өздігінен ойланып, белсенді болуға дағдыландырды.

Күтілетін нәтиже:

- оқушылар қазақ тілінде он екі түстің атауын біледі, оларды ажыратып қолдана алады;
- бірден-онға дейін санай алады, жазылуын, айтылуын үйренеді;
- 32 әріп пен дыбысты таниды, оларды дұрыс айта алады, қазақ тіліне тән дыбыстарды ажыратады;
- Дауысты дыбыстардың жіктелуін біледі;
- Лексикалық сөздік қорлары көбееді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Исаева «Мектеп алды даярлық жағдайында тәрбие мен білім беру мазмұнының жаңаруы» Отбасы және балабақша №6 /112/ 2005 2 бет.
2. Тарасова Л.Т. «Балабақша меңгерушілеріне арналған кітап» А, 1987.
3. Артёмова Л.В. Окружающий мир в дидактических играх дошкольников. – М.: Просвещение, 1992

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ФИЗИКИ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБУЧЕНИЯ

Кошкарбаева Дамелы Кусаиновна,
ТОО «Smart technological school»

Аннотация:

Бұл мақалада физика сабақтарында цифрлық технологиялар мен цифрлық құралдарды қолданудың маңыздылығы мен рөлі қарастырылған. Физика сабақтарында цифрлық технологияларды қолданудың мүмкіндіктері мен артықшылықтары сипатталған. Оқытудың сапасын арттыру үшін мұғалімнің нақты тәжірибесінде цифрлық құрылғыларды, және технологияларды пайдалану нұсқалары қарастырылған.

Түйінді сөздер: сандық технологиялар, QR коды, сандық ресурстар. білім сапасы.

В данной статье рассмотрена значимость и роль применения цифровых технологий и цифровых интсрументов на уроках физики. Охарактеризованы возможности и преимущества использования цифровых технологий на уроках физики. Рассмотрены варианты использования цифровых устройств, средств и технологий в конкретном опыте учителя для повышения качества обучения.

Ключевые слова: цифровые технологии,QR код, цифровые ресурсы, качество знаний.

Введение

Интенсивное развитие цифровых технологий во всех сферах производства требует от выпускников школ навыков использования цифровых технологий и понимания работы интерфейсов, сбора и цифровой обработки данных, защиты данных, поиска, применения информации и дифференциации информационных материалов.

Цель изучения данной темы заключается в выявлении особенностей и преимущества применения цифровых технологий на уроках физики.

Для достижения выбранной цели определены следующие задачи:

1. Показать преимущества использования цифровых технологий для создания интерактивной и увлекательной образовательной среды на уроках физики.

2. Рассмотреть примеры использования возможностей цифровых технологии и ресурсов на уроках физики.

Во время учебного процесса учителю необходимо находить эффективный способ объяснения, закрепления и осуществление контроля за уровнем усвоения учебного материала.

Методология:

Цифровые технологии – одно из ключевых направлений развития образования. Использование цифровых технологий на уроках физики помогает мотивировать учащихся к изучению новых материалов ипроявлять интерес к урокам, повышая качество знаний. [1]

Актуальность данного вопроса заключается в том, что использование цифровых технологий на уроках физики создает дидактическую активную среду, способствующую продуктивной познавательной деятельности при усвоении нового материала и развитию мышления учащихся. Использование цифровых технологий на уроках физики приводит к:

• развитию творческих способностей учащихся, умению прогнозировать и анализировать результаты экспериментов, моделировать физические процессы и творчески мыслить;

• повышению мотивации к изучению физики;

• формированию у учащихся навыков самостоятельного получения знаний с использованием цифровых ресурсов;

• формированию у учащихся навыков использования программ MS Office (Word, Exsel, PowerPoint и др.) для моделирования, изучения физических процессов и оформления результатов работы. [2]

Теоретическую и методологическую основу исследования составили работы Акимхановой Х.А.,Тореханова А.К.,Тюлембаевой А.К. по использованию цифровых технологий на уроках физики; теория использования новых информационных технологий и традиционных технических средств (Л.И.Анциферова, В.П.Беспалько). Для решения поставленной задачи были использованы следующие методы исследования: теоретический анализ литературы по данной теме, моделирование образовательных процессов с использованием цифровых технологий и инструментов на занятиях, мониторинг учебных достижений учащихся.[3]

Исследовательская часть.

При организации учебного процесса учителю полезно пользоваться возможностями цифровых платформ. Платформа Google диск является одним из популярных облачных сервисов, которая хранит файлы: документы, таблицы, презентации, тесты, фотографии и т.д. Для лучшей организации деятельности учащихся удобно использовать возможности QR кодов. Рассмотрим некоторые примеры использования возможностей цифровых технологий в учебном процессе, при изучении физики, а именно QR кодов:

При подготовке к уроку. При конструировании уроков с помощью цифровых ресурсов педагоги применяют разные формы организации учебной деятельности, учитывая интересы как одаренных детей, так и детей с особыми образовательными возможностями.

Видеоматериал на тему «Испарение»

Физические прибор «Барометр -анероид»

При прохождении учебного материала для дополнительного ознакомления, закрепления знаний и расширения общего кругозора можно предложить ресурсы с платформы Google диск через QR код. Ученик в удобное для него время может посмотреть дополнительный материал. Можно к этому материалу добавить ответы на вопросы по итогам просмотра видеоматериала. При прохождении тем «Физические величины и приборы» и «Определение цены деления прибора» и для организации индивидуальной работы можно каждому учащемуся предложить различные физические приборы, чтобы определить цену деления этого прибора.

Работа с информацией. Данный вид деятельности способствует формированию информационной грамотности учащихся. На сегодняшний день есть готовые телеуроки, разработанные ведущими учителями республики. Можно с помощью QR кодов отправлять учащимся ссылки на эти уроки. Учащиеся только нажатием одной кнопки получают доступ к нужному уроку.

Телеурок на тему «Выталкивающая сила» Видео на тему «Мех.движение»

Кроме отечественных телеуроков имеются видеоуроки «Инфоурок», которые являются идеальными помощниками при изучении новых тем, закреплении материала урока.

Иллюстративный материал. При иллюстрации того или иного физического явления и работы физического устройства можно воспользоваться видеофрагментами, презентациями. Особенно при отсутствии под рукой необходимых приборов. Например при изучении темы «Момент инерции» можно показать учащимся принцип действия скамьи Жуковского для объяснения закона сохранения момента импульса.

Видео с демонстрацией скамьи Жуковского

Для более эффективной подачи учебного материала на своих уроках использую презентации по теме урока, содержащие теоретический материал, задачи, формулы и образцы решений. Содержание презентационного материала дает возможность изучения материала как базового, так и творческого уровня. Презентации созданные с помощью программы Power Point и другие интерактивные приложения позволяют более наглядно и глубже изучить учебный материал, физический опыт.

Презентация на тему «Механическая энергия»

Формулы по физике для 7 класса

Решение задач. При проведении практических работ учитель распечатывает варианты задач, раздает учащимся или выводит задание на интерактивную доску. При использовании QR кода все задания раздаются в виде QR кода. Особенно удобно применять этот способ при организации дистанционного (онлайн) обучения. Готовые QR коды с заданиями отправляются ученикам, вариантов может быть несколько, задания могут быть дифференцированные.

Тест на тему «Простые механизмы»

Контроль и оценка. Именно при организации контроля полезно пользоваться возможностями цифровых платформ. Мною в платформе Google диск разработана база тематических тестов, тестов для подготовки учащихся к МОДО и ЕНТ по курсу физике. Содержание тестовых материалов направлены на формирование естественнонаучной грамотности и дают возможность повторять пройденный материал за предыдущие классы и решать задания на опережение. Тесты содержат контекстные задания с графиками и таблицами.

Тесты по подготовке к МОДО

Использование в учебном процессе выше перечисленых возможностей цифровых технологий способствовали повышению качества знаний по предмету. По итогам учебного

года учащиеся показали достаточно высокое качество знаний. Ежегодно на предметных олимпиадах городского и областного уровней учащиеся занимают призовые места. В 2022-2023 учебном году ученица 7 класса Жасулан Айнель заняла 2 место на городском этапе и заняла 3 место на областном этапе. В 2023-2024 учебном году ученик 8 класса Молдагалиев Самир занял городском и областных этапах республиканской олимпиаде по физике занял 2 место. На международных Сатпаевских чтениях в 2022-2023 учебном году приняла участие Жасулан Айлин и заняли призовое место. Учащиеся ежегодно становятся призерами конкурсе исследовательских проектов младших школьников «Зерде».

Практическое применение.

Практическая значимость и эффективность использования цифровых технологий в учебном процессе заключается в том, что они способствуют формированию у учащихся навыков, необходимых в 21веке: информационной грамотности, способности глобально мыслить в процессе деятельности. Результатом использования цифровых технологий на уроках физики является повышение уровня учебных достижений и познавательной активности учащихся на уроках, эффективность участия учащихся в научных проектах и олимпиадах, стабильная мотивация учащихся к изучению предмета.

Рекомендации:

Для использования цифровых технологий и цифровых инструментов в учебный процесс необходимо:

- всестороннее изучить особенности и преимущества используемых инструментов и цифровых приложений;
- создать базу учебного материала по курсу физики: теоретический или демонстрационный, видео материал, задания для контроля уровня усвоения программного материала;
- разработать тематические тестовые материалы по курсу физики, по параллелям, классифицировать их в платформе Google диск;
- сформировать при необходимости QR коды по учебному и тестовому материалу для учащихся;
- обеспечить учащихся необходимыми материалами;
- сделать анализ по итогам проделанной работы и проведение обратной и прямой связи с обучающимися.

Заключение

Внедряя информационные технологии на уроках физики, учитель может реализовать идею системно-деятельностного обучения, эффективно использовать время, увеличить темп урока и объем самостоятельной работы как на уроках, так и при выполнении домашних заданий. В данной статье показана перспектива использования цифровых образовательных ресурсов. Рассмотрены примеры учебных материалов, созданных на платформе Google диск, а также организация работы учащихся с возможностью использования QR-кодов. Применение цифровых технологий на уроках физики повышает интерес учащихся к изучаемой теме, позволяет использовать полученные знания в различных ситуациях, повышает качество знаний и творческую активность учащихся.

Перечень использованных источников:

1. Акимханова Х. А, Тореханова А. Интерактивные лекции и ролевые игры в преподавании физики. Вестник КазНУ. Серия педагогическая: Том 64 № 3, 2020.

2. Тюлембаева А.К. Использование цифровые технологии на уроках физики. и информатики: 2021– 116 с.

3. Бидайбеков Е.Ы., Григорьев С.Г., Гриншкун В.В. Создание и использование образовательных электронных изданий и ресурсов: учебо-методическое пособие. – Алматы: КазНПУ, 2006.

ҰЛТТЫҚ МУЗЫКАЛЫҚ АСПАПТАР АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ РУХАНИ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Керейбаева Куляш Орынбекқызы,
Астана қаласы әкімдігінің Роза Бағланова атындағы №2 Балалар музыка мектебінің домбыра сыныбының жоғарғы санатты мұғалімі, ҚР Білім беру ісінің үздігі

Аңдатпа

Ұлттық аспапта ойнауды үйрету – оқушылардың тәрбиесін жан-жақты дамытудың ерекше тиімді әдістерінің бірі. Бұл тек музыкалық қабілеттерді жетілдіру емес, сонымен қатар рухани, эстетикалық және патриоттық тәрбие берудің маңызды құралы.

Ұлттық аспапта ойнату арқылы тәрбиенің маңызы, ұлттық мәдениетке баулу. Оқушылар ұлттық аспапта ойнап, халқымыздың өнерімен жақын танысады. Қазақтың күй өнері мен дәстүрлі музыкасы олардың ұлттық бірегейлігін сезініп, мақтан етуіне себепші болады.

Әрбір күй мен әннің тарихын үйрету арқылы ұлттың өткені мен мәдениетін түсінуге жағдай жасалады.

Кілт сөздер: ұлттық аспаптар, домбыра, нота, рухани құндылық.

Аннотация

Обучение игре на национальном инструменте – один из особо эффективных методов всестороннего развития воспитания учащихся. Это не только совершенствование музыкальных способностей, но и важнейшее средство духовного, эстетического и патриотического воспитания.

Значение воспитания через игру на национальном инструменте, приобщение к национальной культуре. Учащиеся играют на национальном инструменте, знакомятся с искусством нашего народа. Казахское кюйное искусство и традиционная музыка заставляют их чувствовать и гордиться своей национальной идентичностью. Обучая истории каждого кюя и песни, создаются условия для понимания прошлого и культуры нации

Ключевые слова: национальные инструменты, домбра, нота, духовная ценность.

Кіріспе

Ұлттық аспаптарда ойнату арқылы оқушыларды рухани тәрбиелеу – олардың ұлттық мәдениетке, рухани құндылықтарға және отаншылдыққа деген қызығушылығын оятудың маңызды құралы. Мұндай тәрбие оқушылардың эстетикалық талғамын қалыптастырып, халқымыздың бай мұрасын түсінуге ықпал етеді.Еліміздің болашағы – ұлтын, елін, халқын сүйетін, рухани бай, білімді, отансүйгіш балалар. Осындай ұрпақ тәрбиелеу – әрбір отбасының, мектептің, қоғамның және мемлекеттің басты міндеттерінің бірі.

2022 жылы Ұлттық құрылтайда сөйлеген сөзінде ҚЗ Президенті:

«Біз ұрпақ тәрбиесіне аса мән беруіміз керек. Жастарды білімді, тәрбиелі, отаншыл етіп өсіру – бәрімізге ортақ міндет. Біртұтас тәрбие беру жүйесін қалыптастыру арқылы біз ұлттық рухымызды жаңғыртамыз және мәңгілік құндылықтарымызды нығайтамыз». Қазіргі заманғы білім беру жүйесі оқушыларды тек біліммен ғана емес, сонымен бірге рухани-адамгершілік қасиеттерімен, отансүйгіштікпен және жауапкершілікпен тәрбиелеуге бағытталуы тиіс.

Оқушылардың эстетикалық талғамын қалыптастырып, халқымыздың бай мұрасын түсінуге ықпал ететін тәрбие бағытындағы негізгі әдістер берілген.[1]

Ұлттық мәдениетке жақындау мақсатында оқушыларды музыкалық мұрамен таныстыру. Оқушыларға қазақ күйлерін, термелерін, халық әндерін тыңдатып, олардың шығу тарихын түсіндіріңіз. Мысалы, Құрманғазының «Сарыарқа» күйі арқылы елдің

кеңдігін, батырлық рухын сезіндіруге болады.

Аспаптардың ерекшелігі: Домбыра, қылқобыз, сазсырнай сияқты аспаптардың құрылымын, ерекшелігін түсіндіріп, олардың қазақ өміріндегі рөлін көрсету. Ұлттық аспаптардың нәзік дыбыстары оқушылардың сұлулықты сезінуіне көмектеседі. Әрбір күйдің мазмұнын талдап, оның көркемдік ерекшелігін түсіндіру арқылы оқушылардың өнерге деген қызығушылығын арттыруға болады.

Рухани құндылықтарды қалыптастыру. Әр күйдің тарихын түсіндіру арқылы оқушылардың бойына патриотизм, адалдық, еңбексүйгіштік, ата-ананы құрметтеу сияқты құндылықтарды сіңіруге болады. Мысалы, Тәттімбеттің «Бестөре» күйі әділдікке ұмтылуды үйретеді. Халықтық аспаптарды үйрену арқылы оқушылар өз халқының мәдени мұрасын мақтан тұтып, оны сақтау мен жалғастыруға талпынады.

Отаншылдық пен мақтаныш сезімін ояту үшін домбыра күнін өткізу. Әр мектепте домбыра күнін атап өтіп, оқушыларды ұлттық өнерге жақындату. Белгілі күйшілердің өмірі мен өнері арқылы оқушыларды батырлық, ерлік пен табандылыққа тәрбиелеу. Аспапта ойнау арқылы ұлттық дәстүр мен мәдениетті құрметтеуді қалыптастыру.
Оқушыларды ансамбльге біріктіріп, топтық жұмыс арқылы бір-бірін тыңдауға және ынтымақтастыққа үйрету. Ұлттық аспаптардың сүйемелдеуімен ән орындау немесе өз күйін шығару сияқты жобаларды ұйымдастыру. Әр сабақтан кейін оқушыларға бір күй тыңдатып, оның эмоциялық әсерін талқылау. Аспаптардың жасалу процесімен таныстыру арқылы оларды қадірлеуге үйрету. Белгілі күйшілермен немесе музыканттармен кездесулер ұйымдастыру. Ұлттық аспаптарға арналған мобильді қосымшалар мен веб-сайттарды пайдалану. Ұлттық аспаптарда ойнауды қашықтан үйренуге мүмкіндік беру. [2]

Ұлттық аспап домбыраны үйрену әдістемесі

Домбыратаңдаңыз Қолайлықұрал: Сапасы: Ағаштың түріне, домбыраның дыбысына назар аударыңыз.	Сіздің дене бітіміңізге және қолыңыздың ұзындығына сәйкес домбыра таңдаңыз. Ыңғайлы әрі сапалы домбыра үйренуді жеңілдетеді
Негізгі бөлшектермен танысу	Домбыраның негізгі бөліктері: мойын, шанақ, пернелер, ішектер. Пернелердің атауын және олардың орналасуын үйреніңіз. Бұл болашақта ноталарды үйренуге көмектеседі.
Отырғызу және ұстау Дұрыс қалып:	Домбыраны кеудеге жақын ұстап, сол қолыңызбен пернелерді басыңыз, ал оң қолыңыз ішектерді шерту үшін еркін болуы керек. Оң қолдың шертпесін дұрыс ұстауды жаттықтырыңыз.
Ішектерді баптау	Домбыраның дыбысы дұрыс шығу үшін ішектерін баптауды үйреніңіз. Стандартты баптау: Жоғарғы ішек – «ми» (Е). төменгі ішек – «ля» (А).

Негізгі қағыстарды меңгеру	Домбыраның қағыстары (шертпе, төкпе) – алғашқы үйренетін техника. Баяу жылдамдықтан бастап, қолды дұрыс қимылдатуға көңіл бөліңіз.
Бастапқы күйлер	«Әлқисса», «Кеңес», «Адай» секілді қарапайым күйлерден бастаңыз.
Тұрақты жаттығу	Күн сайын аз уақыт болса да, тұрақты түрде жаттығыңыз. Бұл саусақтың икемділігін арттырады және есту қабілетіңізді дамытады.
Теориялық білімді жетілдіру	Ноталар: Домбыра ноталарының орнын біліп, қарапайым ноталарды оқуды үйреніңіз. Ритм: Әуеннің ырғағы мен қарқынын сезіну үшін метрономды қолдансаңыз болады.

Зерттеу бөлімі

Домбыра үйренуді тездету үшін білікті мұғаліммен немесе домбыра үйірмесіне қосылу қажет. Басқалармен бірге ойнау – маңызды тәжірибе. Домбыра үйрену уақытты талап етеді, сондықтан шыдамдылық таныу және әрбір жетістігіңізді қуанышпен қабылдай білу өте маңызды болып табылады.Ең бастысы – домбыра ойнауға деген сүйіспеншілікті сақтау. [3]

Жас ерекшеліктеріне сай оқушылардомбыраны қалай үйретуге болады?

Оқушыларға домбыраны жас ерекшеліктеріне сай үйрету – олардың музыкалық қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Әр жастағы балаға дұрыс тәсілдер мен әдістемелерді қолдану олардың қызығушылығын арттырып, оқу процесін жеңілдетеді. Төменде жас ерекшеліктеріне сәйкес оқытудың негізгі қағидаттары мен ұсыныстары берілген.[4]

Бастауыш сынып оқушыларын аспаптарға бейімдеудің ерекшеліктері (6–10 жас): Бұл жаста балалардың есте сақтау қабілеті жақсы, бірақ зейіні ұзақ шоғырланбайды. Саусақтары әлі икемділігі жоғары болмағандықтан, қарапайым жаттығулар қажет. Ол үшін, қарапайым күйлерден бастау керек. Балалардың қызығушылығын ояту үшін жеңіл, танымал күйлерді («Әлқисса», «Келіншек») таңдаңыз. Сонымен қатар, сабақтың ұзақтығы 20–30 минуттан аспауы керек. Сабақты ойын түрінде ұйымдастырк, ноталарды «әңгімелету», қағыстарды жарыс арқылы жаттату аса маңызды. Әр жаттығудан кейін мадақтауды ұмытпаңыз. Қарапайым саусақтарды ашып-жұмып, ішектерді басуға арналған жаттығулар жасаңыз.

Орта буын оқушыларын (11–14 жас) аспаптарға бейімдеу ерекшеліктері, бұл жаста оқушылардың зейіні тұрақты, музыкалық қабілеттері айқындала бастайды. Қабылдау жылдамдығы жоғары, бірақ мотивация тұрақсыз болуы мүмкін. Сондықтан, оқушыларды ноталарды оқуға үйретіп, оларды пернелерде дұрыс қолдануға дағдыландыру қажет. Қарапайым күйден күрделірек күйлерге ауысыңыз (мысалы, Құрманғазының «Адайы»). Ритм сезімін дамыту, метрономды қолдану арқылы ритмді түсіндіру қажет. Ырғақ табиғаты өте күрделі. Т.Л.Болтон-метроном арқылы: «Әр адам акцентті өзінше қойып, көңіл күйіне байланысты ырғақты өзі жасайды деген». Орындаушылық шеберлікті арттыру үшін ансамбльдерде ойнауға шақырыңыз. Күрделі күйлерді орындау үшін жеке дайындық әдістерін түсіндіріңіз.

Жоғары сынып оқушыларын (15–18 жас) әр түрлі аспаптарға бейімдеу ерекшеліктері,

бұл жаста оқушылардың шығармашылық қабілеті дамиды, техникалық машықтарын жетілдіруге дайын. Әуендерді талдау, импровизация жасау қабілеті жоғары. Саусақтардың жылдамдығы мен дәлдігін арттыру үшін арнайы жаттығулар жасаңыз. Нұрғиса Тілендиевтің немесе Дәулеткерейдің шығармаларын үйрету арқылы орындаушылық шеберлікті дамытыңыз. Оқушыларға импровизация жасауға мүмкіндік беріңіз. Өзіндік күй шығаруды ұсыныңыз. Күйлердің тарихы мен олардың ұлттық мәдениеттегі орнын түсіндіріңіз. Қоғам алдында өнер көрсетудің этикасы мен шеберлігін меңгертіңіз.

Тәжірибелік қолданылуы

Роза Бағланова атындағы №2 Балалар музыка мектебінде ұлттық аспаптарды аспаптарды дәріптеп, жыл сайын өнерпаздарды даярлап келеміз. Шәкірттеріміз, халықаралық, республикалық және қалалық, аймақтық деңгейдегі түрлі сайыстардың жеңімпазы. «Күй қайнары» атты күй тартысының бас жүлде және І орын иегерлері болса, «Shattyq-2023» байқауының күміс жүлде иегерлері, «Күй күмбірі» республикалық челленджін өткізуге өз үлесімізді қоссақ, ұлттық домбыра күніне арналған білім басқармасының ұйымдастыруымен болған жиындағы белсенділігіміз үшін алғыс хаттармен қоржынымызды толтырдық. Сонымен қатар, «Елорда» фольклорлы оркестрі және жастардан құрылған «Ақмаңдайлым» атты фольклорлық оркестріне жетекшілік етемін.

Қорытынды

Оқушыларды жас ерекшеліктеріне сай оқыту оларға домбыраның шебер орындаушысы ғана емес, ұлттық өнерді бағалайтын тұлға болып қалыптасуға көмектеседі. Ең бастысы – әр жаста оқушының қызығушылығын оятып, оны қолдау. Елге танымал күйші Дина апамыздың: «Күй көкірек тынысы-көңіліміздің айнасы»,-сөзінде үлкен мән жатыр.

Ұлттық аспаптарда ойнауды үйрету – тек музыкалық қабілетті дамыту ғана емес, сонымен қатар рухани дүниені байыту жолы. Мұндай тәрбиенің арқасында оқушылар ұлттық мәдениеттің маңыздылығын түсініп, оны сақтап, дамытуға үлес қосатын тұлға болып қалыптасады.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Ө.Спанов «Домбыра үйренейік» 1992; Алматы
2. Л.Хамиди, Б.Ғизатов «Домбыра үйрену мектебі» Өнер; 1983
3. Қ.Дүйсембінова «Музыкалық білім беру педагогикасы» 2006; Талдықорған
4. А.Жайымов, С.Бүркітов «Домбыра үйрену мектебі» Өнер; 1992
5. Қ.Сахарбаева «Дәстүр ізімен» 1995ж Алматы

ОРГАНИЗАЦИЯ РАБОТЫ С ОДАРЁННЫМИ ДЕТЬМИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ ПРИ ПОДГОТОВКЕ К ОЛИМПИАДАМ ПО МАТЕМАТИКЕ

Курьята Ольга Степановна, учитель начальных классов ТОО «Экономический лицей» города Астаны

Аннотация: бұл мақала математикадан олимпиадаға дайындық кезінде бастауыш сыныптағы дарынды балалармен үш бағытта жұмыс жасауға арналған. Бастауыш мектеп оқушыларының танымдық жан-жақты оқу іс-әрекетін дамытуға ықпал ететін математикадан олимпиадалық тапсырмалар берілген.

Аннотация: эта статья посвящена работе в трех направлениях с одаренными детьми в начальной школе при подготовке к олимпиадам по математике. Представлены олимпиадные задания по математике, способствующие развитию познавательных универсальных учебных действий младшего школьника.

Ключевые слова: одаренные учащиеся, модель: урок, факультативные курсы, математический кружок, универсальные учебные действия.

Важность и актуальность решения проблемы выявления и развития одарённых и высокоинтеллектуальных детей сегодня нельзя переоценить. Поэтому работа с одарёнными и способными учащимися, их поиск, выявление и развитие – один из важнейших аспектов деятельности нашего лицея. Общеизвестно, что все маленькие дети от рождения наделены способностями и талантами. Однако, не все они развиваются. Нераскрытые возможности с возрастом угасают в силу их невостребованности. Процент одарённых (с точки зрения психологов) с годами резко снижается, если в десятилетнем возрасте их примерно 60 – 70 %, то к 14 -ти годам – 30 -40%, а к 17 – ти – только 15 – 20 %. Вот почему именно учителя начальных классов должны создавать развивающую, творческую образовательную среду, способствующую раскрытию природных возможностей каждого ребёнка.

Цель работы с одарёнными детьми в начальной школе заключается в создании условий для выявления, поддержки и развития индивидуальных задатков одарённых и высокоинтеллектуальных детей.

За многолетнюю практику работы в этом направлении у нас сложилась вот такая модель развития одарённых и мотивированных к обучению детей. В центре нашей модели урок. При построении урока учителя начальных классов лицея используют самые разные технологии и средства обучения. Но фундаментом каждого урока становится принцип минимакса: содержание образования каждому ученику предлагается на максимальном уровне и обеспечивается его усвоение на уровне ГОСО. Таким образом, систематическое использование принципа минимакса позволяет создавать условия для реализации индивидуального подхода и обеспечивает возможность организовать обучение, опираясь на зону ближайшего развития. В результате мы имеем возможность постоянно обновлять и пополнять банк данных одарённых и высокоинтеллектуальных детей, так у нас есть возможность раскрывать и совершенствовать их способности в рамках урока.

Содержание программного материала углубляется и обогащается за счёт элективных курсов. Таких курсов у нас несколько, но все они построены так, что программа каждого из них тесно связана с программным содержанием основных предметов начальной школы. Так у 1-2 классов факультатив «Занимательная математика», а у 3-4 классов факультатив

«Устный счет» и «Подготовка к олимпиадам», а так же у всей начальной школы факультатив «Наглядная геометрия». Элективный курс Триз и РТВ занимает у нас особое место. Его цель – развитие творческого мышления. На занятиях этого курса дети учатся мыслить нестандартно, решая тризовские задачи. Конечно, такая работа, как, впрочем и всякая работа с одарёнными, талантливыми детьми, невозможна без всесторонней поддержки родителей. Поэтому контакт с родителями, регулярные индивидуальные консультации – это ещё одна составляющая часть нашей работы.

Третье направление в работе с одарёнными детьми, которое тесным образом связано с урочной и внеурочной деятельностью, это внеклассная работа. Для создания банка данных одарённых и высокоинтеллектуальных учащихся мы с первого класса ежегодно проводим школьные предметные олимпиады. Наши ученики активно участвуют в интеллектуальных конкурсах и олимпиадах «Кенгуру», «Акбота», «Математика без границ», «Алтын сака». Результативность участия в этих конкурса обеспечивается и за счёт того, что многие учащиеся посещают математический кружок по решению нестандартных задач. Занятия в этом кружке ведёт приглашённый преподаватель. Это учитель математики с уникальным опытом работы по обучению приёмам решения нестандартных и олимпиадных задач. Внеклассная работа, направленная на поддержку и развитие одарённых детей, включает в себя также проведение предметных недель, различных предметных конкурсов и викторин. В начальной школе стало традицией проводить неделю науки. Учителя ведут предметные кружки, организуют индивидуальные консультации для подготовки учащихся к участию в различных олимпиадах. На первый взгляд наша модель работы с одарёнными и талантливыми детьми не сильно отличается от модели многих других школ. Но её результативность и уникальность заключаются в том, какое содержание заложено в каждой ячейке этой модели, и в глубокой интеграции и взаимосвязи всех составляющих модели и, безусловно, в педагогических кадрах, которые обеспечивают функционирование модели. Решение головоломок, ребусов, занимательных задач во время проведения внеурочных занятий по математике по силам детям с разным уровнем знаний, поэтому это и пробуждает у учащихся интерес к математике. Главное – не просто дать школьнику новые знания и умения, а дать ключ-инструмент, с помощью которого он сможет открывать решение олимпиадных задач. Но сначала эти ключи должны быть в руках самого учителя.

1. Логические задачи, решаемые с помощью таблиц и предположением (по избытку и недостатку), арифметические ребусы.
2. Логические задачи, решаемые с конца.
3. Логические задачи, решаемые с помощью кругов Эйлера.
4. Логические задачи на разрезание и распилы.
5. Логические задачи на взвешивания.
6. Логические задачи на переливания
7. Логические задачи, математические фокусы, магические квадраты

Нужно привести в систему основные задания, которые встречаются в олимпиадных работах; классифицировать задачи и показать приёмы их решения; развивать у школьников логическое мышление, что способствует не только лучшему усвоению математики, но и успешному изучению основ любой другой науки. Обучение младших школьников решению олимпиадных заданий является условием развития познавательных универсальных учебных действий, а также устанавливает связь процесса решения олимпиадных заданий и процесса творческой деятельности. В широком значении термин «универсальные учебные действия» означает умение учиться, т.е. способность субъекта к саморазвитию и самосовершенствованию путем сознательного и активного присвоения нового социального опыта [1, с. 27]. Универсальные учебные действия разделены на четыре блока: личностный, регулятивный, коммуникативный, познавательный. Развитие познавательных универсальных учебных действий младшего школьника – важнейшая задача современного начального образования. Большими возможностями в области развития познавательных универсальных действий на уроках математики могут обладать олимпиадные задания. Наше исследование показало, что педагоги не всегда используют данные задания в контексте уроков математики. Рассмотрим олимпиадные задания по математике, способствующие развитию познавательных универсальных учебных действий младшего школьника.

Задачи на движение:

- Расстояние между двумя велосипедистами, движущимися по дороге, 40 км. Скорости велосипедистов 10 км/ч и 12 км/ч. Чему может быть равно расстояние между ними через час?

- Два мотоциклиста выехали навстречу друг другу из двух посёлков, расстояние между которыми 355 км. Скорость первого мотоциклиста 10 м/с, а скорость второго 25 м/с. Через какое время расстояние между мотоциклистами будет 85 км?

- Коля начертил 4 прямые линии. На каждой из них он отметил по 3 точки. Всего у него получилось 7 точек. Как он это сделал?

- Иван Царевич, выезжая из города А, увидел 3 дороги, ведущие в город В. Немного подумав, он поехал по одной из них. Выезжая из города В, Иван увидел две дороги, ведущие в город С и одну дорогу, которая вела в город D. Приехал в город С. Выезжая из него, он увидел три дороги, ведущие в город D. Сколькими различными вариантами сказочный герой мог бы доехать из города А в город D, не возвращаясь?

- Маше подарили новый велосипед, и она старается его беречь, иногда едет, а иногда идёт пешком, а велосипед рядом везёт. В понедельник Маша пошла к бабушке пешком, а обратный путь проехала на велосипеде, затратив на весь путь 60 минут. Во вторник Маша до бабушки и обратно ехала на велосипеде и была в пути 30 минут. В среду Маша решила навестить бабушку и совершила прогулку пешком туда и обратно. Сколько времени потратит Маша на эту прогулку?

- Собака пробежала 100 м за 14 сек. Сможет ли она пробежать 2 км за 4 мин, если будет бежать с такой же скоростью?

- Из посёлка в город выехал мотоциклист со скоростью 24 км/ч. В это же время из города в посёлок выехал велосипедист со скоростью 8 км/ч. Кто из них будет дальше от посёлка после двух часов движения, если расстояние между городом и посёлком составляет 64 км?

Задачи с числами и действиями над ними:

- Назови код сейфа, если это наименьшее пятизначное число, записанное разными цифрами.

- Расшифруйте ребус: БЕДА+ЕДА+ДА+А=8888 (Разные буквы обозначают разные цифры, а одинаковые буквы – одинаковые цифры).

- На двери пещеры с сокровищами висит кодовый замок с шифром. Нужно набрать на замке семь разных цифр (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9) так, чтобы цифры не повторялись и равенства были верными.

- Какие натуральные числа, не превышающие 1000, равны числу букв, если их

записать буквами на русском языке? (Укажите все варианты.)

- Найти натуральные числа, сумма которых равна 20, а произведение 420.
- Между некоторыми цифрами поставьте знаки действий и скобки так, чтобы получились равенства. 1 2 3 4 5 6 =1.
- Сколько существует двузначных чисел, у которых вторая цифра больше первой?
- Какие 5 цифр нужно убрать из числа 49827640986, чтобы получилось число как можно больше?
- 160 получится, если сложить уменьшаемое, вычитаемое и разность. Уменьшаемое больше разности на 34. Найди разность, уменьшаемое и вычитаемое.
- На урок пришли 29 учеников. У 12 из них есть циркуль, а у 18 – линейка. Трое учеников не принесли ни циркуль, ни линейку. Сколько учеников имеют и циркуль, и линейку?
- Во дворе ребята играют в футбол. На скамейке запасных сидят Лида, Коля, Зоя и Миша. Зоя сидит рядом с Лидой, но не рядом с Мишей. Миша не сидит рядом с Колей. Кто сидит рядом с Колей?
- Катя отдала Вале половину своих конфет и ещё одну. После этого у Кати не осталось конфет. Сколько конфет было у Кати?
- Установи закономерность, по которой составлен ряд чисел, и продолжи его ещё тремя числами: 2, 5, 11, 23, 47…

Использование на уроках математики олимпиадных заданий обеспечивает высокую мотивацию учеников и их интерес к предмету, способствует формированию познавательных универсальных учебных действий, и, как следствие, усвоение системы знаний, формирование ключевой компетенции – «умение учиться» [5, с. 14].

Таким образом, обучение решению на уроках математики олимпиадных заданий обеспечивает высокую мотивацию обучающихся и их интерес к предмету, способствует формированию познавательных универсальных учебных действий, и, как следствие, усвоение системы знаний и формирование у них умения учиться.

Список литературы

1. Асмолов, А. Г. Как проектировать универсальные учебные действия. От действия к мысли: пособие для учителя / под ред. А. Г. Асмолова. – 2-е изд-е. – М.: Просвещение, 2010. – 152 с.

2. Безрукова, Е. И. Формирование познавательных универсальных учебных действий младших школьников и система мониторинговых исследований в период обучения грамоте / Е. И. Безрукова // Эксперимент и инновации в школе. – 2013. – №5. – С. 23-26

3. Боженкова, Л. И. Методика формирования познавательных универсальных учебных действий при обучении геометрии / Л. И. Боженкова. – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2013. – 205с.

4. Лебедева И. А., Ронгинская С. Б. Проектирование урока, направленного на формирование познавательных универсальных учебных действий // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2016. – Т. 48. – С. 37–47. – URL: http://e-koncept.ru/2016/76607.htm.

5. Попова, Л. Н. Формирование познавательных универсальных учебных действий (на примере олимпиадных заданий по математике) / Л. Н. Попова, А. К. Мендыгалиева // Современные проблемы науки и образования. – 2015. – № 4. – С. 111-115.

РАЗВИТИЕ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ: «УВЛЕКАТЕЛЬНАЯ ЛОГИКА»

Габбасова Дильда Бауржановна
учитель начальных классов Средней школы № 101» г.Астана

Аңдатпа

Мақала бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлауын дамытуға арналған. Тақырыптың маңыздылығы мен өзектілігі, сондай-ақ зерттеудің мақсаттары мен міндеттері қарастырылады. Деректерді жинау және талдау үшін қолданылған әдістер мен процедуралар сипатталады. Зерттеу бөлімінде ұсынылған әдістеменің тиімділігін растайтын нәтижелер ұсынылады. Әдістің практикалық қолданылуы мен оқу процесіне енгізу бойынша ұсыныстар да талқыланады. Қорытынды зерттеудің білім беру практикасы үшін маңыздылығын және осы саладағы одан әрі зерттеулер мүмкіндіктерін атап өтеді.
Түйінді сөздері: логикалық ойлау, бастауыш сыныптар, методология, зерттеу, ұсыныстар.

Аннотация

Статья посвящена развитию логического мышления у учащихся начальных классов. Рассматриваются важность и актуальность темы, а также цели и задачи исследования. Описаны методы и процедуры, использованные для сбора и анализа данных. В исследовательской части представлены результаты, подтверждающие эффективность предложенной методики. Практическое применение методики и рекомендации по ее внедрению в учебный процесс также обсуждаются. Заключение подчеркивает значимость исследования для образовательной практики и возможности дальнейших исследований в данной области.

Ключевые слова: логическое мышление, начальные классы, методология, исследование, рекомендации.

Annotation

The article is devoted to the development of logical thinking among primary school students. The importance and relevance of the topic, as well as the goals and objectives of the study are considered. The methods and procedures used for data collection and analysis are described. The research section presents the results confirming the effectiveness of the proposed methodology. The practical application of the methodology and recommendations for its implementation in the educational process are also discussed. The conclusion highlights the importance of the research for educational practice and the possibility of further research in this area.

Keywords: logical thinking, elementary grades, methodology, research, recommendations.

Введение

Логическое мышление является основой успешного обучения и личностного развития ребёнка. В начальных классах закладываются фундаментальные навыки, которые будут необходимы для дальнейшего освоения учебных предметов и для повседневной жизни. Логическое мышление развивает способность анализировать, сопоставлять и делать обоснованные выводы, что важно для успешного обучения и решения практических задач. В условиях современного образовательного процесса, где вектор направлен на активное вовлечение учащихся в различные виды деятельности, развитие логического мышления становится особенно актуальным. [1, с 207].

Теоретические аспекты логического мышления

Логическое мышление — это способность человека осуществлять рассуждения, обосновывать свои выводы, выделять связи и зависимости, а также оперировать абстрактными категориями. В процессе обучения младшие школьники осваивают базовые формы логического мышления, такие как анализ, синтез, сравнение, обобщение и классификация. Эти навыки являются основой для развития более сложных когнитивных

процессов, таких как абстракция и рефлексия.
Особое значение в обучении начальных классов имеет развитие навыков логического мышления, так как это способствует не только успешному освоению учебного материала, но и развитию более глубоких мыслительных процессов, таких как метапознание — осознание и регулирование собственных познавательных действий.

Современные подходы к развитию логического мышления в начальных классах

1. Игровые методы обучения

Одним из наиболее эффективных и увлекательных методов, направленных на развитие логического мышления, являются игровые методы. В этом контексте игра становится не только способом развлечения, но и мощным инструментом для формирования логических навыков. Настольные игры, головоломки, логические задачи и ребусы способствуют развитию у школьников навыков анализа, синтеза, планирования и критического мышления.

Примером может служить использование логических головоломок, таких как танграм или судоку. Эти игры требуют от детей умения разрабатывать стратегию действий, выявлять закономерности и преодолевать препятствия. Игра в «Танграм», например, развивает пространственное воображение и способности к структурированию информации, а решение судоку стимулирует внимание и логику. [5, с 184].

2. Задачи на рассуждения

Задачи на рассуждения являются ещё одним мощным инструментом для развития логического мышления у младших школьников. Такие задачи способствуют формированию у учащихся навыков анализа, синтеза и поиска оптимальных решений. Например, задачи, которые требуют умения находить причинно-следственные связи или решать проблемы, разбивая их на более мелкие части, могут значительно повысить уровень логического мышления.

Пример задачи для младших школьников:

«В классе 10 парт. Каждая парта рассчитана на двоих учеников. Сколько детей можно посадить за все парты?»

Эта задача помогает детям развивать навык анализа и умение применять математические операции в реальной жизни. Задачи такого типа могут быть как на математическую логику, так и на языковую, что даёт возможность развивать различные виды логических рассуждений.

3. Работа с проектами

Групповые проекты и коллективные задания — это ещё один подход, который активно используется для развития логического мышления в начальных классах. В процессе выполнения таких проектов дети учат не только решать задачи, но и работать в команде, организовывать и координировать действия. Каждый участник группы может вносить свою лепту в общее решение, что способствует коллективному анализу и более глубокому осмыслению задачи.

Проектная деятельность способствует развитию навыков планирования, последовательности действий и рефлексии, а также стимулирует детей искать наиболее эффективные пути решения. Примером такого задания может быть создание детьми карты маршрута, на которой они отмечают важные элементы: светофоры, пешеходные переходы, магазины и другие объекты. В процессе выполнения задания дети не только анализируют маршруты, но и обсуждают возможные риски и пути их предотвращения. [2, с 300].

4. Использование технологий

Современные информационные технологии могут значительно улучшить процесс обучения логическому мышлению. Образовательные приложения и онлайн-игры, направленные на развитие логических навыков, становятся неотъемлемой частью учебного процесса. Такие ресурсы, как Kahoot, Quizlet и другие интерактивные платформы, предоставляют возможность не только развивать логическое мышление, но и делать этот процесс более увлекательным и интерактивным.

Технологии позволяют учителю мгновенно оценивать уровень усвоения материала,

а также корректировать процесс обучения в зависимости от потребностей учащихся. Использование электронных головоломок и логических игр позволяет учащимся вовлекаться в процесс обучения с большей мотивацией и интересом. [6, с 130].

Практические рекомендации для развития логического мышления

1. Интеграция логических задач в повседневное обучение: Логические задачи можно интегрировать в различные учебные дисциплины, такие как математика, русский язык, окружающий мир и искусство. Это позволяет детям развивать логическое мышление на протяжении всего учебного дня.

2. Создание среды для активного обучения: Важно обеспечить доступность различных материалов и технологий, которые способствуют развитию логики. В классе должны быть настольные игры, головоломки, пособия для групповой работы, а также ресурсы для работы с компьютерами и планшетами.

3. Использование активных методов обучения: Важно использовать методы, которые способствуют активному вовлечению детей в процесс. Это могут быть ролевые игры, дебаты, проектные задания и другие формы деятельности, которые активизируют мыслительные процессы.

4. Оценка и коррекция логического развития: Регулярное проведение наблюдений и тестов на развитие логического мышления поможет учителю отслеживать успехи и сложности каждого ученика. На основе полученных данных можно адаптировать задания, обеспечивая индивидуальный подход. [4, с 205].

Заключение

Развитие логического мышления в начальных классах — это не только важная цель, но и необходимая основа для дальнейшего успешного обучения. Внедрение игровых методов, задач на рассуждения, проектной деятельности и технологий в процесс обучения помогает учащимся развивать критическое и творческое мышление, а также способствует улучшению учебных результатов. Важно помнить, что логика в обучении — это не только набор сухих правил, но и увлекательная возможность для детей развивать свой ум и творческий потенциал.

Список использованной литературы:

1. Славина, Н. А. Развитие логического мышления у младших школьников / Н. А. Славина. — М.: Просвещение, 2018. — 256 с.

2. Давыдов, В. В. Логическое мышление и развитие детей младшего школьного возраста / В. В. Давыдов. — СПб.: Питер, 2017. — 320 с.

3. Воронова, Т. С. Методика развития логического мышления в начальной школе / Т. С. Воронова. — М.: Академия, 2019. — 192 с.

4. Ковальчук, М. Ю. Инновационные методы и технологии в образовательном процессе / М. Ю. Ковальчук. — М.: Речь, 2020. — 210 с.

5. Ушаков, А. И. Игровые технологии в обучении детей начальной школы / А. И. Ушаков. — М.: Издательство ИПС, 2021. — 184 с.

6. Скиба, Л. Н. Логические задачи в начальной школе / Л. Н. Скиба. — М.: Просвещение, 2015. — 136 с.

КИІМГЕ БАТИК ӘДІСІМЕН СУРЕТ САЛУ

Қарғабаева Клара Дүйсебекқызы
Алматы қаласы, №7 Оқушылар үйі «Ақзер қолданбалы өнер студиясы» қосымша білім беру педагогі

«Өнер, білім берем десең басынан, бер оқуға балаларды жасынан»
/Жүсіп Баласағұн/

Еліміздің білім беру жүйесінде түбірлі өзгерістер мен жаңашылдық ізденістер болып жатқаны мәлім.

Қазіргі ғылыми-техникалық үрдістің қарқынды дамуы білім беру жүйесінің алдына мүлдем жаңа міндеттер қойып отыр. Ол міндет кез келген орында, бүкіл техникалық тізбекте жаңа технологияның үздіксіз өзгеруіне, жаңалықтарына бейімделе алатын орындаушы қалыптастыру.

Ол орындаушы бүгінгі алдымызда отырған оқушылар. Сол оқушыларды ертеңгі уақыт талабына сай азамат етіп тәрбиелеуде бүгінгі беретін білім жоғары деңгейде болу керек.Сапалы білім беру ұстаздың тынбай ізденуді, шығармашылық қабілетті, жан-жақты білімді болуды талап етеді.

Дүниежүзілік білім стандарты кеңістігі деңгейіне жету жолында жаңа қадамдар жасалуда.

Қазіргі жаңа технологиямен оқудағы ортақ ең басты міндет рухани бай, жан-жақты дамыған жеке дарынды тұлғаны қалыптастыру. Білім берудегі озық ұсыныстармен байланыстыра отырып, әр баланың қабілетін, талантын ашу, дара шығармашылық тұлғаға жету көзделуде.

Осы өнерді игеру оқушыны еңбексүйгіштікке, әсемдікке, талғампаздыққа, халқының тарихын біліп, мәдени мұрасын қадірлеп, дәстүрін жалғастыра білуге баулиды.

Үйірмедегі сабақтардың тәрбиелік мәні өте зор, оны қызықты өткізу үшін, оқушылардың шығармашылық ойлау қабілетін дамыту ең алдымен ұстаз өзі шеберлі болғаны дұрыс және жан-жақты дамыған, әр қашан ізденісте болғаны абзал. Әрбір оқушыны эстетикалық әрекетке тарту, өз қолдарымен әдемі бұйымдар жасауға үйрету, соған қажеттілігін оятуына жағдай туғызу және баулу қажет.

Менің алға қойған міндетім оқушыларымның ойы ұшқыр болуына, қиялдарын жан-жақты меңгеруге, өнерге икемділіктері мен дағдыларын, еңбекке, оқуға және күнделікті өмірде пайдалана білуге, сұлулық пен әсемдікке баулу арқылы, айналаны қоршаған ортаны бағдарлай білуге, өнерге деген құштарлықтарын ояту. Қандай жұмыстар атқару керегімізді міндеттер арқылы біле аламыз. Ол көздеген нәтижемізге жетуге апаратын жол. Біз әрбір сабақта қазақ халқының тәлім-тәрбиелік дәстүр үлгісін пайдалана отырып, оқушыларды иманжүзділікке, игілікке, әдептілікке, тазалыққа, ұқыптылыққа, сұлулықты түсіне білуге тәрбиелейміз. Сәндік қолданбалы өнер адам-өмірімен, оның тұрмысымен тығыз байланысты. Ал ұлттық өнер сонау әріден, тереңнен, көне дәуірлерден бастау алады. Осы сәндік-қолданбалы өнердің бір түрі батик өнері. Бұл өзі ежелден шығыс халқына тән өнер. Батик- қолмен боялған матаның ежелгі өнері. Кез-келген батик ерекше, өйткені ол ерекше эскизге қолмен жасалған, өйткені ол матадан сурет салу өнері. Батик жасауға пайдаланатын маталар: Мақта мата (бөз, шыт, шифон, табиғи жібек) маталары.

Матадан жасалған түстер палитра мен техниканың санына өте бай. Жаңадан бастаушыларға орындау техникасына тоқталсақ-бастаушы шеберлер, сонымен қатар

көркем білімі жоқ адамдар, бірақ өнерде өздерін көрсеткісі келетіндер, сирек кездесетін шедеврлер құра алады, немесе киім безендіреді. Сонымен қатар, арнайы семинар болуы қажет емес, үйде кішкене жұмыс бұрышын жасау жеткілікті, мұнда ешкім сізге кедергі жасамайды және мазаламайды. Бірнеше сағат құпиялылық матадан ерекше сурет салуды өз қолымен жасауға мүмкіндік береді. Сәндік қолданбалы өнер әсемдік әлеміндегі алар орны ерекше. Жылдар өткен сайын адамзат баласының осы өнерге деген қызығушылықтары, құштарлықтары артып келеді. Батик әр түрлі елдерде бірсыпыра айырмашылық ерекшеліктерімен сипатталды.

Қазіргі заманғы қолмен өрнек жазу бұрынғы әдістерді негізге ала отырып, жаңа технологиямен толықтырылған.

Мен осы батик өнерімен айналысқаныма біраз уақыт болды, бұл өнер яғни матаға сурет салу өнері маған қатты ұнайды. Мен енді оқушыларыма көбірек халқымыздың әдет-ғұрпын, дәстүрін, тарихын біліп, оны қастерлеп, бүгініміз бен келешегіміздің нәрлі қайнарына айналдырып, әрқайсымыздың ұрпақтық борышымыз болғандықтан, баланы еңбексүйгіш, өнерлі етіп тәрбиелеуіміз керек. Өнер өшпейді, сөнбейді, көнермейді. Сондықтан тәрбиелеп отырған оқушыларымызға заман тынысын өнер тілімен жеткізіп отыруымыз қажет деп санаймын. Қазіргі таңда дүние жүзінде жүріп жатқан заманауи өзгерістерін келер ғасырдың өмір сипаттарын аңғармау тіпті мүмкін емес.

Жоғарыда айтып өткендей батик сәндік – қолданбалы өнердің бір түрі дей тұрғанымен, осы өнерге оның кейіннен келіп қосылғанын тағы қосып айталық. Солай бола тұра соңғы жылдары жалпы халықтың, өнер сүйер қауымның батик өнеріне деген қызығушылығы артып отыр. Біздің сәнді – қолданбалы өнердегі суретті орындауда ойымыз, қиялымыз кеңейе түсті, жұмыстың орындалу техникасын алдағы шығармашылық жұмыстарда қолданамыз. Жұмысты орындау барысында алған білім келешекте басқа да жұмыстарды орындауда септігін тигізеді деп ойлаймын.

Біздің жұмысымызды оқушылар мұғаліммен бірлесіп отырып жұмыс жасау әдістері көрсетілген. Мұғалімнің сәндік – қолданбалы өнер аумағындағы жұмысы басқа да тәрбие берудің түрлерімен тығыз байланысқан эстетикалық тәрбиенің бастамасы болып табылады. Жұмысты орындау барысында көптеген қиыншылықтар кездеседі. Әрине, кез – келген жұмыс оңайлықпен жасалынбайды, көп ізденісті талап етеді. Бірақ қиындықтарды жеңу керек. Менің алға қойған міндетім оқушыларымның ойы ұшқыр болуына, қиялдарын жан-жақты меңгеруге, өнерге икемділіктері мен дағдыларын, еңбекке, оқуға және күнделікті өмірде пайдалана білуге, сұлулық пен әсемдікке баулу арқылы, айналаны қоршаған ортаны бағдарлай білуге, өнерге деген құштарлықтарын ояту. Қандай жұмыстар атқару керегімізді міндеттер арқылы біле аламыз. Ол көздеген нәтижемізге жетуге апаратын жол

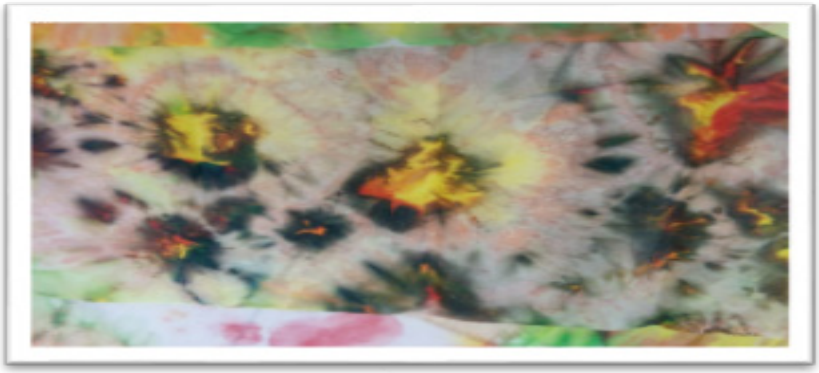

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Ә. Тәжімұратов. «Шебердің қолы ортақ». Алматы. Қазақстан, 1997ж.
2. Х. Арғынбаев. «Қазақ халқының қолөнері». Алматы. Өнер. 1987 ж.
3. Ү. Әбдіғапбарова. «Қазақтың ұлттық ою-өрнектері». Алматы. Өнер. 1994 ж.
4. «Советтік Қазақстанның бейнелеу өнері» Алматы «Өнер». 1990ж.
4. А. Ералина. «Сәндік өнер терминдерінің қысқаша түсіндірме сөздігі». Шымкент. М.
5 Әуезов атындағы ОҚМУ, 1997.
6. Қ. Ералин, Ж. Халмуратов., «Қазақстан бейнелеу өнерінің шеберлері». Алматы. «М-Талант фирмасы» 1997ж.
7. Е. Шорахов. Композиция. Москва. «Просвещение» 1986ж.
8. Е. Каменова. «Кемпірқосақтың түсі қандай?». Алматы. 1981ж.
9. Г.А. Ильина. «Педагогика» мектеп баспасы/ Алматы. 1977ж.
10. «Қазақстан шеберлері» Алматы. 1980ж.

АСПЕКТЫ ТВОРЧЕСКОЙ И ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОНЦЕРТМЕЙСТЕРА

Лиханова Дарья Викторовна
Концертмейстер ГККП «ДЕТСКАЯ МУЗЫКАЛЬНАЯ ШКОЛА № 10» управления образования г. Алматы

В мире музыкального исполнительства существует одна ключевая фигура, на которой лежит невероятная ответственность за гармонию и энергию каждого музыкального произведения на сцене. Этот мастер музыкального искусства, известный как концертмейстер, объединяет в себе виртуозное исполнительское мастерство и уникальное понимание музыки. Это художник, слившийся с музыкальным миром, создающий произведение цельным и гармоничным. При этом он является невидимым связующим звеном между другими музыкантами и зрителями, создавая неповторимую атмосферу на каждом выступлении.

Концертмейстерство является одним из самых распространенных направлений в мире музыкального искусства и занимает особое место среди пианистов. В сфере деятельности пианиста-концертмейстера высоко ценится его работа в музыкальных учебных заведениях. Это человек, который может стать проводником между учениками и миром классической музыки. Важнейшей частью его работы является способность вдохновлять и мотивировать юных музыкантов в стремлении к музыкальному совершенству. Он не просто руководит процессом репетиций и исполнений, но и является образцом профессионализма и страсти к музыке для юных музыкантов. Он помогает им освоить технику игры на инструменте, понять глубину и смысл музыкальных произведений.

Кроме того, концертмейстер играет важную роль в формировании атмосферы в учебном заведении. Его энтузиазм, терпение и любовь к музыке создают обстановку, в которой каждый ученик чувствует себя важным и вдохновленным на достижение своих музыкальных целей. Он мастерски наполняет пространство звуками гармонии, и помогает юным ребятам раскрыть свой музыкальный потенциал.

Термин «концертмейстер» имеет богатую историю, связанную с развитием музыкального исполнительства. В его основе лежит немецкое слово «Konzertmeister», которое буквально переводится как «мастер концертов».

В средневековой и ранней музыкальной практике концертмейстер обычно был ответственен за подготовку и руководство оркестром или ансамблем, в частности, за подбор исполнителей и репетиции. С течением времени, с появлением большого количества камерной музыки и романсов, появилась необходимость в специалисте, умеющем аккомпанировать солисту. Именно тогда задачи концертмейстера стали более разнообразными, а его обязанности расширились, включая участие в процессе репетирования и интерпретации музыки.

В современном мире, роль концертмейстера стала все более специализированной. На сегодняшний день это не просто пианист, сидящий за инструментом на сцене, его функции простираются далеко за рамки простого аккомпанирования на фортепиано. Он активно участвует в процессе создания музыки, разучивая партии вместе с музыкантами и помогает им преодолевать все трудности исполнения. Он также является источником вдохновения и совета для исполнителей. Он «разговаривает» в музыкальном диалоге, раскрывая все краски музыкальной палитры, создавая гармонию и взаимопонимание между всеми участниками музыкального процесса.

Так что же требуется, чтобы стать выдающимся пианистом-концертмейстером? Определенно, это больше, чем просто техническое мастерство. Он вкладывают в свою работу не только свои навыки, но и частичку своей души. Его страсть к музыке проникает

сквозь каждую ноту, делая выступление неповторимым и захватывающим. Выдающиеся пианисты-концертмейстеры обладают эмоциональной и интеллектуальной глубиной. Они способны вовлечь слушателей в свой музыкальный мир, перенося их через разнообразные эмоциональные состояния и переживания. Также важным аспектом успешного выступления является умение работать в коллективе, слушать других и гармонировать свою игру с другими инструментами, это грает немаловажную роль в создании единой музыкальной картины и достижении высочайшего исполнительского уровня.

Пианист-концертмейстер играет важную роль в согласовании исполнения музыкантов и дирижера. Он должен быть внимателен к каждому движению дирижера, понимать его намерения и мгновенно переводить их в музыкальное исполнение. Это требует не только отличного владения инструментом, но и высокой степени музыкальной чувствительности и внимания к деталям. Пианист-концертмейстер должен быть готов к изменениям в динамике, темпе, фразировке и интерпретации, чтобы поддерживать единую музыкальную идею оркестра.

Часто во время репетиций или выступлений могут возникать непредвиденные ситуации, такие как забытые партии, изменения в исполнении или внезапные технические проблемы. Пианист-концертмейстер должен быть готов к таким ситуациям и уметь мгновенно адаптироваться, чтобы поддержать исполнение и сохранить целостность произведения. Это может включать в себя импровизацию, коррекцию фразировки или даже временное изменение партии для поддержки других музыкантов.

Глубокое понимание музыкальной структуры, стиля и контекста произведения позволяет концертмейстеру предложить новые и оригинальные идеи по интерпретации. Он может акцентировать определенные музыкальные моменты, подчеркнуть характеристики композиторского замысла или даже предложить альтернативные решения в исполнении, что делает его неотъемлемым участником процесса создания музыкального произведения.

Это требует не только отличных коммуникативных навыков, но и умения слушать и учитывать мнение других участников оркестра.

Пианист-концертмейстер играет важную роль в создании атмосферы поддержаниия духа коллектива. Его энергия, «жажда» к музыке и преданность искусству могут вдохновить других музыкантов к более высокому исполнительскому мастерству. Кроме того, его уверенность и профессионализм могут укрепить доверие остальных участников оркестра или ансамбля и способствовать более успешному сотрудничеству во время репетиций и выступлений.

Пианист-концертмейстер часто выступает в роли наставника и для начинающих музыкантов. Он делится своими знаниями и опытом, помогает развивать технические навыки, музыкальное чувство и мышление как у молодых исполнителей, так и у юных музыкантов. Работа с детскими солистами в музыкальном мире требует не только профессионализма и мастерства, но и особого чувства тонкости в подходе, понимания их индивидуальных потребностей. Важно учитывать темперамент и музыкальные способности каждого ребенка, чтобы помочь им раскрыться в полной мере.

Детские солисты могут быть разного возраста и уровня музыкальной подготовки, и это требует гибкости в работе с каждым ребёнком. Например, младшие дети могут иметь меньшую концентрацию внимания и потребовать более кратких и интересных занятий, в то время как старшие дети могут быть более серьёзными и нацелены на достижение определённых результатов. Важно помнить и о психологических аспектах работы. Некоторые дети могут быть более чувствительными к критике и стрессу, поэтому концертмейстер должен создавать дружественную и поддерживающую атмосферу на занятиях.

Прогресс в музыкальном обучении может быть постепенным, и иногда потребуется много времени и усилий, чтобы достичь значимых результатов, поэтому положительное подкрепление и поощрение юных ребят играют ключевую роль в этом непростом деле.

Задача пианиста – концертмейстера не только обеспечить необходимую ритмическую и гармоническую поддержку во время выступления, но и дать чувство эмоциональный опоры, помогая ребятам справиться с нервами. Проводится большая подготовка к

концертам, которая включает в себя множество репетиций, на которых концертмейстер уделяет особое внимание каждому нюансу исполнения, тем самым вырабатывая чувство уверенности и музыкальности у молодых солистов еще до выхода на сцену.

В мире классической музыки одним из наиболее важных аспектов профессиональной деятельности является сотрудничество между концертмейстером и солистом-инструменталистом. В музыкальной среде, где обучение музыке является ключевым, проявляются такие качества как умение слушать партнера, чувствовать интонации, дыхание, музыкальную фразировку и реагировать на мгновенные изменения в исполнении солиста. Это требует постоянной практики и умения читать сигналы партнера на сцене.

Основные принципы успешного сотрудничества в этом дуэте - это открытость для обсуждения творческих и музыкальных идей, уважение к индивидуальности солиста и стремление к совершенствованию исполнения.

Что касается обучения в музыкальной школе, этот дуэт становится особенно значимым для молодых талантов, где формируются основные музыкальные навыки. Значительное внимание следует уделить эффективной коммуникации между концертмейстером и педагогом. Они должны создать атмосферу доверия и взаимопонимания, чтобы ученик чувствовал себя комфортно и мог свободно выражать свои музыкальные идеи. Концертмейстер должен быть всегда терпеливым и поддерживающим, помогая ученику преодолевать трудности и развивать свой музыкальный потенциал.

Кроме того, важно помнить, что обучение музыке — это процесс, требующий времени и усилий как со стороны ученика, так и со стороны его наставников. Концертмейстер должен быть готов к тому, что успехи приходят постепенно, и иногда необходимо многократное повторение и коррекция, чтобы достичь желаемого результата в образовательном процессе. При этом пианист должен уметь анализировать и помогать ученикам понять их музыкальные идеи, фразировку, динамику и темп. Это позволяет ученикам развивать свой собственный стиль интерпретации.

В музыкальном мире, где важно обучение не только индивидуальному исполнению, но и коллективной игре, особенно сложной и ответственной может быть роль пианиста-концертмейстера при работе со скрипкой. В особенности, для юных дарований это сотрудничество становится ключевым элементом, определяющим успешность обучения и качество исполнения. Давайте рассмотрим некоторые сложности, с которыми сталкивается пианист-концертмейстер при работе со скрипкой.

Одной из ключевых трудностей работы в ансамбле со скрипачом является поддержание темпоритма. В мире музыкальной интерпретации, сочетание темпа и ритма играет критическую роль в формировании музыкальной целостности и эмоциональной выразительности. Особенно для скрипача, который воспринимает музыку с особой чувствительностью, важно ощущать поддержку и согласованность со стороны пианиста, чтобы поддерживать стабильность и точность исполнения.

Однако, сложность может заключаться в различном восприятии темпа и ритма каждого из музыкантов. Это может привести к непреднамеренным расхождениям в темпе, что в свою очередь может нарушить единство исполнения. Пианист должен обладать способностью адаптироваться к индивидуальному чувству темпа и ритма каждого скрипача, учитывая его уникальные музыкальные предпочтения и индивидуальный стиль игры. Этот процесс требует не только высокого музыкального слуха, но и глубокого понимания индивидуальных характеристик каждого музыканта, а также высокой степени внимания и концентрации.

Также, при работе в ансамбле со скрипкой пианист сталкивается с рядом трудностей в контексте работы над интонацией. Точность высоты звуков, играет критическую роль в музыке, особенно для скрипача, чей инструмент позволяет ему контролировать интонацию в значительной степени. Пианист же, играя на клавишном инструменте, не имеет такой возможности и должен полагаться на свой собственный слух в ансамбле. Одной из основных трудностей является то, что он не может прямо влиять на интонацию скрипача, однако он может только предложить свои рекомендации и поддержать его в стремлении

добиться точной интонации, активно помогая при изучении мелодии в сопровождении фортепиано. Это требует от пианиста высокого уровня музыкального слуха, чтобы замечать даже самые маленькие отклонения и реагировать на них соответствующим образом.

Работа над интонацией для пианиста-концертмейстера предполагает умение слушать и быть терпеливым в своем подходе. Важно помнить, что целью работы в ансамбле является создание единого звучания, где каждый музыкант дополняет и поддерживает друг друга. Пианист должен стремиться к тому, чтобы его игра сливалась с игрой скрипача, создавая гармоничное и качественное исполнение.

Еще одной трудностью является поддержание динамики в ансамбле. Изменение громкости и интенсивности звука играет важную роль в передаче эмоций и выразительности в музыке. В ансамбле скрипач-пианист особенно важно, чтобы концертмейстер внимательно следил за динамикой солиста, подстраивая свою игру под его выразительные нюансы. Это может быть сложной задачей, особенно если у скрипача нет четкого плана динамических изменений, и пианисту приходится реагировать на лету, в соответствии с его игрой. Пианист акцентирует особенности мелодии, подчеркивает динамические контрасты, создает атмосферу и наполняет пространство музыкой. При этом он должен быть внимателен к каждому штриху, каждой фразе солиста, он должен чувствовать его дыхание, считывать его движения, чтобы точно вступать во взаимодействие и создавать единую музыкальную картину.

В этом сотрудничестве между скрипачом и пианистом есть еще один аспект, который требует особого внимания — это моменты спотыкания.

Что такое спотыкание в музыке? Это неизбежная ошибка или забытая нота, которая может произойти в самый неподходящий момент. Это может быть незначительная деталь или серьезное заблуждение, которое потребует моментальной реакции. Для пианиста-концертмейстера это означает быть готовым к любому такому моменту и поддерживать солиста если тот вдруг теряет нить или забывает следующий ход мелодии, помогая ему преодолевать трудности и продолжать играть. Пианист может подсказать, направить движением или даже временно перехватить инициативу, чтобы сохранить непрерывность музыкального произведения.

Однако, мастерство спотыкания — это не только умение реагировать на ошибки, но и предотвращать их. Предвидение возможных проблем и уверенное управление ритмом и динамикой могут существенно снизить вероятность ошибок и обеспечить более плавное исполнение.

Для концертмейстера необходимо не только владеть высоким уровнем технического мастерства, но и обладать эмоциональной чуткостью. Это умение оставаться сосредоточенным и спокойным в любой ситуации, даже если что-то идет не по плану. Уверенность и вера в собственные способности помогают пианисту успешно преодолевать исполнительские вызовы и создавать великолепное музыкальное произведение вместе со скрипкой.

Все эти вышеперечисленные тонкости в ансамбле скрипач-пианист делают работу концертмейстера захватывающим, но исключительно ответственным процессом. Однако, благодаря гармоничному сотрудничеству и взаимодействию, это все преодолимо, и результат может быть непревзойденным, который принесет радость и восхищение слушателям.

В мире музыки существует множество уникальных взаимосвязей между классическим и этническим исполнительством. Одним из наиболее захватывающих проявлений этой гармонии является работа пианиста-концертмейстера с домброй. Это уникальное соединение классической музыки с богатством этнической культуры создает пространство для творчества и экспериментов, где касание клавиш и звуки струн сливаются в неповторимый музыкальный опыт.

Домбра, имея характерное звучание с тысячелетней историей и великим наследием, воплощает дух восточных степей и народов Центральной Азии. Ее звуки — это история, которая проникает сквозь время и пространство. Она обладает своими традициями

исполнения и уникальным звуковым окрасом.

Пианино, с другой стороны, широко используется в классической музыке и имеет свои уникальные характеристики звучания и исполнения. Встреча классического пианиста-концертмейстера с домброй открывает удивительные возможности для музыкального сотрудничества и синтеза различных стилей и традиций. Домбра обладает своими особенностями в выразительности и динамике, что требует особого внимания и чувства со стороны пианиста-концертмейстера.

Давайте рассмотрим некоторые важные задачи, стоящие перед пианистом в ансамбле с домброй:

Одной из ключевых задач является обеспечение оптимального баланса между инструментами, в зависимости от разных регистров. Поскольку эта музыкальная комбинация объединяет ударные и струнно-щипковые элементы, концертмейстеру необходимо искать идеальный баланс между ними в процессе исполнения. Пианист должен обладать пониманием основных приемов извлечения звука, штриховой и звукоизобразительной палитры домбры. Например, домбра, с ее характерными низкими регистрами, добавляет ансамблю глубину и теплоту звучания, которые могут быть утрачены, если этот аспект не учитывать концертмейстеру.

Пианист должен быть внимательным к тому, чтобы его игра на клавишах не заглушала низкие частоты домбры. Особенность заключается в том, что концертмейстер должен умело уступать место солисту, при этом продолжая оставаться ведущим в музыкальном произведении, чтобы раскрыть всю красоту звучания инструмента. Это требует не только выделения выразительности исполнения, но и внимания к эмоциональным и акустическим аспектам музыки.

Особое искусство пианиста заключается в поддержке солиста в процессе исполнения в нужном характере.

Это требует умения выбирать такие нюансы и штрихи, которые соответствуют и гармонируют с теми, что использует солист. Для этого важно иметь понимание особенностей штриховой и звуковой палитры, которое поможет создать соответствующие звуковые, динамические и тембровые сочетания в аккомпанименте.

Концертмейстер должен обладать ловкостью, точностью и ясностью в игре, при этом избегая излишнего напряжения в пальцах и руках. Не следует нажимать на клавиши слишком сильно, пальцы должны «бегать» в характере почти незаметно, передавая при этом ощущение легкости и свободы.

Также при игре очень важно не потерять чувство ритмической пульсации.

Пианист должен обеспечить надежную устойчивую ритмическую основу, которая позволит домбристу чувствовать себя уверенно и свободно в исполнении. Для этого необходимо иметь представление о специфических ритмических схемах, учитывая синкопы, изменения размера на протяжении всей композиции и особенности мелодических фраз. Это особенно важно в инструментальной музыке, где ритм является ключевым элементом.

Таким образом, встреча пианиста и домбриста – это уникальное событие в мире музыки, которое приносит слушателям незабываемые впечатления и эмоции. Его тонкие штрихи музыкальной поддержки обогащают исполнение и придают ему уникальный характер, делая каждое выступление неповторимым и вдохновляющим.

Творческая и педагогическая деятельность концертмейстера играют важную роль в развитии музыкальной культуры и образования. Концертмейстер является не только ключевым фигурантом на музыкальной сцене, обеспечивая гармонию, но и передает свой опыт и знания молодым музыкантам через педагогическую работу.

Творческая деятельность концертмейстера требует высокого профессионализма, владения инструментом, глубокого понимания музыкального материала и способности к импровизации,чтобы вызвать эмоциональное и эстетическое воздействие на аудиторию.

Педагогическая деятельность концертмейстера играет важную роль в подготовке будущих поколений музыкантов. Она включает в себя передачу техники игры на инструменте, развитие музыкального слуха, формирование профессионального

мышления и творческого подхода к музыке. Концертмейстер, выступая в роли учителя, не только делится своими знаниями и опытом, но и вдохновляет учеников на саморазвитие и достижение новых высот в музыкальном искусстве.

И в завершении хочется добавить, что в руках концертмейстера каждая нота становится частью живого организма музыки, а его работа — ключевым звеном в создании великого музыкального произведения. Его роль неоценима, и без его труда музыкальный мир был бы намного менее волшебным. Нужно преодолеть долгий и трудный путь, требующий не только таланта и страсти, но и упорного труда, обучения, развития и самосовершенствования чтобы стать выдающимся пианистом-концертмейстером. Однако, те, кто решается на это могут раскрыть перед собой величие музыки и подарить всем нам удивительные музыкальные истории, которые будут жить в наших сердцах навсегда.

Список использованной литературы

1. Аманов Б. Композиционная терминология домбровых кюев // Инструментальная музыка казахского народа. — Алма-Ата : Онер, 1985
2. Горошко Н.Н. Современная подготовка пианиста- концертмейстера: от узкой направленности к разностороннему воспитанию исполнительского мастерства. Изд.- ОГПУ, 1998
3. Крючков Н. Искусство аккомпанемента, как предмет обучения. М., Музыка, 1961
4. Кубанцева Е. Концертмейстерский класс. М., Академия, 2002
5. Островская Е. А. Психологические аспекты деятельности Концертмейстера в музыкально-образовательной сфере инструментального исполнительства, Тамбов, 2006
6. Сарыбаев Б. Казахские музыкальные инструменты. — Алматы : Жалын, 1978
7. Чернышова Т. О работе концертмейстера. М., Музыка, 1974
8. Шендерович Е. М. В концертмейстерском классе: Размышлени педагога. — М.: Музыка, 1996

ОПЫТ СОЗДАНИЯ КНИГИ ПО КРАЕВЕДЕНИЮ: ПРОЕКТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В ШКОЛЕ

Н. А. Меркер
КГУ «Общеобразовательная школа села Свободное отдела образования по Есильскому району управления образования Акмолинской области»

Созданная руками человека, — книга – чудо из чудес.
Книга – предмет высшего порядка, несущий в себе яркую печать таланта и святого труда.
Д.Н. Мамин-Сибиряк.

Аннотация. Бұл мақалада «Оқу мектебі» ұлттық жобасы аясында жүзеге асырылатын жобалау-зерттеу жұмысының бір түрі ретінде өлкетану бойынша кітап құру тәжірибесі көтерілген. Жобаның мазмұны: жобалық-зерттеу қызметі мен пәнаралық интеграцияны тәжірибеге еңгізу, сабақтан тыс жұмыстардың мүмкіндіктерін пайдалану, оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттыру үшін тартымды және дамытушы орта құру арқылы анықталады.

Аннотация. В настоящей статье представлен опыт создания книги по краеведению как одного из вида проектно- исследовательской работы , которая реализуется в рамках национального проекта «Читающая школа ». Содержание проекта определяется введением в школьную практику проектно-исследовательской деятельности и межпредметной интеграции, использования возможностей внеурочной деятельности,

создание привлекательной и развивающей среды для повышения интереса школьников к чтению.

Созданная книга «История и судьбы» может быть использована как учебный курс по краеведению .

Ключевые слова: исследовательский проект, создание книги, краеведение, «читающая школа».

Введение.

Развитие современного общества в условиях мировой глобализации и новых вызовов продиктовано необходимостью воспитания патриотизма у казахстанского поколения, любви к Родине, уважения к своей истории и культуре. В связи с этим в Казахстане реализуется ряд государственных программ «Туған жер», «Духовные святыни. Сакральная география Казахстана». Развитие краеведения в Казахстане осуществляется и в рамках национального проекта «Современная казахстанская культура в глобальном мире», актуальность которого никогда не утратится со временем, поэтому популярность краеведческих знаний в обществе всегда будет возрастать. В связи с этим организована активная краеведческая работа в сфере образования,экологии,с целью изучения региональной истории, восстановления опыта исторического прошлого в рамках программы образовательных школ. Краеведческая работа в школе реализуется через публикации, музейное дело, краеведческие движения.

В настоящей статье представлен опыт создания книги по краеведению как одного из вида проектно- исследовательской работы, которая реализуется в рамках национального проекта «Читающая школа». Содержание проекта определяется введением в школьную практику проектно-исследовательской деятельности и межпредметной интеграции, использования возможностей внеурочной деятельности, создание привлекательной и развивающей среды для повышения интереса школьников к чтению. Данный подход является важным и обоснован развитием универсальных учебных способностей у школьников: коммуникативных, исследовательских и творческих, что позволяет формировать навыки самостоятельности и ответственности, повышает мотивацию школьников. Результаты опроса школьников и сельчан показали, что исследовательский проект важен и актуален как для учащихся школы, так и для жителей села. На этом основании мы предположили объектом исследования определить историю развития села и создать книгу, используя ее в качестве инструмента, чтобы приобщить наших школьников к чтению, вызвать интерес к книге, донести до читателей нашу любовь к своей малой Родине и выразить признательность землякам, которые создавали нашу историю. Предметом исследовательского проекта определили историю и судьбы села Свободное. Целью нашего исследования стало создание книги -памяти о истории развития села, которая станет примером любви и преданности к своей малой Родине. Актуальность краеведческого проекта состоит в снижении статуса книги и желания работы с ней. Она становится менее привлекательной и играет незначительную роль как предмет для поиска знаний и открытий. Низкий уровень развития речи, коммуникативных навыков и нравственности наблюдается у многих школьников. Именно поэтому важно напомнить детям об одном из основных источников мудрости – книге. Как помочь полюбить книгу? Надо сделать свою книгу, предоставить максимум свободы для творчества и разнообразной деятельности. Этому и будет способствовать наш проект «Создание книги по краеведению».

Методика.

Методологическими подходами к исследованию краеведения малой родины являются :метод анализа и опроса, исторический, хронологический и сравнительный методы. Основным методом является сбор фактического материала и систематизация информации из школьного музея.При работе использовались основные исследовательские методы: теоретический (изучение архивных и музейных материалов);метод опроса (беседы с ветеранами труда, родственниками жителей);метод изучения документов (официальных и личных);частично-поисковый (сбор информации);метод анализа (обработка данных). Почему создание книги? Это оригинальная альтернатива классической книге, необычное

занятие - рождение новой книги, создателями которой являются ученики, возможность расширить рамки пространства школы, познать чувство ответственности за результаты своего труда . Издание книги позволяет создать продукт совместной поисковой деятельности «ученика-учителя- общественности», так как при изготовлении книги ученик берёт на себя роль писателя, а учитель -консультанта .В таком формате использование художественного слова обеспечивает более эффективное развитие речевых и социально-коммуникативных навыков, эмоционально-волевой сферы, творческих способностей: накапливается словарный запас, развивается речь, формируется мотивация чтения и грамотного письма.

Исследовательская часть.

В чём особенность проекта-исследования по созданию книги? Данный вид деятельности помогает решить проблему снижения интереса школьников к книге, мотивирует к изучению дополнительных источников, что обогащает читательский опыт. В результате, возрастает интерес к литературе, рождается продолжение занятия - книга, которая помогает духовному становлению личности. К реализации проекта привлекались выпускники школы, педагоги, библиотекарь ,совет ветеранов и общественность села .Объектом исследования стало создание книги о малой родине села Свободное Есильского района Акмолинской области. Для достижения поставленной цели выбрали следующий ход исследования:

-чтение и изучение документов из школьного музея по теме проекта;

-сбор фактического материала на основе опроса земляков;

-чтение и изучение дополнительных материалов архивного фонда, проведение анализа собранного материала, его систематизация.

- выводы и оценка полученных результатов.

Определение задач проекта:

1. Включение участников в разработку проекта и продвижение как общественно значимого для воспитания патриотизма и гражданственности.

2. Актуализация творческого самовыражения через печатное слово и развитие интереса к книжной культуре.

3. Развитие коммуникативных навыков и социализации нравственно-эстетического потенциала учащихся для поощрения идеи сотворчества в тандеме «учитель-ученик-общественность» .

4.Формирование познавательной активности и позитивного имиджа « школы» в рамках проекта.

5.Расширение читательского интереса через воспитание любви к художественному слову как важному фундаменту воспитания будущего грамотного читателя.

Этапы реализации проекта:

1.Подготовительный этап: формирование концепции проекта

(определяется тема и цель проекта в соответствии с запросами читателей , способы и исследовательские методы реализации); определение сроков работы ; создание творческой группы и распределение обязанностей между ее членами за редактирование, корректировку, набор текстов, художественное оформление и дизайн; проведение консультаций, отбор материала для публикации.

2. Практический этап. Исследование. Сбор и уточнение информации, исследование материалов из жизни и деятельности земляков, воспоминаний и свидетельств участников и очевидцев села; составление летописи села, создание страниц книги, иллюстраций; подготовка обложки. Создание рукописной книги .

3.Заключительный этап. Создание книги «История и судьбы : летопись села Свободное». Направление в печать, публикация. Тиражирование электронной версии. Торжественное мероприятие: 70 -летний юбилей села,2024год.

Описание содержания книги было построено в соответствии с замыслом ,на основе собранного материала, микротем и разделов книги:

I. Предисловие.

II. История развития села Свободное.

III. Заключение. Хронологическая таблица села Свободное .

Послесловие. В книге постарались рассказать о наших односельчанах, истории развития села и судьбах простых тружеников в различных сферах жизни : сельском хозяйстве, науке, образовании, здравоохранении и культуре.

«История и судьбы» -это необычная книга, написанная в историческом жанре – летописи, которая повествует об основных этапах развития родного края в период с 1954 по 2000 годы.

Прогнозируемые результаты:

- школьники создают конечный результат проектной деятельности – книгу, которая поможет пробудить интерес к чтению.

-книга станет инструментом, чтобы приобщить школьников к чтению, вызвать интерес к книге, сформировать активную гражданскую позицию через знания о историческом прошлом села и воспитать любовь к художественному слову и Родине.

Предметные результаты:

-совершенствовать виды речевой деятельности (аудирования, чтения, говорения и письма) и понимать их роль в развитии интеллектуальных и творческих способностей;

-осознать значимость чтения и своего развития в познавательной, коммуникативной, социальной практике и профессиональной ориентации, связанной с книжным делом.

Распространение опыта проекта .

1. В республиканском онлайн –конкурсе учебно- методического центра дополнительного образования 3 место за эссе «Край родной» .

2.Статья в газете «Акмолинская правда» о издании книги «История и судьбы .

3.III место в областном конкурсе на лучшее школьное издание «Хорошая книга – пища для души» в рамках проекта «Читающая школа», направленного на стимулирование книгоиздания в школах.

Практическое применение.

Практическая значимость: активизация работы с книгой и поисковой деятельности , ознакомление с историческими документами школьного музея через издание Книги, которая позволит объединить творческий и личностный потенциал учащихся и педагогов для создания позитивного имиджа образовательного учреждения, поддерживающих идею сотворчества в тандеме «учитель-ученик-общественность».

Следовательно, основополагающим принципом реализации проекта становится технология сотворчества.

Значимость проекта состоит в том, что молодое поколение должно сохранить память о своем прошлом и завещать будущему поколению любить свой край, свою Родину, которой и посвящается наш проект.

Пройдет немного времени и многие события из истории могут быть безвозвратно потеряны. Собранная информация о истории села станет большим вкладом в сохранение истории развития и процветания нашего родного края и региона.

Книга предназначена для изучения истории родного края .Ценность её материалов представляют уникальные фотографии, воспоминания и свидетельства очевидцев эпохи, от которых мы узнаем о истории развития села, трудовых буднях, дружбе и мужестве тружеников . Более 10 лет собирался и изучался материал для подготовки книги к изданию, где представлена основная часть хроники событий села с 1954 по 2000 годы.

Рекомендации .

Исследовательские материалы книги по краеведению могут быть использованы при создании творческих работ по истории края, организации экскурсий и краеведческих курсов для обучающихся школы . Краеведческий материал книги будет способствовать повышению интереса школьников к чтению материалов о истории своего края, сформирует патриотические чувства и любовь к Родине. Проект позволит воспитать у учащихся стремления к овладению знаниями, высоконравственными качествами в процессе изучения истории родного края ,приобщит учеников к общественно полезной и внеклассной работе, стимулирует интерес к чтению краеведческой литературы, проведению конкурсов, олимпиад, экскурсий и внеклассных мероприятий.

Созданная книга «История и судьбы» может быть использована как учебный курс по краеведению, проведению музейных уроков, уроков истории и Мужества, классных

часов, интегрированных уроков по проблематике проекта, приобщит учащихся к национальным ценностям и традициям ,способствует формированию национального самосознания у школьников.

Заключение .

По результатам реализации проекта можно сделать вывод о том, что цель достигнута: удалось создать свою книгу- памяти «История и судьбы: летопись села Свободное», которая вызвала большой интерес и желание ее прочитать не только школьникам, но и всей общественности региона.

Исследовательский проект по созданию книги -летописи, безусловно, повлиял на формирование позитивного имиджа «школы», на утверждение социальной значимости педагогической профессии ,объединил всех вокруг благородной цели – сохранить прошлое и настоящее для подрастающего поколения.

Таким образом, достигнуты положительные результаты проекта по созданию книги. В перспективе имеются материалы для продолжения книги и о других героях села , заслуживающих наше признание и уважение. Проект перспективен и востребован временем, играет огромную роль в формировании мира и согласия среди людей разных национальностей и укрепляет казахстанские ценности.

Книга «История и судьбы» очень познавательная и представляет историко-краеведческую ценность как духовно-нравственное завещание молодому поколению.

Список использованных источников.

1.Концептуальные основы развития краеведения в Республике Казахстан .Методические рекомендации. Министерство образования и науки Республики Казахстан.2018.

2. https://sc0021.esil.aqmoedu.kz/ сайт КГУ «ОШ села Свободное».

3.Тургайская гособл. сельскохозяйственная опытная станция: почетная книга.

4.С.И.Паршенков. Сельское хозяйство Казастана на 50 лет. -Алма-Ата :1970 .

5. Зелова З.А.Атлас целинного края.1964 .

6.Архивные материалы школьного музея.

7. Материалы из архива г.Есиль Есильского района

ПОДГОТОВКА К ОЛИМПИАДЕ ПО ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА: ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ

Мубаракова Балкия Муратпековна
Учитель истории, педагог-исследователь
ТОО «Экономический лицей» г. Астана

Аңдатпа: Мақалада қазіргі заман мектебіндегі өзекті мәселенің бірі оқушыларды пәндік олимпиадаларға дайындау жұмысы қаралады. Оқушыларды пәнге қызықтыру жолдары, нәтижеге жету үшін жұмысты қалай ұйымдастыру керектігі, қандай әдіс-тәсілдерді жүйелі қолдануға болатыны туралы жазылған. Сондай-ақ мақалада олимпиадалық тапсырмаларды өтуге практикалық кеңестер берілген.

Аннотация: в статье рассматривается один из актуальных вопросов современного школьного образования: подготовка к предметным олимпиадам. Как заинтересовать учащихся, как построить работу, какие методы и приемы систематической работы применить для наиболее эффективного результата. Так же в статье даны практические советы по прохождению олимпиадных заданий

Ключевые слова: олимпиада, мотивация, история, эссе, задания повышенной сложности, тренинги

Одна из задач современной школы – формирование конкурентоспособной, функционально грамотной личности, способной адаптироваться к различным социальным условиям, обладающей высоким уровнем знаний. Работа педагога с учащимися по подготовке к олимпиадам помогает решить многие задачи. Участие в олимпиадах позволяет самореализоваться, определиться с будущей профессией, в случае предмета «История Казахстана» максимально подготовиться к итоговой аттестации и ЕНТ. Участие в олимпиаде – это своего рода вызов для ученика, так как требуется время, желание, стремление к победе.

Подготовка учащихся к олимпиаде – это систематическая работа учителя. Включает в себя занятия по предмету, решения заданий за прошлые годы разных уровней, психолого-педагогические тренинги, выезды в другие регионы на подготовку.

Задачи, которые стоят перед учителем-предметником:

- выявление заинтересованных, талантливых учащихся
- развитие интереса у истории как предмету и отрасли знаний
- мотивация к более углубленному изучению выбранного предмета [1]

Участие в олимпиадах разного уровня помогает учащимся помогает развивать навыки исследовательской работы, самостоятельного поиска и анализа различных источников, умения концентрироваться на главном, принимать решения в критических ситуациях. [1]

Важно построить доверительные отношения с ребенком, чтобы он понимал важность и значения участия в олимпиаде и сам был заинтересован.

Подготовка к олимпиаде должна проводиться в определенной системе:

- базовая подготовка по школьному курсу [2]
- дополнительные занятия (кружки, курсы, факультативы)
- самостоятельная работа (поиск дополнительной литературы, нахождение информации в интернете и т.д.)
- работа должна проводится не от случая к случаю, и останавливаться после определенного этапа олимпиады

Как происходит выбор учащихся? Здесь и наблюдение на уроках, и анализ письменных работ, устных ответов, ответственность и самостоятельность и главное, интерес к предмету.

После выбора заинтересованных учащихся, нужно продумать план и программу подготовки, в зависимости от класса обучения, опыта ученика в подобного рода состязаниях. Из собственного опыта могу сказать, что важно создавать резерв учащихся и работу надо начинать сразу с начала учебного года. Составить план и график работы, и

строго придерживаться его. Это позволит создать серьезный настрой в работе. Следующее, на что нужно обратить внимание в работе с олимпиадниками, это многообразие форм работы, излишняя академическая работа может не только не заинтересовать, а даже совсем «потерять» потенциального победителя. В плане нужно продумать и сочетать, например, работу с терминами и психологические тренинги, конспектирование учебника и экскурсию в музей, решение тестов и вылазку в парк и т.д. Очень интересными бывают встречи в неформальной обстановке с призерами республиканских олимпиад – как пример системной работы, уверенности в себе. Часто учащимся не хватает веры в себя, они думают, что победители — это особые люди. Такие встречи мотивируют, позволяют узнать какие-то «фишки», узнавать что-то новое.

При работе с олимпиадниками нужно учитывать, что мы работаем с высокомотивированными, одаренными детьми. И здесь есть своя специфика. Нужно учитывать, что такие учащиеся всегда стремятся к большему, их часто не устраивает достигнутый результат. [3] Они бывают уязвимыми, тяжело переживают неудачу, часто нуждаются в дополнительном внимании. В данном случае учителю-предметнику нужно быть не только педагогом, но педагогом-психологом.

Работа по подготовке к олимпиаде зависит от возраста и класса.

В 5-6 классах основное внимание уделяется знанию фактов, умению решать тесты, находить логические цепочки. Так как для детей предмет еще новый, особенно для 5-классников, нужно много времени уделять для подробного разъяснения темы и закрепления ее уже самими учащимися. В работе с младшими классами важно постоянно поддерживать интерес к предмету, используя разные приемы и методы работы: конспекты в виде пиктограмм, составление и решение кроссвордов, работа с атласом и контурными картами.

Еще нужно учитывать, что учащиеся в этом возрасте не могут долго работать, нужно менять темп работы и формы.

В 7-8 классах объем, изучаемых тем уже больше, поэтому желательно работать с теми детьми, кто уже имеет опыт, может быстро запоминать и анализировать информацию. Но не забывая при этом, что еще средний школьный возраст, учащимся нужна постоянная поддержка и мотивация. Но в этих классах постепенно приучаем к самостоятельности, определенную часть заданий даем на самостоятельное изучение, но с обязательным совместным закреплением. Учащиеся должны всегда знать, что все задания всегда проверяются и анализируются.

В 9-11 классах, с одной стороны, легче работать, так как это достаточно взрослые дети, умеющие работать самостоятельно, логически мыслить, обладают навыками высокого порядка. Но с другой стороны требования к участникам олимпиады среди 9-11 классов гораздо высокие. Во-первых, максимальный объем изучаемых тем, вся история Казахстана с древнейших времен и до наших дней, во-вторых, умение писать историческое эссе, а значит обладать навыками исторического мышления, умение четко и логично излагать свои мысли, формулировать аргументированные выводы, в-третьих, уметь концентрироваться в стрессовых ситуациях. Уже в 8 классе нужно на занятиях чаще писать эссе, так как требуется время, чтобы развивать навыки четко и внятно излагать свои мысли письменно.

Исходя из этого, учителю при подготовке планов и программ подготовки, нужно учитывать все эти особенности.

Работа учителя начинается задолго до того, как будет готов список учащихся. При разработке плана и программы важно продумать список литературы и источников. Здесь хочу обратить внимание на энциклопедические материалы. «История Казахстана с древнейших времен до наших дней» в 5 томах – в ней заключена самая нужная и достоверная информация по истории нашей страны. Для ее изучения нужно время и исходя из опыта, изучение 5-томника лучше давать на летние каникулы. Очень большим подспорьем и материалом, который может заинтересовать учащихся, это художественная литература. Например, учащиеся с удовольствием читают «Томирис» Б. Жандарбекова, трилогию И. Есенберлина «Кочевники», «Жестокий век» И. Калашникова и другие произведения. Так же можно практиковать просмотр художественных исторических

фильмов с дальнейшим обсуждением. Чтение художественной литературы позволяет не только узнать что-то новое, но и заметно обогатить словарный запас. Так же немаловажную роль играют исторические карты. В работе с каждой темой обязательно нужно тандем с атласом, особенно если темы связаны с войнами, империями, восстаниями. Наглядные иллюстрации сохраняются в памяти детей лучше. При изучении тем, связанных с историческими личностями, культуры необходимо использовать наглядные материалы, визуальная информация быстро и легче запоминается и остается в памяти.

Работа по подготовке к олимпиадам будет продуктивной при продуманной системной работе учителя и ученика.

Задания олимпиад проверяют прежде всего знания. [4] Независимо от того, какая форма или тип задания. И здесь важно уметь использовать полученные знания. Как показывает опыт, если материал структурировать, то это будет уже систематизация знаний. Здесь к нам на помощь приходят таблицы, схемы, кластеры, ментальные карты. Важно большое внимание уделить работе с терминами, желательно использовать разные источники, но авторитетные. История – это прежде всего цифры и факты, составляем вместе с детьми хронологические таблицы. Еще один аспект – работа с историческими источниками, работа в архивах и музеях.

Подготовка учащихся к олимпиадам – это сложный, многогранный процесс, требующий подготовки самого учителя, индивидуального подхода к каждому ученику.

Список использованной литературы:

1. С. В. Токмянина. Подготовка обучающихся к участию в олимпиадах по истории. Методические рекомендации. - Екатеринбург, 2018 г

2. Д.В. Мамченков, В.В. Матвиенко.МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ПОДГОТОВКЕ И УЧАСТИЮ ШКОЛЬНИКОВ В ПРЕДМЕТНЫХ ОЛИМПИАДАХ И КОНКУРСАХ НАУЧНЫХ РАБОТ И ПРОЕКТОВ.- Москва, 2015 г

3. https://infolesson.kz/metodicheskoe-rukovodstvo-po-podgotovke-k-olimpiade-po-istorii-269986.html Методическое руководство по подготовке к олимпиаде по истории

4. https://rosuchebnik.ru/Как подготовиться к олимпиаде по истории. Корпорация российский учебник

ОРГАНИЗАЦИЯ, ПРОВЕДЕНИЕ И ПОДГОТОВКА ОЛИМПИАД ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Нестеренко Юлия Валерьевна
Учитель начальных классов ТОО «Экономический лицей»

Аннотация: Статья посвящена организации и подготовке учащихся к олимпиадам по русскому языку в начальной школе. В статье подчёркивается, что успешное выступление на соревнованиях требует не только правильной организации процесса, но и кропотливой систематической работы по подготовке учащихся к интеллектуальным соревнованиям, начиная с первого класса. В статье освещены основные цели и задачи проведения олимпиад у младших школьников, различные пути подготовки к олимпиадам и основные требования к заданиям повышенной сложности.

Ключевые слова: олимпиады, русский язык, организация, подготовка, теоретические знания, практические навыки.

Аннотация: Мақала оқушыларды бастауыш мектепте орыс тілінен олимпиадаларға ұйымдастыруға және дайындауға арналған. Мақалада олимпиадаларда нәтиже көрсетутек процесті дұрыс ұйымдастыру ғана емес, сонымен қатар оқушыларды бірінші сыныптан бастап интеллектуалды жарыстарға дайындау үшін жүйелі жұмысты қажет ететіндігі атап көрсетілген. Мақалада бастауыш сынып оқушыларында олимпиадаларды өткізудің негізгі мақсаттары мен міндеттері, олимпиадаларға дайындықтың әртүрлі жолдары және

күрделілігі, жоғары тапсырмаларға қойылатын негізгі талаптар көрсетілген.

Тірек сөздер: олимпиадалар, орыс тілі, ұйымдастыру, дайындау, теориялық білім, практикалық дағдылар.

Актуальность данной темы обусловлена тем, что в настоящее время приоритетной задачей современных государственных образовательных стандартов является реализация развивающего потенциала младших школьников.

Продуктивной формой повышения интереса к изучению русского языка в начальной школе является олимпиада. Олимпиада представляет собой учебное комплексное испытание, направленное на решение лингвистических нестандартных заданий.

Олимпиада – это нестандартная ситуация, в которую попадает младший школьник. Экстремальные условия работы, необычное содержание заданий, ограниченность во времени их выполнения, необходимость принятия самостоятельных решений, желание победить – всё это создаёт определённые трудности, которые должен учитывать учитель или организатор олимпиад.

Проведение олимпиады позволяет выявить детей, обладающих языковыми способностями или увлекающихся филологией, также определить, на сколько глубоки знания по русскому языку, высокая речевая культура, начитанность, смекалка учащихся.

Очень важно для проводящего олимпиаду по русскому языку понимать, что вопросы и задания не должны выходить за рамки школьной программы для этого класса. Нужно только так их сформулировать, чтобы они не повторяли заданий учебника.

Важно тщательно продумывать задачи, которые предлагаются на различных этапах олимпиад.

Поэтому цели (ЧТО ХОЧУ ПОЛУЧИТЬ?) проведения олимпиад по русскому языку следующие:

- правильно воспринимать задания нестандартного характера повышенной трудности;
-преодолевать психологическую нагрузку при работе в незнакомой обстановке;
- всестороннее развитие личности младшего школьника через привитие интереса к русскому языку;
- развитие умения и желания детей самостоятельно приобретать знания и применять их на практике.

ОСНОВНЫЕ ЗАДАЧИ (ЧТО ДЕЛАЮ ДЛЯ ЭТОГО? ЧЕРЕЗ ЧТО ДОСТИГАЮ?) ОЛИМПИАДЫ:

1. Повышение интереса учащихся начальных классов общеобразовательных школ города к изучению школьных предметов;
2. Повышение общего уровня и интеллекта младших школьников.
3. Активизация всех форм внеклассной и внешкольной работы с учащимися начальной школы.
4. Выявление наиболее одаренных детей для дальнейшей их поддержки, оказания посильной помощи в полном раскрытии их способностей.
5. Организация обмена опытом между преподавателями,
содействие повышению их квалификации.

Требования к составлению заданий.

Задания для младшего школьника не могут быть столь многообразны, как в старших классах. Характер заданий определяется, прежде всего, оптимальным объёмом умений и навыков по предметам для каждого класса. Но они не должны дублировать материал учебника, быть стандартными. Необходимо, чтобы задания вызывали интерес учащихся. Полезно в задачах прибегать к образам из окружающего мира, иногда и к сказочным сюжетам.

При составлении заданий должен выполняться ряд требований:

- несколько заданий должно быть посильно всем участникам;
- обязательно должны быть включены задания творческого характера, так как именно они способствуют выявлению одаренных учащихся;
- все задания подбираются так, чтобы учащиеся могли творчески использовать базовые знания программы данного класса (комбинаторные, логические, развивающего

характера, на сообразительность);

- участник олимпиады должен покинуть соревнования, не только продемонстрировав свои знания, но и получив новые;

- объём самостоятельной работы планируется так, чтобы выполнение заданий не занимало бы больше часа.

-подбираются разнообразные задания, максимально охватывающие разделы русского языка;

-задания оформляются на одном листе с двусторонней печатью.

Организация и проведение олимпиад.

Существует множество методов подготовки обучающихся к олимпиадам, начиная от систематического изучения основных тематических блоков до проведения практических тренировок по решению заданий различной сложности. Важно также помнить об индивидуальном подходе к каждому школьнику, учитывая его сильные и слабые стороны, чтобы эффективно раскрыть его потенциал на интеллектуальных состязаниях.

Для успешного решения олимпиадных задач необходима ежедневная кропотливая работа, в результате которого учащиеся овладевают умениями «олимпиадного мышления», способностью в короткий срок наметить пути решения и выбрать оптимальный.

В нашем лицее работа с одаренными детьми ведется с первого дня нахождения ребенка в школе.

Мы осуществляем подготовку к олимпиадам начиная с букварного периода, включая в уроки ребусы, шарады, анаграммы. Именно в букварный период мы начинаем вести словарь. На этих занятиях мы работаем над лексическим значением слова, изучаем этимологическое происхождение слова и отрабатываем правописание в опоре на слова-«помощники».

Начиная со 2 класса, вводим задания повышенной сложности. В каждом классе есть ребята, которым такие задания по силам и те, у которых эти задания вызывают живой интерес.

Систематическое выполнение комплексно-ориентированных заданий (КОЗ)и комплексных работ тоже помогает научить ребят работать в нестандартных ситуациях. Мы стараемся на каждом уроке выполнить одно и то же задание семью разными способами, избегая работы по шаблону и бесконечных повторов.

А в 4 классе на работу с олимпиадными заданиями мы выделяем отдельные уроки, углубляя изучение программного материала.

В олимпиады включены также сочинения. Они вызывают у школьников большой интерес. При подготовке сочинения ученик не ограничивается повторением пройденного материала. Он старается более глубоко осознать причинно-следственные связи между отдельными языковыми явлениями и закономерностями, стремясь подойти к выполнению заданий творчески. Все это способствует систематизации знаний, пробуждает любознательность, формирует интерес к предмету поэтому такие работы следует практиковать не реже раза в четверть Творческая активность и самостоятельность учеников при написании сочинений должны постоянно развиваться и поощряться учителем и на уроке, и во внеклассной работе.

У нас в лицее разработана целая система написания сочинений: сочинения-повествования, сочинения-описания, сочинения-рассуждения. Есть схемы- опоры, которые позволяют легко, в игровой форме справится со сложным стилистическим заданием. (а тут мы еще и отрабатываем навык определения и отличия различных типов текста, что вызывает определенные трудности у учащихся начальной школы).

За неделю до проведения классного тура олимпиады учитель предупреждает детей об олимпиаде. Знакомит участников с тренировочными упражнениями по предмету, системой оценки, правилами оформления и регламентом. Обязательным этапом олимпиады является финальный разбор и комментирование заданий сразу после сдачи работ всеми участниками, для того, чтобы ученики могли оценить уровень своего участия и разобрать задания, которые вызвали у них познавательный интерес.

Олимпиада по русскому языку обычно проводится в несколько туров.

I тур предполагает участие всех учащихся класса. Поэтому олимпиадные задания на этом этапе должны быть наиболее доступными, рассчитанными даже на слабоуспевающего ученика. I тур олимпиады у нас в лицее обычно проводится учителем как письменное задание на уроке. Следует ограничить время выполнения этого задания. Наиболее благоприятным является время одного учебного часа(40 минут). За это время каждый ученик имеет возможность выполнить посильные для него задания.(мы должны помнить , что часть заданий должна быть подобрана по программному материалу)

II тур олимпиады проводится в параллели. Его участниками становятся победители I тура. При удачном подборе заданий для первого тура, учитывающем уровень знаний учащихся этого класса, ко II туру допускаются 4-5 школьников из каждого класса. Итоги I тура обсуждаются учителем с ребятами на одном из уроков, совместно разбираются те задания, с которыми учащиеся не справились. Этот этап олимпиады особенно важен, так как ученики, не допущенные к участию во П туре, должны обязательно узнать оценку их работы, должны быть поощрены учителем к дальнейшему изучению науки о языке.

Задания для II тура олимпиады должны быть несколько сложнее, чем задания I тура. Однако учителю, готовящему эти задания, следует помнить, что формулировки вопросов не должны значительно отличаться от того, с чем учащиеся уже сталкивались. Многие ученики теряются от неожиданных формулировок вопросов. Однако победители II тура должны отличаться находчивостью, сообразительностью, начитанностью в художественной и научной литературе.

Следующий этап – это подготовка к городскому туру олимпиады по индивидуальному плану. Учителя готовят 2-3 ученика к итоговому отбору. Так как победителями школьного тура являются одинаково эрудированные и подготовленные ребята. Это самая большая проблема у нас в лицее – так как школу может представлять на городском туре лишь один ученик.

Критерии оценивания олимпиад.

• Необходимо заранее разработать критерии оценки каждого задания, в зависимости от его сложности.

• Если задание включает в себя несколько пунктов, то следует учитывать ответ на каждый пункт вопроса.

• Правильный ответ, требующий только знания предмета, оценивается 1 баллом.

• Если требуется «включить воображение», опереться на логику в рассуждении, то ответ на подобный вопрос можно оценить 2 баллами.

• В том случае, если для ответа нужно сделать нестандартные логические шаги, данный труд оценивается 3 баллами.

• Победителями следует считать учеников, набравших наибольшее количество баллов или ответивших на наибольшее количество вопросов.

• Подведение итогов и награждение проводится в торжественной обстановке, с вручением грамот.

Данная статья позволила убедиться в том, что правильно организованная, планомерная, систематическая работа по организации школьных олимпиад может способствовать формированию развивающего потенциала младших школьников.

Следовательно, разработка и использование занимательных упражнений и заданий, внедрение нетрадиционных форм заданий, введение элементов занимательности дает положительные результаты и значительно повышает интерес школьников к русскому языку и способствует высоким рейтинговым результатам наших учащихся на городских и республиканских интеллектуальных конкурсах. Учащиеся Экономического лицея показали высокие результаты на городских олимпиадах по русскому языку:

2021г- 2 место, 2022г -3 место, 2023г -1 место (3 класс), грамота (4 класс)

Список используемой литературы:

1. Белицкая Н.Г. Школьные олимпиады. Начальная школа. 2-4 классы. – М.: Айрис-пресс, 2013.

2. Свиридович Е.П. Русский язык: подготовка к олимпиадам: 1-4 кл.: пособие для учащихся учреждений общ. сред. образования – Минск: Экоперспектива: 2016.

ИНТЕГРАЦИЯ РАЗЛИЧНЫХ КРУЖКОВ В ЦЕНТРЕ ПОДДЕРЖКИ ДЕТЕЙ, НУЖДАЮЩИХСЯ В СПЕЦИАЛЬНЫХ УСЛУГАХ

Нургазина Жазира Серикановна,
педагог дополнительного образования высшей категории КГУ «Центр поддержки детей, нуждающихся в специальных социальных услугах города Семей»

Аннотация

Статья посвящена исследованию интеграции кружков в Центре поддержки детей с особыми потребностями. Основная цель интеграции — создание образовательной среды, которая способствует всестороннему развитию детей. Рассматриваются различные кружки, такие как художественный, музыкальный, спортивный и технический, а также их особенности и роль в процессе социализации и развития детей.

Введение

В современных образовательных учреждениях важным аспектом является интеграция различных учебных дисциплин. Один из интересных подходов — сочетание кружка информатики и кружка домбры. Это объединение может способствовать развитию творческих навыков, критического мышления и культурной осознанности учащихся.

Интеграция кружков способствует улучшению социализации детей, помогает развивать их способности и интересы. Такой подход также позволяет детям взаимодействовать с ровесниками, что является важным элементом их эмоционального и социального развития.

Цели и задачи интеграции кружков

1. Создание творческой среды: Обеспечение равного доступа ко всем видам кружковой деятельности, независимо от особенностей детей.

2. Развитие социальных навыков: Содействие взаимодействию между детьми в рамках совместной деятельности.

3. Формирование целостного образа личности: Способствование развитию творческих, спортивных и технических навыков у детей.

4. Развитие креативности: Изучение домбры может вдохновить на создание новых программ и приложений, связанных с музыкальным искусством.

5. Углубление знаний: Учащиеся могут изучать алгоритмы и программирование через призму музыки и звука, например, создавая музыкальные приложения.

6. Кросс-дисциплинарный подход: Интеграция позволяет учащимся видеть связи между искусством и наукой.

Методы реализации

1. Совместные проекты: Организация мероприятий, в которых дети из разных кружков работают над общими целями (например, создание выставки или концерт).

2. Мастер-классы: Проведение занятий, на которых дети могут попробовать свои силы в разных направлениях, что расширяет их горизонты и интересы.

3. Обсуждения и рефлексия: Регулярные обсуждения успехов и трудностей, с которыми сталкиваются дети, что помогает создать поддержку и взаимопомощь в группах.

Примеры интеграции

-Проекты: Создание интерактивных приложений, которые позволяют пользователям изучать музыку и культуру через игры и викторины.

-Мастер-классы: Проводить занятия, на которых дети смогут научиться играть на домбре, а затем использовать программные средства для записи и редактирования своих выступлений.

-Совместные выступления: Организация мероприятий, где воспитанники могут продемонстрировать как свои музыкальные, так и технические навыки.

- Создание творческого проекта, где дети-музыканты сотрудничают с художниками,

создавая музыкальные иллюстрации.

- Спортивные мероприятия, включающие различных детей, где они могут объединиться в команды и работать над общими задачами.

Пример интеграции кружка информатики и кружка домбры

Тема урока: «Программирование мелодий на домбре»

Цели урока: показать детям взаимосвязь кружков через интеграцию.

Задачи урока:

1. Познакомить учащихся с основами программирования.
2. Научить играть простую мелодию на домбре.
3. Развить творческие способности учащихся через сочетание технологий и музыки.

Оборудование:

• Компьютеры с установленными программами для программирования (например, Code.org).
• Домбры.
• Проектор для демонстрации.

Ход урока:

1. Вводная часть
• Обсуждение: что такое домбра и какое место она занимает в культуре.
• Зачем важно изучать информатику и как технологии могут сочетаться с искусством.
2. Основная часть
• Информатика:
• Учащиеся изучают основы программирования с использованием платформы Code.org.
• Педагог объясняет, как создавать простые звуковые последовательности (например, использование блоков со звуками).
• Практическая часть:
• Каждому ученику предоставляется задание: создать простую программу, которая воспроизводит заданные ноты, которые будут соответствовать мелодии, знакомой группе.
• Программируя, учащиеся могут использовать простые команды, такие как «играть звук» и «дождаться».
3. Музыка:
• Педагог демонстрирует, как играть на домбре основные ноты и простую мелодию.
• Ученики коллективно учатся исполнять мелодию на домбре.
4. Интеграция
• Учащиеся делятся своими программами и мелодиями, которые они создали на компьютере.
• Параллельно каждый из них может сыграть свою мелодию на домбре, создавая общее исполнение, где программируемые мелодии и живое исполнение сочетаются.
5. Рефлексия
• Обсуждение: как информационные технологии могут помочь в изучении музыки? Какие эмоции вы испытывали, создавая программу и играя на инструменте?
• Рефлексия: что нового узнали? Что понравилось больше всего?

Дополнительные задания:

• Создать более сложную программу, добавляя эффекты или меняя темпы.
• Приготовить небольшую презентацию о домбре и его истории.

Заключение

Интеграция различных кружков в Центре поддержки детей является важным шагом к созданию творческой и образовательной среды. Такой подход способствует всестороннему развитию детей, улучшению их социальных навыков и эмоционального состояния, а также формированию чувства принадлежности к сообществу. Важно продолжать развивать и внедрять проекты, направленные на интеграцию, чтобы обеспечить каждому ребенку возможность расцветать в своих интересах и способностях.

Список использованной литературы:

1. «Teaching in the Digital Age: Smart Devices, Smart Teaching» — Мартин Л. Фишер

2. «The Integrated Curriculum: A Teacher's Guide» — Нина М. Фина
- Практическое руководство для учителей по созданию интегрированных учебных программ и кружковых занятий.
3. «Cross-Disciplinary Perspectives on Play from the Classroom to the Lab» — А. К. Бонгард и Б. Герц
4. «Hands-On Learning: A Guide for Integrating Art and Science into the Classroom» — К. Л. Сандерс
5. «Creative Schools: The Grassroots Revolution That's Transforming Education» — Кен Робинсон.

УРОКИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА - ЭТО МОСТ К ПОНИМАНИЮ И УВАЖЕНИЮ КУЛЬТУРНОГО РАЗНООБРАЗИЯ

Сайфулланова Асия Муратқызы
учитель английского языка ТОО «Экономикалық лицей», г.Астана

Аннотация:
Статья посвящена роли уроков английского языка в формировании межкультурного понимания и уважения к культурному разнообразию. Рассматривается, как преподаватель может использовать язык не только как инструмент коммуникации, но и как средство воспитания толерантности и расширения кругозора учеников. Делается вывод о важности уроков английского языка в развитии межкультурной компетенции и способности учеников адаптироваться в глобализированном мире.
Ключевые слова: межкультурная коммуникация, толерантность , культурное разнообразие
Түсініктеме:
Ағылшын тілі сабақтарының мәдениаралық түсіністік пен мәдени әртүрлілікке деген құрмет қалыптастырудағы рөлі» деген тақырыптағы бұл мақала ағылшын тілінің коммуникация құралы ғана емес, сонымен қатар төзімділік пен оқушылардың көзқарасын кеңейту құралы ретінде қалай пайдалануға болатындығын қарастырады. Мақаланың қорытындысы ағылшын тілі сабақтарының мәдениаралық құзыреттілікті дамытуда және оқушылардың глобализацияланған әлемде бейімделу қабілетін арттырудағы маңыздылығын көрсетеді.
Түйін сөздер: мәдениаралық түсіністік, мәдени әртүрлілік, төзімділік, оқу үрдісі, глобализация

Введение:

Английский язык, как lingua franca современного мира, открывает двери в разнообразные культуры. Изучение этого языка – это не просто овладение грамматикой и лексикой, но и погружение в богатый культурный контекст. В данной статье я рассмотрю, как уроки английского могут стать мощным инструментом для развития межкультурной компетенции и формирования толерантного отношения к различиям. Анализируя тексты на английском языке, учащиеся учатся выделять главное, сравнивать факты, делать выводы. Это развивает их критическое мышление и помогает им принимать взвешенные решения.

Изучение английского языка – это не просто учебный предмет. Это ключ к открытию новых горизонтов, расширению кругозора и развитию личности. Английский язык позволяет учащимся стать гражданами мира, способными общаться с людьми разных культур и национальностей [1].

Изучая английскую литературу, просматривая фильмы и сериалы, учащиеся погружаются в культуру англоязычных стран. Они узнают о традициях, обычаях, истории и ценностях этих народов. Это помогает им развить толерантность и уважение к культурному разнообразию [2; 3].

Анализируя тексты на английском языке, учащиеся учатся выделять главное, сравнивать факты, делать выводы. Это развивает их критическое мышление и помогает им принимать взвешенные решения. Изучение английского языка – это постоянный процесс самосовершенствования. Учащиеся расширяют свой словарный запас, совершенствуют грамматику, развивают навыки общения. Это способствует повышению их самооценки и уверенности в себе. Погружаясь в различные культурные контексты, студенты развивают эмпатию, то есть способность понимать и разделять чувства других людей. Это помогает им строить более глубокие и значимые межличностные отношения.

Роль учителя в формировании межкультурной компетенции огромная. Учитель создает в классе атмосферу, где каждый ученик чувствует себя комфортно и уважаемо. Это важно для того, чтобы учащиеся могли открыто обсуждать свои культурные различия. Чтение оригинальных текстов, просмотр фильмов на английском языке, общение с носителями языка – все это делает процесс обучения более интересным и эффективным. Проекты, связанные с изучением культур других стран, помогают учащимся не только расширить свои знания, но и развить навыки сотрудничества. Работа над проектами, связанными с англоязычными странами и культурами, помогает учащимся применять полученные знания на практике [4].

Примеры практических заданий

• Сравнение культур: Ученики могут сравнивать свои собственные культурные традиции с традициями других стран. Например, сравнение правил этикета в разных культурах (как здороваться, как вести себя за столом, как обращаться к старшим); сравнение повседневной жизни подростков в своей стране и в англоязычной стране [5].

• Ролевые игры: Ролевые игры позволяют ученикам вжиться в роли людей из разных культур и лучше понять их точку зрения [7].

• Диалоги и дискуссии: ключ к пониманию: Одной из самых эффективных методик является использование диалогов и дискуссий на культурные темы. Например, обсуждение таких вопросов, как роль семьи, системы образования или праздники в разных странах, способствует формированию уважительного отношения к чужим традициям. Важно создавать безопасную атмосферу, где каждый ученик может высказаться, не опасаясь осуждения [5].

• Дебаты: Дебаты на актуальные межкультурные темы помогают студентам отстаивать свою позицию и уважать мнение других [7].

• Создание культурных презентаций: Создание презентаций о своих странах или культурах, которые они изучили, помогает ученикам делиться своими знаниями с другими [6].

• Обсуждение межкультурных ситуаций. Разбор реальных или вымышленных историй, связанных с культурными недоразумениями, поможет ученикам понять важность взаимопонимания [6; 8].

Практические советы для учителей:

• Интеграция культурных элементов в уроки. Используйте видео, статьи и песни, которые отражают особенности разных культур.

• Организация тематических мероприятий. Например, «День англоязычных культур», где ученики могут представить традиции, кухню и одежду разных стран.

• Создание проектов. Предложите ученикам исследовать культуру определенной страны и рассказать о ней.

• Обсуждение межкультурных ситуаций. Разбор реальных или вымышленных историй, связанных с культурными недоразумениями, поможет ученикам понять важность взаимопонимания.

• Включение литературы и медиа. Аутентичные рассказы, фильмы и песни могут не только оживить урок, но и дать ученикам представление о культурных реалиях.

Заключение

Таким образом, уроки английского языка становятся не только инструментом обучения, но и мощным средством воспитания уважения к культурному многообразию. Они учат учеников видеть ценность различий, понимать важность взаимного уважения и открытости. Преподаватель играет ключевую роль в этом процессе, создавая условия для

формирования у учеников навыков общения в современном многонациональном мире. Через язык и культуру мы можем строить мосты, объединяющие людей, независимо от их происхождения и взглядов. Важно отметить, что именно через изучение языка и его особенностей ученики могут не только расширить свои знания о других культурах, но и развить эмпатию, способность понимать и принимать различные точки зрения. Это помогает формировать у них не только грамотность, но и гражданскую ответственность, открытость к разнообразию и уважение к правам других. В условиях глобализации, когда межкультурное общение становится неотъемлемой частью жизни, способность взаимодействовать с представителями различных культур является важным навыком, который помогает людям быть успешными как в профессиональной, так и в личной жизни.

Литература

1. Бим И.Л. Методика обучения иностранным языкам как наука и проблемы школьного учебника. Москва: Просвещение, 2008.
2. Гальскова Н.Д., Гез Н.И. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика. Москва: Академия, 2010.
3. Алпатова Н.В. Межкультурная коммуникация в обучении английскому языку. Вестник образования, 2017.
4. Brown, H. Douglas. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. Pearson Education, 2014.
5. Kramsch, C. Language and Culture. Oxford University Press, 1998.
6. Tomalin, B., & Stempleski, S. Cultural Awareness. Oxford University Press, 1993.
7. Халеева И.И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи. Москва: Просвещение, 1989.
8. Савинков В.И. Культурно-образовательная среда как фактор развития личности. Образование и общество, 2015.

АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК В КОНТЕКСТЕ STEM: ОТ ТЕОРИИ К ПРАКТИКЕ

ТОО «Экономический лицей», г.Астана
Сартаева Саулегуль Нуртаевна,
учитель английского языка, педагог-модератор

Аңдатпа

Бұл мақала STEM (ғылым, технология, инженерия, математика) саласындағы ағылшын тілінің рөліне арналған. Мақалада оқушыларға ғылым, технология, инженерия және математика (STEM) бойынша терең білімді ғана емес, сонымен қатар сыни ойлау, шығармашылық және коммуникативті дағдылар сияқты 21-ғасырдың негізгі құзыреттерін дамытуға көмектесетін STEM контекстінде ағылшын тілін оқытудың тиімді әдістерін қарастырылады. Қызықты және тиімді оқу ортасын құру үшін заманауи технологиялар мен шынайы материалдарды пайдалануға ерекше көңіл бөлінеді.

Түйінді сөздер: STEM, арнайы әдістер, практикалық шешімдер, заманауи технологиялар.

Аннотация

Данная статья посвящена роли английского языка в области STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics). В ней рассматриваются эффективные методы преподавания английского языка в контексте STEM, которые способствуют развитию у учащихся не только глубоких знаний в области науки, технологии, инженерии и математики, но и ключевых компетенций 21 века, таких как критическое мышление, креативность и коммуникабельность. Особое внимание уделяется использованию современных технологий и аутентичных материалов для создания увлекательной и эффективной учебной среды.

Ключевые слова: STEM, специальные методы, практические рекомендации, современные технологий.

Введение

Современная система образования призвана подготовить учащихся к жизни в условиях стремительных изменений, требующих междисциплинарного подхода и владения иностранными языками. Одной из ключевых областей, отвечающих этим вызовам, является STEM (наука, технологии, инженерия, математика), популярность которого неизменно растет на международной арене.

Использование английского языка в обучении STEM-дисциплинам открывает широкий спектр возможностей: ученики получают доступ к современным научным ресурсам и одновременно совершенствуют языковые навыки, что становится важным преимуществом для интеграции в глобальное образовательное и профессиональное пространство. Это сочетание дисциплин не только расширяет кругозор учащихся, но и формирует важные навыки, необходимые для успешной жизни в XXI веке.

В данной статье мы рассмотрим, как сделать изучение STEM на английском языке увлекательным и эффективным.

На основе исследований PISA были изучены учебные программы и концепции стран, показывающие высокие показатели грамотности учащихся. В ходе анализа было установлено, что в странах СНГ пока нет системного подхода к внедрению концепции образования STEM в образовательные стандарты.

В Казахстане нет единого подхода к реализации образовательных идей STEM. В некоторых частных школах, школах среднего основного образования внедряются STEM-элементы подхода, характеризующиеся в основном изучением начальных основ «робототехники», проведением лабораторных работ с использованием ИКТ и применением проектно-исследовательских методов в учебном процессе [1, 6].

Актуальность исследования

Сочетание STEM и английского языка в образовательном процессе является ответом на современные вызовы, способствуя развитию критического мышления, креативности и способности работать в многоязычной среде. Однако реализация таких программ сопряжена с рядом проблем, включая недостаток мотивации учащихся, трудности в усвоении материалов на иностранном языке и необходимость адаптации педагогических подходов.

В условиях, когда STEM на английском языке приобретает всё большее значение для подготовки квалифицированных специалистов, возникает острая потребность в разработке эффективных методов, которые сделают процесс обучения не только продуктивным, но и увлекательным. Настоящее исследование направлено на поиск оптимальных подходов, объединяющих развитие языковых компетенций с глубоким освоением STEM-дисциплин.

Цель статьи

Целью данной статьи является изучение возможностей и разработка эффективных подходов к интеграции английского языка в процесс обучения STEM-дисциплинам. Исследование направлено на выявление методик, которые способствуют формированию языковых и предметных компетенций учащихся, повышают их мотивацию и делают процесс обучения более увлекательным и результативным.

Особое внимание уделяется практическим аспектам применения английского языка в контексте STEM.

Отличие подхода STEM от ранее опубликованных и внедренных методологических парадигм заключается в всестороннем рассмотрении личностно-деятельностного и функционально-компетентностного подходов к модернизации системы образования.

STEM образование является важной и актуальной проблемой, требующей особого внимания на всех уровнях системы образования. Практика показывает, что прослушивание готовой информации является одним из неэффективных способов обучения. Невозможно (звучит - учится) передать знания другим механическим путем, чем голова.

Задача учителя-превратить ученика в активного участника образовательного процесса. Обучающиеся могут усваивать информацию только в своей интересующей предмет деятельности. Поэтому учитель должен играть организаторскую роль в предоставлении

информации. STEM образование-это инновационная методология, которая представляет собой полноценное системное образование, включающее обучение естественным наукам в сочетании с инженерией, технологиями и математикой [1, 8].

Мир вокруг нас стремительно меняется, и образование должно соответствовать этим изменениям. STEM-образование играет ключевую роль в преобразовании общества, предоставляя учащимся современное мышление и универсальные навыки, востребованные в любой профессиональной сфере. Эти навыки включают гибкость, умение выявлять закономерности, устанавливать связи и критически оценивать информацию [2, 35].

Важным элементом успешного освоения STEM-дисциплин становится английский язык. Он открывает доступ к международным исследованиям, передовым научным достижениям и позволяет учащимся участвовать в глобальных проектах, повышая их конкурентоспособность на мировом уровне.

Кроме того, STEM-образование в сочетании с изучением английского языка способствует повышению общественного сознания, позволяя молодежи глубже понимать глобальные вызовы и делиться знаниями с широкой аудиторией. Такое обучение формирует ответственное отношение к миру, поддерживая идеи устойчивого развития и научной осведомленности в обществе [3]. Преимущества STEM-образования: критическое мышление, использование научно-технических знаний в повседневной жизни, активное общение и работа в команде, повышение интереса к техническим дисциплинам, креативный и инновационный подход к проектам, сочетание обучения и карьеры.

Ключевая цель STEM-образования-продемонстрировать способности учащихся к изобретательским решениям, исследовательским услугам и практическим форматам. Ожидаемый результат-функциональная грамотность обучающихся, их жизненные и профессиональные перспективы, уверенность в своих силах. Лучшие педагоги STEM-образования видят цель не только в воспитании компетентной рабочей силы, но и в формировании у учащихся «жестких» и «мягких» навыков [4].

Стратегии для эффективного обучения STEM на английском языке

1. Создание аутентичной языковой среды

• Использование аутентичных материалов: Статьи из научных журналов, видеоролики с TED Talks, подкасты на научную тематику – все это поможет студентам погрузиться в языковую среду и расширить свой словарный запас.

• Ролевые игры: Симуляция научных конференций, лабораторных исследований или инженерных проектов поможет студентам практиковать свои коммуникативные навыки и использовать научную терминологию в контексте.

• Проекты на английском языке: Разработка и презентация проектов на английском языке позволяют студентам интегрировать знания из разных областей STEM и продемонстрировать свои навыки [5].

2. Интерактивные методы обучения

• Лабораторные работы: Практические эксперименты помогают студентам лучше понять теоретические концепции и развивают навыки исследовательской работы.

• Проектная деятельность: Совместная работа над проектами способствует развитию сотрудничества, коммуникации и лидерских качеств.

• Использование цифровых инструментов: Интерактивные доски, образовательные платформы и мобильные приложения делают обучение более динамичным и интересным [6].

3. Развитие языковых навыков

• Фокусировка на специальной лексике: Введение специальной терминологии по каждой теме STEM поможет студентам лучше понимать тексты и участвовать в обсуждениях.

• Развитие навыков чтения: Чтение научных статей и учебников способствует расширению словарного запаса и улучшению понимания текста.

• Развитие навыков говорения: Участие в дискуссиях, презентациях и дебатах помогает студентам выражать свои мысли на английском языке и отстаивать свою точку зрения.

• Развитие навыков письма: Написание отчетов, эссе и научных статей способствует формированию письменной речи и развитию аналитических навыков [3].

4. Межпредметная интеграция

• Сочетание STEM с другими дисциплинами: Интеграция STEM с гуманитарными дисциплинами (например, историей, литературой) позволяет студентам увидеть связи между различными областями знания и сделать обучение более интересным.

• Использование реальных жизненных ситуаций: Примеры из повседневной жизни помогают студентам понять, как знания из области STEM могут быть применены на практике.

Примеры интересных проектов для обучения STEM на английском языке

• Создание робота: Студенты могут разработать и запрограммировать робота для выполнения определенных задач, например, сортировки мусора или исследования окружающей среды.

• Проектирование экологически чистого города: Студенты могут разработать модель города, учитывая такие факторы, как энергоэффективность, использование возобновляемых источников энергии и охрана окружающей среды.

• Создание мобильного приложения: Студенты могут разработать мобильное приложение для решения какой-либо проблемы, например, для расчета калорийности продуктов или для отслеживания физической активности [7].

Заключение

Сочетание STEM и английского языка открывает перед студентами широкие перспективы. Применение интерактивных методов обучения, использование аутентичных материалов и фокусирование на развитии языковых навыков делают обучение STEM на английском языке увлекательным и эффективным. Важно помнить, что каждый учащийся уникален, поэтому необходимо выбирать методы обучения, которые соответствуют его интересам и уровню знаний.

Дополнительные рекомендации:

• Поощряйте сотрудничество: Работа в группах способствует развитию коммуникативных навыков и умению решать проблемы совместно.

• Создавайте позитивную атмосферу: Поддерживайте интерес студентов к изучению STEM и английского языка, создавая дружелюбную и стимулирующую учебную среду.

• Используйте современные технологии: Интерактивные доски, образовательные платформы и мобильные приложения могут значительно повысить эффективность обучения.

• Оценивайте не только знания, но и процесс обучения: Обращайте внимание на то, как студенты решают задачи, как они сотрудничают и как они применяют свои знания на практике.

Английский язык стал неотъемлемой частью STEM-образования и профессиональной деятельности. Его изучение и практика способствуют развитию ключевых компетенций, необходимых для успешной карьеры в глобальном сообществе. Интеграция языка в обучение и проекты позволяет специалистам быть конкурентоспособными и открывает новые возможности для международного сотрудничества.

Перечень использованных источников

1. Концепция STEM-образования. - Астана: НАО имени Ы. Алтынсарина, 2023. – 16 с.

2. Бейсембаев Г., Караев Ж. Актуальные проблемы трансформации системы среднего образования на основе STEM-похода, Білім-Образование. – № 3. – 2021 г. С. 33–61.

3. Вадим С, статья https://buki-kz.com/news/stem-obrazovanie/

4. Караев Ж.А., Бейсембаев Г.Б., Мазбаев О. Дидактические вопросы развития системы образования на основе STEM-подхода, Білім – Образование, № 1, 2022 г. С 5–15

5. International Journal of Learning and Teaching Vol. 7, No. 2, June 2021: The Influence of Teaching English in STEM , Nahima Sultana. Huda Kahwaji

6. R. W. Bybee. (2023). The Case for STEM Education: Challenges and Opportunities. [Online]. Available: https://ebookcentral-proquest-com.ez.library.latrobe.edu.au

7. Reviewing ESL Roles in STEM Education: Scaffolding STEM Learners' English Language Competency, Gayathree A/P Chandran, Yoges A/P Gopalan Rengasamy, Harwati Hashim, Melor Md Yunus, Karmila Rafiqah M. Rafiq
http://dx.doi.org/10.6007/IJARBSS/v12-i6/13953, 28 May 2022

ОЦЕНКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОЧЕТАНИЯ СПЕЦИФИЧЕСКИХ МЕТОДОВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ИНТЕРЕСА ШКОЛЬНИКОВ К ЗАНЯТИЯМ СПОРТОМ

Е.В. Семенков
Учитель физической культуры, педагог-эксперт
ТОО «Экономический лицей» - г. Астана.

Аннотация. Мақалада Астана қаласындағы «Экономикалық лицей» ЖШС базасында оқушылардың спортпен шұғылдануға қызығушылығын арттыру үшін дене шынықтыру сабақтарында ерекше әдістерді қолданудың маңыздылығы қарастырылады. Экономикалық лицейдің мұғалімдері мен оқушыларына жүргізілген сауалнама және педагогикалық бақылау нәтижелері бойынша мектеп оқушыларының спортпен шұғылдануға қызығушылық деңгейін арттыруға мүмкіндік беретін, лицей практикасында қолданылған сабақ жүргізу әдістерінің оңтайлы үйлесімділігі анықталды және оқыту процесінде неғұрлым қолайлы ойын элементтері анықталды. Ерекше әдістер үйлесімінің дене белсенділігін жақсартуға, сондай-ақ білім алушылардың командалық жұмыс дағдылары мен көшбасшылық қасиеттерін дамытуға әсері айқындалған.

Түйінді сөздер: ерекше әдістер, ойын әдістері, дене шынықтыру, оқушылар, қызығушылық.

Аннотация. В статье рассматривается важность использования сочетания специфических методов на уроках физкультуры для повышения интереса школьников к занятиям спортом на базе ТОО «Экономический лицей» г. Астана. По результатам анализа проведённого анкетирования учителей и учащихся экономического лицея и педагогического наблюдения была выявлена оптимальная пропорция использованных в практике лицея методов ведения урока, позволяющая повысить уровень интереса школьников к занятиям спортом и определены наиболее предпочтительные игровые элементы в процессе обучения. Определено влияние сочетания специфических методов как на улучшение физической активности, так и на развитие навыков командной работы и лидерские качества у обучающихся.

Ключевые слова: специфические методы, игровые методы, физкультура, школьники, интерес.

Введение. В современном образовательном процессе одной из ключевых задач является создание условий для формирования у школьников устойчивой мотивации к физической активности и здоровому образу жизни [1, с. 98].

Одним из эффективных методов достижения этой цели является использование игровых элементов в обучении физкультуре, которые могут значительно повысить интерес и вовлеченность детей в занятия спортом [2, с. 114]. Применение игровых технологий в физическом воспитании способствует не только улучшению физической подготовки, но и развитию личностных качеств, таких как командная работа, лидерские навыки, стрессоустойчивость и умение работать в условиях конкуренции [3, с. 44].

В связи с этим, оценка эффективности применения сочетания специфических методов в физкультуре является важным и актуальным, в частности для образовательных учреждений, таких как экономический лицей, где учащиеся в большей степени ориентированы на академические достижения, что может снижать их интерес к физической активности [4, с. 60].

Цель исследования: оценка эффективности использования сочетания специфических методов на уроках физкультуры для повышения интереса школьников к занятиям спортом и выявление оптимальной пропорции методов, применяемых в процессе обучения на базе ТОО «Экономический лицей» г. Астана.

Цель исследования была достигнута посредством решения таких задач, как изучение теоретических аспектов применения наиболее популярных методов в физкультуре;

анализ использования сочетания специфических методов на уроках физкультуры в экономическом лицее; оценка уровня вовлеченности и интереса школьников в ходе уроков; проведение собственного исследования посредством анкетирования преподавательского состава в области физической культуры и учащихся лицея.

Материалы и методы исследования. Исследование было проведено методом анализа научно-методической литературы, педагогического наблюдения, статистического анализа, проведённого на основании анкетирования среди учителей физической культуры и учащихся 5-9 классов.

Анкеты были разработаны и представлены в двух форматах: текстовом и онлайн с соблюдением принципов добровольности и анонимности и проведено на двух языках: казахский, русский.

Исследование проводилось с 01.09.2024 г. по 01.11.2024 г. В рамках исследования анкетирование прошли 6 учителей физкультуры и 421 учащийся 5-9-х классов ТОО «Экономический лицей» г. Астана.

Результаты исследования. Сочетание специфических методов в экономическом лицее представляет из себя включение в равной пропорции методов строго-регламентированных упражнений, игровых и соревновательных. Данная методика практикуется в учебном заведении на протяжении нескольких лет. Наблюдение за показателями физического развития детей за последние 3 года использования данных методов, позволило выявить оптимальную пропорцию их применения на уроках физической культуры: метод строго-регламентированных упражнений - 45%, игровых методов- 55%, соревновательных- 10%, что было подтверждено проведённым исследованием.

Анкетирование прошли 6 учителей физической культуры. Среди учителей, прошедших анкетирование, 2 имеют стаж работы менее 5 лет, 2 работают учителем физкультуры продолжительностью от 5 до 10 лет и 2 имеют стаж работы более 10-и лет.

В результате опроса было выявлено, что все учителя используют сочетание специфических методов в своей практике во время каждого урока. В проводимом анкетировании учителям было предложено оценить эффективность использования сочетания специфических методов в процессе обучения школьников для повышения интереса. В результате опроса было выявлено, что все учителя оценивают использование сочетания специфических методов, как очень эффективное. В качестве преимущества данного метода проведения уроков, наибольший результат получили критерии: повышение интереса к занятиям физкультурой, улучшение физической подготовки учащихся и повышение активности учащихся, получившие по 100% голосов при возможности выбора нескольких вариантов ответов. Развитие лидерских качеств и командной работы, снижение стресса и повышение эмоционального комфорта в качестве критериев преимущества данного метода получили по 83%.

Каждый из учителей большую часть времени проводимых занятий уделяет игровым методам. Наиболее часто в качестве игровых элементов на уроках физкультуры применяются командные спортивные игры, что составило 79%, эстафеты и подвижные игры используются в 18% случаев, соревнования на знание теории спорта, включая викторины- 1,5%, игры с элементами геймификации, такие как спортивные квесты- 0,5%, ролевые игры в виде спортивных театрализованных действий в своей практике опрошенные учителя не применяют. При оценке полученных ответов в ходе анкетирования было выяснено, что учителя внедряют в процесс обучения игровые методы для достижения следующих целей: повышение мотивации школьников, развитие командной работы и социальных навыков, увеличение физической активности учащихся, улучшение физической подготовки школьников, желание сделать занятия физкультурой более востребованными среди учащихся.

В ходе своей работы при использовании игровых методов в уроках физкультуры у учителей не возникает трудностей с процессом организации занятий. В отношении влияния игровых элементов на физическую активность, единогласно был дан ответ о том, что игровые элементы значительно увеличивают активность, что составило 100%. По мнению учителей, при внедрении игровых элементов в урок физкультуры, занятия

становятся более оживлёнными и позитивными. По мнению учителей использование игровых методов в физкультуре способствует не только повышению физической активности и выносливости, но и других навыков у учащихся: командной работы, лидерства, принятия решений в значительной- 83% и умеренной степени- 17% голосов. В заключении анкетирования, 67% учителей планируют использовать сочетание специфических методов на своих уроках чаще, 33% планируют использовать, но с определёнными улучшениями.

Анкетирование прошли 421 учеников. Среди них 169 учеников- мальчики (40%), 252 ученика- девочки (60%). Распределение количества учеников по классам оказалось следующим: ученики 5 класса- 86 (20,4%), 6 класса-80 (19%), 7 класса- 79 (18,8%), 8 класса-83 (19,7%), 9 класса- 93 (22,1%).

Из 421 учеников согласно опросу, 395 (93,8%) ученик посещает каждый урок физкультуры, 15 (3,56%) почти каждый, 6 (1,43%) иногда пропускают занятия физкультуры, 5 (1,19%) редко посещают (по причине освобождения по медицинским показаниям). Распределение оценки учениками собственной физической активности оказалось следующим: 317 (75,3%) учеников оценивает себя как очень активных (регулярно занимаются спортом и физкультурой), 91 (21,6%) оценивают себя как средне активных (занимаются спортом время от времени), 13 (3,1%) по собственной оценке неактивны (почти не занимаются спортом).

По опросу среди школьников, игровые элементы на уроках физкультуры используются очень часто в 91% случаев, часто в 8,7%, иногда в 0,3% случаев. Во время прохождения анкетирования, 92,8% учеников ответили, что им очень нравится участие в играх на уроках физкультуры, 5,1%, что им нравится участие в играх, но не всегда, 1,1% относятся нейтрально. Согласно опросу, больше всего в игровых элементах на уроках физкультуры ученики ценят интересные задания, возможность работать в команде, весёлую атмосферу, соревнования и спортивные конкурсы.

Как показывают результаты опроса, большинство учеников- 98,9% благодаря игровой форме обучения стали больше любить уроки физкультуры и отмечают повышение интереса к спорту, на 1,1% опрошенных учеников, согласно данным анкеты, оказывает нейтральное влияние. Наиболее интересными видами игр, на уроках физкультуры ученики отмечают командные спортивные игры (80,3%), эстафеты (18,1%), игры с элементами геймификации (квесты)- 1,2%, викторины и соревнования на знание спорта- 0,4%.

98,8% учеников согласно данным опроса хотели бы, чтобы игровые элементы на уроках физкультуры были использованы чаще.

Заключение. Таким образом, полученные данные позволяют говорить об эффективности использования сочетания специфических методов на уроках физкультуры для повышения интереса школьников к занятиям спортом и выявление оптимальной пропорции методов, применяемых в процессе обучения на базе ТОО «Экономический лицей» г.Астана при помощи соблюдения оптимальной пропорции методов.

Выводы. Проведённое исследование позволяет сделать следующие выводы:

1. Соблюдение оптимальной пропорции при использовании сочетания специфических методов, представляющая из себя следующее процентное соотношение: метод строго-регламентированных упражнений- 45%, игровых методов- 55%, соревновательных- 10%, делает уроки физкультуры более эффективными и востребованными среди учеников лицея;

2. Внедрение игровых элементов в уроки физкультуры позволяют повысить заинтересованность учеников в посещении занятий и повысить активность участия в ходе всего урока;

3. Использование сочетания специфических методов в экономическом лицее, позволяет не только повысить уровень физической выносливости, но и развить у школьников такие качества, как умение работать в команде, быть лидером и повышение эмоционального комфорта.

Перечень использованных источников

1. Баранов, А. Ю. Роль игровых методов в повышении мотивации учащихся на уроках

физкультуры // Журнал педагогических исследований. — 2020. — № 4. — С. 98-101.
2. Кузнецова, И. В., Лебедева, Т. П. Игровой подход в обучении физической культуре в школе: от теории к практике // Физическая культура в школе. — 2019. — № 3. — С. 113-118.
3. Петров, И. Л. Методические аспекты применения игровых элементов в физкультуре // Материалы всероссийской конференции «Актуальные проблемы физической культуры и спорта в современной школе». — Москва, 2020. — С. 44-48.
4. Васильев, А. В. Инновационные подходы в преподавании физической культуры: игровые методы и их использование // Тезисы международной конференции «Современные тенденции в педагогике и физическом воспитании». — Казань, 2022. — С. 58-61.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В РАМКАХ ИГРОВОГО ПОДХОДА К ОБУЧЕНИЮ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Кудрицкая М.И., кафедра иностранных языков Костанайского Регионального университета им. А.Байтұрсынұлы

Н.М.Михалькова КГУ «Физико-математический лицей отдела образования города Костаная» УО акимата Костанайской области
Е.М. Будилова КГУ «Физико-математический лицей отдела образования города Костаная» УО акимата Костанайской области

Аннотация
Настоящая статья представляет собой обобщение опыта, полученного в процессе применения искусственного интеллекта (далее ИИ) в процессе обучения младших школьников в КГУ «Физико-математический лицей отдела образования города Костаная» в ходе подготовки и проведения дополнительных занятий.Авторы интегрировали ИИ в процесс обучения английскому языку и технологии, и представляют формы занятий, задания и ИИ-инструменты с различными целями: чаты Gemini и GPT для создания разработок дополнительных занятий и сценариев ролевых игр , и Magic School AI для разработки викторин и создания песен, а также ряд платформ, которые используют ИИ, таких, как Kahoot! или Quizlet для проведения викторин и конкурсов среди учащихся 2-4 классов.

Ключевые слова: искусственный интеллект; игровой подход; обучение учащихся начальных классов; дополнительные занятия; мотивация; активизация когнитивных процессов; обучение через сотрудничество

Аннотация
Бұл мақалада «Қостанай қаласы білім бөлімінің физика-математика лицейі» КММ-де жасанды интеллектті (бұдан әрі – АИ) қолдану барысында жинақталған тәжірибе жинақталған. қосымша сабақтарды дайындау және өткізу.Авторлар AI-ны ағылшын тілі мен технологиясын оқыту үдерісіне біріктірді және әртүрлі мақсаттарға арналған сабақ пішіндерін, тапсырмалар мен AI құралдарын ұсынады: қосымша әрекеттер мен рөлдік сценарийлерді құру үшін Gemini және GPT чаттары және викториналарды әзірлеу және құру үшін Magic School AI. әндер, сондай-ақ AI пайдаланатын бірқатар платформалар, мысалы, Kahoot! немесе 2-4 сынып оқушылары арасындағы викториналар мен жарыстарға арналған викторина.

Негізгі сөздер: жасанды интеллект; ойын тәсілі; бастауыш сынып оқушыларын оқыту; қосымша сабақтар; мотивация; когнитивті процестерді белсендіру; ынтымақтастық арқылы оқыту

Введение. ИИ открывает новые перспективы в обучении младших школьников всему спектру предметов, в том числе английскому языку и технологии. Благодаря гибкости,

интерактивности и адаптивности ИИ-инструменты позволяют создавать увлекательные и эффективные дополнительные занятия, соответствующие индивидуальным потребностям детей. Цель настоящей статьи – представить промежуточные результаты проводимого в КГУ «Физико-математический лицей отдела образования города Костаная» Управления образования акимата Костанайской области опытного обучения с применением ряда ИИ на дополнительных занятиях по английскому языку и технологии. Эта тема является весьма актуальной и рассматривается в многочисленных работах, опубликованных в последнее время [1-3]. Задачи статьи включают: описать проводимое опытное обучение, представить используемые онлайн инструменты, описать особенности применения каждого из апробированных видов ИИ, дать примеры из практики обучения, составить рекомендации для коллег, которые только приступают к внедрению ИИ в процесс обучения.

Методология исследования Методами проводимого нами опытного обучения стали игровая организация дополнительных занятий, моделирование занятий с помощью ИИ, систематическое применение онлайн инструментов для планирования, разработки обучающих материалов и заданий (ChatGPT, Magic School AI, Gemini, Kandinsky, Шедеврум), а также проведения занятий в оффлайн формате (Google Assistant, Kahoot! и Quizlet). Основными процедурами опытного обучения стали процесс планирования и разработки дополнительных занятий с опорой на ИИ, и проведение занятий непосредственно в классе с применением онлайн инструментов, где это было целесообразно. Сбор данных проводился через наблюдение и анализ, взаимопосещение занятий, анкетирование и беседы с учащимися и родителями. Анализ промежуточных результатов проводился в ходе дискуссий фокус групп учителей и родителей, и в обсуждении на педагогическом совете КГУ «Физико-математический лицей отдела образования города Костаная» Управления образования акимата Костанайской области.

Исследовательская часть. Одно из эффективных средств развития интереса к учебному предмету, наряду с другими методами и приемами, используемыми на уроках, является обучающая игра. Игровые методы обучения – это проверенный способ повысить эффективность учебного процесса. Занимательные задания, соревнования, ролевые игры – все это помогает создать на уроке атмосферу сотрудничества и творчества, что способствует развитию у детей познавательной активности и самостоятельности. Игра на уроке – это не просто развлечение, а мощный инструмент обучения, который помогает детям легче усваивать новый материал. Превратив процесс обучения в игру, мы помогаем детям раскрыть свой потенциал и полюбить учиться. Игровые формы работы, такие как загадки, ребусы и кроссворды, несомненно, вызывают большой интерес к английскому языку у младших школьников. Эти игровые формы работы не только привлекают внимание детей, но и помогают им освоить новые слова и выражения, развивают логическое мышление и память. Кроме того, они создают благоприятную атмосферу для общения на английском языке, что особенно важно для тех, кто испытывает трудности в изучении этого предмета. Значительная часть игр дает возможность сделать то или иное обобщение, осознать правила, которые только что изучили, закрепить, повторить полученные знания в системе, в новых связях, что содействует более глубокому усвоению пройденного. Например, при закреплении учащимися темы Numbers мы часто используем следующие игры: «Coloring by numbers», «School Bingo», «Matching game with numbers and their names in English. Сегодня искусственный интеллект открывает новые возможности для создания еще более увлекательных и эффективных образовательных игр. Интерактивные платформы с элементами искусственного интеллекта позволяют адаптировать процесс обучения под индивидуальные особенности каждого ученика. Например, виртуальные собеседники могут помочь отработать навыки говорения, а адаптивные упражнения – сосредоточиться на тех аспектах языка, которые требуют дополнительной практики. Интерактивные платформы, которые позволяют детям общаться с виртуальными персонажами, например, ABCmouse, Duolingo предлагают широкий спектр интерактивных игр, направленных на развитие различных языковых навыков: чтение, письмо, говорение и аудирование. Игры представлены в виде увлекательных приключений, где дети выполняют задания, чтобы продвинуться по сюжету.

ИИ предоставляет инновационные инструменты, которые помогают в успешном

освоении материала на уроках технологии. Среди них генерация изображений, их анализ и редактирование. Эти функции позволяют учащимся экспериментировать с разными стилями и техниками, развивая их творческий потенциал. С помощью ИИ мы создаём уникальный контент: изображения, тексты, и другие материалы, которые служат вдохновением или отправной точкой для работы над творческими проектами. Также технологии ИИ позволяют визуализировать идеи и редактировать их, что открывает дополнительные возможности для самовыражения и экспериментов. Примеры использования ИИ в образовательном процессе - создание абстрактных эскизов с помощью генераторов изображений. Такие эскизы становятся основой для графических работ, выполненных в цифровом или классическом формате. Программы для интеллектуального редактирования изображений помогают нам работать с цветами, текстурами и композицией, создавая цифровые коллажи и осваивая разнообразные приемы композиции. Так, в создании иллюстративного материала к изучаемой теме, продуцирование уникальных изображений для презентаций без нарушения авторских прав, приходит на помощь нейросеть Шедеврум. Искусственный интеллект позволяет создавать персонализированные учебные планы для каждого ребенка. Система анализирует ответы и прогресс ученика, чтобы определить, какие навыки требуют дополнительной практики. Преимущества использования ИИ в обучении младших школьников, выявленные в ходе опытного обучения, включают адаптивное обучение, интерактивность, доступность, и развитие навыков самостоятельной работы. ИИ может анализировать уровень знаний учащихся и адаптировать задания под их индивидуальные потребности. Например, платформы, такие как Duolingo, подстраивают сложность заданий под успехи ученика. Интерактивные приложения, такие как Kahoot! или Quizlet, мотивируют детей участвовать в обучении через игровые элементы, способствуя лучшему усвоению материала. ИИ-инструменты помогают младшим школьникам осваивать навыки саморегуляции и самостоятельного обучения. Например, голосовые помощники, такие как Google Assistant, могут тренировать навыки аудирования. Многие ИИ-решения доступны онлайн, что позволяет использовать их как в классе, так и дома, обеспечивая непрерывность обучения. Формы занятий с использованием ИИ

Индивидуальные занятия: С помощью адаптивных платформ, таких как Lingokids или ABCmouse, можно организовать индивидуальные занятия, которые учитывают уровень знаний и предпочтения ребенка. Занятия с использованием чат-ботов, таких как ChatGPT, позволяют тренировать навыки общения на английском языке в диалоговой форме. Групповые интерактивные занятия: Использование приложений, таких как Kahoot! или Plickers, для проведения викторин и конкурсов среди детей. Групповые проекты с использованием инструментов, таких как Padlet или Miro, для создания коллажей или историй на английском языке, уроках технологии. Игровые занятия: Приложения, такие как Minecraft Education Edition, могут быть использованы для изучения английского через создание и выполнение заданий в виртуальной среде. Игры на платформе Tynker, где дети могут программировать простые игры на английском языке, развивая свои языковые и технические навыки. Типы заданий для младших школьников

Аудирование: Использование приложений, таких как BBC Learning English: Little Learners, для прослушивания коротких историй и песен с последующим выполнением заданий. Прослушивание заданий голосовых помощников (например, “Find the object that starts with the letter B”). Чтение: Электронные книги с интерактивными элементами (например, Epic!), где дети читают, выполняют задания и получают награды за успехи. Чат-боты для чтения диалогов и анализа текстов. Письмо: Онлайн-диктанты, организованные через платформы, такие как Quill. Создание комиксов с помощью Storyboard That на заданную тему. Говорение: Работа с приложениями, такими как Speechify, для тренировки произношения и интонации. Участие в виртуальных ролевых играх с использованием чат-ботов на английском языке. Игры и проекты: Обучающие игры на Kahoot! или Quizizz, где дети соревнуются, отвечая на вопросы. Создание мультфильмов с помощью Toontastic 3D на английском языке.

Практическое применение. Примеры сценариев занятий

Игровой урок с использованием Lingokids: Цель: Изучение лексики по теме “Animals”.

Ход урока: Введение новой лексики через интерактивное видео. Игровое задание: соединить изображения животных с их названиями. Тренировка произношения с помощью встроенного инструмента. Викторина с Kahoot!: Цель: Закрепление грамматического правила (например, использование артиклей). Ход урока: Учитель создает викторину с вопросами на правильное использование “a”, “an”, “the”.Дети отвечают на вопросы в приложении, соревнуясь за первое место. Проект с использованием Padlet: Цель: Развитие навыков письменной и устной речи. Ход урока: Дети совместно создают историю на английском языке, добавляя свои части текста в виртуальный стенд. Представление проекта перед классом.

Рекомендации. ИИ-инструменты для изучения лексики: Quizlet позволяет создавать карточки и проводить тесты на запоминание слов.Wordwall помогает создавать интерактивные упражнения, такие как кроссворды и пазлы. Для тренировки произношения: Elsa Speak анализирует произношение ребенка и предлагает рекомендации по его улучшению.Google Read Along оценивает, насколько правильно ребенок читает текст. Для развития навыков письма:Grammarly помогает корректировать орфографию и грамматику, что важно при выполнении письменных заданий. WriteReader позволяет детям создавать собственные книги на английском языке.

Заключение. Сочетание игры и современных технологий позволяет повысить мотивацию учащихся, улучшить их языковые навыки и сделать процесс обучения более эффективным. Дальнейшие исследования в этой области помогут раскрыть весь потенциал искусственного интеллекта в сфере образования и создать еще более совершенные инструменты для обучения языкам. ИИ предоставляет множество возможностей для организации увлекательных и эффективных дополнительных занятий по английскому языку и технологии для младших школьников. Адаптивные платформы, интерактивные игры, голосовые помощники и другие ИИ-инструменты помогают развивать языковые навыки детей в соответствии с их индивидуальными потребностями. Организация таких занятий требует подготовки и творческого подхода, но результаты, выражающиеся в повышении мотивации и успеваемости учащихся, полностью оправдывают усилия.

Список использованных источников

1. НЦПК «Өрлеу». Особенности использования инструментов искусственного интеллекта в процессе обучения. // Республиканский информационно-аналитический журнал «Современное образование» Электронный ресурс. Режим доступа: http://surl.li/ymoiak / Дата доступа: 10.01.2025

2. Хартман, Дуглас К. Улучшение интеллектуального благополучия учеников с помощью генеративных инструментов ИИ для адаптации текстов для обучения.// Педагогический диалог # 4/50/2024 ISSN 2308-7668, с.10-32

3. Кудрицкая М.И., Кушнина Л.В., Пластинина Н.А., Герок-Ержанова О.В. Профессиональное двуязычие студента, изучающего иностранный язык: сотрудничество с ИИ. // 3i: intellect, idea, innovation - интеллект, идея, инновация. #2 2024, стр.183-191

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ КАЗАХСКОГО УСТНОГО МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

Сыздыков Арман Кайдарович
педагог-эксперт, преподаватель класса домбры,
ГККП «Детская музыкальная школа №2 им.Розы Багдановой»

Аңдатпа

Адамзат тарихындағы әмбебап құбылыс - бұл ауызша мәдениет және, тиісінше, оның құрамдас бөлігі ретінде ауызша білім беру. Ауызша білім беру жалпыадамзаттық мәдениеттің негізгі және жетекші бөлігі болып табылады.. Мақалада автор ауызша білім берудің, атап айтқанда ауызша музыкалық оқытудың негізгі тенденцияларын, «Ұстаз-шәкірт» мектебінің дәстүрлерін ашады. Автор ұстаз Қазанғап Үсен-төре туралы тарихи фактіні келтіреді

Түйінді сөздері: күй, ауызша білім, түркі мәдениеті, Тәңіршілдік.

Аннотация

Универсальным явлением в истории человечества является устная культура и, соответственно, как ее составляющая, устное образование. Устное образование является основополагающей и ведущей частью общечеловеческой культуры. В статье автор раскрывает основные тенденции устного образования и, в частности, устного музыкального обучения, традиции школы «Ұстаз-шәкірт». Автор приводит исторический факт об Ұстаз Казангапа Усен-төре

Ключевые слова: кюй, устное образование, тюркская культура, тенгрианство.

Универсальным явлением в истории человечества является устная культура и, соответственно, как ее составляющая, устное образование. Устное образование является основополагающей и ведущей частью общечеловеческой культуры. С него начиналась культурная жизнь и традиция образования человечества. Весь древний и средневековый мир, вплоть до индустриальной цивилизации развивался преимущественно в условиях устной культуры и устного образования.

В статье ученого и композитора И. Мациевского содержится комплексный анализ устного музыкального образования в культурно-историческом измерении. И. Мациевский отмечает, что музыкальное образование как устный феномен, присущ как восточному, так и западному типам культур. Подобный подход призван с точки зрения ученого подчеркнуть, что изучаемый феномен есть живое развивающееся явление, придающее неповторимое многообразие нашей цивилизации.

К числу народов, сохранивших и развивавших устное образования, относятся народы Центральной Азии. Устная культура и, соответственно, устное образование занимали приоритетное положение у казахов. В народной памяти запечатлелись следующие строки:

Адам күбірін тау естиді,
Ау күбірін Тәңірім естиді
Тәңірдің күбірі – күй.
Шепот человека слышат горы,
Шепот гор слышит Тенгри.
Шепот Тенгри – это кюй.

Профессиональное устное обучение представляло собой стройную систему, состоящую из трех больших этапов: практическое обучение, обучения под руководством мастера и обучение, завершающееся благословением учителя.

Следует отметить, что устное образование в тюркской культуре имело такое обрядовое сопровождение как «бата», благопожелание, отражающее веру в магическую силу слова. «Бата сөз», полученный в присутствии народа, возводит начинающих биев, шешенов, жырау, акынов, кюйши, әнші в ранг профессионального мастера. Кюйши в культуре

тюркского мира считается Первым Учителем – Ұстаз.

В казахской культуре имеются жанры өсиет (завет, завещание) и кеңес (совет, напутствие), в которых признанные акыны и әнші символически устно передавали молодым ученикам и преемникам свои знания и опыт. Нередко исполнение «өсиет» и «кеңес» сопровождались ритуалом «бата», который в особых случаях выражался передачей домбры учителя в дар ученику.

В тенгрианской модели образования удивительным образом соединились идеи национального, территориального и глобального смыслов. Яркий пример күй Дины «Бұл-бұл», в котором содержательно и художественно воплощен образ птицы. Как известно бұл-бұл (соловей) – это образ мирового искусства и литературы. Күй Дины «Бұл-бұл» содержит в себе мудрость веков, учит находить решения проблем, развивает мышление, интуицию и воображение, он показывает новые жизненные ориентиры, открывает пути будущих изменений и личностного роста. Это присуще многим жанрам казахской духовной культуры, будь то аңыз-күй или ән, жыр или айтыс. все они выполняли важную обучающую и развивающую роль в устном образовании.

Кочевая среда способствовала устному «перемещению» и передаче народных знаний и культурных традиций. Певцы, музыканты, акыны, жырши, жырау не просто «деятели искусства» в современном смысле, они прежде всего хранители и исполнители традиции от поколения к поколению.

На современном этапе появляются мнения, что идея устного образования тюркской культуры обусловлена духовной связью Учителя с учеником. Она выражается в умении образно передавать великую мудрость жизненного опыта, складывающегося веками благодаря желанию видеть многообразный мир, окружавший человека.

Сегодня во многих странах национальные концепции образования представляют баланс универсального и индивидуального подходов. Так, например, в «Концепции развития образования в Республике Казахстан» обращено внимание на необходимость индивидуального подхода в образовании, поскольку он способствует раскрытию личностного фактора. Национальное содержание в образовательной парадигме заключается во включении национальной духовной традиции в современный образовательный процесс.

«Существуют какие-то тонкие, неуловимые сигналы, передать которые человек может только в личном общении, например, методики и наработки, известные только ему, сформированные благодаря много- летнему опыту. Подобные премудрости не всегда можно описать словами, их перенимают и передают «из рук в руки». В ремеслах и спорте это сильнее бросается в глаза. Например, тренеры по теннису передают многие свои секреты единственным способом: показывая ученику, как делать. Часто они просто и не могут сформулировать, что именно проделывают сами и почему именно этот удар настолько эффективен, — это не поддается осмыслению. Ученики же, впившись в тренера глазами, схватывают каждый поворот, каждое движение и перенимают их, используя всю мощь зеркальных нейронов» (Грин, 2014).

Эти строки Грина актуальны и для тенгрианского образования, имевшее устный характер. Их значимость осознается в народной среде. Исторические примеры непрерывности устного образования — деятельность қорқытоведов, кюеведов, құрманғазыведов и многих других интеллектуально творческих личностей, благодаря которым творения мастеров по сей день передаются людям. Так, в Казахстане последователи Коркыта — исполнители его кюев на кылкобызе и коркытоведы, изучают его творческое наследие с позиции эпосоведения и музыковедения, философии и истории, культурологии, тюркологии и тенгриановедения.

Уникальный пример жизнеспособности тенгрианского образования изучен и систематизирован известным күйши, педагогом-новатором и искусствоведом А.Раимбергеновым. Исследователь считает, что сохранить и развивать музыкальное искусство современности возможно только в условиях тюркской и казахской духовности. Ученый исследует развитие школы «Ұстаз-шәкірт» («Учитель-ученик»), которая была присуща всем профессиональным музыкальным культурам устного образования Центральной Азии.

Ученому удалось собрать обширный экспедиционный материал о жизни и творческом пути кюйши Казангапа и его учеников. Главный результат исследования заключается в том, что восстановлены все этапы развития домбровой школы на протяжении полутора столетий и имена четырех поколений учеников и последователей. Тем самым, впервые казахская система обучения «Ұстаз-шәкірт» западноказахстанской домбровой школы кюйши Казангапа предстает как уникальность устного образования (Кокумбаева, 2020).

Успеху содействовало то обстоятельство, что в советское время система устного обучения продолжала развиваться в казахских глубинках и аулах. В результате в Казахстане параллельно с европеизированной академической школой сосуществовало образование «Ұстаз-шәкірт». Оно функционировало в личностном творческом контакте между Учителем и учениками. Ученики разделяли мировоззрение, музыкальный опыт, а порой и жизнь своего учителя. Они не только перенимали кюи на слух и с рук учителя, но и были рядом во время его выступлений и наблюдали, как кюи воздействуют на слушателей, варьируются, развиваются и живут в традициях народа.

Учитель передавал не формальное знание, он передавал свой накопленный духовный опыт, неотрывный от его жизненного опыта. Наставник определял отношение к жизни своих учеников, помогал им в формировании мировоззрения и образного мышления, раскрывал исполнительские возможности, воспитывал волю к победе, готовя к выступлениям на больших празднествах и тартысах.

А. Раимбергеновым приводится исторический факт об Ұстаз Казангапа Усен-төре, богатом и влиятельном человеке, возглавлявшем ярмарки в Оренбурге и Каракамысе. Но не знатным родом, не сотнями табунов и отар гордился Усен-төре, слава великого кюйши была ему дороже всех богатств. При первой же встрече Усен-төре встретил Казангапа как самого почетного гостя, устроив ярмарку и охоту с беркутами. Казангап, несмотря на свой преклонный возраст, считал Усен-төре своим учителем. Суфий Усен-төре показал ему путь духовного познания, раскрыл ему тонкости исполнения төре-кагыс (ханский штрих) — высокого аристократического стиля исполнения кюев (Кокумбаева, 2020).

В 1920 году Усен-төре исполнилось 90 лет, и он при жизни решил дать ас, на который пригласил весь свой род. Усен-төре обратился к народу: «Долгие годы я управлял родом: возможно, когда-то я принял неправильное решение, кого-то обидел словом, кто- то понес убытки. Все, кто держит обиду, пусть простят меня и выберут себе скот из стада. Я хочу при жизни рассчитаться с долгами и получить благословение народа». Усен-төре начал играть кюй «Оттін дуние, кеттін дуние» («Прошло время, прошла жизнь»), но дойдя до середины кюя, передал домбру Казангапу, и он исполнил прощальный кюй до конца.

Таким образом, устный характер образования предоставлял ученику возможность постичь импровизационный метод учителя, научиться искусству варьирования.

В XX-XXI веке лишь единичные кюи Казангапа были включены в репертуар оркестров казахских народных инструментов и фольклорных ансамблей, коллективное исполнительство которых несовместимо с импровизацией.

Большую роль в ограждении наследия Казангапа от влияния современности сыграли неподдающиеся коллективному исполнительству стилистические особенности его кюев, отличающиеся сложностью метроритма и штриховой техники.

Как видим, школа Казангапа являет пример живой традиции устного образования и благодаря деятельности аутентичных исполнителей, сохраняет творческое наследие великого кюйши в его стилевой чистоте. Творческое наследие Казангапа продолжает свое развитие в руках талантливых аутентичных исполнителей.

Богатый исследовательский материал позволил раскрыть историю одной из могучих традиционных исполнительских школ Западного Казахстана. Великая школа, которая с течением времени не утратила, а довела до совершенства кюи Казангапа, утвердив их жизненную силу.

Со времен обретения независимости Новый Казахстан разворачивается к своему культурному наследию и глубоко исследует фольклор, искусство и культуру народов, населявших страну на протяжении многих веков. Вся многогранность культуры и богатство наследия требуют глубокого и длительного изучения.

Пример творчества Казангапа — это переплетение фундаментальных традиций казахского народа и устного музыкального искусства. В дальнейшем все больше деятелей будут обращаться к подобным педагогическим методикам, так как эта форма обучения заложена в культурном коде казахского народа.

Список использованной литературы

1. «Қазақтың дәстүрлі 1000 әні». Компакт-дискілер (қаз., ор., аг.) – Астана, 2012.
2. «Қорқыт Ата» энциклопедиялық жинақ:/ Бас редактор Ә. Нысанбаев – Алматы: Қазақ энциклопедиясы Бас редакциясы – 1999. – 800 б. (на каз.и рус.).
3. Грин Р. Мастер игры / Р. Грин; [пер. с англ. Е.Я. Мигуновой]. – М.: РИПОЛ классик, 2014. – 528 с.
4. Джансеитова С.С. Казахская музыкальная терминология. Учебное пособие. – Алма-Ата, 1991. – 128 с.
5. Жубанов А.К. Соловьи столетий. – Алма-Ата: Жазушы, 1967. – 412 с.
6. Жубанов А.К. Струны столетий. – Алма-Ата: Казгосиздат, 1958. – 389 с.
7. Затаевич А.В. 1000 казахских песен и кюев – Алматы: Дайк- Пресс, 2004. – 496 с.
8. Кокумбаева Б.Д. Культурология тенгрианского искусства (учебное пособие – Павлодар: Научно-издательский центр ПГПИ, 2012 - 156 с. http://кітапхана.қаз/catalog/130814/130814-001.htm
9. Кочевники. Эстетика: Познание мира традиционным казахским искусством. – Алматы: Гылым, 1993. – 264 с.
10. Мациевский И. Традиционный музыкальный профессиона- лизм между векторами интеграции // Айт-журнал №4. – 20077. – сс. 10-13.
11. Раимбергенов А.И. Традиционная домбровая школа кюйши Казангапа. / Наука и жизнь Казахстана. – 2018. – №2/1 (56). – с. 251- 259.
12. Сабит М., Кокумбаева Б., Темиртон Г. Духовная культура Великой Степи и современность - Алматы: КазНИИК, 2013. – 200 с.: с илл. 16 с.

РАСПРЕДЕЛЕНИЕ РОЛЕЙ, СПОСОБСТВУЮЩЕЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЮ УЧАЩИХСЯ СРЕДНЕГО ЗВЕНА В ГРУППЕ

Хамитова Гульнар Елеуевна
учитель русского языка и литературы, педагог-исследователь Северо-Казахстанская область Жамбылский район село Архангелка КГУ «Архангельская общеобразовательная школа»

Курьякова Светлана Ивановна
учитель истории и географии, педагог-исследователь Северо-Казахстанская область Жамбылский район село Архангелка КГУ «Архангельская общеобразовательная школа»

Андатпа: Мақалада оқу процесінде сапалы нәтижелерге қол жеткізу үшін топтардағы оқушылардың өзара әрекеттесуі бойынша сабақтар сериясын зерттеу нәтижелері келтірілген. Зерттеу нәтижелері бойынша рөлдерді бөлумен топта жұмыс істеу әдістерін енгізу бойынша шаралар қабылданды, бұл оқушылардың өзара іс-қимылы мен оқу нәтижелерін жақсартуға мүмкіндік берді.

Аннотация: В статье представлены результаты проведения исследования серии уроков по взаимодействию учащихся в группах для достижения качественных результатов в учебном процессе. По результатам исследования были приняты меры по внедрению методов работы в группе с распределением ролей, что позволило улучшить

взаимодействие и результаты обучения учащихся.

Ключевые слова: взаимодействие, доверие, распределение ролей, умение слушать и слышать

Цель: научить распределять роли для продуктивной совместной работы в группе

Актуальность исследования: отсутствие качественного результата при работе в группе, трудность в усвоении большого объёма нового материала, его систематизации

Проблемный вопрос: «Как распределение ролей будет способствовать качественному взаимодействию учащихся среднего звена в группе?»

Инструменты исследования:

1. Анонимный опрос
2. Интервьюирование после LS
3. Ученики с разным уровнем развития мышления
4. Наблюдение
5. Групповая работа с распределением ролей

Ожидаемый результат: работают в группе, назначают роли внутри группы (лидер, спикер, секретарь и т.д.), учитывая интересы и способности, достигают согласия и высоких результатов

8 класс КГУ «Архангельская общеобразовательная школа», в классе 6 учащихся (4 девочки, 2 мальчика) с разным уровнем учебной мотивации. Есть как активные, так и пассивные учащиеся, которые не всегда идут на контакт друг с другом. Нет конкуренции в учебном плане. После проведения анонимного опроса с учителями, беседы с учащимися в 8 классе были выявлены трудности, которые испытывают дети при работе с большим объёмом нового материала, которые подразумевают анализ ситуации. Многие учащиеся при индивидуальной форме работы не могли изучить большой объём нового материала и применить его на практике. Перед нами встал вопрос: как помочь обучающимся преодолеть данные трудности, дать им понять, что знания, полученные в совместной работе при взаимодействии, помогут им успешно освоить материал. Для учащихся было проведено анкетирование по вопросам работы в группе: интересно ли им работать в группах, нужно ли распределять роли и насколько важно каждому ребенку выполнять свою роль.

В нашем исследовании принимали участие учителя как естественного, так и гуманитарного направления. Нам необходимо было определить эффективные методы, которые помогут достичь цели. Помочь учащимся с легкостью познавать новые темы, разбираться в заданиях и текстах разной сложности через работу в группе, где каждый выполняет свою роль. В своем исследовании мы опирались на работы ученых: С. Выготского, Мерсера, Александера.

При совместном планировании уроков было решено использовать работу в группе с распределением ролей, усложняя форму распределения от урока к уроку. Расписание уроков было сделано с учетом чередования уроков ЕМЦ и ГЦ.

Для достижения целей совместного исследования наша команда определила ожидаемые результаты для каждого наблюдаемого учащегося и установила основные правила работы, были разработаны определенные критерии оценивания. Группа выбрала для наблюдения трёх учащихся, имеющих высокие, средние и ниже среднего показатели в аспектах обучения, касающихся конкретных предметов, был определён уровень каждого из учащихся, работающего по ключевым направлениям LessonStudy. Ученица А – грамотная девочка, но она не шла на контакт с детьми в группе, отличница, но она все учит наизусть, даже тексты. Память механическая, а не осознанная. Всегда молчит, говорит тихо, ни с кем не хочет делиться, даже тетрадь закрывает, пассивна на уроке. Она, молча брала маркер и писала необходимую информацию при выполнении постера на первом уроке. Даже определенную роль лидера она не могла правильно выполнить, так как сама по себе необщительная. Было видно, что она привыкла выполнять работу самостоятельно. Но на последующих уроках, разработанных группой учителей, мы заметили, что наша девочка при распределении ролей учениками по их способностям и интересам начала беседу с членами группы. Аналогично прогрессировали ученики В и С. Взаимодействие, смена ролей и характера заданий для групп содействовало их вовлечению в учебную работу, были активны и успешны.

Группа исследователей придерживалась мнения, что совместное планирование, коллегиальное обсуждение как положительных, так и отрицательных моментов уроков приведут к успешному результату.

В ходе исследования были проведены уроки в 8 классе (по географии, казахскому языку и литературе, физике, русскому языку) (Рисунок 1).

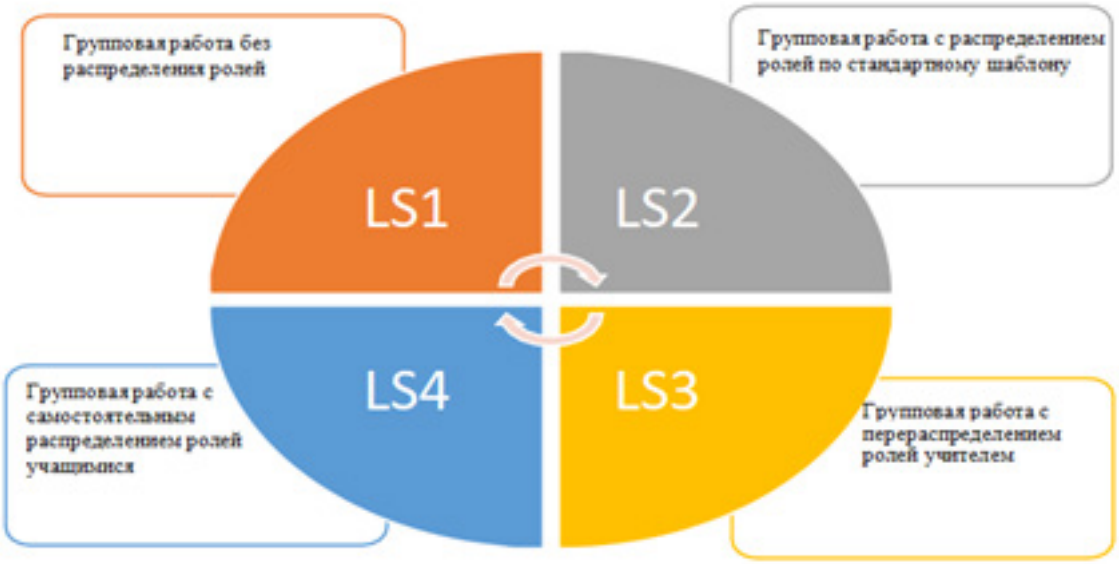

Рис. 1. Серия уроков LS

Работа с постепенным внедрением распределения ролей по интересам и способностям показана в таблице 1

Таблица1. Анализ изменений учащихся

№ урока	A	B	C
1.1	Работает самостоятельно, нет взаимодействия в группе, не успела проработать весь материал	Работает самостоятельно, нет взаимодействия в группе, не нашел ответы на некоторые вопросы, так какобъём материала был большой	Работает только под руководством учителя, нет взаимодействия в группе, не успел выполнить своё задание
2.2	Начала взаимодействовать с одноклассниками, но сотрудничает не со всеми, выполнила назначенную роль	Взаимодействует в группе с одноклассниками, сотрудничает только с некоторыми учащимися, выполнял назначенную роль	Взаимодействует в группе под руководством лидера и учителя, старался выполнить назначенную роль

3.3	Выполняет назначенную роль, но не проявляет интереса при выполнении заданий	Не проявил активности в отведённой ему роли, поэтому некачественно выполнил задание	Старался справиться с заданием с помощью одноклассника в своей группе
4.4	Принимает участие в распределении ролей внутри группы, учитывая интересы и способности учащихся, в результате чего достигает результаты	Выполняет назначенные роли в группе, достигая необходимых результатов. Синтезирует полученную информацию и в результате этого получает новые знания.	Взаимодействует, сотрудничает с одноклассниками, проявляет интерес к работе в группе, выбирая для себя более комфортную роль для достижения результатов всей группы

Вывод: распределение ролей – обязательный принцип организации групповой работы, нацеленный на то, чтобы учить детей координировать свою точку зрения и точку зрения партнеров, согласовывать разные способы действий, учитывать замыслы другого человека для достижения общего качественного результата.

Таблица2. Плюсы и минусы применения данной формы работы

Название формы работы	Плюсы	Минусы
Групповая работа с распределением ролей	Усилено внимание к содержанию изучаемого материала, повышена работоспособность, а также чувство ответственности за успехи своих товарищей и свои лично. Групповой момент способствует созданию познавательного мотива при изучении большого объёма материала, через взаимодействие и сотрудничество	При непродуманном комплектовании групп и распределении ролей некоторые ученики могут пользоваться результатами труда одноклассников и у них не проявляется стремление к работе, а у других учащихся при отсутствии поддержки в группе теряется интерес к выполнению заданий

В ходе данного исследования нами была поставлена цель: научить распределять роли для продуктивной совместной работы в группе. Цель достигнута частично, так как в групповой работе нельзя ожидать быстрых результатов, всё осваивается практически. Не стоит переходить к более сложной работе, пока не будут проработаны простейшие формы общения. Нужно время, нужна практика, работа над ошибками.

Диаграмма 1. Ответы учащихся по результатам анкетирования

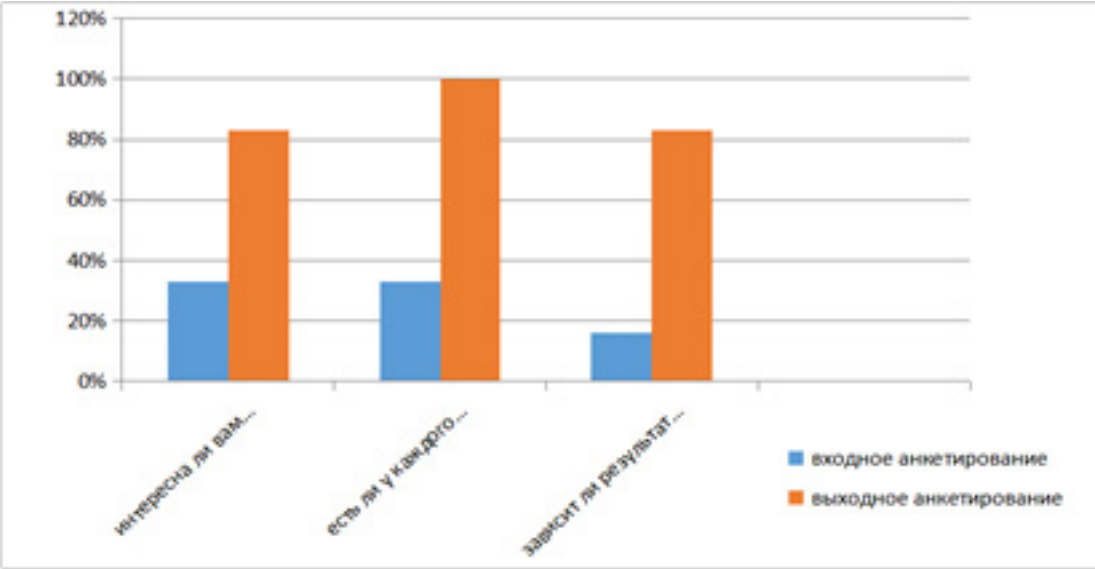

Вывод: эффективность групповой работы с распределением ролей зависит от состава групп и от того, какую роль выбирает для себя ученик

После каждого урока проводился опрос учащихся А, В, С по двум вопросам:

1. Насколько трудно было работать в группе? (шкала от 1 до 10)
2. Почему?

Результат опроса представлен в диаграмме.

Диаграмма 2. Анализ опроса учащихся

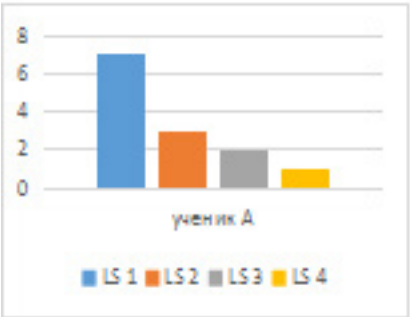

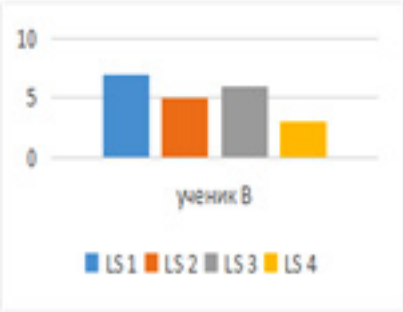

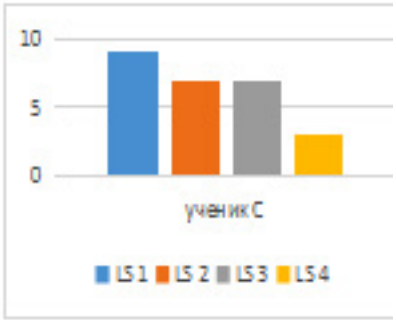

Вывод: учащиеся старались преодолевать трудности, которые испытывали во время работы

Рекомендации:

1. Применять групповую работу на уроке с распределением ролей при изучении большого материала
2. Учитывать способности, интересы, взаимоотношения учащихся

Вывод: Одним из способов вовлечения ребёнка в групповую работу является распределение ролей. Это позволяет каждому из учеников занять активную позицию в общей деятельности, поскольку приходится отвечать за свой «участок» работы и быть лидером группы в данный момент.

Распределение ролей учителем на первых этапах формирования групп необходимо, т.к. ученики только учатся совместной работе над заданием. В дальнейшем, по мере освоения методики работы в группе, учитель делегирует право распределения ролей самим ученикам.

Список литературы

1. Руководство для учителя первого (продвинутого) уровня ЦПМ, 2015
2. Руководство по этическим основам исследования в сфере образования ЦПМ,2012,январь
3. Бабанский Ю.К. Проблемы повышения педагогических исследований https://search.rsl.ru/ru/record/01001099175
4. Алёхина И.А. Научная статья «Групповая работа как форма организации деятельности школьников», журнал «Наука об образовании», 2011

GUESSINGGAME — ОДИН ИЗ ОСНОВНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ

Шырахметова Д.К.
учитель английского языка ТОО «Экономический лицей»

Аннотация

Статья посвящена использованию игры Guessing Game как эффективного инструмента для развития функциональной грамотности на уроках английского языка. Рассматривается роль игр в формировании коммуникативных, когнитивных и социальных навыков учащихся, а также их влияние на развитие критического мышления и активизацию словарного запаса. Описаны различные виды игр на угадывание, применяемые в учебном процессе, и их вклад в развитие функциональной грамотности. В статье также подчеркивается важность интерактивных методов для создания динамичной и вовлекающей образовательной среды.

Аннотация

Мақала ағылшын тілін үйретуде функционалдық сауаттылықты дамытудағы Guessing Game ойынының тиімді құралы ретінде қолданылуын талқылайды. Ойындардың қарым-қатынас, танымдық және әлеуметтік дағдыларды қалыптастырудағы рөлі, сондай-ақ сыни ойлау мен сөздік қорды белсенді дамытудағы ықпалы қарастырылады. Мақалада оқу процесінде қолданылатын әртүрлі жорамалдау ойындары мен олардың функционалдық сауаттылықты дамытуға қосатын үлесі сипатталады. Сонымен қатар, интерактивті әдістердің динамикалық және қызықты білім беру ортасын құрудағы маңыздылығы атап өтіледі.

Ключевые слова на русском языке:

Guessing Game, функциональная грамотность, коммуникативные навыки, когнитивные навыки, игры на угадывание, критическое мышление, интерактивные методы,.

Ключевые слова на казахском языке:

Guessing Game, функционалдық сауаттылық, танымдық дағдылар, жорамалдау ойындары, сыни ойлау, интерактивті әдістер.

Введение

Функциональная грамотность, как ключевая составляющая образовательного процесса, представляет собой способность эффективно использовать знания и навыки для решения практических задач в различных сферах жизни. В контексте изучения иностранного языка развитие функциональной грамотности становится особенно важным, поскольку оно позволяет учащимся не только освоить язык, но и применять его в реальной жизни.

Одним из эффективных методов формирования и развития функциональной грамотности на уроках иностранного языка является использование игровых технологий. В частности, игра «Guessing Game» (угадайка) стала популярным инструментом для стимулирования учащихся к активному участию в учебном процессе. Эта статья направлена на анализ использования игры «Guessing Game» на уроках английского языка как средства развития функциональной грамотности. Рассмотрим, как данная игра влияет на развитие у учащихся навыков критического мышления, коммуникативных навыков, а также способности анализировать информацию и делать логические выводы.

Использование игры «Guessing Game» на уроках английского языка способствует развитию функциональной грамотности учащихся за счет активизации всех языковых навыков (слушания, говорения, чтения и письма), а также развития навыков критического мышления и анализа информации.

Методология исследования

Для проверки гипотезы в ходе исследования использовались следующие методы:

1. Анализ литературы. Изучение существующих теорий и подходов к обучению

иностранным языкам, а также использование игровых методов в педагогической практике.

2. Наблюдение. Наблюдение за процессом проведения уроков английского языка с использованием игры «Guessing Game».

3. Опрос и анкетирование. Проведение анкетирования среди учащихся и учителей, чтобы выяснить, насколько эффективно использование игры на уроках английского языка способствует развитию функциональной грамотности.

4. Анализ учебных материалов и результатов.

Роль функциональной грамотности в обучении английскому языку

Функциональная грамотность определяется как способность человека эффективно использовать знания и навыки в повседневной жизни. В контексте изучения иностранного языка функциональная грамотность включает в себя не только умение читать и писать, но и способность понимать информацию, обсуждать её, а также применять знания на практике. Современные образовательные стандарты требуют от учителей разработки и применения методов, которые способствуют развитию этой грамотности. Это особенно актуально в изучении иностранных языков, где важно не только освоить лексику и грамматику, но и научиться использовать язык в различных ситуациях.

Функциональная грамотность через игру

Использование игры на угадывание в процессе обучения английскому языку помогает учащимся развивать функциональную грамотность по следующим направлениям:

1. Развитие коммуникативных навыков

Одной из ключевых целей изучения иностранного языка является развитие навыков общения. Игра на угадывание напрямую способствует этому, поскольку требует от учеников активного использования языка для передачи информации. Это может включать описание объектов, выдвижение гипотез и формулировку вопросов, что развивает как вербальные, так и невербальные формы общения.

Например, в игре «20 вопросов», где один игрок загадал предмет, а другие задают вопросы, учащиеся учат не только правильные грамматические конструкции, но и особенности английского языка, связанные с уточняющими вопросами и краткими ответами. Игроки должны быстро и правильно формулировать вопросы, что способствует активному применению лексики и грамматики.

2. Активизация словарного запаса

Игра на угадывание способствует активному пополнению и систематизации словарного запаса. Для того чтобы угадать слово или фразу, игрокам приходится использовать синонимы, антонимы, описательные фразы, что помогает запомнить новые слова и закрепить их в контексте. Например, задание «Опишите известное место, не называя его прямо» позволяет учащимся использовать различные слова, связанные с темой, и помогает расширить словарный запас.

Кроме того, различные типы игр на угадывание могут быть направлены на изучение тематических блоков лексики, таких как животные, еда, профессии и другие. Постоянная игра в таких условиях способствует закреплению слов в памяти и активному их использованию в речи.

3. Развитие критического мышления

Процесс угадывания требует от учащихся не только хорошего знания языка, но и умения логически мыслить, делать выводы и выдвигать гипотезы. Это способствует развитию критического мышления, что является важным аспектом функциональной грамотности.

Например, в игре, где нужно угадать известную личность, учащиеся могут столкнуться с необходимостью анализировать различные подсказки и уточняющие вопросы, что развивает умение обрабатывать информацию и делать выводы. Важным элементом является то, что учащиеся учат не просто «угадывать», а искать информацию в контексте, строить логическую цепочку и проверять свои гипотезы.

4. Социальная компетенция

Работа в группах и взаимодействие с другими учащимися в игре на угадывание способствует развитию социальных навыков. Ученики учат работать в команде, уважать мнение других, задавать вопросы и отвечать на них, что является важной частью

функциональной грамотности. Игра помогает создать атмосферу доверия, где ученики могут свободно выражать свои мысли и идеи, не боясь ошибиться.

5. Развитие навыков слушания и понимания

Грамотное понимание и восприятие на слух — важная часть функциональной грамотности. В играх на угадывание, где необходимо слушать подсказки или задавать вопросы, учащиеся тренируют свою способность воспринимать информацию на слух и быстро реагировать на нее. Эта способность необходима не только для учебы, но и для эффективной коммуникации в реальной жизни.

Примеры игры Guessing Game в учебном процессе

Чтобы более полно оценить потенциал Guessing Game в обучении, рассмотрим несколько примеров таких игр, которые могут быть использованы на уроках английского языка.

1. Игра «20 вопросов»

Это классическая игра на угадывание, где один человек загадывает слово, а остальные задают до 20 вопросов, на которые можно ответить «да» или «нет». Игра помогает учащимся развивать навыки формулирования вопросов, понимать значение слов и развивать логику.

2. Игра «Charades» (Жесты)

В этой игре один человек изображает какое-то слово или фразу с помощью жестов, а другие пытаются угадать, что это. Она развивает навыки невербального общения, помогает учащимся запомнить новые слова и фразы через ассоциации.

3. Игра «Describe and Guess»

Ученики делятся на пары или группы. Один игрок описывает объект, не называя его напрямую, а другие должны угадать, что это. Игра развивает навыки описания, использование синонимов и работу с лексикой.

Результаты исследования

Для проверки гипотезы было проведено исследование в нескольких классах, где в рамках уроков английского языка применялась игра «Guessing Game». В ходе эксперимента учащиеся продемонстрировали значительное улучшение в следующих аспектах:

1. Улучшение коммуникативных навыков: учащиеся стали более уверенно говорить на английском языке, активно задавать вопросы и участвовать в обсуждениях.

2. Повышение критического мышления: учащиеся научились анализировать подсказки и делать логические выводы, что способствовало улучшению их способности к анализу и интерпретации информации.

3. Расширение словарного запаса: учащиеся освоили новые слова и выражения, которые использовали в процессе игры, что способствовало расширению их лексического богатства.

4. Повышение мотивации: использование игры как метода обучения повысило мотивацию учащихся к изучению английского языка, сделав уроки более увлекательными и активными.

Заключение

Использование игры «Guessing Game» на уроках английского языка является эффективным инструментом для развития функциональной грамотности учащихся. Игра способствует развитию коммуникативных, аналитических и критических навыков, расширяет словарный запас и повышает мотивацию учащихся. Таким образом, игра «Guessing Game» представляет собой ценный метод, который помогает ученикам овладевать языком в контексте реальных жизненных ситуаций, развивая их способность к решению проблем и эффективному общению на иностранном языке.

Список литературы

1. Давыдова, Е. И. (2006). Теория развивающего обучения: Избранные педагогические труды. М.: Просвещение.

2. Рахимова, Г. С. (2010). Современные подходы к обучению иностранным языкам. Казань: Издательство Казанского университета.

3. Шарова, Н. И. (2014). Интерактивные методы обучения на уроках иностранных языков. М.: МГУ.

4. Леонтьев, А. А. (2002). Психология и педагогика обучения иностранным языкам. СПб.: Питер.
5. Воскобович, Е. В. (2012). Игровые технологии в обучении иностранным языкам. М.: Академический проект.
6. Палий, М. А. (2017). Игры как средство формирования коммуникативной компетенции у школьников. Вестник образования, № 2, с. 25–30.
7. Бахтин, М. М. (1986). Работы по философии языка. М.: Художественная литература.
8. Лукач, Ж. (2003). Теория игры: структура и значение в обучении. Лондон: Routledge.
9. Ричардс, Дж. К., Роджерс, Т. С. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
10. Китчен, П., Смит, М. (2015). Teaching English as a Second or Foreign Language. Boston: Heinle.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАРИХИ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ

Баймуратова Гулназ Алимбаевна
Тарих пәні мұғалімі, Ақтөбе облысы,
Хромтау қаласы,
«№3 Хромтау орта мектебі» КММ

Тарих пәні – бұл тек өткен оқиғаларды зерттеу ғана емес, олардың себеп-салдарлық байланыстарын түсініп, бүгінгі өмір үшін маңызды сабақ алуға мүмкіндік беретін маңызды құрал. Тарихтың негізгі міндеті – қоғамның дамуы туралы түсінік қалыптастыру, оқушыларды тарихи оқиғаларға сыни көзқараспен қарауға үйрету және олардың ойлау қабілетін жетілдіру.

Тарихи ойлау қабілеті – бұл оқушылардың тарихи деректерді сыни тұрғыдан бағалау, фактілерді салыстыру және қорытынды жасау дағдыларын қамтитын ерекше танымдық процесс. Бұл қабілет оқушылардың тек өткенді түсінуіне ғана емес, сонымен бірге қазіргі мәселелерді шешу үшін тарихи тәжірибені қолдануына мүмкіндік береді.

Бүгінгі білім беру жүйесінде тарихи ойлау қабілетін дамыту аса өзекті мәселе болып отыр. Себебі, жаһандану дәуірінде оқушыларға деректерді талдау, фактілер арасындағы байланыстарды анықтау және оларды дұрыс бағалау қабілеті қажет. Тарихи ойлау оқушыларды сыни және логикалық ойлауға үйретеді, бұл олардың болашақтағы академиялық және кәсіби жетістіктеріне оң әсер етеді.

Өз тәжірибемде мен тарихи ойлау қабілетін дамыту әдістерінің тиімділігін бірнеше рет байқадым. Оқушылар тарихи құжаттарды талдағанда, пікірталасқа қатысқанда немесе тарихи оқиғаларды зерттегенде олардың сыни ойлау деңгейі айтарлықтай артатынын байқадым. Мысалы, Қазақстан тарихына қатысты тақырыптарда оқушылар тарихи оқиғалардың маңызын түсініп, олардың қазіргі өмірмен байланысын анықтауға тырысты.

Сонымен қатар, тарихи ойлау қабілетін дамыту оқушылардың тарихи деректерге қызығушылығын арттыруға көмектеседі. Оқу үдерісінде тарихи құжаттарды, карталарды және дереккөздерді қолдану оқушыларды белсенді түрде ойлануға ынталандырады. Сабақ барысында дебаттар, проблемалық оқыту және ойын технологиялары оқушылардың қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың өзіндік пікірін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Осы эсседе мен оқушылардың тарихи ойлау қабілетін дамыту үшін қолданылатын әдістерді талқылап, олардың тиімділігін көрсететін тәжірибелеріммен бөлісемін. Сонымен қатар, бұл бағытта кездесетін қиындықтар мен оларды шешу жолдарына тоқталамын.

Тарихи ойлау қабілетін дамыту – болашақ ұрпақты сыни ойлауға, өз ойын дәлелдеп жеткізуге және заманауи мәселелерді шешуге бейімделген тұлға ретінде қалыптастырудағы маңызды қадам.

Тарихи ойлау қабілетін дамытуға қойылатын талаптар

Тарихи ойлау – бұл деректерді талдау, оқиғалар арасындағы себеп-салдарлық байланыстарды анықтау және өткенге сыни көзқараспен қарау процесі. Бұл қабілет оқушылардың танымдық деңгейін арттырумен қатар, олардың өзіндік көзқарасын қалыптастыруға ықпал етеді. Тарихи ойлау оқушыларға тарихи дереккөздерді түсіну арқылы шынайы ақпаратты ажыратып, оның негізінде қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Тарихи ойлаудың негізгі компоненттері:

• Талдау дағдысы: тарихи құжаттар мен дереккөздерді зерттеу және олардан маңызды ақпаратты анықтау. Мысалы, архив материалдарын немесе хаттарды талдау арқылы оқушылар сол кезеңдегі жағдайды түсіне алады.

• Салыстыру: әртүрлі көзқарастар мен деректерді салыстыру арқылы тарихи оқиғалардың толық картинасын түсіну. Бұл компонент оқушыларды оқиғаларды біржақты емес, бірнеше қырынан қарауға үйретеді.

• Қорытындылау: өткен оқиғалардың бүгінгі өмірге әсерін бағалау. Мысалы, тарихи шешімдердің бүгінгі қоғамға әсерін түсіну арқылы оқушылар заманауи проблемаларды тарихи тұрғыдан қарастыруды үйренеді[1].

Бұл компоненттер оқушылардың тек деректерді жаттап алуға емес, оларды жан-жақты түсініп, тарихи сабақ алуға көмектеседі.

Оқушылардың тарихи ойлау дағдыларының ерекшеліктері

Оқушылардың тарихи ойлау дағдылары олардың жас ерекшеліктеріне және танымдық қабілеттеріне байланысты қалыптасады. Бастауыш сынып оқушылары тарихи оқиғаларды нақты деректер арқылы түсініп, уақыттық ретімен қабылдауға тырысады. Олар үшін тарихи оқиғалар хронологиясы маңызды.

Ал жоғары сынып оқушылары тарихи оқиғалар арасындағы себеп-салдарлық байланыстарды түсінуге, оларды талдап, өз пікірлерін қалыптастыруға қабілетті. Олар үшін тарихи фактілерді салыстыру, дереккөздерден маңызды ақпаратты табу және сол ақпаратты бағалау маңызды болып табылады.

Менің тәжірибемде жас ерекшелігіне қарай әдістерді қолдану нәтижелі екенін байқадым. Мысалы, бастауыш сыныптарда тарихи оқиғаларды суреттер, бейнероликтер арқылы түсіндіру тиімді болса, жоғары сыныптарда тарихи деректерді талдау және пікірталастар ұйымдастыру жақсы нәтиже береді.

Тарихи ойлауды дамытудағы мұғалімнің рөлі (толықтырылған)

Мұғалім – оқушылардың тарихи ойлау қабілетін қалыптастырудағы басты жетекші. Мұғалімнің басты міндеті – оқушыларға тарихи дереккөздермен жұмыс істеуді үйрету, талдау әдістерін түсіндіру және оларды сыни ойлауға бағыттау.

Менің тәжірибемде мұғалімнің рөлі оқушылардың қызығушылығын арттырумен тікелей байланысты. Сабақ барысында мұғалімнің қызықты мысалдар келтіріп, интерактивті тәсілдерді қолдануы оқушыларды белсенділікке ынталандырады. Мысалы, тарихи оқиғаларды талқылау кезінде дереккөздерді пайдалану оқушыларды оқиғалар туралы тереңірек ойлануға итермелейді.

Сонымен қатар, мұғалім тарихи оқиғаларды талдау кезінде әртүрлі көзқарастарды ұсына отырып, оқушылардың пікірін тыңдай білуі қажет. Бұл оқушылардың өз ойларын еркін жеткізуіне, пікірлерін дәлелдеуіне мүмкіндік береді.

Тарихи ойлауды дамыту әдістері

Тарихи құжаттарды талдау

Тарихи құжаттарды талдау – оқушыларды дереккөздермен жұмыс істеуге, олардан маңызды ақпаратты анықтауға және сол ақпаратты түсіндіруге үйретететін тиімді әдіс. Бұл тәсіл оқушылардың аналитикалық ойлау қабілетін дамытады және олардың тарихи оқиғаларды объективті түрде түсінуіне мүмкіндік береді.

Мысалы, Қазақстанның тәуелсіздік жылдарындағы маңызды құжаттарды (Қазақстан Республикасының тәуелсіздігі туралы декларация, 1993 жылғы Конституция) талдау

арқылы оқушылар тәуелсіз мемлекеттің құрылуы, оның құқықтық негіздері мен саяси шешімдері туралы түсінік алады. Сонымен қатар, тарихи құжаттарды салыстыру арқылы оқушылар әртүрлі көзқарастар мен пікірлерді талдауды үйренеді [2].

Сабақтағы дискуссиялар мен дебаттар

Дискуссиялар мен дебаттар – оқушыларды белсенділікке тартудың, олардың тарихи деректерді талдау және дәлелдер арқылы пікірін қорғау қабілетін дамытудың ең тиімді әдістерінің бірі.

Өз тәжірибемде «Алаш қозғалысының маңыздылығы» тақырыбындағы дебаттар барысында оқушылар деректерді жинап, оларды жүйелеуді және сыни тұрғыдан бағалауды үйренді. Мұндай дебаттар оқушылардың тарихи фактілерді қолдану, өз көзқарасын қорғау және қарсы пікірлерді тыңдау дағдыларын арттыруға көмектесті. Сабақ барысында мұғалім оқушылардың пікірлерін бағыттап, конструктивті талқылау жүргізуге жағдай жасайды.

Проблемалық оқыту тәсілдері

Проблемалық оқыту оқушыларды тарихи мәселелерді шешуге итермелейтін әдіс. Бұл тәсіл олардың зерттеу дағдыларын, шығармашылық қабілеттерін және тарихи деректерді түсіндіру қабілетін арттырады.

Мысалы, «Ұлы Отан соғысының Қазақстанға әсері қандай болды?» деген сұраққа жауап іздеу барысында оқушылар түрлі дереккөздерден мәлімет жинап, тарихи фактілерді талдауды үйренеді. Олар соғыс жылдарындағы экономикалық, әлеуметтік және саяси өзгерістерді зерттей отырып, нақты қорытындылар жасайды. Бұл әдіс оқушыларды тарихи деректерді өз бетімен ізденуге ынталандырады және олардың сыни тұрғыдан ойлау қабілетін дамытады.

Тарихи оқиғаларды сыни бағалау әдістері

Сыни бағалау әдісі оқушыларға оқиғаларды әртүрлі көзқарастардан қарауға мүмкіндік береді. Бұл әдіс оқушылардың тарихи фактілерді зерттеу және талдау дағдыларын тереңдетуге бағытталған.

Мысалы, «Хан Кенесарының ұлт-азаттық күресі» тақырыбын сыни тұрғыдан қарастырғанда, оқушылар Кенесарының іс-әрекеттерін әртүрлі дереккөздер арқылы зерттейді. Олар ханның саяси және әскери әрекеттерін бағалап, оның Қазақстан тарихындағы рөлін сыни тұрғыдан түсінуге тырысады. Бұл әдіс тарихи оқиғаларды біржақты қараудан алшақтап, оларды жан-жақты зерттеуге мүмкіндік береді.

Ойын технологияларын қолдану

Ойын технологиялары – сабаққа қызығушылықты арттырудың, оқушыларды белсенділікке шақырудың және тарихи деректерді шығармашылық тұрғыда меңгерудің тиімді құралы. Тарихи ойындар балалардың қиялын дамытып қана қоймай, тарихи деректерді жеңіл әрі есте қаларлық формада меңгеруге көмектеседі.

Мысалы, «Тарихи квест» ойынында оқушылар топтарға бөлініп, тарихи оқиғаларды зерттеуге арналған тапсырмаларды орындайды. Тапсырмаларға құжаттарды талдау, тарихи картадағы орындарды табу, белгілі бір тарихи тұлғаның рөлінде әрекет ету кіреді. Бұл ойындар оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, тарихи оқиғаларды жан-жақты қарауға мүмкіндік береді[3].

Тарихи ойлауды дамыту әдістерінің маңыздылығы

Осы әдістерді пайдалану оқушыларды тек тарихи фактілерді жаттауға емес, оларды талдауға және түсінуге үйретеді. Сонымен қатар, бұл әдістер оқушылардың тарихи қызығушылығын арттырып, олардың зерттеу және аналитикалық қабілеттерін дамытады.

Әрбір әдіс оқушылардың тарихи ойлау қабілетін дамытуға бағытталған. Дегенмен, олардың тиімділігі мұғалімнің сабақты қалай ұйымдастыратынына, оқушылардың қызығушылығын қалай оятатынына байланысты. Мұғалім осы әдістерді дұрыс қолданған жағдайда, тарихи ойлау қабілеті жақсы дамиды және оқушылар тарихты тереңірек түсінуге мүмкіндік алады.

Әдістердің тиімділігіне арналған мысалдар

Тарихи құжаттарды талдау

Тарихи құжаттарды талдау әдісі оқушыларға нақты тарихи жағдайларды терең

түсінуге және сол уақыттағы саяси-әлеуметтік мәселелерді бағалауға мүмкіндік береді. Мысалы, «Жас қазақ» журналының мақалаларын талдау ХХ ғасырдың басындағы Қазақстанның саяси-әлеуметтік ахуалын түсінуде ерекше маңызды болды.

Оқушылар мақалаларда көрсетілген мәселелерді оқи отырып, сол кезеңдегі ұлттық қозғалыстардың, Алаш Орда идеяларының және жастардың рөлі туралы мәлімет алды. Олар дереккөздерден маңызды ақпаратты алып, оны қазіргі заманмен салыстыруды үйренді. Бұл әдіс олардың тарихи оқиғаларды сын тұрғысынан бағалау дағдыларын дамытуға көмектесті.

Дискуссиялар мен дебаттардың әсері

Дискуссиялар мен дебаттар оқушылардың тарихи деректерді түсінуін және оларды қолдану дағдыларын жақсартуға ерекше ықпал етеді. Мысалы, «Қазақстанның тәуелсіздік жылдарындағы жетістіктері» тақырыбындағы дебат оқушыларды тарихи фактілерді дәлелді түрде қолдануға үйретті.

Оқушылар тәуелсіздік жылдарындағы саяси, экономикалық және әлеуметтік жетістіктер туралы деректерді жинап, оларды талдады. Бір топ тәуелсіздіктің оң нәтижелерін қорғап, келесі топ тәуелсіздік алғаннан кейінгі қиындықтарды көрсетіп, пікірталас ұйымдастырды. Бұл дебаттар оқушылардың тарихи фактілерді сын тұрғысынан бағалап, аргументтерді нақты құру дағдыларын арттырды.

Проблемалық оқыту тәжірибесі

Проблемалық оқыту әдісі оқушылардың сыни ойлау және зерттеу дағдыларын дамытуда ерекше орын алады. Мысалы, «Хан Кенесарының күресі» тақырыбында қойылған проблемалық сұрақ: «Кенесары ханның ұлт-азаттық күресі неліктен сәтсіз аяқталды?» оқушыларды оқиғалардың себеп-салдарын зерттеуге ынталандырды.

Оқушылар тарихи дереккөздерді, карталарды және мұрағат материалдарын пайдаланып, сол кезеңдегі саяси жағдайларды талдады. Олар күрестің ішкі және сыртқы факторларын зерттеп, өз қорытындыларын жасады. Бұл әдіс тарихи оқиғаларды тереңірек түсінуге және тарихи сабақ алуға ықпал етті.

Тарихи ойындар арқылы белсенділікті арттыру

Тарихи ойындар оқушылардың қызығушылығын арттырып, олардың оқу процесіне белсенді қатысуына ықпал етеді. Мысалы, «Тарихи тұлғалар» ойыны оқушыларды белсенді түрде оқуға ынталандырды.

Ойын барысында әр оқушыға белгілі бір тарихи тұлғаның бейнесін беру арқылы олардың әрекеттерін зерттеуге мүмкіндік берілді. Мысалы, Абылай ханның, Абай Құнанбаевтың, немесе Шоқан Уәлихановтың рөлдерін сомдай отырып, оқушылар олардың өмір жолын, идеяларын және тарихтағы рөлін талдады. Бұл әдіс тарихи оқиғаларды шығармашылық тұрғыда түсінуге және деректерді жеңіл есте сақтауға көмектесті[4].

Қолданылған әдебиеттер:

1. Сейітов, А. Б. «Тарихи ойлауды дамыту әдістері». Алматы: Білім, 2020.
2. Мұхамедов, Р. «Қазақстан тарихындағы құжаттармен жұмыс». Алматы: Білім, 2022.
3. Айтқұлова, З. «Интерактивті әдістер арқылы тарихты оқыту». – Білім журналы, 2021.
4. Жұмағұлова, Г. «Тарих пәнінде ойын технологияларын қолдану». – Инновация және білім, 2023.

ФОРМИРОВАНИЕ ЦЕННОСТЕЙ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ ЧЕРЕЗ РАЗВИТИЕ ЛОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ

Ибраимова Ботагоз Муратовна
учитель начальных классов, педагог-эксперт, магистр педагогических наук, ГКП на ПХВ «Школа-гимназия № 30» акимата г. Астана

Аннотация

В этой статье рассматривается решающая роль логики в развитии ценностей среди младших школьников. Данная статья углубляется в то, как логические навыки рассуждения могут способствовать формированию этических рамок, способностей критического мышления и ответственного принятия решений. В исследовании рассматриваются различные педагогические подходы, которые интегрируют логику в учебную программу, подчеркивая, как эти методы могут способствовать эмпатии, справедливости и чувству академической честности у младших школьников. В статье рассматривается взаимосвязь между логикой и ценностями, в которых изложены конкретные стратегии для учителей начальных классов, чтобы интегрировать логическое мышление в учебную программу, что способствует положительному развитию личности каждого ученика.

Ключевые слова: логика, младшие школьники, критическое мышление, педагогические подходы, сочувствие, справедливость, эмоциональный интеллект.

Введение

Годы начальной школы формируют Я – концепцию и понимания мира. В течение этого критического периода дети не только приобретают знания, но и создают основу для своих ценностей и морального компаса. В то время как традиционные подходы к обучению характера часто полагаются на морализацию, прививая ценности через логику, предлагает уникальный путь для морального развития.

Одним из важнейших этапов в обучении детей младшего школьного возраста является развитие логического мышления, главная цель которого - формирование у младших школьников логической интуиции и элементов логической грамотности. Логическое мышление лежит в основе решения многих видов задач, с которыми сталкиваются в школе дети.

Ни один учебник математики в традиционной школе не удовлетворяет потребности развития у ребенка познавательных процессов и логики, тормозит развитие интеллекта. Поэтому дети теряются в ситуациях, когда задача не имеет решения или, наоборот, имеет множество решений. Кроме того дети привыкают решать задачи на основе уже выученного правила, поэтому они не в состоянии действовать самостоятельно, чтобы найти какой-то новый способ.

Смысл программы « Логика» состоит в том, чтобы организовать в начальных классах регулярные занятия, на которых любые дети – с разной интеллектуальной подготовкой: слабые и сильные – могли бы решать нетиповые, поисково – творческие, логические задачи, не связанные с учебным материалом.

Программа курса «Логика» составлена для обучения младших школьников навыкам основных мыслительных операций: сравнивать, классифицировать, давать определения, строить умозаключения, выделять закономерности, рассуждать т. д.

Программа составлена для четвёртого класса для обучения по одному часу в неделю – 34 часа в год. Она разработана в целях развития интеллектуальных способностей обучающихся с учетом межпредметных и внутрипредметных связей, возрастных особенностей младших школьников.

При изучении курса реализуются межпредметные связи с такими общеобразовательными предметами как, в первую очередь, математика, а так же русский язык, познание мира, изобразительное искусство.

Методология

Методы, формы и виды работы:

1. Дифференцированный подход
2. Индивидуальная работа
3. Групповая работа
4. Творческая работа
5. Проведение викторин, интеллектуальных игр, использование занимательных материалов, энциклопедических пособий, материалов повышенной трудности и др.

В программу введены:

• игры и познавательные задания игрового характера, способствующие созданию благоприятного эмоционального микроклимата в детском коллективе; повышению самооценки детей; снижению тревожности.

• дидактические игры, которые несут обучающий характер: «Цепочка», «Да-нетка», «Буриме», «Синквейн», «Необыкновенные превращения», «Наборщик».

• игры со словами, которые помогают понимать лексическое значение слов и более глубоко проникать в грамматику, вызывая при этом интерес к изучению русского языка.

• решение кроссвордов, ребусов, шарад, анаграмм, будет способствовать обогащению словарного запаса у детей.

• изучение типов логических задач и общих способов их решения.

• задания вида «Посчитай и раскрась», «Дорисуй недостающие части», способствуют развитию математических и пространственных навыков, сообразительности, внимательности.

Результаты

Логика, систематическое исследование достоверных рассуждений, по своей природе связано с этическим принятием решений. Научившись выявлять логические ошибки, оценивать доказательства и построить звуковые аргументы, дети разрабатывают основу для рассмотрения различных точек зрения, анализа ситуаций и осознанного морального выбора.

Курс « Логика» должен обеспечивать развитие познавательного интереса и способностей, свойственных практически всем детям в раннем возрасте.

Структура занятий по логике:

1. «Мозговая разминка». В разминку включаются достаточно лёгкие, вызывающие интерес вопросы, рассчитанные на сообразительность, проявление определённого чувства юмора и быстроту реакции.
2. Изучение нового материала.
3. Решение логических, творческо-поисковых задач.
4. Физминутка должна включать упражнения на развитие внимания и двигательной сферы детей.
5. Самостоятельные задания для закрепления.

Подведение итогов урока. Рефлексия.

Обсуждение

Несколько стратегий могут быть использованы для интеграции логики в учебную программу начальной школы:

Проблемы: Привлечение учеников в этические дилеммы, представленные с помощью историй, ролевых сценариев или тематических исследований, могут побудить их применять логические рассуждения к моральным вопросам.

Игры критического мышления: Такие игры, как «Угадайте, кто» или «подсказка»

могут научить детей анализировать подсказки, делать вычеты и оправдать их выводы, способствуя навыкам критического мышления.

Дебаты и обсуждение: Поощрение студентов участвовать в уважительных дебатах и дискуссии по этическим темам дает им платформу сформулировать свои собственные ценности и рассмотреть различные перспективы.

Логические головоломки и загадки: Эти действия призывают детей систематически мыслить, выявлять закономерности и решать проблемы, улучшая их логические способности рассуждения.

Преимущества интеграции логики в развитии ценностей младших школьников.

Усовершенствованные моральные рассуждения: Навыки логического рассуждения позволяют детям анализировать ситуации, выявлять последствия и делать обоснованные моральные суждения.

Увеличение сочувствия и перспективы: участвуя в логических дискуссиях и, учитывая различные точки зрения, дети учатся сопереживать другим и понимать их мотивы.

Разработка этических навыков принятия решений: Логические рассуждения дают детям инструменты для оценки этических дилемм, последствий взвешивания и принятия ответственных решений.

Улучшенные навыки общения: Логическое мышление способствует четкому и краткому общению, позволяя детям эффективно выражать свои ценности и аргументы.

Заключение

Логика - это не просто субъект для изучения, но и инструмент для навигации по сложностям мира. Интеграция логического мышления в учебную программу начальной школы предлагает путь к развитию моральных рассуждений, эмпатии и этических навыков принятия решений. Воспитывая семена логики в молодых умах, мы можем дать им возможность стать ответственными, сострадательными и этическими гражданами.

Предлагаемая программа позволит научить детей описывать признаки предмета, узнавать предметы по заданным признакам, определять различные и одинаковые свойства предметов, сравнивать предметы между собой, прививать навыки классификации предметов по форме, цвету, величине; ориентироваться в пространстве, обобщать, быть внимательней; развивать сообразительность, логическое мышление, память, находчивость.

Список использованной литературы

1. Григорьев Д.В. Внеурочная деятельность школьников: методический конструктор: пособие для учителя / Д.В.Григорьев, П.В. Степанов. - М.: Просвещение, 2010..

2. Нежинская О.Ю. Занимательные материалы для развития логического мышления. Волгоград. 2004г.

3. Никольская И.Л. Гимнастика для ума. Москва, «Экзамен», 2009г.

4. Рындина Н.Д. Мир логики. Развивающие занятия для начальной школы. Ростов-наДону.2008г.

5. Холодова О.А. Юным умникам и умницам, пособия для учащихся. Москва. «Рост», 2007г.

6. Н. Винокурова Лучшие тесты на развитие творческих способностей.. Москва «Аст-пресс» 1999г.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ СТРАТЕГИЙ АКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В 7-9 КЛАССАХ

Габидуллина Ирина Вячеславовна
учитель русского языка и литературы КГУ «ОСШ №64»
г. Караганда

Аннотация

В данной статье рассматриваются различные стратегии активного обучения, такие как групповая работа, ролевые игры и проектное обучение, и их влияние на понимание материала по русскому языку и литературе среди учащихся 7-9 классов. В результате исследования были выявлены преимущества и недостатки каждой из стратегий, а также даны рекомендации по их использованию в образовательном процессе и воспитательной работе.

Ключевые слова: методы активного обучения, учебный и воспитательный процесс, анализ и результаты исследования.

Введение

Современное образование стремится не только передать знания, но и развивать навыки критического мышления и практической деятельности у учащихся. Активные методы обучения играют важную роль в этой задаче, способствуя глубокому пониманию предмета и развитию самостоятельности. В данной статье мы рассмотрим эффективность нескольких стратегий активного обучения: групповой работы, ролевых игр и проектного обучения.

Цели и задачи исследования

Целью исследования является анализ и оценка эффективности различных стратегий активного обучения. Основные задачи включают:

- Изучение теоретических основ активного обучения.
- Анализ применения активных методов на уроках русского языка и литературы.
- Оценка влияния данных методов на успеваемость и мотивацию учащихся.

Активное обучение предполагает вовлечение учащихся в процесс познания через практическую деятельность, дискуссии и проекты. Вот несколько практических примеров, которые иллюстрируют преимущества и недостатки методов активного обучения:

Групповая работа

Групповая работа подразумевает совместное решение задач и выполнение заданий учащимися в малых группах. Это подход позволяет развивать командные навыки, коммуникативные способности и чувство ответственности за общий результат.

Пример: на уроке литературы в 9 классе, посвященном анализу романа «Мертвые души» Н.В. Гоголя, учащиеся делятся на группы и каждой группе поручается обсудить и представить характер одного из персонажей. Это позволяет учащимся глубже понять мотивацию и внутренний конфликт персонажей через взаимодействие и обсуждение.

Преимущества: учащиеся могут обмениваться идеями и взглядами на изучаемый материал; улучшается понимание темы через обсуждение и объяснение.

Недостатки: в одной из групп некоторые учащиеся не участвовали в обсуждении, полагаясь на более активных участников. Это привело к тому, что некоторые учащиеся остались с неполным пониманием материала.

Результат: ученики более критически осмысливали сюжет романа и смогли аргументировано объяснить свои выводы на основе анализа группы. В другом классе учитель заметил, что не все ребята усвоили материал, и обратил внимание на необходимость контроля за распределением ролей в группе.

Ролевые игры

Ролевые игры развивают творческие способности и способность к эмпатии. Учащиеся примеряют на себя роли персонажей из литературных произведений, что способствует лучшему пониманию текста и его контекста. Ролевые игры — это прекрасный способ

научить ребенка взаимодействовать с окружающими, разрешать конфликты и действовать в команде.

Пример: (литература 7 класс). В рамках урока по комедии Д.И. Фонвизина «Недоросль» ученики разыграли сцены, в которых они представляли собой персонажей. Это помогло им почувствовать эмоции, пережить недостатки дворянского воспитания и образования.

Преимущества: учащиеся глубже осмысливают персонажей и события произведения; развиваются навыки публичных выступлений и аргументации.

Недостатки: не все учащиеся готовы к публичному выполнению заданий; есть потребность в тщательной подготовке и планировании. В другом классе некоторые ученики стеснялись выступать перед классом, что снизило активность всей группы. Это создало часть низкой вовлеченности, так как не все были готовы выйти из своей зоны комфорта.

Результат: учащиеся углубили свое понимание литературных тем, таких как яркая индивидуальность образа, проблема воспитания молодого поколения, бичевание дикого невежества. Учитель понял, что необходимо заранее провести работу по подготовке учащихся к публичным выступлениям, чтобы все могли свободно участвовать.

Проектное обучение

Проектное обучение основывается на создании учащимися собственного проекта по изучаемой теме. Учащиеся работают самостоятельно или в группе, исследуя материал и создавая результат, который может быть представлен в различных форматах. Групповые проекты способствуют развитию навыков сотрудничества и ответственности. Они позволяют учащимся глубже изучать материал через исследование и презентацию результатов.

Пример: на уроке русского языка в 8 классе учащиеся создали информационный буклет «Выбор профессии» и презентовали свои работы. В основу легли следующие вопросы: как изначально сделать правильный выбор; выбрать оптимально подходящий путь профессионального развития; выбрать профессию, которая не только пользуется популярностью, является востребованной, но и будет интересной, любимой, приносящей заработок.

Преимущества: способствует развитию самостоятельности и инициативы; позволяет учащимся применять знания на практике и исследовать темы глубже.

Недостатки: нужен значительный временной ресурс для выполнения проектов; необходимость контроля со стороны учителя для поддержания фокуса на учебной цели.

Результат: учащиеся проявили большую инициативу, креативность, и их презентации стали итогом интересного, инновационного подхода к изучению материала. В другом классе учитель осознал, что для успешного проектного обучения важно иметь четкое руководство по организации работы и распределению задач среди участников.

Результаты исследования:

Повышение вовлеченности

Исследование показало, что использование активных методов обучения существенно повысило уровень вовлеченности учащихся. Ученики стали более заинтересованными в изучаемом материале и охотнее принимали участие в занятиях.

Улучшение академических результатов

Стратегии активного обучения способствовали улучшению академических результатов учащихся. Средние оценки в классах, где использовались эти методы, были на 10-15% выше по сравнению с классами, обучавшимися традиционными методами.

Формирование навыков работы в команде

Работа в малых группах развила у учеников навыки командной работы. Они научились лучше сотрудничать, эффективно распределять обязанности и совместно достигать поставленных целей.

Реализация воспитательных задач

-Активные методы обучения (например, дискуссии, проектные работы, ролевые игры) помогли ученикам не только решать учебные задачи, но и анализировать различные точки зрения, выстраивать аргументацию, что важно для формирования самостоятельности и

ответственности — ценностей, активно поддерживаемых в воспитательной работе.

-Взаимодействие в группах на уроках русского языка и литературы, участие в совместных проектах научили учеников работать на общий результат, беречь и уважать мнение каждого. Это способствовало воспитанию таких качеств, как ответственность, коллективизм, уважение к труду других, которые являются основой воспитательной работы.

-Интеграция учебного процесса и воспитания: активные методы обучения на уроках языка и литературы использовались для формирования гражданской позиции школьников, развития ценностей уважения к культуре, традициям и языкам, что напрямую связано с воспитанием.

Сравнительный анализ

В ходе исследования проводилось тестирование эффективности каждой стратегии на группе учащихся 7-9 классов, изучающих русский язык и литературу. Результаты показали, что:

Групповая работа способствовала лучшему пониманию темы, особенно в случаях обсуждения сложных текстов.

Ролевые игры значительно повысили интерес учащихся к литературе и развили навыки анализа персонажей.

Проектное обучение привело к глубинному вовлечению в тему и улучшению критического мышления.

Заключение

Таким образом, активные методы обучения в русском языке и литературе являются мощным инструментом не только для достижения образовательных целей, но и для реализации воспитательных задач, способствуя всестороннему развитию личности школьника. Все три стратегии активного обучения имеют свои уникальные преимущества и недостатки. Приведенные примеры показывают, как различные методы активного обучения могут влиять на результативность учебного процесса. Ключевыми аспектами успешного применения этих методов являются предварительная подготовка учащихся, умение учителя управлять групповой динамикой и гибкость в подходах к обучению, позволяющая учитывать индивидуальные особенности учащихся. Для достижения наилучших результатов рекомендуется сочетание различных стратегий активного обучения.

Рекомендации

Интеграция активных методов: Внедрение различных активных методов обучения в традиционный учебный и воспитательный план.

Профессиональное развитие учителей: Обучение педагогов эффективному использованию активных методов.

Оценка и адаптация: Регулярная оценка эффективности применяемых методов и их адаптация к потребностям учеников.

Активное обучение становится неотъемлемой частью современного образовательного процесса и требует постоянного внимания и усовершенствования.

Литература

Брамс, А. Н. (2021). Активные методы обучения в школе. М.: Просвещение.

Иванова, Т. С. (2020). Ролевые игры на уроках литературы. Вестник образования, 2, 45-50.

Смирнова, Е. В. (2019). Проектный метод в современном образовании. Научный журнал, 34(3), 78-84.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО ВООБРАЖЕНИЯ У УЧАЩИХСЯ СТАРШИХ КЛАССОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В ДМШ

Ковшик Тамара Сергеевна, преподаватель по классу фортепиано КГКП «Детская музыкальная школа №1» отдела образования по городу Усть-Каменогорску управления образования ВКО

Аннотация:

В статье рассматриваются методы и приемы развития музыкально-творческого воображения в классе фортепиано ДМШ.

Мақалада балалар музыка мектептерінің фортепиано сыныбында музыкалық және шығармашылық қиялды дамытудың әдіс-тәсілдері қарастырылған.

Түйінді сөздер: шығармашылық қиялы, музыкалық тәрбие, эмоциялық сала.

Ключевые слова: творческое воображение, музыкальное воспитание, эмоциональная сфера.

Введение. В мировой практике стало общепринятым начинать развитие творческих способностей в детском возрасте. Психология музыкально-исполнительской деятельности изучает и дает рекомендации в области адекватной передачи композиторского замысла в конкретном воплощении ребенка-инструменталиста. Область искусства традиционно считается одной из тех, где полет фантазии, воображения творческой мысли проявляется особенно наглядно и ярко.

Различные виды и приемы музыкального воспитания способствуют формированию ребенка-музыканта. По мере взросления ученика все более ярко проявляются его творческие способности, игра воображения. Помочь ребенку развить их – первостепенная задача педагога.

Цель исследования состоит в теоретическом обосновании значения развития музыкально-творческого воображения с применением современных педагогических технологий и методов на уроках фортепиано в старших классах ДМШ.

Важность данной темы состоит в том, что она обращает внимание на необходимость постоянной работы над развитием музыкального воображения в процессе обучения в классе фортепиано ДМШ, и таким образом создает условия для профессионального музыкального становления учащихся.

Исследовательская часть. Воспитание посредством музыки - уникальная возможность формирования единства эмоциональной и интеллектуальной сфер психики ребенка, единства аффекта и интеллекта, поскольку оно оказывает огромное влияние не только на эмоциональное, но и на познавательное развитие личности.

В условиях детской музыкальной школы ответственным за воспитание и образование учащихся в первую очередь является педагог по специальности. Без знания закономерностей психики ребенка невозможно развитие творческих, музыкальных способностей учеников. Музыкантам-педагогам необходимы знания элементарных основ современной психологии, которые помогут педагогу разобраться в психологических особенностях поведения ученика при знакомстве с различными индивидуальными качествами: психологическими и физиологическими. Одним из важных аспектов музыкальных способностей ученика является музыкально-творческое воображение учащихся.

Развитие творческих способностей детей в мировой педагогике принято начинать на материале искусства и всевозможных детских игр. Ролевые игры дают ребенку возможность для развития. Как указывал выдающийся психолог Л. С. Выготский, нужно культивировать у детей творческое воображение.

Воображение – это творческий процесс формирования нового знания из старого знания, это умение мысленно создавать новые образы всевозможных объектов на основе реальных знаний.

В психологии различают несколько видов воображения:

Воссоздающее – это представление образов по заранее известному описанию, например, при чтении нот, стихов, созерцании произведений искусства. Этот вид воображения называется воспроизводящим, вспоминающим, репродуктивным.

Творческое – это создание новых образов самостоятельно, по собственному воображению, что называется «из головы».

Неуправляемое – это вид воображения, называемый «буйной фантазией», набором несвязных нелепиц.

Фантазировать можно на основе чужого опыта, представляя то, что не видел сам, но о чем читал или слышал. Содержание явлений или предметов, воображаемых нами, зависит от наших чувств в этот момент и, наоборот, эти явления или предметы влияют на наши чувства.

Богатый и разнообразный личный опыт оказывает огромное влияние на творческую деятельность воображения. Если мы хотим, чтобы ребенок вырос творческим человеком, нужно помогать ему накапливать опыт, образы и знания.

Практическое применение. Современные практика и теория музыкального обучения акцентирует внимание на необходимость накопления учеником необходимого минимума художественных впечатлений, без которого вхождение в музыкальный мир становится невозможным.

Одной из основных задач педагога является развитие не только музыкального слуха, но и всех видов творческого воображения, которое должно включать в себя музыкально-слуховые, двигательные и зрительные представления. Необходимо вовлекать учащихся в разнообразные виды творческой деятельности: сочинение и чтение стихов, живопись, сценическая область творчества и т.п. Развитое музыкальное воображение чрезвычайно вариабельно. За счет вариативного использования исполнительских средств выразительности – агогики, динамики, педализации, артикуляции – достигается множественность трактовок музыкального произведения. Количество вариантов можно увеличивать, сменяя поочередно какое-либо одно средство музыкальной выразительности. Например, произведение может быть исполнено в пределах от «пианиссимо» до «фортиссимо»; ритмически точно и приемом «ad libitum»; приемами от «маркато» до «легато»; с педалью или без нее. Во всех случаях изменение только одного средства музыкальной выразительности влечет за собой определенные изменения и в целостном образе музыкального произведения.

Записанное композитором при помощи нот музыкальное произведение однозначно. Однако исполнитель вносит в него огромное количество различных исполнительских трактовок. Стимулирование педагогом вариативного подхода к исполняемому произведению, построение нескольких исполнительских планов одного и того же произведения способствует формированию у учащихся богатого творческого воображения, повышает художественную выразительность игры.

На основе анализа музыкально-педагогической и учебно-методической литературы, а также трудов в области фортепианного искусства, исполнительства, музыкальной педагогики и психологии В.И. Петрушина, Г.Г. Нейгауза, Е.Е. Кравцовой и др. были выделены уровни развития музыкально-творческого воображения.

1. Высокий уровень – учащийся характеризуется постоянным проявлением музыкально-эстетических интересов, творческой инициативы; активно и с большой продуктивностью включается в музыкально-эстетическую деятельность, генерирует большое количество музыкально-эстетических идей. Хорошо развиты специальные умения, связанные с музыкальной деятельностью, а также музыкально-эстетический вкус, идеалы и убеждения.

2. Средний уровень – музыкально-творческая деятельность осуществляется осознанно и целенаправленно, но нерегулярно. Учащийся способен выдвигать музыкально-эстетические идеи, не выходящие за рамки одного объекта или явления. Специальные умения, связанные с музыкальной деятельностью, развиты недостаточно.

3. Низкий уровень - наблюдается слабая мотивация к выполнению заданий музыкально-творческого характера и полная безынициативность. Работает медленно, с низкой продуктивностью. Специальные умения, связанные с музыкальной деятельностью, очень слабо развиты.

С целью выявления уровня творческого воображения учащихся фортепианного

отделения (учащихся старших классов) была проведена входная (2022г.) и итоговая диагностика (2024г). Диагностические исследования показали, что если в учебном процессе систематически применять способы и методы, способствующие развитию музыкально-творческого воображения, то результат развития этих способностей будет более ощутимым, что наглядно представлено на рис. 1.

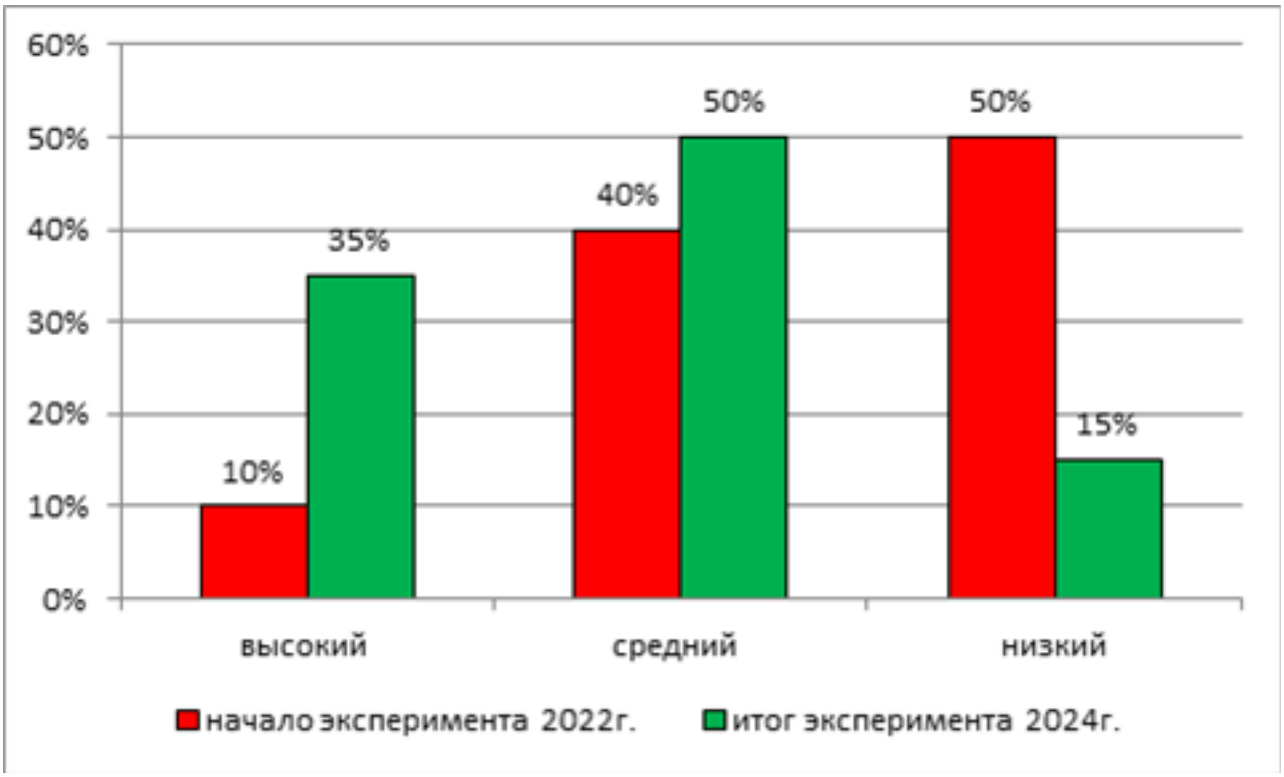

Рисунок 1 - Динамика уровня сформированности музыкально-творческого воображения учащихся фортепианного отделения.

Рекомендации. На основании личного многолетнего опыта, а также на многочисленных рекомендациях педагогов-практиков мирового уровня, можно сделать вывод, что применение различных форм работы – преподнесение образов в виде сказки или поэтического отрывка, пропевание мелодической линии произведения, разучивание движений танца, музыку к которому ученик исполняет, описание эпохи, в которую творил композитор и т.д. – всё это даёт возможность расширить восприятие разучиваемого произведения ребёнком и раскрыть его музыкально-творческое воображение, поднять его на более высокий уровень.

Заключение. Творческое воображение имеет важное значение для учащихся ДМШ, потому что оно определяет творческую деятельность ученика. Творческое воображение позволяет самостоятельно создавать новые художественные образы на основе прошлых восприятий – это способствует полноценному восприятию и интерпретации музыкальных сочинений. Творческое воображение также помогает учащемуся отражать в музыкальных произведениях своё понимание и отношение к миру.

Список литературы

1. Вундт В.М. «Фантазия как основа искусств»- СПб., М.: Знание, 1991.
2. Выготский Л.С. «Воображение и творчество в детском возрасте» – СПб.: Союз, 1997.
3.Гржибовская Р.Н. Музыкальное воображение // Теория и методика обучения игре на фортепиано [под общ. ред. А.Г. Каузовой, А.И.Николаевой].- М.: Гуманист.изд.центр ВЛАДОС,2001.

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ЧТЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Кожабаева Алтынай Хайрбулатовна,
учитель русского языка и литературы,
КГУ «Областной специализированный лицей-интернат «БІЛІМ - ИННОВАЦИЯ» для одарённых детей»

Аннотация. В статье рассматривается развитие функциональной грамотности чтения учащихся на уроках русского языка и литературы. Автор анализирует современные подходы к формированию навыков смыслового чтения, интерпретации и критической оценки текстов, включая метод SQ3R и использование интеллект-карт. Приводятся практические примеры их применения, включая анализ литературных произведений и работу с межпредметными текстами. Особое внимание уделено этапам внедрения методик, индивидуальному подходу к учащимся и рекомендациям по организации уроков. Результаты эксперимента подтверждают эффективность данных методов: улучшение критического мышления, повышение мотивации к чтению и развитие универсальных учебных навыков. Автор подчеркивает важность сочетания визуальных и аналитических подходов для формирования читательской грамотности как ключевой компетенции современной школы.

Ключевые слова: читательская грамотность, функциональная грамотность, метод SQ3R, интеллект-карты, критическое мышление, смысловое чтение, визуализация.

Введение

Современное общество предъявляет высокие требования к уровню функциональной грамотности учащихся, особенно в области чтения. Умение понимать, интерпретировать и критически анализировать текст становится важнейшим навыком, необходимым для успешной социализации, профессиональной реализации и личностного развития. В Государственном общеобязательном стандарте общего среднего образования в изучении русского языка и литературы особое внимание уделено развитию умений осуществлять информационный поиск, извлекать и преобразовывать необходимую информацию. [1] Однако результаты международных исследований, таких как PISA и PIRLS, указывают на существенные проблемы в области читательской грамотности школьников. В «Национальном отчете Результаты Казахстана в PISA-2022» [2] было отмечено, что учащиеся испытывают особые затруднения в вопросах оценки, а также анализа и синтеза (5,6 уровень по таксономии Блума) прочитанного материала. Это обуславливает необходимость поиска новых подходов и методов обучения, направленных на развитие данных навыков.

Цель исследования: проанализировать современные методы формирования функциональной грамотности чтения на уроках русского языка и литературы (Я2), предложить эффективные практики их внедрения в образовательный процесс.

Функциональная грамотность определяется как способность человека использовать знания и навыки для решения повседневных задач в различных сферах жизни. Исследователи, такие как В. С. Ротенберг и Д. Г. Левитас, подчёркивают, что развитие этой компетенции требует комплексного подхода, включающего когнитивные, эмоциональные и коммуникативные аспекты.

Методическая литература выделяет несколько ключевых направлений формирования читательской грамотности (см.таблицу 1).

Таблица 1 Ключевые направления формирования читательской грамотности в методической литературе

Смысловое чтение	Е. В. Бондаренко предлагает трёхступенчатую модель чтения: от восприятия текста (фактический уровень) через осмысление его содержания (концептуальный уровень) к критической оценке (рефлексивный уровень) [4]
Интерактивные технологии	Исследования Г. И. Бойко показывают, что групповые обсуждения, дебаты и интерактивные задания стимулируют учащихся к активному взаимодействию с текстом [3]
Использование информационных технологий	По данным А. Г. Дмитриева, применение цифровых платформ (например, Google Classroom, Kahoot) способствует развитию критического мышления и осознанного восприятия текста [6]
Кейс-методы	Д. В. Поляков описывает успешное использование кейсов, в которых анализируются конкретные ситуации, отраженные в литературных произведениях, что способствует развитию аналитических навыков [11]

В отечественной педагогике исследователи предлагают современные подходы к развитию функциональной грамотности чтения. Литвинова Т.А. рассматривает визуальные методики (графические схемы, диаграммы, интеллект-карты) как инструмент развития критического мышления учащихся. Основное внимание, считает автор, необходимо уделять интеграции визуализации в образовательный процесс для анализа, синтеза информации и формирования аргументированной позиции. [8] Мартынова А.В. в своей статье описывает способы применения скетчноутинга и интеллект-карт на уроках русского языка и литературы. Автор анализирует их эффективность для развития творческих и аналитических способностей учащихся, уделяя особое внимание структурированию и визуализации учебного материала. [9] Петрова И.В. изучает современные методики, направленные на формирование у учащихся навыков смыслового чтения, анализа текста и критической оценки информации. Как считает автор, практическую значимость имеет применение междисциплинарных стратегий, при работе с текстами различных жанров продуктивными являются цифровые инструменты. [10]

Методика

Для достижения цели исследования был проведен педагогический эксперимент (см. рис.1), включающий использование современных методов обучения в средней школе (8-9 классы). Выбор классов обусловлен тем, что в данном возрасте учащиеся уже обладают базовыми навыками чтения и могут перейти к сложным аналитическим заданиям.

На первом этапе была проведена диагностика с использованием тестов PISA и авторских заданий на анализ текстов. Как показал анализ результатов, обучающиеся безошибочно справляются с заданиями 1-3 уровней (в соответствии с таксономией Блума), задания 4-6 уровней вызывают затруднения, особенно это касается работы с несплошными текстами.

Рисунок 1. Этапы эксперимента

Если говорить языком цифр, то количество обучающихся, участвовавших в диагностике, составило 57 человек, из них 89% справились с заданиями 1-3 уровней (знание, понимание, применение), 54% с заданиями 4 уровня (анализ), 29% с заданиями 5 уровня (синтез), 19% - 6 уровень (оценка/создание). (см.рис.2)

Рисунок 2. Результаты диагностики

Для того, чтобы развить навыки анализа, синтеза и оценки прочитанного, были разработаны учебные модули с использованием современных методов. Важно отметить, что при подборе методов обучения обязательно учитывать аутентичность классов. Исходя из особенностей своих обучающихся, были подобраны методы и приёмы обучения. Поподробнее о тех, которые зарекомендовали себя как продуктивные.

Метод SQ3R (см.рис.3) основывается на пяти последовательных этапах: предварительный обзор текста (Survey), формулирование вопросов (Question), чтение (Read), проговаривание или пересказ (Recite) и повторение (Review). Преимущество метода заключается в поэтапной работе с текстом, которая позволяет учащимся глубже понимать содержание и критически его осмысливать. Эти этапы включают различные приемы, помогающие сосредоточиться на ключевых идеях текста, что особенно важно при работе со сложными текстами.

Рисунок 3. Особенности метода SQ3R

1. Обзор (Survey): на первом этапе учащиеся знакомятся с текстом поверхностно, выделяя заголовки, подзаголовки, первые и последние абзацы. Это позволяет составить общее представление о содержании текста и понять, о чем пойдет речь.

2. Формулирование вопросов (Question): после первого знакомства с текстом учащиеся должны задать себе вопросы, на которые они хотели бы получить ответы. Эти вопросы служат своеобразными ориентирами, помогают сосредоточиться на ключевых аспектах текста.

3. Чтение (Read): на этапе чтения учащиеся читают текст более внимательно, стараясь ответить на поставленные вопросы. Этот этап предполагает активное осмысление прочитанного и выделение основных идей.

4. Проговаривание (Recite): на этом этапе учащиеся стараются пересказать содержание текста своими словами, обращаясь к вопросам, которые они сформулировали на этапе Question. Проговаривание позволяет закрепить информацию и проверить степень усвоения материала.

5. Повторение (Review): Завершающий этап метода предполагает повторное обращение к тексту и пересказ прочитанного. Повторение помогает глубже закрепить материал и дополнительно проработать трудные моменты.

Методика SQ3R проста в освоении и эффективна, так как ориентирована на пошаговую работу с текстом, что позволяет учителям работать с учащимися разного уровня подготовки.

Практическое применение

На практике метод SQ3R был успешно внедрен на уроках русского языка и литературы, а также на межпредметных занятиях, где требуется внимательная работа с текстом. Примером такого применения может служить урок литературы для 9 класса, где учащиеся анализируют повесть В. Распутина «Прощание с Матерой». На этапе обзора учащиеся читают заголовок, знакомятся с аннотацией произведения и выделяют ключевые моменты, что помогает им создать общую картину сюжета и авторского замысла.

Формулирование вопросов вызывает интерес учащихся и стимулирует их любопытство: они задают вопросы, касающиеся содержания произведения, причин конфликтов, образов героев и символических элементов. На этапе чтения учащиеся углубляются в текст, обращая внимание на то, как автор описывает деревню и ее жителей, сохраняя при этом заданные вопросы как ориентиры. На этапе проговаривания они делятся своими выводами, что помогает закрепить материал и обсудить его с классом. Повторение текста через неделю после первоначального чтения способствует тому, что учащиеся вспоминают ключевые моменты и освежают знания перед итоговым обсуждением произведения.

Рекомендации: для успешного внедрения метода SQ3R педагогам рекомендуется заранее продумать структуру урока и подобрать текст, подходящий для учащихся конкретной возрастной группы и уровня подготовки. Полезным может быть использование специальных карточек с вопросами, которые будут направлять учащихся на ключевые моменты текста, можно организовать такую работу с помощью интернет-платформ. Оценка результатов применения метода может осуществляться через письменные ответы на вопросы, пересказ текста, а также групповое обсуждение.

Также рекомендуется адаптировать метод под учебные группы разного уровня, включая дополнительные материалы или задания для слабых и сильных учащихся. Учителю следует учитывать, что в классах с разным уровнем подготовки времени на внедрение метода может потребоваться больше, и важно заранее планировать дополнительные задания для закрепления материала.

Данный метод, исходя из практического опыта, следует синтезировать с таким методом, как интеллект-карты. Ученикам важно получать продукт своей деятельности. После анализа текста можно предложить создать карту по проблематике текста.

Методика применения интеллект-карт на уроках русского языка и литературы помогает учащимся визуализировать структуру текста, понимать ключевые идеи, связи между частями текста и развивать навыки анализа и интерпретации [8]. Интеллект-карты (mind maps) представляют собой схематичное изображение текста, которое

помогает учащимся структурировать знания, развивать критическое мышление и навыки читательской грамотности.

Этапы применения интеллект-карт на уроках русского языка и литературы:

1. Выбор текста и постановка задачи

На начальном этапе учитель выбирает текст и формулирует цель. Например, цель может заключаться в анализе сюжета, характеристике персонажей или раскрытии тематики произведения. Учащимся предлагают создать интеллект-карту, которая отразит основные идеи текста и их взаимосвязи.

2. Знакомство с интеллект-картами и основными элементами

Учитель объясняет учащимся, что такое интеллект-карта, показывает примеры, знакомит с основными элементами: центральной темой, ключевыми идеями и ветвями. Важно обсудить, как цветовая кодировка, символы и рисунки могут помочь лучше понять и запомнить материал.

3. Создание центра карты

Учащиеся создают центр карты, размещая в нём название произведения, имя автора или главную идею. Для лучшего запоминания и осмысления можно добавить иллюстрацию, символизирующую центральную тему произведения.

4. Выделение основных ветвей (тем, сюжетных линий)

Следующим шагом является выделение основных ветвей от центральной темы, которые представляют ключевые аспекты текста. Например, для повести можно выделить ветви, связанные с главными героями и их характеристиками; основными сюжетными событиями; тематикой и идеями произведения; литературными средствами (метафоры, эпитеты и т.д.).

Эти ветви помогают разбить текст на логические части, что упрощает анализ содержания и улучшает понимание текста.

5. Детализация карты: к каждой основной ветви учащиеся добавляют подветви, раскрывающие детали. Это помогает в дальнейшем анализе, так как учащиеся видят, как элементы произведения соотносятся между собой.

6. Интерактивное обсуждение и корректировка

После завершения карт учащиеся могут представить свои карты классу. В ходе обсуждения они могут корректировать, дополнять карты, обогащая их новыми элементами. Совместное обсуждение позволяет обобщить разные мнения и углубить понимание текста.

Эта техника визуализации помогает структурировать информацию, выделить ключевые идеи и установить связи между ними.

Рекомендации

Метод SQ3R продемонстрировал свою эффективность в повышении читательской грамотности: учащиеся стали увереннее работать с текстами, улучшились их навыки критического мышления и осознанного восприятия материала. Однако в ходе применения метода были выявлены и некоторые сложности, такие как необходимость длительной подготовки и индивидуального подхода к учащимся разного уровня, что может усложнить работу педагога в классах с неоднородной подготовкой.

Для успешного внедрения метода SQ3R педагогам рекомендуется заранее продумать структуру урока и подобрать текст, подходящий для учащихся конкретной возрастной группы и уровня подготовки. Полезным может быть использование специальных карточек с вопросами, которые будут направлять учащихся на ключевые моменты текста, можно организовать такую работу с помощью интернет-платформ. Оценка результатов применения метода может осуществляться через письменные ответы на вопросы, пересказ текста, а также групповое обсуждение.

Также рекомендуется адаптировать метод под учебные группы разного уровня, включая дополнительные материалы или задания для слабых и сильных учащихся. Учителю следует учитывать, что в классах с разным уровнем подготовки времени на внедрение метода может потребоваться больше, и важно заранее планировать дополнительные задания для закрепления материала.

Заключение

Эксперимент показал, что использование метода SQ3R в синтезе с методом интеллект-карт положительно влияет на развитие функциональной грамотности чтения: из 57 учащихся 96% справились с заданиями 1-3 уровней (знание, понимание, применение), 71% с заданиями 4 уровня (анализ), 58% с заданиями 5 уровня (синтез), 42% - 6 уровень (оценка/создание). В целом, у 81% обучающихся наблюдается улучшение навыков анализа и интерпретации текста.

Рисунок 4. Результаты исследования

Стоит отметить эффективность методов интерактивного обучения, которые вовлекают учащихся в процесс, делают чтение осмысленным и эмоционально значимым.

Формирование функциональной грамотности чтения - ключевая задача современной школы. Успешная реализация этой задачи требует использования современных методов обучения, таких как SQ3R, интеллект-карты, скетчноутинг. Результаты исследования подтверждают, что эти методы не только повышают уровень читательской грамотности, но и способствуют формированию универсальных учебных навыков.

Список использованных источников

1. https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029031#z530 Государственный общеобязательный стандарт общего среднего образования РК

2. PISA 2022: результаты международного исследования. – URL: https://taldau.edu.kz/storage/app/media/PISA/%20PISA-2022.pdf

3. Бойко Г. И. Интерактивные технологии на уроках литературы. – СПб.: Питер, 2020.

4. Бондаренко Е. В. Смысловое чтение: стратегии и методы. – М.: Просвещение, 2018.

5. Громова, Е.В. Развитие читательской грамотности с помощью визуальных методов обучения. – Новосибирск: Наука, 2021. – 248 с.

6. Дмитриев А. Г. Использование цифровых технологий в образовательном процессе. – Казань: Университетская книга, 2021.

7. Лебедева, И.Н. Интеллект-карты в образовательном процессе: теория и практика. – Москва: Юрайт, 2021. – 320 с.

8. Литвинова, Т.А. Развитие критического мышления с помощью визуальных методик. – Алматы: Атамура, 2019. – 168 с.

9. Мартынова, А.В. Креативные методы в обучении русскому языку и литературе: скетчноутинг и интеллект-карты. – Алматы: Мектеп, 2022. – 200 с.

10. Петрова, И.В. Современные подходы к развитию читательской грамотности школьников. – Алматы: Қазақ университеті, 2020. – 256 с.

11. Поляков Д. В. Кейс-методы в обучении литературе. – М.: Литера, 2019.

12. Тихонова, И.А. Инструменты визуализации на уроках русского языка и литературы: от теории к практике. – Алматы: Тарлан, 2022. – 276 с.

РОЛЬ ПЕДАГОГА ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ УЧАЩИХСЯ

Нурмагамбетова Гульжайнат Отеуовна
Руководитель КГКП «Актогайская детская школа искусств» отдела образования Актогайского района, УО Павлодарской области

Современные требования на рынке труда предъявляют высокие требования к специалистам всех уровней. Рыночные отношения кардинально меняют цели и характер труда: растет его интенсивность, усиливается напряженность, требуют ответственности, выносливости и высокого профессионального мастерства. О многих новых профессиях у учащихся нет информации, к тому же традиционные профессии претерпели существенные изменения. С учетом таких факторов, как потребность человека в профессии и его индивидуальные особенности, востребованность рынка труда, важным условием формирования конкурентоспособности специалиста является профессиональный выбор, успешное овладение профессией, гармоничное вхождение в трудовую деятельность.

Сфера дополнительного образования должна чувствовать свою долю экономической ответственности перед страной. Профориентационная работа занимает важное место в деятельности системы дополнительного образования, так как связана с экономической системой, необходимостью будущего учащихся. Для здоровья общества, каждый выпускник дополнительного образования должен интересоваться, иметь возможность полноценно пользоваться своими знаниями, полученными в системе дополнительного образования, не терять сил, времени (и средств) в поисках своего места в системе общественного производства, чтобы получить глубокое удовлетворение от своего труда и принести максимальную пользу.

Возникла необходимость разработки качественно новых образцов знаний в дополнительном образовании, включающих создание комплексной системы профессиональной ориентации, охватывающей все ступени образования. Правильно подобранная профессия соответствует гибкости и интересам человека, полностью гармонирует с его способностями. Только в таком случае это принесет удовлетворение и радость.

Воспитанники должны владеть всесторонней информацией о профессиях, квалифицированном совете на этапе выбора профессии, помощи и поддержке в процессе профессионального становления. Именно эту работу могут организовать педагоги дополнительного образования.

В настоящее время большое внимание уделяется уровню профессиональной подготовки производственных кадров чем раньше, обусловливает проблемы профессиональной ориентации учащихся, поскольку профессиональные мысли большинства обучающихся зачастую не соответствуют экономическим потребностям страны, не секрет, что большинство молодых людей осваивают будущую профессию по выбору родителей, не имея к ней ни определенных профессиональных навыков, ни желания работать по профессии.

Для успешной реализации поставленных задач, необходим научно обоснованный подход к организации процесса выбора специальности, профессиональной ориентации обучающихся, учитывающий личные особенности, способности воспитанника и желания заниматься выбранной профессией. Деятельность современного педагога дополнительного

образования предполагает проведение комплекса специальных мер по оказанию помощи человеку в выборе подходящего вида занятости и профессионального самоопределения с учетом социально-экономической ситуации на рынке труда, его потребностей и возможностей, а также обеспечение правильной профессиональной ориентации в форме поддержки и развития его природных талантов, заботы общества о профессиональном становлении подрастающего поколения деятельности, овладение видами и методами работы, способствующими достижению поставленной цели, новыми интерактивными методами, информационными технологиями.

Педагог дополнительного образования должен знать особенности профессии, а также ситуацию на рынке труда; знание индивидуально-психологических особенностей электората; Осмысление психологических проблем, возникающих на этапах профессионального самоопределения. При подготовке воспитанников музыкальных школа для дальнейшего их совершенствования в системе музыкального образования педагоги должны ориентировать ученика на выбор профессии, даже в сфере музыкального образования существуют различные направления будь он профессиональным музыкантом, педагогом, искусствоведом и.т.д., он должен иметь базовые знания по музыке. Многие воспитанники музыкальных школ на начальном этапе теряют интерес к музыке не выдерживая дополнительной нагрузки, ведь учеба требует не только большого труда, но и определенного таланта. Педагогу необходимо заинтересовать воспитанника, слегка уменьшить темп нагрузки и показать самые наилучшие грани данной профессии. Профориентационная работа должна проводится планомерно и регулярно, совместные походы на балет, концерты, выставки, фестивали будут отличными наглядными пособиями в выборе профессии Профессиональное обучение детей и их родителей, организация широкой пропаганды востребованных в регионе творческих профессий.

Важно при выборе профессии организовать процесс обучения способностям детей старшего возраста, их личностным особенностям (темпераменту, поведению, способностям).

Именно такая совместная деятельность педагогов, родителей, школы и других учреждений образования, поможет выжить, подготовить отличные квалифицированные кадры любящих свою профессию и готовых работать, достигать высоких результатов в творческих профессиях.

Список литературы и ссылок

1. Интернет ресурс Саит INFO LESSON Ловчиновская О.Э. «Активные формы работ по профессиональному самоопределению»

2. Википедия

3. Т.В. Белова, И.А. Волошина, В.А. Солнцева и др. Определение начинающего профессионального консультанта. - М., 2008.

4. М.А. Бендюков. Азбука профессиональной ориентации. Как молодому человеку добиться успеха на рынке труда? 2-е издание, приложение / М.А. Бендюков, И.Л. Соломин, М.И. Ткачев. «Литера Плюс», 2007.

5. Н.Н. Захаров. Профессиональная ориентация студентов: учебное пособие для студентов. - М.: Агартучеслим, 2008.

6. Э.А. Климов. Как выбрать профессию. 2-е изд., приложение /Е.А. Климов. М.: «Агарту», 2000.

7. Мамбеева Ж.С., к.б.н., Балгимбаева З.М., к.м.н.

8. «Профориентация – шаг в будущее», 2015.

РАЗВИТИЕ ЯЗЫКОВЫХ НАВЫКОВ: СРАВНЕНИЕ АКТИВНЫХ И ИНТЕРАКТИВНЫХ ПОДХОДОВ

Мацулевич Марина Викторовна
учитель английского языка
«Общеобразовательная школа №1 имени Ыбырая Алтынсарина города Степногорск отдела образования по городу Степногорск управления образования Акмолинской области»

Аннотация. В статье рассматривается сравнительный анализ активных методов и интерактивного подхода в обучении английскому языку на примере работы с десятыми классами в 2022 и 2023 годах. Описаны ролевые игры, проектная деятельность, дебаты и цифровые платформы, такие как Kahoot и Quizlet, как ключевые инструменты для формирования языковой компетенции и развития критического мышления. Исследование демонстрирует, что сочетание данных подходов повышает мотивацию учащихся и позволяет учитывать их индивидуальные особенности. Сделаны выводы о значении гибкости в подборе методик в соответствии с образовательными стандартами и актуальными запросами времени.

Ключевые слова: интерактивный подход, активные методы, ролевые игры, языковая мотивация, образовательные технологии

Аңдатпа. Мақалада 2022 және 2023 жылдары онынші сыныптармен жұмыс істеу барысында ағылшын тілін оқытуда белсенді әдістер мен интерактивті тәсілдің салыстырмалы талдауы қарастырылады. Тілдік құзыреттілікті қалыптастыру және сыни ойлауды дамыту үшін негізгі құралдар ретінде рөлдік ойындар, жобалық жұмыстар, пікірсайыстар және Kahoot, Quizlet сияқты цифрлық платформалар сипатталады. Зерттеу нәтижелері бұл тәсілдердің үйлесімі оқушылардың мотивациясын арттырып, олардың жеке ерекшеліктерін ескеруге мүмкіндік беретінін көрсетеді. Білім беру стандарттары мен заманауи талаптарға сәйкес әдістерді таңдауда икемділіктің маңыздылығы атап өтіледі.

Түйінді сөздер: интерактивті тәсіл, белсенді әдістер, рөлдік ойындар, тілдік мотивация, білім беру технологиялары.

Введение

Современная методика преподавания английского языка требует использования гибких и эффективных способов, которые не только соответствуют вызовам времени, но и удовлетворяют уникальные потребности учащихся.

Актуальность темы объясняется растущей необходимостью формирования у школьников комплексных языковых компетенций — от навыков говорения и письма до глубокого понимания текста и точного восприятия речи на слух. В эпоху стремительного технологического прогресса педагогика сталкивается с необходимостью переосмысления традиционных методов.

Цель данного исследования — выявить наиболее эффективные подходы к обучению английскому языку.

Задачи:

Проанализировать особенности активных методов обучения (ролевые игры, проектная деятельность, дебаты) и их влияние на формирование языковых навыков.

Исследовать потенциал цифровых платформ в образовательном процессе и их влияние на учебную мотивацию и достижения учащихся.

Сравнить достижения учащихся в разные года обучения: когда основной акцент делался на активные методы, и когда возникло преобладание использования интерактивных технологий.

Разработать рекомендации по оптимальному сочетанию методов в преподавании.

Методология исследования

Выбранные методы и инструменты

Я использовала комбинированную методику, включающую наблюдение, опросы и анализ учебных достижений.

Активные методики в обучении

Основу данных методов составляет практическая деятельность, позволяющая учащимся применять язык в реалистичных ситуациях. Сценарные игры: школьники погружаются в подготовленные сюжетные ситуации, где осваивают новые выражения и снижают языковые барьеры. Проектные задания: работа над творческими проектами, такими как создание текстов, иллюстраций или презентаций, способствует развитию языковых навыков. Дискуссии и дебаты: разделение на команды позволяет учащимся формировать аргументы, обсуждать мнения и применять изученные конструкции в взаимодействии [1].

Интерактивный подход с использованием ИИ

Онлайн-платформы: Kahoot, Quizlet, Wordwall и LearningApps стали ключевыми инструментами.

Интерактивные задания: разыгрывали диалоги, что помогло им перенести выученное в практическое применение.

Видео и обсуждение: Просмотр роликов с последующим обсуждением темы, развивал навыки критического мышления и аргументации [2].

Процедура и анализ данных

Наблюдала за динамикой участия учеников в уроках, фиксировала их уровень активности. Проводила опросы: в конце каждого периода заполняли анкеты, где делились своими впечатлениями о методах обучения. Сравнивала результаты: использовала средний балл по языковым навыкам, чтобы оценить прогресс каждого года.

Исследовательская часть

Сравнительный мониторинг результатов

Мною было проведено двухлетнее исследование. Основной фокус был на основе практического опыта работы с десятыми классами в 2022 и 2023 годах. Выбраны три ключевых критерия для анализа: развитие языковых навыков, степень заинтересованности учеников, а также способность использовать полученные знания в практических ситуациях.

2022 год: Реализация практико-ориентированных ситуаций

В рамках обучения учащиеся участвовали в образовательных сценариях, групповых проектах, активных обсуждениях и учебных дебатах. Главные акценты в обучении делались на:

развитие устной речи посредством сценариев и образовательных дискуссий;

совершенствование письменной грамотности через подготовку тематических постеров;

стимулирование аналитического и критического мышления с использованием командных задач и обсуждений актуальных тем.

Методы оценки:

Письменные задания: проверка способности составлять сложные предложения. Опросы: оценка интереса к занятиям. Наблюдения: анализ поведения учеников в ходе уроков и их активности.

2023 год: Интерактивный подход

Закрепляли материал в игровой форме. Ученики создавали список покупок через платформу и разыгрывали диалоги. После просмотра роликов на цифровых площадках обсуждали ключевые аспекты и практиковали критическое мышление.

Методы оценки:

Онлайн-тесты: проверка освоения лексики и грамматики. Наблюдения: анализ вовлечённости учеников в занятия. Обратная связь: опросы о том, насколько эффективными и увлекательными оказались уроки.

Анализ данных

Уровень языковой компетенции: учащиеся 2023 года показали более высокий уровень освоения грамматических конструкций и лексики за счёт систематического повторения

через цифровые платформы. Однако 2022 год показал большую глубину проработки материала через проекты и дебаты.

Мотивация: В 2023 году использование игровых форматов и цифровых технологий способствовало значительному повышению вовлечённости учащихся. Однако практическая направленность активных методов 2022 года обеспечила формирование более устойчивого интереса к изучению языка.

Способность к применению знаний: В 2023 году ученики демонстрировали более быстрое освоение базовых языковых конструкций и их использование в повседневной коммуникации. В то же время в 2022 году акцент на проекты и групповые задачи позволял развивать навыки применения знаний в более сложных контекстах, таких как подготовка презентаций.

Итог: Цифровые технологии доказали свою прогрессивность в ускорении изучения лексики и грамматических структур. Активные методы, напротив, акцентировали внимание на развитии аналитического мышления, углублённого изучения текстов и уверенного владения языком. Наиболее целесообразным является их совместное применение, что позволит использовать преимущества каждого подхода для достижения высоких образовательных результатов.

2022 год: применения активных методик

Тема “Designer Babies: Pros and Cons”

Сторонники, акцентировали внимание на пользе технологий: “I believe that genetic engineering can save lives.” “This technology could reduce the risk of hereditary diseases.” Противники сосредоточились на рисках и этических проблемах: “I disagree because it could create social inequality.” “The potential dangers include interference with nature.”

Учащиеся задавали друг другу уточняющие вопросы, использовали грамматические конструкции, оттачивая навыки выражения несогласия:

“Can you explain how this technology will be accessible for everyone?”

“What evidence supports your claim that it is completely safe?”

Ролевая игра: Тема “Job Interview”

Класс был разделён на работодателей и соискателей. Каждому выдала карточки с ролями и инструкциями, чтобы они могли подготовиться [3].

Работодатели задавали вопросы, используя фразы: “Can you tell me about yourself?” “Why do you want to work for our company?”

Соискатели отвечали, применяя ключевые выражения: “I am confident that I can contribute to your team.” “One of my key strengths is time management.”

Для добавления реализма работодатели делали пометки, оценивая кандидатов по критериям: логика, уверенность, использование грамматических конструкций.

Проект, который вдохновляет и обучает

Тема была простой, но актуальной: “10 Tips How to Improve Your Memory”. Я предложила ученикам создать постеры, которые не только визуализируют их идеи, но и станут основой для презентации перед классом.

Команды работали над своим проектом с большим энтузиазмом. Использовали

фразы, которые мы отработали на уроках: “The first tip is…,” “We believe it’s important because…,” “Let us give you an example…”. Они старались говорить уверенно, смотреть на аудиторию и задавать вопросы другим группам. В конце урока мы подвели итоги: какая из идей показалась самой полезной? Какие советы каждый из нас хотел бы применить в жизни? Этот проект не только развил навыки письма и чтения, но и помог ученикам почувствовать себя исследователями и ораторами, способными делиться своими мыслями на английском языке [4].

2023 год: Пример интерактивного подхода

После детального объяснения правил “Present Perfect” мы перешли к викторине на платформе Kahoot. На экране интерактивной доски появлялись вопросы, связанные с реальными ситуациями, например: “Have you ever traveled abroad?”, “Has he ever tried sushi?”. Ученик находящейся у доски, выбирая правильный вариант, мгновенно видел результаты. Это не только добавляло элемент соревновательности, но и способствовало закреплению материала [5].

Тема “Buying Clothes” стала ещё одним успешным примером интеграции технологий. Используя Quizlet, я предложила ученикам изучить тематические слова и фразы. Одна группа становилась покупателями, другая — продавцами. Каждый составил свой список покупок, который включал такие выражения, как “I need a pair of jeans” или “I am looking for a red jacket.” Сценарии включали уточнение размеров (“Do you have this in size M?”), примерку одежды (“Can I try it on?”) и обсуждение цен (“What is the price?”). Для повышения интерактивности я создала карточки на платформе с изображениями одежды, которые помогали визуализировать процесс покупки.

При изучении темы “How Technology Impacts Our World” мы использовали ролики с YouTube. После просмотра я предложила ученикам пройти интерактивный тест на платформе LearningApps, где нужно было соотнести ключевые идеи из видео с соответствующими иллюстрациями или подписями.

Анализ результатов:

Эффективность: Активные методы развивают уверенность и критическое мышление (78% учеников отметили улучшение навыков аргументации). Интерактивный подход повышает мотивацию (90% учеников сочли игровой формат полезным, правильное использование Present Perfect выросло на 15%).

Достижения: Применение активных методов способствует развитию коммуникативных навыков и умений взаимодействия в группе, что укрепляет коллективный дух. Использование интерактивных технологий ускоряет усвоение информации и позволяет адаптировать обучение под индивидуальные потребности.

Сложности: Активные методы требуют дополнительных усилий со стороны учителя, а также большего времени для организации. Интерактивные подходы, несмотря на свою привлекательность, могут снижать концентрацию учеников из-за игровой направленности, что требует включения дополнительных рефлексивных элементов.

Оценка эффективности методики на практике:

Сравнительный анализ показал, что активные методы эффективно развивают аналитическое и критическое мышление, углубляют понимание материала и создают прочную основу для языкового развития. Однако их реализация требует значительных временных затрат. Интерактивные технологии привлекают внимание учащихся, стимулируют интерес к учебе, предоставляют мгновенную обратную связь и ускоряют запоминание, но их эффективность может снижаться из-за зависимости от технических ресурсов.

Наиболее результативным подходом является разумное сочетание обоих методов, позволяющее объединить структурированность и глубину активного обучения с динамикой и адаптивностью интерактивных технологий.

Рекомендации для педагогов

Подготовка к реализации: оцените текущие знания и навыки учеников, создайте подробные рекомендации для выполнения заданий.

Оценка результатов: включайте тестирование на цифровых платформах и наблюдения

за участием в ролевых играх и проектах.

Адаптация к группам: для сильных предлагайте сложные задания, для слабых — пошаговые объяснения и игровые элементы.

Использование технологий и повышение мотивации: внедряйте цифровые механизмы для изучения грамматических конструкций и лексического запаса, включайте элементы соревнования и демонстрацию успехов учеников через выполнение творческих проектов.

Заключение

Результаты исследования подтверждают важность комбинирования активных методов и интерактивных технологий в обучении английскому языку. Такое сочетание не только повышает успеваемость, но и развивает у учеников актуальные навыки, необходимые в современных условиях, включая способность к анализу, творческий подход и целеустремлённость.

Данное исследование подтверждает необходимость дальнейшего изучения сочетания традиционных и цифровых инструментов, их адаптации к различным образовательным контекстам и индивидуальным особенностям учеников. Результаты могут служить основой для разработки более персонализированных методик, направленных на углубление языковой компетенции и подготовку учеников к вызовам глобализированного мира.

Перечень использованных источников

1.Байтелова, Г. К. Активные методы обучения в преподавании иностранных языков // Вестник педагогических исследований. – Алматы: КазПИ, 2021. – №4. – С. 45–51.

2.Искакова, Л. Н. Использование цифровых технологий в обучении английскому языку // Современные образовательные технологии. – Нур-Султан: Евразийский университет, 2022. – №3. – С. 28–35.

3.Токтарбаева, А. Е. Ролевые игры в преподавании английского языка // Вопросы методики преподавания. – Алматы: КазНУ, 2021. – №1. – С. 30–38.

4.Нурмагамбетова, К. С. Проектная деятельность как средство формирования языковых компетенций // Инновации в образовании. – Алматы: КазНПУ, 2020. – №6. – С. 34–41.

5.Смагулова, Ж. Б. Использование платформ Kahoot и Quizlet // Образовательная среда Казахстана. – Караганда: КарГУ, 2022. – №5. – С. 56–63.

ҚАРА ДОМБЫРАНЫҢ ҚАСИЕТІ ЖӘНЕ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ ҚАЗІРГІ ӨЗГЕРІСТЕРІ

Орындаған: домбыра сыныбының мұғалімі Каржауова С.Т.
Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Амангелді ауданы білім бөлімінің музыка мектебі» КММ

Кіріспе:

Таңдалған тақырыптың маңыздылығы мен өзектілігі:

Қара домбыра – қазақ халқының мәдениеті мен рухани байлығының символы болып табылады. Оның ерекше қасиеттері мен дыбыстық мүмкіндіктері халықтың тарихи тәжірибесін, ұлттық болмысын және дүниетанымын бейнелейді. Сонымен қатар, бүгінгі таңда білім беру жүйесінде ұлттық мәдениет пен өнерді сақтау және насихаттау мәселесі өзекті болып отыр. Қара домбыраның қасиеті мен оның білім беру саласында қолданылуы ұлттық тәрбиенің негізі болып табылады, бұл арқылы жастардың рухани байлығын дамыту, мәдениетке деген құрметті қалыптастыру маңызды мақсат болып саналады. Білім беру жүйесіндегі қазіргі өзгерістер білім беру әдістемелерін жаңартуды, оқушыларды шығармашылық тұрғыда дамытуға бағытталған жаңа тәсілдерді енгізуді талап етеді. Қара домбыраның музыка пәні арқылы мектеп бағдарламасына енгізілуі, оның өнерін

жастарға жеткізу, мәдени білім беру мен тәрбиелеу саласындағы жаңа талаптарға жауап беру мүмкіндігін арттырады. Бұл ұлттық өнердің білім беру жүйесінде маңызды орын алуының қажеттілігі мен өзектілігін көрсетеді.

Мақсаты мен міндеттері:

Мақалада қара домбыраның қасиеттері мен оның білім беру жүйесіндегі орнын зерттеу, ұлттық өнерді қазіргі білім беру үдерісіне енгізу мәселелері қарастырылады. Мақаланың негізгі мақсаты – қара домбыраның ұлттық мәдениеттегі маңыздылығын анықтап, оны білім беру жүйесінде тиімді пайдалану жолдарын ұсыну.

Міндеттер:

1. Қара домбыраның тарихы мен оның қазақ мәдениетіндегі орнын зерттеу.

2. Қара домбыраның музыка пәні арқылы білім беру жүйесіне енгізілуінің маңыздылығын талдау.

3. Қара домбыраның қасиетін жастарға жеткізу және оларды өнерге тәрбиелеудегі рөлін анықтау.

4. Қара домбыраның білім беру жүйесіндегі қазіргі өзгерістермен үйлесімділігі мен оны ұлттық тәрбие ретінде қолданудың жолдарын ұсыну.

Осылайша, мақала қара домбыраның мәдениеттегі, өнердегі және білім беру жүйесіндегі орны мен рөлін зерттей отырып, оның жастардың рухани дамуына тигізер әсерін бағалауға бағытталған.

Әдістеме

Бұл зерттеудің әдістемесі қара домбыраның қасиеттерін, оның білім беру жүйесіндегі қолдану мүмкіндіктерін зерттеуге бағытталған. Зерттеу әдістемесі бірнеше кезеңдер мен құралдарды қамтиды, олар деректерді жинау мен талдауды қамтамасыз етеді.

1. Зерттеу әдістері

Сауалнама және сұхбат:

Мұғалімдер, музыка пәнінің оқытушылары және оқушылар арасында сауалнама жүргізілді. Мақсаты – қара домбыраны білім беру жүйесінде қолдану тиімділігін анықтау, оқушылардың ұлттық өнерге деген қызығушылығын бағалау.

Сұхбат барысында домбыра үйрету саласындағы мамандардың тәжірибелері мен пікірлері тыңдалды.

Бақылау әдісі:

Музыка сабақтарында қара домбыраны оқыту үрдісін бақылау арқылы нақты тәжірибелік мәліметтер жинақталды. Сабақтарды бақылау домбыраның білім беру барысында қолданылу ерекшеліктерін анықтауға көмектесті.

Салыстырмалы талдау:

Домбыраны оқытудағы дәстүрлі және заманауи әдістемелер салыстырылды. Бұл қара домбыраны қазіргі білім беру жүйесіне бейімдеудің артықшылықтары мен кемшіліктерін анықтауға бағытталды.

2. Деректерді талдау процедуралары

Сандық деректерді талдау: Сауалнамалардан алынған деректер статистикалық әдістер арқылы өңделіп, нәтижелер диаграммалар түрінде ұсынылды.

Салыстырмалы талдау: Дәстүрлі және заманауи әдістемелерді салыстыру арқылы қара домбыраны тиімді қолдану жолдары анықталды.

Қорытынды: Бұл әдістемелер зерттеу нәтижелерінің объективтілігін қамтамасыз етіп, қара домбыраның білім беру жүйесіндегі орны мен маңыздылығын жан-жақты бағалауға мүмкіндік береді.

3. Зерттеу кезеңдері

1. Дайындық кезеңі: Зерттеу сұрақтарын анықтау, зерттеу әдістерін таңдау.

2. Деректерді жинау кезеңі: Сауалнама мен сұхбат өткізу, сабақтарды бақылау.

3. Деректерді талдау кезеңі: Жиналған деректерді сандық және сапалық тұрғыдан талдау.

4. Қорытынды кезеңі: Зерттеу нәтижелерін жинақтау және әдістемелік ұсыныстар әзірлеу.

Зерттеу бөлімі

Бұл зерттеу қара домбыраның қасиеттерін, оның білім беру жүйесіндегі қолданылуын

зерттеуге бағытталған. Зерттеу барысында жиналған мәліметтер талданып, негізгі нәтижелері мен қорытындылары анықталды.

1. Зерттеу объектісі

Зерттеу үшін сауалнамаға домбыра өнері саласындағы 10 маман және 20 оқушы қатысты.Сұхбат 5 мұғалімнен алынды.

2. Деректерді жинау үдерісі

Сауалнама: Мұғалімдер мен оқушылардың домбыраға деген көзқарасын, оның оқу процесіндегі рөлін анықтауға арналған 15 сұрақтық сауалнама таратылды.

Сұхбат: Мамандармен сұхбат арқылы домбыраның қасиеттері мен оны оқыту әдістемелері туралы мәліметтер жиналды.

Бақылау: Музыка сабақтарында домбыраны қолдану барысы тікелей бақылау әдісімен зерттелді.

Негізгі нәтижелер

2.1 Сауалнама нәтижелері: Мұғалімдердің 80%-ы қара домбыраны музыка пәнінің негізгі элементі ретінде қарастыруды қолдайды.

2.2 Сұхбат нәтижелері

Мамандар домбыраның тәрбиелік және мәдени құндылықтары туралы пікір білдірді. Олардың айтуынша, қара домбыра жастардың рухани дамуы мен ұлттық құндылықтарға қызығушылығын арттырады. Көптеген мамандар домбыраны оқытуда дәстүрлі әдістемелерді заманауи технологиялармен ұштастыру қажет екенін атап өтті. Дәстүрлі әдістерді заманауи технологиялармен ұштастыру, мысалы, интерактивті қосымшаларды қолдану арқылы домбыра сабақтарын қызықты әрі нәтижелі етуге мүмкіндік беретінін айтты.

2.3. Бақылау нәтижелері

Домбыра қолданылған сабақтарда оқушылардың ынтасы мен белсенділігі айтарлықтай жоғары болды.

Ұлттық әндер мен күйлерді орындау оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытып, өз мәдениетіне деген құрметін арттырды

Домбыраны қолдану арқылы сабақтағы оқушылардың белсенділігі сабақ уақытының әр сатысында біркелкі өсіп отырғаны байқалды.

Зерттеу нәтижелері қара домбыраны білім беру жүйесінде қолданудың жоғары қолдау тапқанын көрсетеді.

Практикалық қолдану

Бұл бөлімде зерттеу барысында әзірленген әдістеменің практикалық қолданылуы сипатталып, зерттеу нәтижелері негізінде оның білім беру жүйесінде тиімділігі талданады. Сонымен қатар, әдістеменің тәжірибеде қолданылу ерекшеліктері мен артықшылықтары талқыланады.

1. Әдістеменің құрылымы

Зерттеу барысында ұсынылған әдістеме қара домбыраны білім беру үдерісіне енгізудің кешенді тәсілін қамтыды:

Дәстүрлі әдістер: Домбыра тартуды үйретуде ұлттық күйлерді, әуендерді орындау әдістерін пайдалану.

Заманауи технологиялар: Интерактивті қосымшалар мен мультимедиялық құралдарды қолдану арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыру.

Топтық жұмыс әдістері: Домбыра үйрену барысында оқушыларды шағын топтарға бөліп, бірлескен жұмыс арқылы білім беру тиімділігін арттыру.

1.2. Қолдану салалары

Мектеп бағдарламасы: Домбыраны музыка пәнінде негізгі құрал ретінде пайдалану.

Қосымша білім беру: Музыка үйірмелерінде және шығармашылық орталықтарда домбыраны оқыту.

Ұлттық тәрбие: Домбыра арқылы ұлттық мәдениетті насихаттау және оқушыларды ұлттық құндылықтарға баулу.

2. Салыстырмалы талдау

Дәстүрлі сабақтарда оқушылардың тек 50%-ы белсенділік танытса, зерттеу барысында әдістемені қолдану белсенділікті 75%-ға дейін арттырды.

Домбыраның интерактивті әдістер арқылы оқытылған топтарында оқушылардың материалды меңгеру деңгейі 20%-ға жоғары болды.

3. Әдістеменің тиімділігін бағалау

3.1. Әдістеменің артықшылықтары:

Жеке тұлғаны дамыту: Домбыраны үйрену оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, олардың өзін-өзі тануына мүмкіндік береді.

Ұлттық тәрбие: Домбыра арқылы оқушылар ұлттық құндылықтарды игеріп, мәдени мұраны құрметтеуге үйренеді.

Интерактивтілік: Заманауи технологияларды қолдану әдістемені тиімді әрі қызықты етеді.

3.2. Тиімділік көрсеткіштері

Сабақтағы белсенділік деңгейі: +35%.

Оқушылардың қызығушылық деңгейі: +25%.

Домбыра үйрену шеберлігі: +40%.

3.3. Қолданудың шектеулері

Барлық мектептерде домбыра сабақтарына қажетті құрал-жабдықтардың жеткіліксіздігі.

Кейбір мұғалімдердің заманауи технологияларды қолданудағы тәжірибесінің шектеулігі.

Әдістеменің тиімділігі жоғары болғанымен, оны толыққанды жүзеге асыру үшін ресурстар мен мұғалімдердің біліктілігін арттыру қажет. Бұл әдістеме ұлттық өнерді сақтап, оны жаңа буынға жеткізуде маңызды қадам болып табылады.

Ұсыныстар

Зерттеу нәтижелері негізінде қара домбыраны оқу процесіне сәтті енгізуге арналған практикалық ұсыныстар тұжырымдалды. Ұсыныстар әдістемені тиімді қолдану, нәтижелерді бағалау және әртүрлі білім беру контексттеріне бейімделуге бағытталған.

1. Әдістемені қолдануға дайындық бойынша кеңестер

1. Мұғалімдерді оқыту: Домбыра үйрету әдістемесіне арналған арнайы курстар мен семинарлар ұйымдастыру.

Заманауи технологияларды пайдалану дағдыларын жетілдіру мақсатында тренингтер өткізу.

2. Материалдық базаны нығайту: Мектептерді домбыралармен және қосымша оқу құралдарымен қамтамасыз ету.

Интерактивті бағдарламалар мен қосымшаларды білім беру жүйесіне енгізу.

3. Оқу бағдарламасын бейімдеу: Музыка пәніне қара домбыраны негізгі құрал ретінде енгізу үшін арнайы оқу жоспарларын әзірлеу.

Ұлттық өнерге негізделген шығармашылық жобаларды оқу бағдарламасына қосу.

2. Нәтижелерді бағалау әдістері

1. Оқушылардың шығармашылық дамуын бағалау: Домбыра тарту шеберлігін анықтау үшін кезеңдік тесттер өткізу.

Оқушылардың орындауындағы күйлер мен әндерді бағалауға арналған критерийлер жүйесін жасау.

2. Ұлттық құндылықтарды меңгеру деңгейін анықтау: Ұлттық өнерге деген қызығушылықты сауалнама және сұхбаттар арқылы бағалау.

Оқушылардың ұлттық мұраға деген көзқарасы мен оны түсіну деңгейін бақылау.

3. Жалпы сабақ тиімділігін бағалау: Сабақ барысында оқушылардың белсенділігі мен қатысу деңгейін талдау.

3. Әртүрлі білім беру топтары мен контексттерге бейімделу

1. Жас ерекшеліктеріне бейімдеу: Бастауыш сыныптарда домбыра үйренуді ойын түрінде өткізу.

Жоғары сыныптарда күрделі күйлер мен музыкалық композицияларды орындауды оқыту.

2. Аймақтық ерекшеліктерді ескеру: Әр аймақтың өзіндік күйлері мен музыкалық дәстүрлерін оқу бағдарламасына қосу.

3. Инклюзивті білім беру: Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға арналған домбыра үйрету бағдарламаларын әзірлеу.

Музыка сабақтарын инклюзивті топтарға бейімдеп өткізу.

4. Ұсынылған стратегиялардың артықшылықтары

Ұлттық мәдениетті насихаттау: Оқушылардың ұлттық құндылықтарға деген қызығушылығы мен құрметін арттырады.

Шығармашылықты дамыту: Домбыраны оқу процесіне енгізу оқушылардың шығармашылық ойлау қабілетін және музыкалық дағдыларын жетілдіреді.

Білім беру тиімділігін арттыру: Заманауи технологиялар мен интерактивті әдістерді қолдану сабақтарды қызықты және нәтижелі етеді.

Ұсынылған әдістемені енгізу ұлттық өнерді сақтап, оны жастарға жеткізу арқылы мәдени мұраны нығайтуға ықпал етеді. Әдістеменің тиімділігін арттыру үшін мұғалімдерді дайындау, материалдық базаны жетілдіру және оқу бағдарламасын бейімдеу шараларын кешенді түрде жүзеге асыру қажет.

Қорытынды

Қара домбыраның қасиеттерін және оның білім беру жүйесіндегі қолданылуын зерттеу нәтижелері жинақталып, олардың тәжірибе мен оқу үдерісін дамытуға тигізетін маңыздылығы айқындалды. Домбыраның тәрбиелік мәні: Зерттеу көрсеткендей, қара домбыраны оқу процесіне енгізу оқушылардың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығы мен құрметін арттырады. Ол шығармашылық қабілеттерді дамытып, жастардың рухани және эстетикалық дамуына оң әсер етеді. Оқыту әдістемесінің тиімділігі: Заманауи технологиялар мен дәстүрлі әдістерді ұштастыру домбыраны үйретудің тиімділігін арттырып, оқушылардың білім алуына ерекше серпін береді. Ұлттық құндылықтарды сақтау: Домбыра сабақтарын жүйелі түрде енгізу ұлттық өнерді насихаттап, оны болашақ ұрпаққа жеткізуге мүмкіндік береді.

Қара домбыра – ұлттық рух пен өнердің айнасы. Қара домбыра – қазақ халқының рухани байлығы мен мәдени қазынасын бойына сіңірген асыл мұра. Ол ғасырлар бойы ұрпақтан ұрпаққа жеткізілген ұлттық өнердің, тарихи шежіренің және халқымыздың рухани болмысының символы. Домбыраның үні тек музыкалық аспаптың дыбысы ғана емес, ол – ұлттың жүрек соғысы, арман-мақсаты мен мұң-шаттығының үні. Қара домбыра тек өнердің ғана емес, тәлім-тәрбиенің құралы ретінде де ерекше рөл атқарады. Ол арқылы ұрпаққа ұлттық құндылықтар мен дәстүрлер үйретіліп, олардың бойына патриотизм, рухани байлық және шығармашылық қабілет дарытылады. Домбыраның қазіргі білім беру жүйесіндегі орны ерекше. Заманауи технологиялармен үйлестірілген ұлттық өнердің әдістемесі оқушылардың эстетикалық және рухани дамуын қамтамасыз етіп қана қоймай, олардың ұлттық мұраға деген сүйіспеншілігін арттырады. Қара домбыра – тек аспап емес, ол халқымыздың өткенін, бүгінін және болашағын жалғап тұратын киелі көпір. Оның қоңыр үні ешқашан өшпей, қазақ даласында мәңгілік әуез боп тербеліп тұра берсін!

Пайдаланылған көздер тізімі

1. [Ахметова, З. «Домбыра – ұлттық мұра.» Қазақстан педагогикасы журналы, №4, 2023.]

2. [Сағындықов, Б. «Қазақтың музыкалық аспаптары және олардың тәрбиелік мәні.» Алматы: Ана тілі, 2021.]

3. [Жұмабекова, А. «Білім беру жүйесінде ұлттық өнерді насихаттау жолдары.» Білім және ғылым, №6, 2022.]

4. [Ерғалиева, Г. «Заманауи технологияларды қолдану арқылы музыка сабағын ұйымдастыру.» Қазақстан мұғалімі, №5, 2023.]

5. [Төлегенұлы, Қ. «Домбыра дәстүрі – қазақ халқының рухани қазынасы.» Мәдени

мұра журналы, №3, 2020.]
6. [Оразбаева, Ә. «Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытудағы ұлттық өнердің рөлі.» Тәрбие жұмысы журналы, №2, 2023.]
7. [Нұртаза, М. «Музыка сабақтарында интерактивті құралдарды пайдалану.» Педагогика және инновациялар, №7, 2021.]
8. [Қазақ ұлттық музыка академиясы. «Домбыра өнері: оқыту әдістемесі.» Астана: ҚазҰМА баспасы, 2022.]
9. [Айтқұлова, С. «Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға арналған музыка сабақтары.» Инклюзивті білім журналы, №8, 2023.]
10. [Қазақтың ұлттық аспаптары: домбыраның шығу тарихы және дамуы. Алматы: Өнер баспасы, 2020.]

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУГЕ ҚАЖЕТТІЛІГІ БАР БАЛАЛАРҒА БІЛІМ БЕРУДІҢ МАҢЫЗЫ МЕН РӨЛІ

Домбыра сыныбы мұғалімі Нурманбетова А.Ш.
Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Амангелді ауданы білім бөлімінің музыка мектебі» КММ

Кіріспе

Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балаларды қолдау – заманауи қоғамның маңызды әлеуметтік және гуманистік міндеттерінің бірі. Мұндай балалардың тең құқықтары мен мүмкіндіктерін қамтамасыз ету тек олардың жеке дамуына ғана емес, қоғамның толерантты және инклюзивті болуына әсер етеді. Білім алу – адамның негізгі құқығы, ал ерекше қажеттіліктері бар балалар үшін бұл құқық олардың қоғамдағы әлеуметтенуінің, болашақтағы өзін-өзі танытуының және экономикалық тәуелсіздігінің негізі болып табылады. Елімізде ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларды қолдауға бағытталған заңдар мен бағдарламалар қабылданғанымен, бұл бағытта көптеген мәселелер шешімін таппай отыр. Білім беру ортасындағы негізгі кедергілердің бірі – педагогикалық әдістемелердің жетіспеушілігі, оқу орындарының материалдық-техникалық базасының жеткіліксіздігі және мұғалімдердің арнайы даярлығының төмендігі.

Мақсаты: Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалардың білім алуындағы негізгі мәселелерді талдап, инклюзивті білім беру жүйесінің тиімді жолдарын анықтау.

Міндеттері:

1. Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балаларға қатысты инклюзивті білім беру жүйесінің маңыздылығын анықтау.
2. Олардың оқу процесін жеңілдетуге бағытталған тиімді әдістемелерді зерттеу.
3. Педагогтар мен ата-аналардың ерекше балаларды оқытудағы рөлін және олардың мүмкіндіктерін талдау.
4. Білім беру жүйесіне инклюзияны енгізу бойынша нақты ұсыныстар әзірлеу.

Бұл мақалада ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалардың дамуына ықпал ететін факторлар қарастырылады және оларды қолдаудың тиімді жолдары талданады. Тақырыптың өзектілігі -инклюзивті білім беру жүйесін жетілдіру қажеттілігімен және мұндай балалардың қоғам өміріне толыққанды қатысу мүмкіндіктерін арттырумен байланысты.

Әдістеме

Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалардың білім алуындағы өзекті мәселелерді анықтау және инклюзивті білім беру жүйесінің тиімділігін бағалау үшін зерттеу барысында келесі әдістемелер қолданылды:

1. Деректерді жинау әдістері:

Сауалнама: Ерекше білім беру қажеттілігі бар балалармен жұмыс істейтін мұғалімдер мен ата-аналар арасында сауалнама жүргізілді. Сауалнама білім беру үдерісіндегі негізгі қиындықтарды анықтауға, сондай-ақ мұғалімдердің инклюзивті білім беру әдістемелеріне дайындығын бағалауға бағытталды.

Сұхбат: Инклюзивті білім беру бойынша тәжірибесі бар педагогтармен және білім беру мекемелерінің басшыларымен құрылымдалған сұхбаттар өткізілді. Бұл әдіс білім беру сапасын жақсартуға бағытталған практикалық ұсыныстарды анықтауға көмектесті.

2. Деректерді талдау әдістері:

Сапалық талдау: Алынған мәліметтер мазмұндық талдауға түсірілді. Бұл әдіс арқылы сауалнама мен сұхбаттар нәтижелерінде жиі кездесетін мәселелер мен идеялар жүйеленді.

Сандық талдау: Сауалнама нәтижелерін статистикалық өңдеу арқылы мұғалімдердің инклюзивті білім беруге дайындығының деңгейі анықталды. Диаграмма көмегімен деректер көрнекі түрде көрсетілді.

3. Қолданылған құралдар:

Сауалнама мен сұхбаттарды ұйымдастыру үшін Google Forms және Zoom платформалары пайдаланылды.

Мәліметтерді өңдеу және диаграммаларды құру үшін Microsoft Excel бағдарламасы қолданылды.

4. Зерттеу процедуралары:

Бірінші кезеңде ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалардың білім беру процесіне байланысты мәселелерді анықтау үшін алдын ала әдеби шолу жүргізілді.

Екінші кезеңде педагогтар мен ата-аналар арасында сауалнамалар мен сұхбаттар жүргізіліп, алынған мәліметтер талданды.

Үшінші кезеңде зерттеу нәтижелері салыстырылып, тиімді әдістемелер мен ұсыныстар жасалды.

Бұл әдістеме зерттеу мақсаттарына қол жеткізуге және ерекше білім беру қажеттілігі бар балаларды қолдаудың тиімді жолдарын анықтауға мүмкіндік берді.

Зерттеу бөлімі

Зерттеудің барысы

Зерттеу ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалардың білім алуына қатысты мәселелерді анықтап, инклюзивті білім беру жүйесінің тиімділігін бағалауға бағытталды.

Зерттеу үш кезеңнен тұрды:

1. Алдын ала дайындық: Нормативтік-құқықтық құжаттарды, халықаралық тәжірибелерді, ғылыми әдебиеттерді зерделеу және зерттеу әдістемесін әзірлеу.

2. Деректерді жинау: Сауалнамалар, сұхбаттар, ғылыми әдебиеттер арқылы ақпарат жинау.

3. Нәтижелерді талдау: Жиналған деректерді сапалық және сандық өңдеу, қорытынды жасау.

Зерттеу нәтижелері

1. Ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалардың негізгі қажеттіліктері:

Сауалнама нәтижелеріне сәйкес, ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалар үшін келесі аспектілер маңызды:

Қорытындылар

Зерттеу нәтижелері ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалардың толыққанды білім алуына бірнеше факторлардың кедергі келтіретінін көрсетті:

Мұғалімдерге арналған арнайы даярлық бағдарламаларын жетілдіру қажет.

Білім беру мекемелерінің техникалық жабдықталуын арттыру қажеттілігі.

Қоғамның ерекше балаларға деген көзқарасын өзгертуге бағытталған ақпараттық-насихат жұмыстарын ұйымдастыру қажеттілігі.

Бұл нәтижелер Қазақстанда инклюзивті білім беру жүйесін дамыту үшін маңызды мәліметтер береді және оны жетілдірудің болашақ қадамдарын анықтайды.

Практикалық қолдану

Зерттеуде ұсынылған әдістеме ерекше білім беруге қажеттілігі бар балаларды оқыту процесінде тиімді нәтижелер көрсетті. Зерттеу барысында алынған деректер мен талдаулар негізінде төмендегі практикалық қолдану мүмкіндіктері ұсынылды:

1. Әдістемені қолдану:Жеке оқу бағдарламаларын әзірлеу: Ерекше қажеттіліктері бар балалар үшін дербестендірілген оқу жоспарлары жасалып, олардың білім алу ерекшеліктері ескерілуі қажет. Мұндай бағдарламалар балалардың оқу материалын игеруін жеңілдетеді және олардың оқу процесіне деген ынтасын арттырады.

2. Инклюзивті сыныптарды ұйымдастыру: Мұғалімдер мен сынып жетекшілері балалардың қажеттіліктеріне сәйкес оқу ортасын бейімдеп, кедергілерді азайтуға бағытталған шаралар қабылдауы керек.

3. Заманауи технологияларды пайдалану: Электронды оқыту платформалары, интерактивті тақталар және арнайы қосымшалар ерекше білім беруге қажеттілігі бар балалардың оқуға деген қолжетімділігін кеңейтеді.

Зерттеу нәтижелерін талдау:

Зерттеу нәтижелері ерекше қажеттіліктері бар балаларды оқыту әдістемесінің

тиімділігі:

Жеке оқу жоспарларын қолдану нәтижесінде оқушылардың оқу үлгерімі жақсарады.

Инклюзивті сыныптарда балалардың әлеуметтік бейімделу деңгейі артады.

Заманауи технологияларды қолдану арқылы балалардың оқу процесіне қатысуы өседі.

3. Әдістеменің тиімділігін бағалау:

Мұғалімдерге арналған дайындық курстары: Әдістемені қолдану барысында арнайы курстардан өткен мұғалімдер ерекше қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеуде сенімділігі артады.

Ата-аналардың қанағаттануы:Ата-ана өз балалары үшін инклюзивті оқыту әдістемесінің оқу процесіне тиімді екенін түсінеді.

Материалдық-техникалық қолдау: Инклюзивті сыныптарды арнайы құралдармен жабдықтау оқу тиімділігін едәуір арттырады.

Практикалық маңыздылығы:

Бұл әдістеме ерекше қажеттіліктері бар балалардың білім алу сапасын жақсарту үшін педагогикалық қауымдастыққа нақты құралдар ұсынады. Мұғалімдер оны тәжірибеде қолдану арқылы балалардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттырып, олардың қоғамда әлеуметтік бейімделуіне ықпал етеді. Сонымен қатар, бұл зерттеу нәтижелері Қазақстанда инклюзивті білім беру саясатын жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірлеу үшін негіз бола алады.

Қолдану аймағы:

Жалпы білім беретін мектептер;

Инклюзивті білім беру орталықтары;

Педагогтардың біліктілігін арттыру курстары.

Әдістеменің тәжірибеде қолданылуы оның тиімділігін дәлелдеп, ерекше білім беру қажеттілігі бар балалардың оқуға деген қызығушылығы мен нәтижелілігін арттыратынын көрсетеді.

Ұсыныстар

Мұғалімдерді оқыту: Ерекше білімді қажет ететін балалармен жұмыс істейтін мұғалімдерге арнайы дайындық курстарын ұйымдастыру. Бұл курстарда мұғалімдерге жеке оқыту әдістемелері, ерекше қажеттіліктері бар оқушыларды қолдау стратегиялары, зерттеуге негізделген әдістемелерді қолдану жолдары түсіндірілуі тиіс.

Әдістемені дұрыс таңдау: Ерекше білімді қажет ететін балалар үшін зерттеу негізіндегі әдістемелерді таңдау кезінде олардың жеке қажеттіліктерін ескеретін бейімделген нұсқаларға көңіл бөлу. Мысалы, визуалды және тыңдау материалдарын көбірек пайдалану.

Дайындық деңгейін бағалау: Ерекше балалардың оқу деңгейін бастапқы бағалау арқылы олардың дамуының бастапқы нүктесін анықтап, әдістемені оқушылардың жеке деңгейіне сәйкес бейімдеу.

2. Нәтижелерді бағалау әдістері:

Жеке бағалау жүйесін қолдану: Ерекше білімді қажет ететін балалар үшін нәтижелерді бағалау кезінде әр баланың жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, әртүрлі бағалау әдістерін қолдану. Бұл балалардың даму ерекшеліктерін ескеретін формативті бағалау жүйесін қолдануды қамтиды.

Кері байланыс әдістері: Кері байланыс беру кезінде оқушыларға түсінікті әрі қолжетімді тілмен түсіндіру, оларды мотивациялау мақсатында позитивті кері байланыс әдісін қолдану. Ерекше балаларға арналған кері байланыс нақты, қысқа және конструктивті болуы керек.

Нәтижелерді мониторингтеу: Оқу үдерісінің әр кезеңінде оқушылардың прогресін жүйелі түрде бақылап, қажетті түзетулер енгізу.

3. Әртүрлі білім беру топтарына бейімделу:

Дифференциацияланған оқыту: Ерекше білімді қажет ететін балалардың қажеттіліктеріне сәйкес оқу материалдарын және тапсырмаларды икемдеу. Мысалы, тапсырмалардың күрделілігін немесе материалды түсіндіру тәсілдерін өзгерту.

Қолдау көрсету: Мұғалімдер мен мамандардың тарапынан жеке көмек көрсету, қажет болған жағдайда арнайы бағдарламалар мен құралдарды пайдалану. Мысалы, көмекші

технологиялар (оның ішінде электронды құралдар мен қосымшалар) қолдану.

Топтық және жеке оқыту: Ерекше балаларға арналған оқу әдістемесін топтық және жеке оқыту арасында теңдестірілген түрде ұйымдастыру. Әр оқушының жеке қажеттілігіне қарай оқу бағдарламаларын бейімдеу.

4. Әдістемені енгізу барысында мониторинг :

Жаңарту және жетілдіру: Оқу процесінде әдістемелерді қолданған кезде олардың тиімділігін үнемі тексеріп, қажет болған жағдайда түзетулер мен жаңартулар енгізу.

Бұл ұсыныстар ерекше білімді қажет ететін балалардың оқу процесін тиімді ұйымдастыруға көмектесіп, олардың білім алу мүмкіндіктерін жақсартуға ықпал етеді.

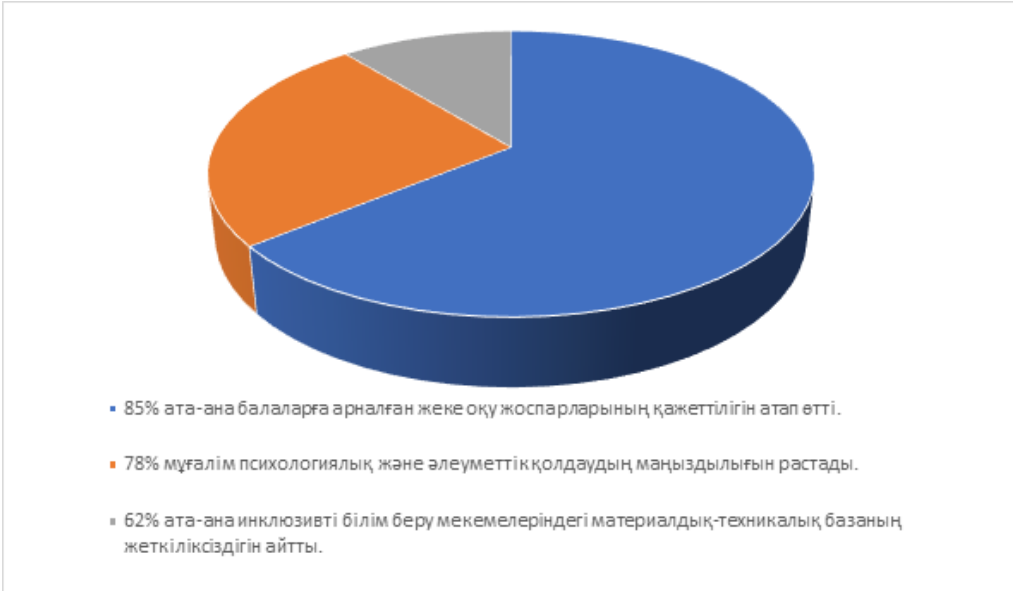

Қорытынды:

Зерттеу барысында ерекше білімді қажет ететін балаларға арналған оқу әдістемелерінің маңызы мен олардың оқу процесіне сәтті енгізілуінің практикалық аспектілері қарастырылды. Қорытындылай келе, зерттеу нәтижелері төмендегідей тұжырымдармен жинақталды:

Әдістемені енгізудің маңыздылығы: Ерекше білімді қажет ететін балалар үшін зерттеуге негізделген әдістемелердің тиімділігі оқу процесінің сапасын арттыруға және оқушылардың жеке қажеттіліктеріне сәйкес білім алуға мүмкіндік береді. Мұндай әдістемелер балалардың әлеуметтік және психологиялық дамуын қолдауға, олардың оқу мотивациясын арттыруға ықпал етеді. Оқу барысында қолданылатын әдістемелердің дифференциациясы оқушылардың әртүрлі деңгейлерінде тиімді жұмыс жасауға және әрқайсысына сәйкес оқу материалдарын ұсынуға мүмкіндік береді. Тәжірибе мен оқу үдерісін дамыту: Зерттеу көрсеткендей, ерекше білімді қажет ететін балалар үшін оқу процесіне бейімделген әдістемелерді енгізу білім беру жүйесінің дамуында маңызды қадам болып табылады. Мұғалімдерге қажетті құралдар мен әдістемелік қолдау көрсету арқылы олардың оқу үдерісін тиімді басқаруына жағдай жасалады. Әдістемені қолданудағы тәжірибелер оқу процесін дамытуда маңызды рөл атқарады. Әрбір мұғалімнің тәжірибесі мен пікірлері оқу әдістемелерін жетілдіруге көмектеседі.

Пайдаланылған идебиеттер тізімі:

1. [Жаңабаев, А. Қ. (2020). Ерекше білімді қажет ететін балаларды оқытудың педагогикалық негіздері. Алматы: Рауан баспасы.]

2. [Кенжебекова, Г. Қ., және Тастанова, Н. Б. (2018). Ерекше қажеттіліктері бар балалармен жұмыс жүргізудің әдістемелері. Қазақстан мектебі, 5, 34-40.]

3. [Әбдіхалықова, Г. Т. (2019). Ерекше балаларға арналған оқу бағдарламаларын әзірлеу мәселелері. Ұлттық білім беру журналы, 4, 22-30.]

4. [Мұқашева, С. Ш. (2017). Ерекше білімді қажет ететін балаларды оқыту: тәжірибе мен теория. Астана: Фолиант баспасы.]

5. [Құмарова, Ж. А. (2021). Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар және ерекше білімді қажет ететін балалардың дамуы. Білім және ғылым, 2, 48-56.]
6. [Айтбаева, А. Ж., және Омарова, М. С. (2022). Зерттеуге негізделген әдістемелерді қолдану арқылы ерекше балаларды оқыту: теория мен тәжірибе. Қазақстанның педагогикалық зерттеулері, 3, 12-19.]
7. [Махмудова, Л. Т. (2020). Ерекше білімді қажет ететін балаларға арналған психологиялық көмек көрсету тәсілдері. Психология және білім, 1, 15-22.]
8. [Жанабаева, Р. Қ. (2021). Педагогикалық зерттеулер: әдістемелік қолдау және тәжірибе. Алматы: ҚазҰПУ баспасы.]

ОРГАНИЗАЦИЯ НАСТАВНИЧЕСТВА В ШКОЛЕ

Макаева Мансия Галамовна
ГКП на ПХВ «Школа-лицей №27 имени Қасыма Қайсенова»
акимата города Астаны

Аннотация. Настоящая статья посвящена вопросам организации наставничества в школе. Рассмотрены вопросы организации наставничества. Описаны руководящие принципы наствничества.

Ключевые слова: Наставничество, педагог, методика, кадры, специалист, образование.

Система образования Республики Казахстан предполагает создание комфортных условий для воспитания и подъема молодых преподавателей. Без оказания поддержки со стороны опытных и грамотных педагогов процесс становления молодого специалиста будет происходить достаточно сложно.

Одним из решений проблемы профессионального становления и развития молодых педагогов является институт наставничества, который способствует профессиональному становлению молодого учителя, формированию у него мотивации к саморазвитию, самосовершенствованию, а значит, к самореализации в профессии.

«Сейчас школа требует от учителя педагогической грамотности и компетенции, высокого мастерства и глубоких знаний. Кроме высокого уровня владения преподаваемой дисциплиной, для школьного учителя важно еще и умение общаться с детьми, увлечь их. В современной интерпретации существуют разные формы работы с молодыми педагогами, направленные на повышение профессиональной компетентности педагогов и помогающие им пройти сложный путь адаптации. В статье рассматривается вопрос организации наставничества в школе» [1].

Нормативно-правовое регулирование системы наставничества в образовательных организациях является важным аспектом, который требует внимания к правовым, этическим и организационным вопросам.

Основным и одним из самых важных законодательных актов в системе наставничества играет Конституция Республики Казахстан.

Частью 4 статьи 30 Конституции Республики Казахстан установлено, что «государство устанавливает общеобязательные стандарты образования. Деятельность любых учебных заведений должна соответствовать этим стандартам» [2].

«Согласно Закону «О статусе педагога» под педагогом следует понимать лицо, имеющее педагогическое или иное профессиональное образование по соответствующему профилю и осуществляющее профессиональную деятельность педагога по обучению и воспитанию обучающихся и (или) воспитанников, методическому сопровождению или организации образовательной деятельности».

Основные приоритеты государственной политики в области образования формулируются в стратегических документах, которые определяют направления и содержание правового регулирования [3].

Внедрение наставничества в учебных заведениях способствует развитию профессиональных навыков и устойчивости к изменениям, а также формированию новых компетенций у начинающих педагогов.

«Несмотря на значительные преимущества наставничества, существуют и определенные вызовы. Например, нехватка времени и отсутствие финансового вознаграждения могут быть барьерами для эффективного наставничества. Также отмечается необходимость в управлении деятельностью наставников для развития кадрового потенциала» [4].

Методологические основы организации системы наставничества в образовании включают в себя различные подходы и принципы, которые способствуют профессиональному развитию и адаптации участников образовательного процесса.

Руководящие принципы в области наставничества весьма разнообразны. В частности, исследователь Иванова *Л.Л.* выделяет следующие принципы [5], которые отражены на рисунке 2.

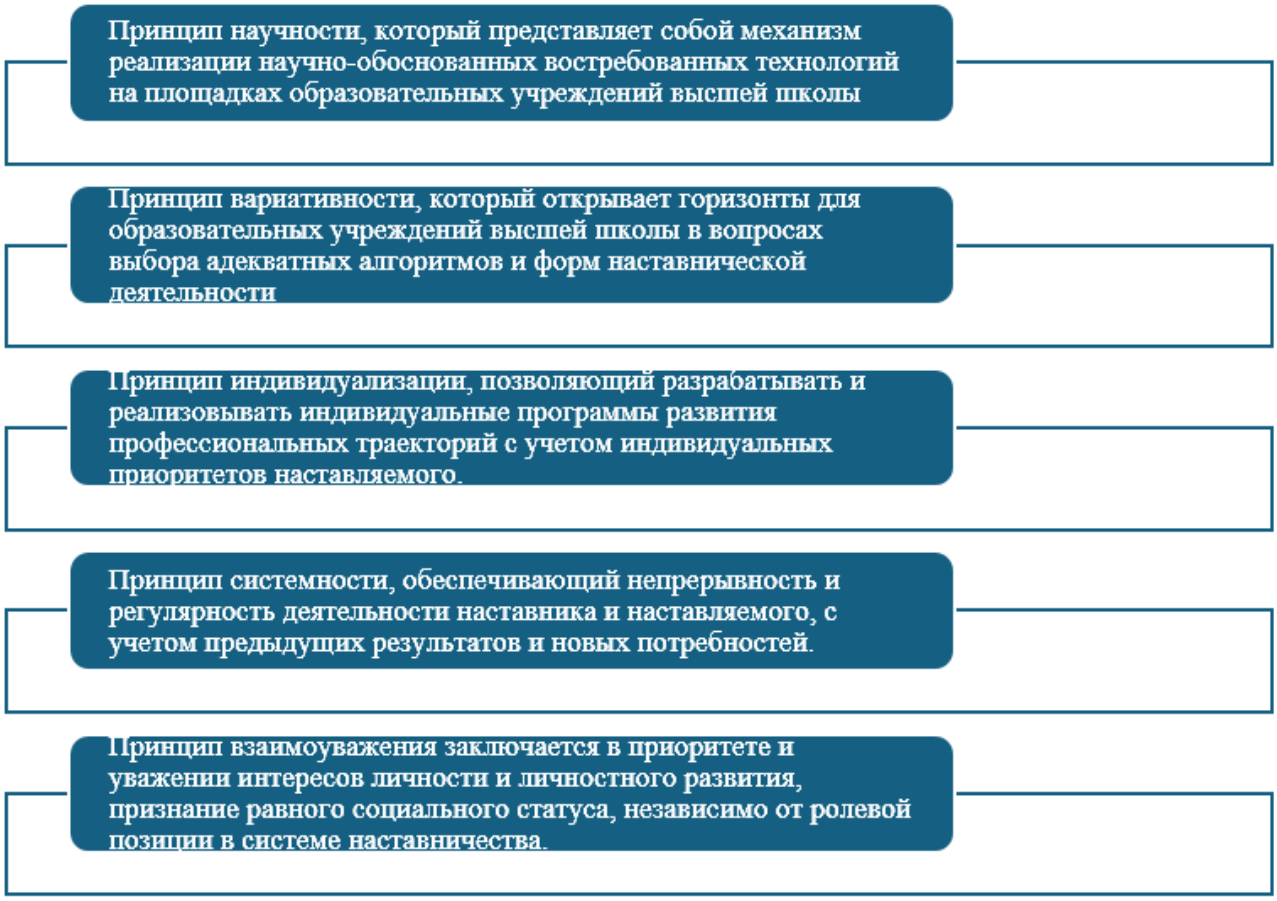

Рисунок 2 - Руководящие принципы в области наставничества

Таким образом, принципы наставничества ориентированы на качественную подготовку молодых специалистов в сфере образования. Основные задачи наставничества включают поддержку в переходных периодах, развитие академических и социальных навыков, а также профессиональное развитие.

Задачи наставничества направлены на формирование у молодого педагога всех необходимых навыков личностного и педагогического характера для предоставления учащимся качественных образовательных услуг. Задача наставника направлены на поддержание молодого педагога в профессиональной деятельности. Наставничество включает в себя разнообразные методы и подходы, которые способствуют интеграции и устойчивому развитию образовательных учреждений.

В научной литературе выделяют несколько подходов применительно к наставничеству.

Системный подход. Системный подход к наставничеству предполагает структурированное и целенаправленное взаимодействие, которое может быть адаптировано к различным контекстам и потребностям.

Системный подход к наставничеству в образовании подчеркивает важность структурированного и долгосрочного подхода в поддержки молодых специалистов. Основные аспекты такого подхода включают контекстуальные, теоретико-аналитические и реляционные измерения, которые помогают развивать самопонимание и навыки наставников.

Комплексный подход к наставничеству в образовании предполагает интеграцию различных моделей и методов наставничества для улучшения образовательного процесса и профессионального развития молодого преподавателя.

Интеграция формальных программ, саморегулируемого обучения и цифровых инструментов способствует более успешной адаптации и развитию студентов, а также поддерживает наставников в их профессиональном росте.

Личностно-ориентированный подход, разрабатываемый в русле отечественной психологической, основан на идеях о деятельностной моделиформирования личности. Его необходимо применять в связи с приоритетом потребностей, целей и ценностей развития наставляемого при организации наставничества всистемеобразования, максимальным учетом индивидуальных, субъектных и личностных особенностей обучающихся.

Таким образом, эффективная организация системы наставничества требует четкой концептуальной основы, адаптации к индивидуальным и контекстуальным потребностям, а также использования разнообразных инструментов и методов оценки для достижения положительных результатов.

Процесс наставничества в образовании включает несколько ключевых этапов, которые помогают формировать успешные отношения между наставником и подопечным.

Уровень профессиональной подготовки педагога определяется через различные подходы и критерии, включая оценку компетенций, образовательный уровень, опыт работы и участие в профессиональных тренингах.

Список использованных источников

1 Утилова А.М., Сатынская Н.К., Шакенова Т.Ж. Наставничество как одна из форм персонифицированного сопровождения молодых педагогов в школе. Вестник КАЗНПУ имени Абая. Том 76№4 (2022) https://bulletinpedagogy.kaznpu.kz/index.php/ped/article/view/1677#author-1

2 Конституция Республики Казахстан от 30.08.1995 года https://adilet.zan.kz/rus/docs/K950001000_/links.

3 Мовкебаева З.., Хамитова Д. , Жолтаева А., Балмагамбетова В., & Балабаев К. (2020). Factors influencing the legal regulation and management of education system in Kazakhstan: a review and analysis. Problems and Perspectives in Management. https://doi.org/10.21511/ppm.18(4).2020.02

4 Auzhanova G., & Dauletkulova D. (2021). MODERN APPROACHES TO THE ISSUE OF MENTORING. https://doi.org/10.31435/RSGLOBAL_CONF/25032021/7463.

5 ИвановаЛ.Л, Кондратенко Е.Н. Принципы современного наставничества в высшей школе // Государственное и муниципальное управление. Ученые записки. 2023. №4. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/printsipy-sovremennogo-nastavnichestva-v-vysshey-shkole

МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ АЙТЫЛЫМ САУАТТЫЛЫҒЫ МЕН СӨЙЛЕУ ӘДЕБІ

Мубарак Қалаған,
Астана қаласы әкімдігінің «Қасым Қайсенов атындағы №27 мектеп - лицей» ШЖҚ МКК,
қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Айтылым сауаттылығы мен сөйлеу әдебі – кез келген тұлғаның жан-жақты дамуы мен қоғамда дұрыс қарым-қатынас орнатуының маңызды көрсеткіші. Қазіргі заманда адамның ойын еркін әрі түсінікті жеткізе білуі, қарым-қатынас барысында сыпайылық пен мәдениеттілікті сақтау қабілеті оның әлеуметтік беделіне және кәсіби табысына тікелей әсер етеді. Бұл дағдыларды бала кезден қалыптастыру – мектептегі білім беру мен тәрбие жұмыстарының негізгі міндеттерінің бірі.

Оқушылардың айтылым сауаттылығы, ең алдымен, олардың сөздік қорының байлығымен, сөйлем құрау шеберлігімен, орфоэпиялық нормаларды сақтауымен сипатталады. Ал сөйлеу әдебі – сөйлеу кезінде әдептілік ережелерін сақтап, тыңдаушыға жағымды әсер қалдыра білу өнері. Осы екі қабілеттің үйлесуі балаларды көркем, мәнерлі сөйлеп, ортада өздерін еркін сезінуге баулиды.

Аталған дағдыларды дамыту – тіл мен әдебиет пәндеріндегі оқу мазмұнына ғана емес, мектептегі тәрбиелік жұмыстарға, отбасылық ортаға және баланың өзіндік белсенділігіне де байланысты. Бұл мақалада оқушылардың айтылым сауаттылығы мен сөйлеу әдебін қалыптастырудың ерекшеліктері мен тиімді әдістері қарастырылады. Мақсат – осы бағыттағы жұмыстардың маңыздылығын айқындап, оларды жетілдіру жолдарын ұсыну. Айтылым сауаттылығы мен сөйлеу әдебі тығыз байланысты, өйткені айтылған сөздің мазмұны ғана емес, оның жеткізілу тәсілі де маңызды. «Сөйлеу – тек сөзді айту ғана емес, ол тыңдаушының көңіл күйін, жағдайын, психологиясын түсіне отырып, онымен тілдесу өнері» [1;45] Автор ресми жағдайда сыпайылықты сақтау мен мәдениеттілік таныту қажеттілігін айта отырып, «Тыңдаушылардың көңілін тауып, оларға көңіл бөлудің маңызы зор» деп жазған.

• **Байланысының көрінісі:**

о Айтылым сауаттылығы сөйлеушінің ойын нақты, логикалық және түсінікті жеткізуіне мүмкіндік береді, ал сөйлеу әдебі сол мазмұнды сыпайы және мәдениетті түрде ұсынады.

о Тыңдаушы сөйлеушінің ойын тек дұрыс құрылған сөйлемдер арқылы ғана емес, оның әдептілік нормаларын сақтауына қарай да қабылдайды.

о Айтылым сауаттылығы болмаса, сөйлеу әдебі өз маңызын жоғалтады, ал сөйлеу әдебі сақталмаса, айтылған ой әсерсіз әрі жағымсыз қабылдануы мүмкін.

• **Мысал:**

о Егер адам өз ойын дұрыс жеткізе алмаса немесе сыпайы емес сөйлеу тәсілін қолданса, тыңдаушы оны түсінбеуі немесе қарым-қатынастан жағымсыз әсер алуы мүмкін.

Қарым-қатынастағы практикалық маңызы

1. Мектептегі оқу-тәрбие процесінде:

о Оқушылардың айтылым сауаттылығы мен сөйлеу әдебі жақсы қалыптасса, олар мұғаліммен, сыныптастарымен өзара тиімді қарым-қатынас жасай алады.

о Сыныптағы мәдени қарым-қатынас ортасы жақсарады.

2. Қоғамдық өмірде:

о Әдепті әрі сауатты сөйлейтін тұлғалар өз ортасында құрметке ие болады.

о Тыңдаушылардың сеніміне кіру, көпшілік алдында сөйлеу шеберлігі артады.

3. Кәсіби салада:

о Сауатты сөйлеу қызметкердің кәсіби қабілетін көрсетеді.

о Әдепті қарым-қатынас арқылы ұжымдық жұмыстағы түсініспеушіліктер азаяды.

Оқушылардың айтылым сауаттылығын арттыру әдістері. Оқушылардың айтылым сауаттылығын дамыту – білім беру жүйесінің маңызды міндеттерінің бірі. Айтылым сауаттылығы олардың өз ойын еркін, жүйелі және мағыналы жеткізе алу қабілетіне тікелей байланысты. Бұл дағдыны дамыту үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолдану қажет.

«Айтылым сауаттылығы – бұл адамның өз ойын логикалық, жүйелі түрде және түсінікті жеткізу қабілеті» [2; 88] Оқулықта оқушылардың сөздік қорын байыту үшін көркем әдебиет оқу, пікірталас ұйымдастыру, сөздік ойындар өткізу әдістері туралы айтылады. «Бұл әдістер оқушылардың тіл мәдениетін дамытуға ықпал етеді» делінген.

1. Көркем әдебиет оқу

Көркем әдебиет – оқушылардың сөздік қорын байытып, сөйлеу дағдыларын жетілдірудің ең тиімді құралы.

• Артықшылықтары:

о Сөздік қорды молайтады.

Жазушының тілдік тәсілдерін игеруге көмектеседі.

о Ойды бейнелі, мәнерлі жеткізуді үйретеді.

• Қолдану жолдары:

о Оқушыларға жас ерекшеліктеріне сәйкес әдеби шығармаларды оқыту.

о Кейіпкерлердің диалогтарын талдау, мазмұнын баяндату.

2. Диалогтар құрастыру

Диалог құру арқылы оқушылар нақты сөйлеу дағдыларын жетілдіреді. Бұл әдіс олардың қарым-қатынас жасаудағы икемділігін арттырады.

• Мысал:

о Бір оқушы сатып алушы, екіншісі сатушы рөлінде болып, өзара сөйлеседі.

о Әртүрлі тақырыптарға байланысты шағын сұхбаттар құрастыру.

• Пайдасы:

о Тыңдаушы мен сөйлеушінің өзара байланысын үйренеді.

о Орфоэпиялық нормаларды сақтауға жаттығады.

3. Жаңылтпаштар мен өлеңдер жаттау

Тілдің икемділігін дамыту үшін жаңылтпаштар мен өлеңдер жаттау өте тиімді.

• Мысал:

о Жаңылтпаштар: «Қырық қыз қырқып құрғақ құрт құрғатты».

о Өлеңдер жаттау: Махамбет, Абай, Мұқағали шығармаларын мәнерлеп оқу.

• Пайдасы:

о Дикцияны жақсартады.

о Сөздерді дұрыс айту дағдысын қалыптастырады.

4. Әңгіме құрастыру

Еркін тақырыпта әңгіме құрастыру – оқушылардың логикалық ойлау және жүйелі сөйлеу қабілетін арттырады.

• Қолдану жолдары:

о Суреттер немесе кілт сөздер арқылы әңгіме құрату.

о Белгілі бір ситуацияға байланысты оқиға ойлап табу.

• Артықшылықтары:

о Оқушының шығармашылық қабілеті дамиды.

о Логикалық құрылымға мән беру дағдысы қалыптасады.

5. Рөлдік ойындар

Рөлдік ойындар оқушыларды белсенді қатысуға және өз ойын еркін жеткізуге үйретеді.

• Мысал:

о «Дәрігер мен науқас», «Журналист пен сұхбат беруші» сияқты сценарийлер.

• Артықшылықтары:

о Сөйлеу кезінде эмоцияны қолдануға жаттықтырады.

о Әртүрлі ситуацияларға бейімделу дағдысын қалыптастырады.

6. Дебаттар ұйымдастыру

Дебаттар оқушылардың өз көзқарасын дәлелдеуге және қарсы пікірлерді құрметтеуге үйретеді.

• Тақырыптар:

о «Білімнің маңызы зор», «Технология пайдалы ма, зиянды ма?»

• Пайдасы:

о Оқушының логикасы мен дәлел келтіру қабілеті дамиды.

о Сөз саптау мәдениеті қалыптасады.

7. Мәнерлеп оқыту сабақтары

Мәнерлеп оқу арқылы оқушылардың интонация мен эмоционалды реңкті дұрыс қолдану қабілеті жетілдіріледі.

• Қолдану жолдары:

о Проза немесе поэзия оқытып, оны талдау.

о Оқылған шығарманың негізгі ойын қорытындылау.

• Пайдасы:

о Оқушы сөздің мазмұнын терең түсініп, оны әсерлі жеткізуді үйренеді.

8. Сұрақ-жауап әдісі

Сұрақ қою және жауап беру әдісі оқушылардың ойлау қабілетін арттырып, жылдам әрі жүйелі сөйлеуге баулиды.

• Қолдану жолдары:

о Әдеби шығармадан үзінді оқып, сұрақ қою.

о Белгілі бір тақырып бойынша қысқа жауаптар алуды ұйымдастыру.

• Артықшылықтары:

о Оқушының сөйлеу жылдамдығы мен анықтылығы артады.

о Тыңдаушының сұрағына бейімделу дағдысы қалыптасады.

9. Топтық жұмыс

Топтық жұмыс оқушыларды ұжымдық қарым-қатынасқа үйретіп, өз ойын жеткізуде еркіндік береді.

• Мысал:

о Бір тақырыпқа ортақ жоба әзірлеу.

о Топпен шағын сахналық қойылым дайындау.

• Артықшылықтары:

о Әр оқушы өз пікірін айтуға мүмкіндік алады.

о Өзгелердің пікірін тыңдау және түсіну мәдениеті қалыптасады.

10. Сыни ойлау стратегиялары

Сыни тұрғыдан ойлау әдістері оқушыларды пікірталасқа қатысуға, ойды жүйелі жеткізуге және проблемаларды шешуге баулиды.

• Мысал:

о «INSERT» әдісі: белгілі бір мәтінді оқып, оған қатысты «білемін», «білгім келеді», «жаңа ақпарат» кестесін толтыру.

о «RAFT» әдісі: мәтін бойынша рөлге еніп, сипаттау.

• **Пайдасы:**

о Шығармашылық және аналитикалық қабілеттер дамиды. Айтылым сауаттылығы мен сөйлеу әдебі – тұлғаның әлеуметтік, мәдени және кәсіби өміріндегі жетістігінің негізгі факторларының бірі. Бұл екі қабілет адамның өз ойын сауатты, анық жеткізе білуімен қатар, сыпайы, мәдениетті қарым-қатынас орнату шеберлігін қалыптастырады. «Сауатты сөйлеу – бұл тек білімнің көрсеткіші емес, адамның мәдениеттілігі мен әлеуметтік ортадағы орны». Сайтта оқушылардың тілін дамытуға арналған түрлі әдістемелік нұсқаулар мен оқу құралдары ұсынылған. «Сыпайы сөйлесуді үйретететін арнайы жаттығулар мен ойындар оқушылардың коммуникативтік дағдыларын жетілдіреді» делінген. Айтылым сауаттылығы адамның сөздік қорын байытып, ойын жүйелі түрде жеткізуге көмектессе, сөйлеу әдебі сол ойды әдептілік пен сыпайылық тұрғысынан ұсынуға үйретеді. Екеуінің үйлесімділігі қарым-қатынас мәдениетін жақсартып, тұлғааралық қарым-қатынастың тиімділігін арттырады.

Сауатты сөйлеу және әдепті қарым-қатынас орнату – тек жеке тұлғаның емес, жалпы қоғамның дамуына ықпал ететін маңызды дағдылар. Сондықтан айтылым сауаттылығы мен сөйлеу әдебін бала кезден бастап дамыту – тұлғаның жан-жақты қалыптасуының кепілі. Қазіргі білім беру саласында бұл бағыттарды жетілдіруге арналған әдістер мен тәсілдерді енгізу маңызды, өйткені мәдениетті, сауатты сөйлейтін ұрпақ – еліміздің жарқын болашағының негізі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қапасова Б.Қ. «Тіл мәдениеті: Шешендік өнер» – Алматы, 2014

2. Құлмағамбетова А. «Тілдік төрт дағды бойынша оқыту тапсырмалары», оқу-әдістемелік құрал – Астана, 2014

3. edu.kz (білім беру сайты)

ҚҰРМЕТТІ ӘРІПТЕСТЕР!

«Қосымша білім және тәрбие» педагогтерге арналған республикалық оқу-әдістемелік журналы бүгінгі таңда еліміздегі балаларға арналған қосымша білім беру жүйесінде жалғыз республикалық басылым болып табылады.

Журналда оқу-тәрбие үдерісіндегі инновациялар мен инновациялық технологиялар жөнінде мақалалар және тағы басқа материалдар жарияланады.

Біздің журналымыздың оқырмандары – жалпы орта, қосымша (оқушылар үйі, сарайы, балалар мен жасөспірімдер шығармашылығы орталығы; жас натуралистер, туристер, техниктер станциялары; балалар өнер мектебі, балалар музыка мектебі, балалар көркемөнер мектебі; балалар аула клубы және т.б.), кәсіптік және техникалық білім беру ұйымдарының, балалардың қоғамдық ұйымдарының педагогикалық қызметкерлері.

Журнал редакциясының келісімі бойынша Сіз ұйымның қызметі туралы және мерейтойлық материалдарды жариялай аласыз.

Сіз толық ақпаратты 8 (7172) 64-75-88 телефоны немесе e-mail: kosymsha20@bk.ru арқылы біле аласыз

УВАЖАЕМЫЕ КОЛЛЕГИ!

Республиканский учебно-методический журнал «Қосымша білім және тәрбие» для педагогов на сегодняшний день является единственным республиканским изданием в системе дополнительного образования детей в Казахстане.

В журнале публикуются статьи об инновациях и инновационных технологиях в учебно-воспитательном процессе и другие материалы. Читатели нашего журнала – педагогические работники организаций общего среднего, дополнительного образования детей (дворец, дом школьников, центр детского и юношеского творчества; станции юных натуралистов, туристов, техников; детская школа искусств, детская музыкальная школа, детская художественная школа; детский дворовый клуб и др.), технического и профессионального образования, детских общественных организаций.

По согласованию с редакцией журнала Вы можете опубликовать юбилейные материалы и о деятельности организации.

Более подробную информацию Вы можете получить по телефону: 8 (7172) 64-75-88 или e-mail: kosymsha20@bk.ru